NYLÆNDE

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG

UDGIVET OG REDIGERET

AF

GINA KROG.

14de Aargang.

CHRISTIANIA.

NYLÆNDE

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG

UDGIVET OG REDIGERET

AF

GINA KROG.

14de Aargang.

CHRISTIANIA
AKTIESELSKABET HANCHES BOG & NODETRYKKERI
1900.

Indholdsregister.

Side

Side

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste januar 1900.	Nr. 1.

Albumblad.

Agathe Backer Grøndahl
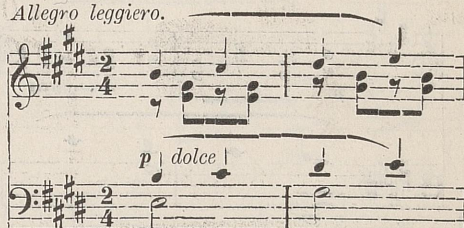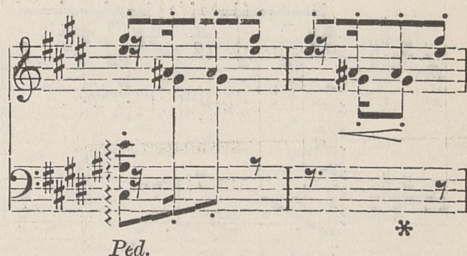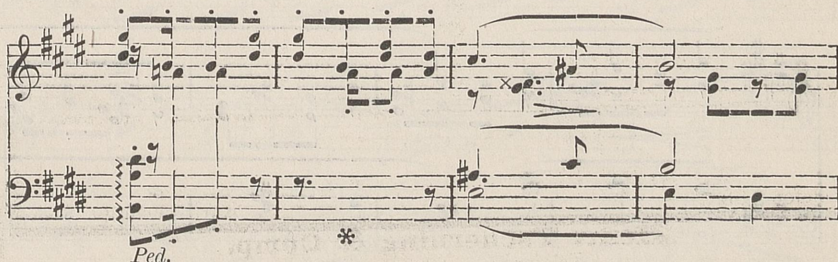
Fotografiet er fra kgl. Hoffotograf L. Szacinskis atelier.

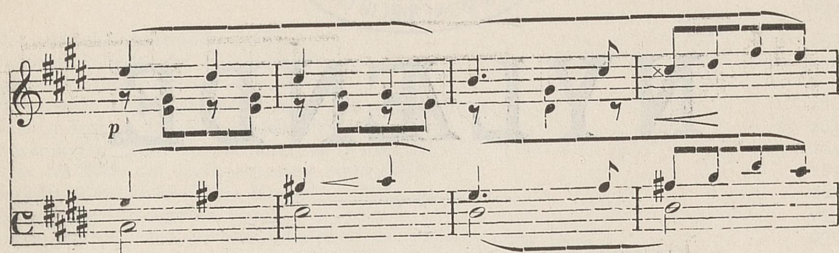
p
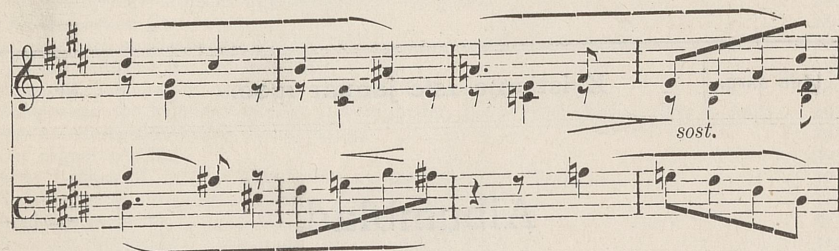
sost.

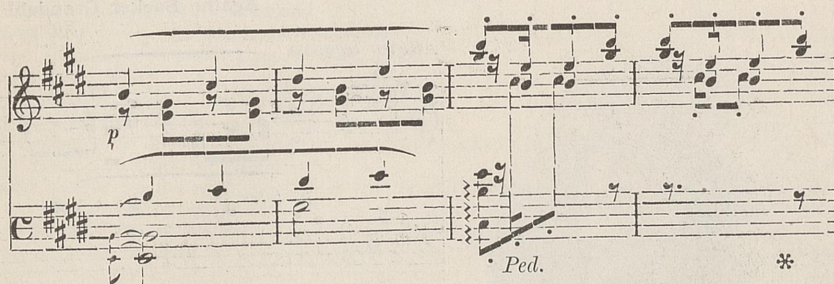
p
Ped.
*
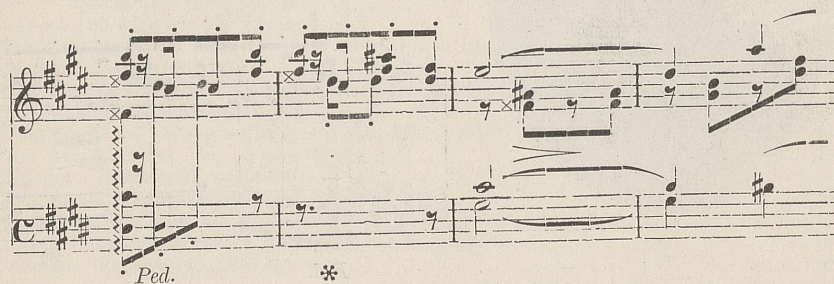
Ped.
*

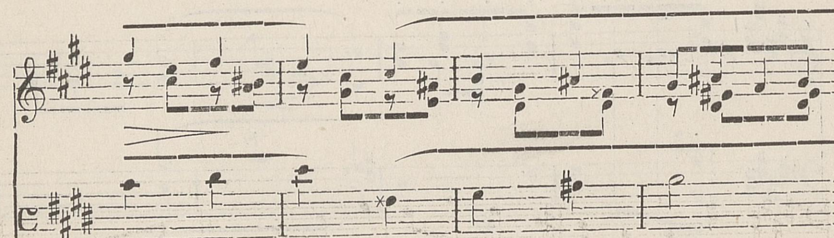

pp *staccatiso.*

p

Ped. *

cresc.

rfz.

rfz.

sost.

p

rfz.

f

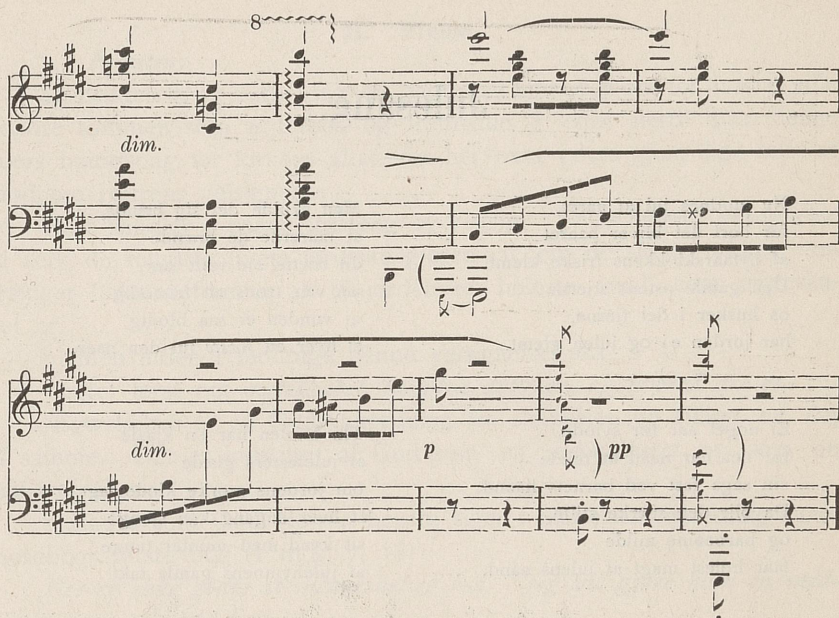

Agathe Backer Grøndahl!

Naar jeg føier ord til dit navn, er det ikke for at tale om dit virke og dit værd, ti du taler for dig selv.

Men det er for — som manges tolk — at bringe dig en ærbødig og hjertelig tak for alt, hvad du har givet os, for al den høitid, du har beredt os i de aar, som svandt — — og et varmt ønske for de aar, som kommer:

Gid du længe, længe maa faa lykke til at skabe harmoni i vort folk og bære dets navn paa tonernes deilige sprog udover landene!

Gina Krog.

Julesang.

Nu modnes jul af aaret,
før bort det bliver baaret
af nytaarsklokkens friske klemt.
Den gamle østens stjerne
os husker i det fjerne,
har jorden ei og julen glemt.

Men skulde det sig hænde,
at taarerne de brænde
dit trætte øie rødt iaar,
saa vær trods alt frimodig:
ei vunden er saa blodig,
at hver en *næste* jul den naar.

Ei noget aar tør svinde,
før det har naad at binde
sin saga fast ved barnets haand.
Da blir den stærke stille,
og barneøine milde
faar høiest magt af julens aand.

Thi himlen har en kjæde
af julefesters glæde
om jordens mørke klode lagt,
at hver engang kan sjunge
sit kvad med munter tunge
af julehymnens gamle takt.

Thi være ingen bange
de vinterkvelder lange;
de bærer julen i sit fang.
Naar mørket det er tættest,
da sees stjernen lettest,
som tændtes for os paa vor gang.

Ragna.

Vielsesritual.*)

I. Indgang.

1. *Orgelet.* Bryllupsmarsch af Mendelsohn eller andet.

Brudefolkene gaa, ledsaget af sine forældre (eller andre nærmeste) til sine pladse paa hver sin side af alteret.

2. *Salme* af Landstads salmebog no. 227.

Mel.: Jesus er mit liv ilive.

Kjærlighed er lysets kilde osv.

*) Dette udkast er overladt »Nylænde« til offentliggjørelse af en ældre erfaren præst, som altid har følt det som en tung pligt at benytte det nuværende ritual ved brudevielser. Forf. ber bemærket, at udkastet fremsættes til diskussion i vort blad og tilføier, at det er udarbeidet med tanke paa, at brudetalen kan gjøres overflødig. Red.

II. Vielse.

1. *Præsten:*

a) Brudefolk! I slutte idag en pagt med hinanden om for livet at ville vandre sammen som ægtefolk, og fremstille I eder hertil paa denne eders høitidsdag for kirkens alter, for her over eders gjensidige løfte at modtage Herrens velsignelse,

Heri handler I baade kristelig og viselig. Thi trænger I velsignelse til selv de mindste livets jordiske gjøremaal, om de skulle lykkes, saa trænger I denne fremfor alt til jordelivets høieste maal, som ægteskabet er.

b) Men inden I modtage denne velsignelse, saa

hører først om *ægteskabet, hvorfra dette er, og hvortil det er.*

Ægteskabet er en Guds anordning fra skabelsen og tillige en del af samme. Det er indstiftet af Gud som en *menneskeret* og som en *menneskepligt.*

Saaledes som Gud Herren herom siger i skabelsens beretning i 1ste mosebogs første bog (1 mos. 7, 18):

Det er ikke godt, at mennesket er ene. Jeg vil gjøre ham en medhjælp, som er hans lige.

Hvormed *Gud velsignede* dem, *mand og kvinde, og sagde til dem:*

Værer frugtbare og mangfoldige og opfylder jorden, og gjører eder den underdanig (1 Mos. 1, 28):

I vide da, at ægteskabet hviler paa Guds vise og kjærlige raad, og lige fra tidens begyndelse og indtil nu, som I ogsaa selv i denne stund stadfæster dette hans raad.

Et raad, som gjennem aartusinders erfaring og blandt alle folk har stadfæstet sig selv, for alle til ægteskab ikke uværdige mennesker, at være saavel til den enkeltes som til hele menneskeslægtens sande vel og velvære.

I skulle dernæst ogsaa kjende de *forpligtelser*, som skal hvile paa eder under eders ægteskab, saa dette kan naa sin bestemmelse over eder som en Guds høieste jordiske velsignelse og gjøre eder lykkelige, og være næsten til gavn og Gud til ære.

I ubrødelig *troskab* skulle I to leve sammen som ægtefæller.

Med nidkjærhed skulle I begge *fuldkomme de kald*, som efter Guds orden er givet hver af eder som mand og som kvinde.

Men skulle disse kald ske fyldest, maa de fuldkommes i *samarbeide*, saaledes som ægteskabet forudsætter det.

Og som dertil livet, der efter syndens komme til jorden er blevet til en kamp mod torne og tidsel og under kors og plage, endnu mere kræver det.

Livet bestaar dog ikke alene i hverdagens møie og plage, men ogsaa, og særlig i ægteskabet, i fest og glæde,

Disse Guds glade gaver maa I ogsaa i *fælles opløftelse* leve sammen og ikke modtage dem i egennytte alene, ligesom heller ikke i ukjærlighed ikke ville dele dem med ægtefællen.

Ufuldkommenhed komme I til gjensidig at se hos hinanden i eders samliv, saavel i dettes gode som i dets onde dage.

Men værer *overbærende* mod hinanden!

Thi kræver ikke fuldkommenhed I, som ingenlunde selv kunne yde den!

Skrøbelighed kommer sørgeligst til at blive hinanden aabenbar.

Men *tilgiver* hinanden!

Thi tilgivelse trænger I begge selv saa saare.

Skulde end eders ægteskab komme til at vise, at den ene af eder har givet mere end den anden, saa glemmer ikke, at det er saligere at give end at modtage.

Lader os, brudefolk, ogsaa høre, hvad den hellige skrift siger om. disse ægteskabelige baand, som I idag ombinde eder selv med.

Om *troskaben* siger Herren hos evangelisten Matthæus, hvad Gud fra begyndelsen bød, nemlig: *Gud, som skabte menneskene fra begyndelsen, skabte dem mand og kvinde, at de to skulle være et.**)

Om sammen at kjæmpe og *dele livet*, siger han:

*Glæder eder med de glade og græder med de grædende.***)

Om *tilgivelse* formaner apostelen, at:

*Syndernes mangfoldighed skal skjules.****)

d) Brudefolk!

Men, spørge I, hvorfra skulle vi hente kraften til opfyldelsen af disse forpligtelser:

Til den ubrødelige troskab, til det nidkjære og udelte samarbeide, til den bestandige overbærenhed og den snare tilgivelse?

Apostelen svarer eder:

*Haver fremfor alle ting inderlig kjærlighed til hverandre.*****)

Det er den kristelige kjærlighed, den I modtog i daaben af Herren selv, og som gaar ind i og sammen med eders egen naturlige kjærlighed, den giver vilje og styrke, den giver pligt, naar andre baand lettelig løsner.

Hører sluttelig videre om denne kjærlighed:

Det er den, som foruden at kaste varme og liv over eders hele ægteskab tillige gjør, at pligtens baand ikke bliver tunge og ydre bud, men tværtimod gjør disse til hjertets inderlige trang, som efterkommes, som en af ægteskabets høieste glæder.

---

*) Matth. 19, 4—5. **) Pauli Rom. 12, 15. ***) 1. Pet. 4, 8. ****) 1. Pet. 4, 8.

Brud og brudgom!

Efterat I nu da have hørt om ægteskabet, dettes guddommelige oprindelse, høie kald, skjønne og gode forpligtelser samt store lykke for eder, gavn for samfundet og ære for Gud, —

saa tilspørger jeg eder N. N. (brud) og N. N. (brudgom), i menneskehedens navn, om I begge med amen for Gud, for menneskene og for eder selv ville indgaa i ægteskab sammen?

Brud og brudgom svare samtidig: Ja!

Menigheden synger: Amen!

Præsten: Besegler efter ældgammel skik dette eders hellige løfte ogsaa med ydre tegn:

Ringen og haandslaget, der begge tilsammen betyder bestandighed i løftet.

Brudefolkene bytter ringe og giver hinanden haandslag.

Præsten: Modtager hertil Herrens velsignelse!

Brudefolkene knæle paa alterfoden.

Præsten (med haandspaalæggelse): Herren velsigne dig og bevare dig! Herren lade lyse sit ansigt over dig og være dig naadig! Herren løfte sit aasyn paa dig og give dig fred!

Menigheden synger: Amen!

Brudefolkene gaar sammen til sine pladse til høire side for alteret.

c) *Menigheden* synger:

Landstads salmebog no. 583:

Mel.: Af høiheden oprunden er.

De knælede med ja mod ja osv.

III. Slutning.

Præsten (vendt mod menigheden):

Lader os alle takke og bede!

Præsten (vendt imod alteret):

Almægtige Gud, barmhjærtige fader!

Du som ikke alene tager løfter, men ogsaa giver kraft til at holde dem,

vi bede dig sammen med og for disse brudefolk, som nu for dit aasyn helligen have lovet hinanden at ville leve livet sammen som værdige ægtefæller, at du vil give dem din hellige Aand, at de kunne holde sit løfte, saa deres ægteskab kan blive dem til jordisk lykke og andre til gavn, dig til ære, og dertil tjene dem til en forberedelse til at kunne mødes efter dette liv i himmelen til den evige bryllupshøitid hos dig, Herre, Fader.

Dette bede vi alle i vor Herres Jesu navn!

Menigheden: Amen!

b) *Menigheden* synger (Salmebogen no. 77, vers 1 og 4):

Egen mel.

Min sjæl, min sjæl lov Herren, og alt hvad i mig er hans navn!

c) *Orgelet:* Postludium (melodi): Det er saa yndigt at følges ad.

X.

Jalousi.

Af

Eva Blytt.

Klokken var mange. Emilie bar en kort, fantastisk aftenkaabe. Nedenfor kaaben hang hvide silkefryndser fra schawlet. Det var trukket op rundt det lille pudrede, rosenrøde japaneransigt med de skjæve øine og opadbøiede øienvipper.

»Er du færdig, Einar?«

»Jeg venter paa min dronning.«

Hun støtted sig paa skulderen hans i halvmørket ned trapperne. Hun gik usikkert i de høihælede, blaa fløielssko og læned sig helt overflødig, lagde sin nøgne arm rundt halsen paa ham, saa han maatte gaa et trin lavere end hende. Paa nederste afsats bøied hun sig og kyssed ham stjaalent og hurtig.

De kjørte til sin private, musikalske soiré.

Det var Einar Frick's egen idé dette med musikaftnerne.

En dag paa kontoret var en gammel, forloren skolekamerat dukket op. Det eneste, jeg kan, er musik, men det kan jeg heller ikke saa'n rigtig grundig — jeg kan ikke tvinge mig til at gjøre den til indbringende geschæft — havde musikeren sagt. Saa havde Einar Frick, selv musikelsker, blandt sine bekjendte faaet istand et kor, hvor hr. Absalon dirigerte og blev betalt et temmelig stort honorar — samtidig som Frick søgte at skaffe ham elever.

Den ivrigste til at antage sig deres nye protegé var Emilie. Jeg har ondt af ham — sa hun til sin mand — du skal se, jeg skal faa en gentleman ud af ham. Og sangeren var virkelig under hendes indflydelse begyndt at stramme sig op, Han bar aldrig mere sorte negle og havde børstet grønsken af tænderne.

Emilie var bedaaret af hans baryton. Den havde de reneste blødeste toner — næsten som en kvindes. Hun nøied sig ikke længer med de fælles aftentimer, men var begyndt at tage formiddags-informa-

tion. Han kom hjem til hende, og for sine sangtimer afsa hun alle andre indbydelser.

I den senere tid hændte det, at Einar Frick var nervøs. Naar han sad over bøgerne paa kontoret, kunde der pludselig komme en angst op i ham. Han følte blodet fare sig til hodet og alle tanker koncentreret om det ene punkt, de to alene derhjemme. Han tog frakken paa og gik, men naar han kom saa langt som til Parkveien, snudde han; han vilde ikke komme hjem, før hr. Absalon var gaaet. Efter saadanne dage likte han ikke at se Emilie i øinene, men kunde sige: »Milliken min, du er svært glad i sangeren.« Saa var hun straks den klagende, lille fuglen, som la hodet ind til ham: »Vil du nu ogsaa ta den glæden fra mig. Det er det eneste jeg har.« Eller hun fik noget af det retiré, dronningagtige: »Naar du er jaloux, kan jeg ikke være glad i dig, og øinene blev syrlig grønagtige eller som sorte kugler, der kunde dryppe ned. Da følte han sig skamfuld, som en grobian — simpel. — Men borte fra hende gjentog legen sig. Han følte i sig en ild, en brændende flamme, som hendes smaa fødder stamped paa for at slukke, uden at det lykkedes. De blaa fløielssko traadte forsigtig ned hver gnist — hver ulmende glød — men ilden knitred op et andet sted, hvor den fandt fnug af næring.

De sad arm i arm i vognen. Hun læned sig til hans skulder. »Du, Milliken, jeg vilde ønske, jeg kunde sætte dig under en glasklokke. For andre mennesker: nok se, men ikke røre — ikke snakke med dig engang. Saa vilde jeg ta dig frem og fryde mig ved dig — naar det behaged mig.«

»Ja, jeg tror. du vilde like, at alle mennesker haded mig.«

»Aa, nei, men hvis jeg bare kunde føle mig skraasikker paa, at du ikke holdt af nogen anden, saa — men iaften skal jeg være snil, du er saa deilig iaften, rosenblommen min. Igrunden tror jeg, det maa være noget fysisk, at jeg blir jaloux paa mine gamle dage.«

Hun trak armen til sig. »Du har kanske træg lever,« sagde hun træt.

I stuerne hos fru S. var tændt mange lamper, gjennem de matte hvide kupler skinte flammen som røde hjerter. De mørke vægtapeter og det høie loft slugte saa meget lys, at der alligevel ikke var klarere i værelserne end en maaneskinsnat ude; lamperne lyste i cirkler, udenfor dem var et fristende halvmørke.

Fricks hilste paa vertinden. »Iaften blir der ingen sang,« sa hun. Næsten alle skulker paa grund af »Over ævne«. De faa, som er komne, sidder der i røgeværelset og lar sig spaa. De vil ikke synge.«

»Aa, lad os alligevel,« sa Emilie og saa paa dirigenten. Hr.

Absalon havde forladt de andre og gik bort til de nyankomne. Han kyssed Emilie paa haanden. »Lad os synge.« Hun nikked let ind til de andre. »Kom, Einar akkompagner os.« Han satte sig til pianoet. De to stod bag ryggen hans. De sang. Einar forsøgte at se deres stilling i pianofortets blankpolerede flade. Han spilte — men flammen inde i ham begyndte at slikke med lange, svidende tunger. Han følte det: Absalon havde lagt haanden paa Emilies arm paa stoleryggen. Han turde ikke afbryde. Det vilde være skandale. Han spilte stykket ud. Da stod de fra hinanden.

»Aa, lad os faa det engang til,« bad hun. Han spilte. Flammen slog sammen høit over hodet paa ham. Emilie gjorde en feil. Han vendte sig lynsnart. Dirigentens gulagtige fingre laa fast om Emilies haand. Han slap den øieblikkelig. Det kunde for en ligegyldig se ud, som han, idet han traadte hen for at korrigere hende, uvilkaarlig havde grebet haanden for at dreie nodeheftet, hun holdt. Einar spilte stykket ud. Men ansigtet stivned til, og han satte hælen haardt i gulvet, som i ærgrelse over, at akkompagnementet ikke gik. Saa reiste han sig. Fru Frick havde mærket og forstaaet. Hun lo. »Kom skal jeg sige dig noget,« sa hun og greb ham i øreflippen: »Jeg tror du er gal, du.« Hendes haar la sig kjælent ind til ansigtet hans. Som hun var paa vei ind til de andre, for han op. »Kom skal jeg sige dig noget«; han tog hende haardt i armen. »Du er en simpel gadepige,« fræste han ind i øret. Det rased i ham. De værste ukvemsord dansed grasat i hjernen. Han dreied sig rundt paa hælen og forsøgte at lægge et lystigt skin over ansigt og bemærkningerne til de andre. Emilie havde grebet fat i en stoleryg — det var som hun vakled — et sekund — saa talte hun, hvad hun maatte med selskabet. Men Einar Frick saa, at Absalon senere paa aftenen nikked forstaaelsesfuldt og opmuntrende over bordet til Emilie.

»Jeg kjører ikke hjem iaften,« sa hun, da vognen meldtes, »det er saa'nt vakkert veir. Gaar ikke ogsaa De samme vei, hr. Absalon?«

Der var noget spændt, febrilsk i hendes væsen, skulde hun ville udfordre ham, vise at hun haded ham — sin mand. Ved porten tog hun Absalons arm, medens Frick fulgtes i forveien med en af de andre damer.

Men han kunde ikke beherske sig. Han for tilbage til de to og raabte, som om han var rent overgiven: »Nei, hør hvad frk. S. fortæller. Hun siger, det er lumpent at stjæle det hjerte, som tilhører vennen.«

Frk. S. kom farende. »Men De misforstaar mig, hr. Frick.« Hun stod ganske forbløffet. Det havde hun jo slet ikke sagt. Han lod, som han ikke hørte, brugte sterke ord, ironiserte og bed fra sig —

overførte historien paa andre, medens han hele tiden talte om dem, om sit eget forhold. Hr. Absalon saa slunken ud i maanelyset. Han blev, efterhvert som ordflommen skylled over ham, smalere, tilslut kun en stribe, der skyndsomst bukked og forsvandt.

Emilie gik stille. Hun sa ikke et ord. Han syntes øinene lyste grønagtig — han følte det — han saa ikke paa hende — men hele hendes person forekom ham en latterbølge — haanlig — kjed over hans daarskab.

Einar Frick tændte som vanlig lampen i sin kones værelse. Han kyssed hende ogsaa til godnat ceremonielt paa kinden. Hun var hele tiden stum, sagde kun: Godnat, Einar. Der var bebreidelse, overlegenhed og en uendelig træthed i tonen. Saa lukked hun døren.

Hans værelse laa foran hendes. Det var udstyret med rosentræ og blaa silke. Einar Frick havde betragtet det som sit tempel. Han ofred til dets afgud. Alt hvad der var fint af krystal og toiletgjenstande, frembares som offer.

Men nu for det gjennem hodet paa ham, hvad den næste gave skulde bli. Det skulde være Max Klingers: Sphinx. Den levende stenkolos, som knuger ynglingen ind til stenbrystet og i omfavnelsen river lange, blodige strimer nedover ryggen hans.

Hadets og hævnens tanker voksed i nattestilheden. En ydmygelse, et mistillidsvotum var det hævn nok? Naar de ikke kunde beherske sig blandt mennesker, hvad maatte da gaaet for sig i de stille formiddagstimer? Skulde han styrte over hende, tvinge hende til bekjendelse — og saa — dræbe hende. Hun var jo hans hustru. Hun havde forpligtelsen kun at eies og elskes af ham. Denne elendige fyr. Det brusende, røde haar, de vandigblaa øine — han haded ham — han kunde knust ham under hælen. Men dermed var ikke kjærligheden til ham revet ud af Emilies hjerte. Tankerne for tilbage til hende. Han reiste sig i feber, huden brændte, og han følte en underlig tom gnaven under brystet. Han havde benene ud af sengen. Da hørte han nøglen i døren sagte dreies om indenfra, ellers ingen lyd. Han lo høit og skingrende — ræd for ham — sin tilbedende mand.

Tyrkerne dræber sine kvinder, naar de er utro — de drukner dem som kattekillinger eller de graver dem levende ned i ørkenens sand. Loven farer ikke haardt frem mod den, som tilintetgjør en elendig utro hustru, Det var lyst at dræbe. Hviske hende ord om hendes egen brøde, medens han ganske langsomt kvalte hende. Men saa var alt forbi. Han vilde aldrig faa høre tilstaaelsens ord fra hendes læber — aldrig faa tilgive hende — aldrig eie hende igjen. Absalon vilde feigt fordufte og derved stadfæste hendes skyld. Publikum og ret vilde føle medlidenhed og finde ham interessant. Tankerne bølged uklare og

feberagtige gjennem hjernen. Han vilde dræbe. Han dræbte hende tyve gange i tankerne. Men hver gang vækked han hende til live igjen. Egentlig vilde han kun straffe hende rent umenneskelig — for efterpaa at kunne ta hende i sine arme. Den ret havde han jo: Uden vidner kunde han udøve noget, som hed hustugt. Man havde hævd paa det. Men turde han ydmyge hende? Hun vilde hade ham. Han saa ansigtet hendes med de fornærmede øine stivnet. Hun vilde ingen krænkelse taale. Og det var jo hendes kjærlighed han længted efter. Besiddelsen uden kjærlighed — ja, i gale, vanvittige øieblikke. Naar bare ikke denne forbandede sangeren — han bored hodet ned i sengklæderne for at kvæle skrigene. Han hylte som et dyr.

Det blev morgen. Dagslyset sived ind, nøgternt og graat. Efterhvert som det blev lysere, forekom Einar Frick sig selv mere og mere latterlig. Af alle hans følelser var kun en tilbage: hadet mod sangeren. Tænk, om det imorgen i byen skulde hedt: hr. konsul Frick dræbte inat sin kone. I ved, den lille sorte, pikante fru Frick med de grønne øinene. Det skulde været skandale det.

Hodet var tungt — huden som knusk, opbrændt i feber — og hjertet gjorde uregelmæssige hop. Han listed sig ud af huset og spiste frokost paa en kafé.

Det var onde uger, som oprandt for Einar Frick.

Emilie opgav ikke musiktimerne. Hun var ivrigere end nogensinde. Sangeren var støt og stadig om hende. Einar Frick havde det med at liste rundt i sit eget hus. Han sneg sig lydløst op trapperne, stak med den største forsigtighed, at ikke en lyd skulde høres, nøglen i entredøren. Og stod saa pludselig som skudt op af jorden inde hos Emilie i stuen. Som oftest var der den tørreste hverdagsluft derinde. Da flimred det for ham: var det hele et fantasifoster? Og han fik en kvalmende flau fornemmelse. Emilie var fuldstændig passiv. Imellem troede han at se et glimt af medlidenhed i øinene hendes — eller var det foragt? Kulde var det, den strømmed ud mod ham i frysende straaler, naar han i det fjerne knælte for sit afgudsbillede.

Kunde han ikke reise? Han kunde ikke aande uden hende, og desuden — give de to frit spillerum?

Han forekom sig selv som en usling. Han lytted ved dørene, undersøgte Emilies kjolelommer og skuffer, naar hun var ude. Ja, han nedlod sig til ad omveie at forfølge hende paa gaden.

Einar Frick saa ud som et vrag af sig selv. Han havde mørke ringer under øinene. De skinte som glør i det rekede, hvide ansigt. I roligere øieblikke var han sig bevidst en mulighed for — at han led under sin egen hjernes sygelige opspind. Men han havde ingen magt

til at frigjøre sig. Da kunde han anraabe himlen: hvis det er fantasifoster, saa dræb skinsygen i min sjæl. Men saa syntes han, han indsuged beviserne for, at han havde ret, i luften hjemme, i Emilies ansigt, i stolenes stilling, i hele stuen, i halvmørket, hun i den senere tid ynded, i — alt. Og det var jo uværdigt at tilbede en, hvis hjerte brændte for en anden, elske en, hvis hjerte aabned sig ogsaa for andre mennesker.

Men himlen vilde heller ikke have noget med Einar Fricks egteskabskonflikt. Han følte ingen trøst efter anraabene.

Det var en dag lige før jul. Solen havde skjult ansigtet i sin rosenrøde kaabe; den laa vid og stor udover himlens mørkeblaa tronstol. Rød glans faldt paa trærne, paa den haardfrosne jord, paa stenene, paa menneskenes ansigter. Einar Frick kom gaaende en af sideveiene i parken. Han vilde hjem. Han havde intet hastværk, ingen glæde vented ham, kun ensomme timer paa arbeidsværelset, et ensomt maaltid, hvis Emilie var ude, som hun var meget i den senere tid — eller aftensmad paa tomandshaand, hvor mellemværet lagde knugende tryk paa dem begge.

Han seg ned paa en af bænkene, Den sterkeste følelse af forladthed og forurettelse sneg sig over ham. Han stirred mod vest. Der langt borte under soldronningens regimente var guds herlige jord med de forstaaelsesfulde sanddru mennesker. Han følte sig pludselig som paa bunden af havet. Trærne blev kyklopagtige, rødmende koraller — stenene ved veikanten kjæmpemæssige anemoner — og de stirrende mennesker dumme fiske, som svømmed til og fra. Hvert jordens menneske løi, men løgnens dronning, det var hans egen kone. Naar hun intet sagde, følte og saa han hendes falske adfærd. Naar hun talte, hørte han beregningens løgn i hvert ord. Hun gik gadelangs og delte ud sit hjerte i beter ikke større end tiøringer. Hvad havde han forud for disse tiggere? Han burde hade, hade, hade. Var han ikke ulykkelig, at det var hans lod at elske noget sphinxagtigt, noget, der aldrig lod ham have fred?

Maanen dukked pludselig frem i alt det rosenrøde. Det slukned. Og fra maanehornet begyndte skinnende straalebundter at glide ud.

Stemningen skifted hos Einar. Han følte sig kun grænseløs ulykkelig og længselsfuld efter sit egteskabs rolige, lykkelige dage.

Han maatte vinde det tilbage. Han knytted hænderne: Jeg maa, maa. Han reiste sig. Da var det, som noget pludselig løsned. Som der sattes hul paa den tankebyld, han led under. Spændingen og smerten var borte. Og som han gik, begyndte tanker — aldrig før tænkte — at pible frem og danne hinde over saaret: Egent-

lig kan man ikke stikke andres hjerter ned i en pose og bare holde krampagtig for med haanden. Haremsgitteret maa falde, hvor pragtfuldt det end er. Du fik hende ikke for alteret som din eiendom — det du indbildte dig, naar du gjennem aar og dag knælte for afgudsbilledet. Ægteskabet er en pagt i ustanselig fornyelse. Du elsker hende — men kjærligheden vil give sin elskede det bedste — og er ikke frihed et gode? Det surred i hjernen ufærdige, ubefæstede tanker — men glæden fulgte med. Han var hjemme. Trappen tog han i to sprang.

I en af kurvstolene foran ovnen sad Emilie sammenkrøben i det hvide silkeschawlet sit. Hun saa ikke op, men for nervøst sammen. Han tog saa haardt i døren. Einar saa bort paa hende og opdaged, at hun slet ikke havde det udfordrende, selvsikre, han havde tiltænkt hende i alle disse uger, da hans øine flyede hende. Hun saa enslig og mismodig ud. »Emilie.« Hun saa op. For det triste blik, hvor alt det grønne, spillende, morsomme var borte, brød han sammen. Han kasted sig paa knæ for hende. Og klynged sig ind til hende. I meningsløse udbrud hvisked han sin sjæls kvide og sin sjæls triumf.

Hun græd, og taarerne drypped ned paa hans ansigt og hænder. »Men, Einar, husker du, at du har lovet det samme saa ofte og alligevel kort efter gjort scener? Og jeg holder det ikke ud længer. Jeg vil reise bort og være alene. Kan du ikke ta mig lidt, som jeg er. Jeg maa være venlig og ta mig af mange mennesker — men derfor elsker jeg dig lige høit. Du taber ikke noget ved det. Og den stakkels sangeren? Havde du ikke saa megen tillid til mig? Han er baade mig og dig taknemlig, men dig tør han ikke nærme sig, for du er saa ceremoniel og morsk mod ham bestandig.«

Da tigged han som en liden gut: »tro mig denne ene gangen, Milly. Du skal ikke faa grund at klage mere. Jeg skal kjæmpe trolig. Det skal blive jul for os ogsaa, for ser du, hjerternes gjenfødelse, det er jo julen det.«

Hun tog ham om hodet og saa ham forskende ind i øinene, og der gled som en vemodig, spæd foraarsstraale af livets glædessol over hendes bedrøvede, blankgrædte lille ansigt.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de januar 1900.	Nr. 2.

Besøg paa et engelsk landgods.

Ved en tidligere leilighed har jeg omtalt den store gjæstfrihed. som vistes de fremmede ved Londonerkongressen sidste sommer og da særlig de delegerede og indbudte talere. Man modtog indbydelser ikke blot for den tid kongressen vared, men til hele den foregaaende og efterfølgende uge.

Et besøg, jeg aflagde paa »The Nash« kort efter kongressen, har jeg gjentagende havt lyst til at fortælle »Nylænde«s læsere lidt om, men travlheden og de brændende spørsmaal kom altid iveien i forrige sæson. Jeg skynder mig derfor nu med at benytte det sidste af julestemning og nytaarsferie til beretningen.

The Nash ligger i det sydvestlige England, en tre timers reise fra London og ikke langt fra Worcester. Det er Sir Richard Temple's familiesæde, og did havde han nu indbudt endel af kongressens damer til et besøg fra torsdag den 6te til lørdag den 8de juli.

Midt i Londons tummel tænkte jeg med særligt velbehag paa denne indbydelse, glæded mig ogsaa til at stifte bekjendtskab med eieren af The Nash. Ved en liden middag, som en af parlamentsmedlemmerne gav i et af Westminsters — parlamenthusets — lokaler, og som jeg havde den fornøielse at delta i, havde min bordkavaller paa mit spørsmaal svaret: Hvem Sir Richard Temple er? Jo, en meget anseet og elskværdig gammel herre, han har været guvernør i Bombay og er medlem af Privy Council, var ogsaa i en række af aar medlem af parlamentet, der hørte han ikke til mit parti (de i middagen tilstede-

værende herrer, var alle liberal members), han er konservativ i politik, men stærkt interesseret i mange kulturspørsmaal, og en mere trofast, uegennyttig ven af kvindernes sag, kan De ikke finde. Ved en soirée hos Lady Battersea i Surrey House blev jeg ogsaa presenteret for Sir Richard Temple, og han gjentog paa det hjerteligste sin indbydelse, han havde reist meget i Norge og glæded sig til at se en norsk dame som gjæst.

Skjønt der nu ingen indbydelse var, jeg heller vilde modta, saa det ud, som der skulde komme hindringer. Kongressens sidste dag blev det nemlig meldt, at dronningen vilde modta medlemmerne af det internationale raad og andre paa Windsor fredag den 7de juli. Hvad var herved at gjøre? Som norsk delegeret, syntes jeg det var min pligt at indfinde mig, mente ogsaa det kunde bli en interessant begivenhed. Jeg fik høre, at en anden gruppe damer var indbudt til The Nash fra lørdag 8de til mandag 10de, og jeg stod netop i begreb med at anmode om at faa udsætte mit besøg der til den tid, da jeg fik endel nærmere oplysninger om modtagelsen paa Windsor, der befried mig fra alle bekymringer. Indbydelsen lød nemlig paa, at damerne skulde indtage en luncheon paa Windsor og derpaa begive sig hen paa en anvist plads i parken, hvor dronningen langsomt vilde kjøre forbi. Var det det hele, kunde jeg ingen forpligtelse ha til at repræsentere norske kvinder, heller ikke havde det nogen personlig interesse for mig at være tilstede der, da jeg ved et tidligere besøg i England baade havde beseet Windsor og nydt den store ære at se dronningen passere i vogn! — Med let hjerte tog jeg derfor min beslutning: at indfinde mig hos Sir Richard Temple paa den af ham bestemte tid.

Torsdag formiddag reiste vi saa fra Paddington station. »Vi« vil si frk. Alexandra Gripenberg — kjendt for »Nylænde«s læsere —, frk. Sandelin (læge i Stockholm), frk. Cederschiöld, korrespondent for »Aftonbladet«, Mrs. Hancock, en ung engelsk frue, og undertegnede. En ung tysk-engelsk skuespillerinde, Miss Mardon, skulde været med samme tog, men kom først senere, da hun havde det uheld at faa et hjul kjørt af sin hansom paa veien til stationen. Dermed er ogsaa alle gjæsterne nævnt, en tysk og en italiensk dame, som var indbudt, maatte reise fra England tidligere end tænkt, og et par andre indbudte damer havde nok ladet sig lokke til frafald ved den kongelige indbydelse. Mrs. Hancock kjendte jeg allerede som meget elskværdig værtinde ved en stor kongresmodtagelse i Liberal Club,*) London, hun havde nu ogsaa paatat sig at være værtinde for os. Sir R. T.s hustru er nemlig for sygelig til at bo paa The Nash. Hun maa ha stadigt lægetilsyn, og

*) Mr. Hancock er formand i L. C.

familien bor derfor i nærheden af London. Kun naar Sir R. T. har gjæster, bor han selv paa sit elskede »country-place«.

Paa veien til Worcester passerer toget Oxford. De svenske og finske damer fortalte mig, at de paa tilbageveien vilde slaa sig ned der nogle dage. Om jeg ikke havde lyst at være med?

Nei, fordi Oxford stod for mit sind som verdens deiligste by. For flere aar siden var jeg der en uge i mai maaned, og nu var det hed sommer. Og saa er det min sikre erfaring, at »anden gang er en skjælm«, naar første gang har været overvættes herlig — den psykologiske forklaring er vist ikke saa vanskelig; men jeg skal ikke forsøge paa den, jeg ved bare, det er saa, det gjælder steder, begivenheder, personer. Tredie og fjerde gang kan kanske igjen bygge op — men har man bare udsigt til anden, saa er det bedre at lade være, derfor reiser jeg vist heller aldrig mer til Skagen, hvor jeg engang var en uforglemmelig høstuge, eller til — — men det er jo paa jernbanen vi er, og paa veien til Worcester. Worcester er berømt for Worcestersauce, for hansker, for porcelæn og last not least for sin katedral. Ved velvilje af vor vært fik vi bese dette skjønne bygværk paa tilbageveien.

Ved jernbanestationen staar vogne og venter paa os, vi kjører i deiligt veir gjennem det blide sommerlandskab, hvor lindene blomstrer — men der, se der? Det er Malverns fjeldkjæde i deilige, blaanende skiftende nuancer. Jeg er meget glemsom i geografi, husked ikke, at Englands skjønne fjelde maa vi faa øie paa her mod vest. Desto frydefuldere virker de, og der er de bløde fløielstæpper, der de vældige trær, der er skoven og parken, og der faar vi øie paa de mange høie, maleriske skorstenspiber paa The Nash, og der staar The Right Honorable Sir Richard Temple og tar imod os som gamle venner!

The Nash har været i Sir R. T.s familie i over hundrede aar, men huset er meget ældre. En del er bygget i den Elisabethske tid, en del er endnu ældre. Det er en rød murstensbygning, ikke meget stor, men meget malerisk. Den har gjennem tiderne faaet forskjellige tilbygninger, er uregelmæssig, men virker harmonisk. Rige slyngplanter snor sig opover, klatrer enkelte steder helt tiltops, skjuler noget og fremhæver, hvad der skal fremhæves. Særlig i eftermiddagssol ser den gamle bygning bedaarende ud. Det er som de milde straaler besjæler den og gjør den levende. Og den har da ogsaa et rigt indre, rigt paa minder, paa skjønhed og kostelige skatte.

Det er ikke blot Englands kultur, den fortæller om, men Europas og Asiens. Strax man kommer ind i den statelige hall med den aabne trappegang, mindes man om Sir R.s guvernør-tid, kostelige, fint formede indiske og japanske vaaben dekorerer væggene. Og i et rum, som er udstyret for sit særlige brug som museum, finder man

en enestaaende samling af indiske og andre asiatiske gjenstande. Sir R. T.s søn er for tiden guvernør i en indisk provins og forøger stadig skattene i sit fædrene hjem.

I alle de smukke, interessante værelser findes der forøvrigt en saadan mængde sjeldne kunstsager og etnografiske gjenstande, at man maatte tilbringe maaneder istedetfor dage paa stedet for at lære dem at kjende. Ved et kort bekjendtskab var det ikke godt at bestemme sig til, hvor man helst skulde slaa sig ned, i det stilfulde røgeværelse, hvor indiske tigerskind og norske ræveskind hænger i broderlig forening i den kunstnerisk udstyrede, store salon med buevinduer og døre ud til havens terrace, eller i det rolige i dæmped tone holdte bibliotek med alle sine bogskatte.

Det mærkeligste værelse var dog maaske spisesalen. Det er meget gammelt, mørke egevægge, fint udskaarne egedøre, loftet hvidt i eiendommeligt stuk-udstyr. Midt i salen staar et kolossalt, meget langt spisebord i speilblank rosenmahogni. Aldrig er jeg blevet saa imponeret af nogen middag, som den første paa The Nash. Kun kanterne af det store spisebord var dækket med den fineste, hvideste dug. Paa den indre, mørke, skinnende plade stod deilige bordprydelser i gedigent sølv — indisk arbeide — i sølvvaserne sjeldne planter netop indtat fra drivhusene. Hver en gjenstand, man rørte ved under maaltidet var en fryd for øiet. Tjenerne gik lydløst omkring og servered med engelsk værdighed.

Et høitideligt øieblik var det ogsaa, da Sir Richard den første aften rakte hver af damerne et lys, og de skulde ta sine respektive værelser i fuld besiddelse, soveværelserne laa alle i anden etage og var valgt til hver især af os af vor vært.

Særskilt maa omtales »The oakroom«. Det var som spisesalen i mørk eg, en svær egeseng med massiv sengehimmel, draperet med rødt silkeomhæng, samme slags vinduesgardiner, en gammeldags, stor kamin eller peis, hvorover et udskaaret vaaben og aarstallet 1598. Det hele virked dystert. Dette værelse skulde altid den fornemste dame ha, og da vi i Alexandra Gripenberg havde »the baroness«, var hun selvskreven til at ta »The oakroom« i besiddelse. Sir Richard fremhæved selv dette, for en engelsk tory er det i stilen. Men selv den mest demokratiske opposition iblandt os havde denne gang intet at udsætte paa udmærkelsen. Det nordiske selskab havde jo beæret samme person med en udnævnelse til reisechef. Hun var nemlig vor fælles ven fra gammel tid, hun var viden bereist, hun maatte paata sig at klare alle opdukkende vanskeligheder og delikate spørsmaal.

Efter besigtigelsen af alle værelserne fandt jeg, at jeg virkelig havde faaet det, jeg selv vilde valgt mig til soveværelse. Det var et stort moderne værelse med al den solide komfort og elegance,

man kun kan finde i et engelsk hus. Det laa ligeover salonen og havde udsigt til parken, til landeveien, der gik over i en kolossal allé af »elmtrees«, til de bløde græstæpper og de let gulnende agre og til Malverns fjelde. Om aftenen kunde jeg se en landsby ligge glitrende opover en af de nærmeste høider.

Vor reisechef fik første morgen adskillige spørsmaal, om ikke en hofdame i stivt korset og høi krave havde vist sig for hende i nattens løb, men søvnen havde nok indfundet sig før spøgelserne, en af de andre damer paastod derimod, at luften var fuld af aander — men i mit spøgelsesfri værelse sov jeg sødelig, indtil jeg kl. 8 næste morgen blev vækket af den statelige husholderske med en kop te og en stor bog i pragtbind. Bogen indeholdt smukke akvareller, motiver fra Norge, malet af Sir Richard paa en af hans Nordkapsturer. Det skulde jeg ha til underholdning indtil frokosten, som serveredes i spisesalen kl. 10. Et badekar bragtes ogsaa ind og varmt og koldt vand — ikke de ynkelige portioner, man faar sig tildelt paa fastlandet, nei, svære mugger med koghedt og koldt vand og herlige engelske badehaandklær.

Ved frokosten og ved luncheon, som serveredes kl. 1/22 presidered Mrs. Hancock, teen drak vi ved 1/25 tiden ude under en af de svære, skyggefulde trær, middagen serveredes kl. 1/28, og da presidered Sir R. T. selv. Tidligere om dagen havde vor vært været iført et landligt kostume, nu var han i udsøgt selskabstoilette. Ogsaa gjæsterne anstrengte sig selvfølgelig med sit toilette til denne dagens begivenhed. Efter at middagsgongonen havde lydt, samled damerne sig i et mindre værelse, hvor vor vært overrakte hver af dem en blomst. Det lille selskab skred saa ind i den festlig oplyste spisehal, som jeg før har beskrevet.

Om aftenen samledes man i salonen, man passiarte, hørte paa deklamation af Miss Mardon eller spasered omkring mellem havens plæner og blomster i den halvdunkle, varme sommerluft.

Men naar vi havde sagt godnat og faaet vort lys, da begyndte for alvor den nordiske forenings tid. Vi gik rundt og besøgte hinandens værelser, lagde engelsken tilside og talte hver sit morsmaal, og stemningen steg undertiden saa høit, at vi gjensidig maatte paaminde hinanden ikke at vække husets folk og øvrige gjæster.

Da hvilte vi ud efter dagens — arbeide, for hvis nogen tror, vi leved i lediggang, da tar han feil.

»Jeg maa faa vise damerne et engelsk hjem paa landet,« sagde Sir R., og da hans hus jo ikke var noget almindeligt engelsk gentleman's hjem, men indeholdt saa mange af Europas og Orientens skatte, tog det tid. Og ikke bare de almindelige værelser skulde vi se, men det ganske hus fra top til taa med kjøkken, tjenerværelser, vinkjælder osv. Desuden de andre bygninger og drivhus og park og mark og skog. En

og anden, som var træt efter kongressen, kunde næsten synes det var for anstrengende og ønsket sig længere pauser. Men ingen tænkte paa at være ulydig og ikke følge Sir R., naar han gik i spidsen.

Vi spøgte os imellem om, at det var at merke, at Sir R. havde hersket over millioner af slaver. Ikke turde vi heller gjøre oprør. At jeg nu røber disse hemmeligheder for vor elskværdige vært, tror jeg ikke mine reisefæller vil betragte som forræderi, og naar jeg paa samtliges vegne forsikrer ham, at vi ikke vilde undværet at se nogen af de detaljer, han viste os, er jeg vis paa de ikke vil gjøre indsigelse, for trætheden er for længe siden over, men minderne har vi i eie, minderne og mindet om de straalende, interessante dage paa The Nash.

Hvad der gjorde Sir R. T. til saa udmærket fører, var hans egen forstaaelse af og glæde over det, han viste os. Han var jo selv ogsaa kun en gjæst i sit gamle hjem.

Og Sir R. viste os ikke alene med storladen gjæstfrihed hele sit hjem, men aabenbared os ogsaa sine meninger og opfatninger. Ianl. politiske spørsmaal sa han spøgende til Mrs. Hancock: De ved, jeg er paa den gale siden i alt det der, men i en ting er jeg paa den rette siden. Og han talte om kvindernes ret, saa vi indvendig raabte bravo allesammen.

Og han talte om England, om dets storhed og dets mission, saa al anden patriotisme blegned. Men ikke var Sir R. T. alene om sin opfatning der. Lignende meninger hørte man overalt i England blandt politikere og andre. Det kunde virke rent beklemmende. Naar man hører, at drømmen om verdensherredømmet er blevet til sikker kjendsgjerning for saa mange af landets borgere, synes man det snart maa briste eller bære.

Men en dag ved luncheon talte vi om literatur. Fra den franske literatur, som vor vært ikke ynded, kom vi over paa den nordiske. Sir R. spurgte os, om der ikke ogsaa i den var nedgangstendenser, og omtalte i den forbindelse Ibsens verker. Da for blodet enkelte af hans gjæster til hodet, og replikerne faldt skarpe. Men Sir R. beroliged godslig med, at han slet ikke havde læst Ibsen. Bare Max Nordau om Ibsen.

Min mest levende erindring om Sir Richard har jeg fra en samtale sidste formiddag paa The Nash. Al »sightseeing« var da over, vi sad stille og nød den deilige natur. Jeg har villet vise Dem et ægte gammelt engelsk hjem, sagde Sir R. til mig, og en prøve paa Englands natur og jord, den jordbund, som har fostret personligheder, der har gjort vor nation mægtig. Men jeg har interesse for andre nationer med, maa De tro, Norge har jeg kjendt godt i gamle dage, i dets nyere aandsliv

har jeg ikke fulgt nok med, men engang studerte jeg norsk, for at oversætte dets digtere. Han fremsagde nogle strofer paa engelsk. Det var »Til min gyldenlak« af Wergeland. Henrik Wergeland! — ja, ja, det var jo netop strofer af hans digtning, som havde ligget fremme i mit sind under besøget:

O, hvor herlig
saadan grund
maa for Englands ege være,
som til frie
yde kun
sine kranses ære.

O, hvor herligt
for en mand
der at leve, bo og bygge!
Og hvor herligt
hviler han
under egens skygge!

* * *

De vers vil jeg sætte som motto, naar jeg fortæller om The Nash, tænkte jeg, da jeg var kommet hjem og minderne gled forbi. Jeg vidste ikke, at forinden skulde en sky af krudtrøg og bloddamp skjule Englands bølgende enge for verdens øine.

Nei, ikke passer det nu at synge om hvile i den store, idylliske natur. Bedre er det at udtale et ønske og haab om, at forbandelsen snart maa vige, krigsforbandelsen maa vige fra briternes hjem og hjerter. Og hver den, som har følt sit eget hjerte varmet ved engelske kvinders og mænds godhed og ridderlighed er med i ønsket.

Gina Krog.

Maalsakja.

Eg vilde faa lov til aa svara nokre ord paa M. Schjøtt sitt brev*) — ikkje paa alt, berre paa eit og anna.

Det er *kraft* i M. S. sitt stykkje, og det er *greitt*, — ikkje alt dette snakke um sympathi med *men* etter, som vi kjenner so vel. Eg vilde ynskja, at vi bondefødde kunde bli so heite og harme, so fulle av eld, naar vi trudde *vaart* morsmaal var i faare: men eg vil ikkje ynskja, at vi maa bli *so* harme, at vi ikkje ser noko anna enn vaar eigen rett og vaare eigne krav og gløymer aa unna andre det same, som vi sjølv vil ha.

*) I 1ste decemberhefte 1899.

»Maalbevægelsen bunder i bondeforgudelsen«, fortél M. S. Aa nei, der mistok du deg, M. S.! Maalstræve »bunder« i nett det same, som M. S. sin harm mot maalstræve, — i elsk aat morsmaale, — i kjærleik til det maale, som vi levde i heime hjaa han far og ho mor, det maale, som vi hev tenkt vaare beste tankar i fraa vi var smaae og til denne dag, det maale, som vi brukar, naar vi talar med deim, vi hev kjær. Det maale kann vi ikkje sleppa utan aa missa noko av oss sjølv — av vaart kjæraste liv. Fordi vi bønder elskar *vaart* morsmaal, liksom M. S. elskar sitt, — *difor* hev vi maalstræv, difor vil vi gjerne verja maale vaart mot utskjemming og utarming, difor vil vi hindra, at det bli tynt tome for tome i dei skularne, vi sjølv kostar, av dei lærebøkerne, vi sjølv kjøper, av dei lærarane, vi sjølv betalar. Er dette urimelegt? M. S. og B. B. reiser seg i helig harm, berre dei *ottast* at nokon *kann koma til* aa gjera soleis med deira morsmaal. Kvifor undrast dei daa paa *oss*, som veit at dei *held paa* og gjer soleis med vaart?

Det kann henda, det er som B. B. og andre segjer, at vaart morsmaal er so mykje ringare enn byfolkje sitt (det er ikkje aa venta at *vi* skal skyna at det er det) — vi elskar det likevel, elskar det som det er, fordi det er *vaart.* »*Min* hustrus haand den var grov og haard; men hun var nu alligevel *min.*«

Nei, det er ikkje i »bondeforgudelsen« at maalsakja hev rota si. Det er i morsmaalselsk. Eg er lærar, lærar aat bondeungdom (ikkje paa ein folkehøgskule). Vi veit ikkje noko av denne fæle »tvangen« der; ingen er pliktig til aa skriva eit einaste landsmaalsord. Men er det noko, dei hev hug til, so er det aa skriva landsmaal. Dei er nedlesste med arbeid, so nedlesste, at eg trur ikkje mange »kulturfolk« skulde greitt aa bera dén byrda, som dei ber; men likevel er det mange, som *med gleda* tek paa seg det umframtarbeide, som maa til, dersom ein skal læra aa skriva eit maal paa eit skikkeleg halvt aar!! Var det ikkje so »over evne« som det er, so gjorde dei det alle! Kva trur M. S. det er, som er »drivfølelsen« i dette arbeide?

So talar M. S. um lærarar, som brukar fritida si til aa læra maale, fordi dei er *lovlydige.* Eg maa draga paa smilen. Eg hev vore paa lærarkurs — vore i lag med desse, som brukar fritida si o. s. b. (Hev M. S, vore det?) Dei sukka vel og klaga over den fæle loven, som tvingar dei til at kasta burt tida si soleis? Aa nei, hadde M. S. vore i lag med dem so pass, som eit par dagar, so hadde ho aldri kome til aa skriva slikt — hm! som dette um dei *lovlydige* lærarane.

Det er elles ikkje aa vente, at byfolk skal skyna oss landsfolk i

dette. Der skal mykje god vilje og stor evne til det. Det er for stor skilnad paa deira vilkor og vaare. Men ein kunde kanskje venta, at dei skreiv lite meir varsamt um det, som dei ikkje skynar seg paa.

M. S. er harm paa *dei* dansk-norske (orsaka!), som ikkje »tør kalde sit eget gode norske sprog norsk.« Eg vil faa lov til aa gjera eit par spursmaal. Korleis er det, brukar dei folk i Belgia, som talar fransk, aa kalla »sit eget gode sprog« *belgisk*? Eller kallar sveitserane tysken eller fransken dei skriv for *sveitsisk*? Og vilde det ikkje snarast vera løglegt um dei gjorde det? M. S. fær orsaka, men at det skal vera »affekteret« aa kalla ein ting med rette namne, det gaar over mitt vesle bondevit.

»Sproget er det depositum, hvori slægt efter slægt har nedlagt sit aandsliv; afskaffer vi det, klipper vi af traaden i aandslivet med det samme.« Ja, det er sanne ord! Naar vi bli rivne laus fraa vaart eigemaal, daa bli vi rotlause, daa misser vi det som bitt oss til heim og fedrearv, og nett difor er det ei livssak for oss bondefødde liksom for byfolkje aa berga maale vaart. Ja, men »der er ingen aandelig kapital nedlagt i dette sprog.« Aa nei, kva »aandelig kapital« skulde »hulebeboerne«, desse stakkars jordtrælarne, som i slit og stræv fraa morgon til kveld balar for føda aat seg og — kulturfolkje, ha lagt ned i maale sitt? Kva »aandelig kapital« hev vel desse, som i endelaust tolmod brukar eit heilt liv til aa bryta stein og veita ut myrar og gjera fedrelande større tome for tome? Det er greit, det trengs ingen »aandelig kapital« til aa halda ut i dette og endaa attaat halda hugen frisk og heil, — vera fri for »pessimisme« og »weltschmerz« og kva det heiter alt det, som plagar kulturfolkje! Og kva »aandelig kapital« kan dei vel ha, desse, som gladeleg vaagar live for aa berga andre der ute ved havstranda, og som ikkje ein gong hev kultur nokk til aa blaasa i lur for seg, naar dei hev gjort ein daad »af mod og herlig kløgt?« Og kva »aandelig kapital« hadde Ivar Aasen? og Vinje? o. s. b.

»Bjørnson har gjort os en stor tjeneste.« Ja, oss og. Han hev lært oss det endaa betre, enn vi visste det fyrr, at for oss bondefødde er maalstriden ein strid for tilvere, for rett og namn som menneskje med fullt menneskjeverd. No hev vi korkje det eine eller det andre. Skal vi naa det, *som det no er*, so maa vi klæda av oss bonden og allt som minner um han, gjera oss um til noko, som ikkje er fugl og ikkje fisk. Er det aa undrast paa, at vi kvider oss?

Byfolkje sitt maal er no »sproget.« Det er det einaste, som er »dannet«. Ein kann knapt opna ei lærebok i »norsk«, minder ein raakar paa dette. Det er mest so det luktar sume gonger. »Det dannede talesprog«, det hev vi ingen lut i. Vi kann gaa paa same skulen som byfolkje, læra det same; det kann mesta sjaa ut som der ingen skilnad var paa dei og oss, — men vi høyrer ikkje til dei lukkelege, som sitt inne med patent paa »det dannede talesprog«, og daa so —. Kvifor undrast de paa, at vi gjerne saag dette vart annleis? Skal tru um ikkje de byfolk vilde gjera det same, um de var i vaar stad? Det er vel dette som M. S. kallar »landets misundelse mod byerne«. Eg tykkjer ikkje namne høver. Eg treng vel ikkje aa *misunna* grannen min for det, um eg vil prøva aa faa det like godt som han hev det.

M. S. er grei paa meir enn ein maate. Ho negtar ikkje, at der er tvo maal i lande. »Vi (d. e. byfolkje) vilde snart staaet ligeoverfor »landsmaalet« som finnerne ligeoverfor russisk, som sønderjyderne og elsasserne ligeoverfor tysk.« Det er ikkje lenge sidan vi maalmennerne vart skulda for, at vi dreiv ein av dei størsta løgnfabrikkarne i Skandinavien — fordi vi hadde vaaga aa samanlikna maalstriden vaar med maalstriden aat desse folkja. Der var ikkje tvo *maal* her i lande, berre tvo maal*former*. Det var daa godt aa sjaa, at der finst kulturfolk, som held med oss og i dette spursmaale.

Eg veit ikkje, kor mange gonger vi skal trenga aa fortelja byfolkje, at *vi ikkje vil tvinga dei* til aa sleppa maale sitt. Vi vil berre faa lov til aa ha vaart eige i fred. Men skal vi *det*, so er det greitt, at vi maa faa norsken til skulemaal i landsskularne. Det er sume, som talar um at dei vil »udvikle og bevare« bygdemaale — med dansk-norske lærebøker i dansk-norske skular, der bygdemaala skal vera eit »hjelpemaal«, som finsk og kvænsk i Finmarkja! Um desse maa ein vel helst segja, at anten hev »deres megen lærdom (og kultur) gjort dem rasende«, eller og kann dei ikkje vera heilt ukjende med vararne fraa den fabrikken de veit.

Set, at *vi* sa: Vi vil »udvikle og bevare« bymaale; men bylæraranne skal tala landsmaal, skulebøkerne skal vera paa landsmaal, og barna maa ikkje skriva anna enn landsmaal! Men slikt tull kunde ikkje *vi* faa oss sjølv til aa segja.

Vi vil ikkje bli tvinga sjølv; men vi vil helder ikkje tvinga byfolkje. At byborna skal læra aa *lesa* litt landsmaal, det reknar daa

vel ikkje kulturfolkje sjølv helder for »tvang«? (Otto Anderssen.) Og skrøna um artiumsstilarne trudde eg elles M. S. skulde halda seg for god til aa koma med.

Nei, bli det spursmaal um aa *tvinga* byfolkje burt fraa deira eige morsmaal, so tenkjer eg eit slikt tiltak ikkje skal finna minst motstand hjaa maalmennerne. »Den brutale tvangsretning» er vel helst eit spøkjelse, som huserar i kulturfolkje sin eigen heile.

Fridom og rett for morsmaale! Det er vaart herrop, og under det merkje tykkjer eg byfolk og landsfolk kunde arbeida, sida um sida, kvar paa sitt, til dei ein gong i tida vaks seg saman til eitt.

Per.

Kvinder i telegraftjenesten.

I »Elektro-teknisk tidsskrift« no. 1 skrives:

»I vort tidsskrift no. 25 f. a. paapegede vi det uheldige i, at Norges navn systematisk holdes unævnt i den internationale telefonstatistik og nævnte samtidig, at i en oversigt i det internationale organ »*Journal Télégraphique*« var meddelt en opgave over kvinders anvendelse for telegraftjenesten i de forskjellige lande i Europa, men ogsaa her var Norges navn holdt udenfor. Skjønt Norge vistnok er det land, hvor kvinder først gaves adgang til denne tjeneste.

I sidste no. af »*Journal Télégraphique*« finder vi nu de omhandlede opgaver ogsaa for Norges vedkommende. Vi noterer det med tilfredshed:

Prosit, som kom sent,
er bedre end aldeles ingen.

Det fremholdes i telegrafdirektørens svar paa forskjellige spørgsmaal, at der i det norske telegrafvæsen *ingen forskjel gjøres* med hensyn til arbeide eller arbeidstid — bortset fra nattjenesten — for mænd og kvinder.

Vi aftrykker forøvrigt her et par af svarene, som maaske vil læses med interesse af telegrafistinderne.

Paa spørgsmaalet: »Ved hvilken tjeneste beskjæftiges kvinderne fortrinsvis? Behandler de apparaterne? Og hvilke fortrinsvis?« svares:

»Damerne udfører det almindelige expeditionsarbeide (afsendelse og modtagelse af telegramer), ved alle apparatsystemer, som for tiden

haves i brug (Morse: simplex, duplex og kvadruplex; Wheatstone og telefonapparater) endvidere journalførsel og delvis skranketjeneste.«

Og paa spørgsmaalet: »Hvilke betingelser (aptitudes) har kvinderne for telegraftjenesten? Hvordan er resultatet af, at de er givet adgang?« lyder svaret:

»Kvindernes betingelser (apitudes) for de i det foregaaende spørgsmaal omhandlede tjenestebrancher er tilfredsstillende.«

Naar vi mener telegrafistinderne vil have særlig interesse af at læse disse svar, er det fordi telegrafdirektøren i mai 1898 i det bekjendte underhaandsbrev til jernbanekomiteens formand fremkom med endel for damepersonalet nedsættende udtalelser. Det hed i den nævnte skrivelse bl. a.:

»Efterat moderne apparater i den senere tid er indført ved vore store stationer, viser det sig, at mandlig betjening ved disse apparater tildels er uundværlig, medens det bliver mere og mere paakrævet at tildele de kvindelige funktionærer den mindre byrde og ansvarsfulde tjeneste.«

Om nogen saadan fordeling mellem mænd og kvinder af mere eller mindre byrde- og ansvarsfuldt arbeide, som telegrafdirektøren i 1898 omtaler i underhaandsskrivelsen til jernbanekomiteens formand, findes der, som man vil se, ikke tale i telegrafdirektørens officielle redegjørelse i »*Journal Télégraphique*« i december f. a.

Spørsmaal.

En af »Nylænde«s trofaste læsere her i Haag ber om svar paa følgende spørsmaal:

1. Hvorledes virker sundhedsforeningen?
2. Har den et eget organ?
3. Har isaafald dette en afdeling for praktisk og hygienisk klædning?
4. Er der nogen god hygienisk literatur i Norge?

Svar.

1. *Norske kvinders sanitetsforening* er stiftet nærmest for at sørge for at ha materiel paa rede haand i tilfælde krig og ved ulykkeshændelser i fredstid. Den har grundlagt et elevhjem i Kristiania, hvor sygepleiersker for land og by uddannes. Dette modtager ogsaa patienter. N. K. S. har nylig sat sig i bevægelse ianl. tuberkulosens bekjæmpelse. Nogen forening, som gaar under navn af *Sundhedsforening*, findes os bekjendt ikke for tiden.

2. N. K. S. har intet eget organ, men der findes et *Sundhedsblad*, redigeret af dr. Ottesen.

3. Dette blad har ingen særskilt afdeling for hygienisk dragt, men der forekommer ofte artikler om dette emne.

4. De officielle indberetninger indeholder meget værdifuldt, rundt omkring i tidsskrifter finder man ogsaa gode afhandlinger, og enkelte brochurer udkommer ved særegne anledninger.

Kr.a kvindelige handelsstands forening har i disse dage indsendt andragende til bestyrelsen for Kr.a handelsgymnasium om, at der ogsaa aabnes kvinder adgang til at deltage i de toaarige kurser.

25-aars jubilæum feiredes 22de december af frk. Ida Groth i Brandforsikringsselskabet »Norden«. Frk. Groth har altid i sit daglige virke indlagt sin personlighed, og naar dertil kommer hendes elskværdighed som menneske, har Kr.a kv. handelstands forening i sin formand, frk. Groth, en god samfundsstøtte.

Kontrast.

Idet heftet gaar i pressen: N. K. F.s møde tirsdag 9de ianl. Otprp. II (se Nylænde nr. 22, forr. aarg.) var godt besøgt. Pastor Holmsens foredrag: »Kan tvangsundersøgelse af kvinder forsvares i et kristent samfund?« var nobelt, varmhjertet, ypperligt, modtoges med stort bifald. Efter en livlig diskussion vedtoges følgende resolution:

Da forsamlingen finder, at præventiv kontrol aldrig i noget land bevislig har hindret udbredelsen af veneriske sygdomme, og den præventive tvangsundersøgelse kan give anledning til barbarisk uretfærdighed ligeoverfor fattige og forsvarsløse unge piger og efter vor mening lovforslaget, saaledes som det nu foreligger, paa flere maader atter vil føre os op i den reglementerede prostitution, anmoder »Norsk kvindesagsforening« ærbødigst stortinget om, at det i Odelstingsproposition numer II indeholdte udkast til lov om modarbeidelse af veneriske sygdomme og offentlig usædelighed ikke i sin nuværende form maa ophøies til lov.

Alle Norges kvinder maa protestere! For at forebygge følgerne af en eventuel vedtagelse af Odelstingsproposition no. 2 er det ikke nok, at bare Norsk kvindesagsforening indsender protest til stortinget.

Alle norske kvinder (resp. de enkelte foreninger) maa **snarest** slutte sig til N. K. F.s protest, saa det ogsaa i gjerning kan vise sig, at kvinderne, antændt af forstaaelsens gnist, staar paa vagt, naar det gjælder at værne fædrelandets helligste forpligtelse: Hævdet af menneskeretten, seet i civilisationens forædlende lys! *Contra.*

Føljeton.

Billeder fra Ny England*)

(Fortsættelse fra nr. 22.)

»Der vil bli nok af selskab, hele huset vil nok bli fuldt,« mumled den gamle kone borte fra peisen, men ingen brydde sig om hende. Det var en ensom, ulykkelig, gammel skabning, som folk gav husly af barmhjertighed, skjønt hun var noksaa frygtet og ikke havde det bedste lov paa sig. Der gik nemlig ord om, at hun var vel bevandret i trolddomskunster og stod i forbund med hemmelighedsfulde væsener. Landsbyens barn saa ræd bort paa hende, naar de mødte hende, og trykked sig ind til sin mor, de hvisked sig imellem, at gamle Goody Crane red gjennem luften paa et limeskaft ved nattetid.

Silence og David gik ud i den kolde nat. »Dersom du møder far, saa bed ham skynde sig hjem, før grøden blir kold,« raabte Hannah Sheldon efter dem.

Men de mødte ikke en sjæl i Deerfieldgaden, og de skiltes ved Silences dør. David vilde ha gaaet ind med, hvis hun havde bedt ham, men hun sagde, at hun havde noget at spinde den aften, saa hvisked hun godnat uden et kys. For Silence Hoit var ikke ødsel med sine kjærtegn. Men iaften raabte hun ham tilbage, før han var kommet helt ud i gaden. »David,« raabte hun, og han sprang hen til hende.

»Hvad er det, Silence?« spurgte han.

Hun skjøv hodetørklædet bagover, slog armene om halsen paa ham og klynged sig skjælvende til ham.

»Kjæreste Silence,« hvisked han. »Hvad feiler dig?«

»Du ved, . . . at dette huset er bygget som en fæstning,« sagde hun, og ordene kom stødvis . . . »og her er geværer . . . og krudt

*) For de ny tilkomne abonnenter gives følgende notiser om føljetonen: Skissen er af den bekjendte amerikanske forf. Mary E. Wilkins. Handlingen foregaar i en af Ny Englands landsbyer omkr. 1700, de fransk-engelske kriges tid, da indianerne ofte gjorde indfald. Indianerne ligger nu og lurer udenom den lille landsby, men næsten alle indvaanerne tror, de for længe siden er draget tilbage til Kanada. Kun *Silence*, en ung pige, forlovet med David Walcott, er sikker paa et overfald. Hun er fremsynt og ser blodflækker overalt. Ogsaa den gamle Goody Crane spaar gjentagende ilde. Silence har netop besøgt Davids slægtninge for at udtale sin frygt og bedt hans tante og pleiemor Hannah Sheldon om at passe paa, at David ikke udsætter sig for fare for at ile hende tilhjælp under overfaldet, men Hannah ler af hendes frygt og søger at berolige hende.

oplagret, og . . . kaptein Moulton og hans sønner og . . . John Carson vil komme og bli . . . hos os. Jeg er ikke det mindste ræd . . . om indianerne kommer. Husk paa, at jeg *ikke* er ræd, og at jeg kan være ganske tryg her, David.«

»Ja,« lo David og saa hende ind i øinene, »jeg skal huske det, Silence, men indianerne kommer ikke.«

»Husk at jeg er ganske tryg her, og at jeg ikke er ræd,« gjentog hun. Saa kyssed hun ham af egen drift, som om hun var hans hustru og skyndte sig ind i huset, og David gik bortover veien og tænkte paa, hvor underlig hun havde været.

Silences tante, enken Eunice Bishop, saa ikke op, da døren aabned sig; hun sad ved ilden og strikked, stiv og stram med sammenpressede læber. Hendes ansigt bar et fiendtligt udtryk, som om hun hørte paa en, som modsagde hende. Silence hang sit tørklæde paa en knag, stod derpaa ubeslutsom et øieblik, saa aanded hun paa det frosne vindu og fik istand et gløt, som hun kunde se ud igjennem. Tanten gav hende et hurtigt, vredt blik, saa kneised hun med hodet og strikked videre. Silence stod og stirred ud gjennem den lille aabning i den frosne ruden. Tanten saa skarpt bort paa hende igjen, saa sagde hun:

»Jeg synes nok, at naar du har været ude og sladred og snakket i to timer, saa var det paa tide, du begyndte at arbeide nu — hvis du ikke vil slaa dig helt paa dovenskaben da. Jo, du vil bli en nydelig husmor!«

»Kom hid fort, fort!« raabte Silence.

Tanten for sammen, hun vilde ikke reise sig, men hun skulte hen paa hende fra strikketøiet. »Jeg har nok ikke raad til at dovne mig, om andre synes de kan,« sagde hun. »Jeg bryr mig ikke om at rende til vinduerne og staa der og glo, som du har gjort i hele dag.«

»Aa, tante, jeg ber dig komme,« sagde Silence og vendte sit hvide ansigt over skulderen mod tanten.

Enken Eunice reiste sig trevent og gik hen til vinduet. Silence gik tilside og pegte paa den lille mørke prik midt i rimfrosten. »Did mod nord,« sagde hun hurtig og lavt.

Tanten satte sine hornbriller tilrette og bøiet hodet stivt. «Jeg ser ingenting,« sagde hun.

»Et rødt skjær mod nord.«

»Et rødt skjær i nord! Jeg tror du er forstyrret! Der findes ikke spor af skjær i nord. Alt er stille i byen. Se nu at komme dig bort fra vinduet og til arbeide. Der faar være maade med tøv. Nu gik jeg fra strikketøiet mit, og jeg holdt netop paa med at fælde af hælen. Det var bedre, om du passed spindingen din, istedetfor at glane ud af vinduet efter dine egne paafund og slænge omkring i byen med David.

Walcott. Det passer sig vakkert for en ærbar ung pige at hænge efter unge mandfolk paa slig vis,« sagde hun.

Silence vendte sig mod tanten, de blaa øine funkled med mørk glans, hun holdt hodet høit som en dronning. »Jeg hænger ikke efter unge mandfolk,« sagde hun.

»Hørte jeg kanske ikke David Walcotts stemme udenfor døren? Og gik du ikke selv til Sheldons, hvor han bor? Var det ikke hans stemme kanske?«

»Jo, det var, og jeg havde ret til at gaa der, og jeg havde lyst, og der er ikke noget ukvindeligt i det,« sagde Silence.

»I min tid var det ukvindeligt,« svarte tanten, »kanske det er anderledes nu.« Hun var vendt tilbage til sin stol og strikkepindene tørned mod hinanden som kaarderne i en duel.

(Mere.)

Som man vil se af referatet fra N. K. F.s generalforsamling forkastedes forslaget om landsmøde tii sommeren 1900. Der var imidlertid en betydelig minoritet, som stemte for, og man fik ikke indtryk af, at nogen af de tilstedeværende var mod landsmødet, thi hele diskussionen dreied sig kun om *tiden* for dette.

Majoriteten seired paa følgende ræsonnement:

Sommeren 1900 var en uheldig tid, Pariserudstillingen med dens kvindekongresser vilde komme iveien. Hvis mødet skulde være ikke bare landsmøde, men som man haabed nordisk, maatte der længere tid til at forberede det. Der var ogsaa udrettet lidet siden landsmødet i Bergen, et aar til kunde man haabe vilde berige og give nyt stof.

Desværre har vi endnu ikke kunnet finde plads for *N. K. F.s* aarsberetning, som vi har modtaget for længe siden.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

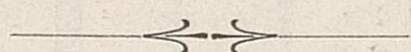

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste februar 1900.	Nr. 3.

Kvindelige sluttere og kvindearrester.

Som af N. K. F.s aarsberetning sees har foreningens motion om at faa særskilte drukkenskabsarrester for kvinder og kvindelige sluttere ved disse arrestlokaler bevirket, at et saadant lokale fortiden indredes i Møllergadens politistation (se planen næste side).

Det er jo en liden seier, en frugt af foreningens bestræbelser, og det vakte glæde, da den forkyndtes paa aarsmødet.

Men skulde nu de kvindelige slutteres æra indvies med, at de, som hensættes i arresterne, underkastes lægeundersøgelse*), vil denne glæde veie lidet i vægtskaalen.

Hvad konsekvenser et saadant forslags antagelse vil kunne ha for de ulykkelige, *behøver* vi ikke forklare. Hvad tankegang, der har ledet de lovlærde ind paa et saadant forslag, *kan* vi ikke forklare.

Er det en ny straf, man synes, man har lov at tildele de samme, som lider frihedsstraf — saan i stil med piskestraf, bare saa meget værre? Eller er det det gunstige øieblik, da man har sine medmennesker i sin magt, der ustraftet skal benyttes i den sanitære nidkjærheds tjeneste?

Netop ved at søge opbygget selvrespekten igjen hos de kvinder, de har under sin varetægt, er det, de kvindelige sluttere (policematrons) i Amerika har udført saa store ting. Skal al gavnlig indflydelse af deres kolleger i Norge paa forhaand umuliggjøres?

Det er fra stortinget svaret vil komme. Først den dag, da vi ser, at baade § 2 og andre paragrafer af det omtalte lovudkast er kasseret, kan vi glæde os over den seier, som er vundet.

---

*) Se om odelstingsprp. II, udkast til lov om modarbeidelse af veneriske sygdomme og offentlig usædelighed. Nylænde no. 23, 99 og no. 2, 1900.

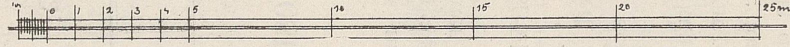

Politikammerbygningen.

Projekt ret indredning af drukkenskabsarrester for kvinder i kjælderen (søndre fløi).

Lidt om aarets juleliteratur.

Nedenstaaende er ikke ment som nogen anmeldelse af de bøger, jeg her kommer til at nævne, bare lidt om de forskjellige indtryk, de gjorde paa mig, og nogen af de tanker de vakte.

Der ligger en bunke med bøger paa mit bord. Som det sig hør og bør, griber vi først efter Ibsens nye.

»*Naar vi døde vaagner*« — titelen lyder hemsk. Jeg havde fornemmelsen af at staa foran noget nyt og uanet. Men — hvormange indtryk end bogen gir en, følelsen af noget nyt gir den ikke. Det er den gamle Ibsen med de gamle tanker, bare endda mere intens, endda mere paagaaende og idealistisk end nogensinde. Thi man sige hvad man vil om Ibsens »hedenske livssyn«, det er dog bestandig de ideelle livsværdier han kjæmper for. Op mod de svimlende høider bær det altid, men rigtignok altid i afgrunden igjen tilslut. Vi kan denne slutning, vi forbauses ikke længer over den; vi har næsten med ro vænnet os til at se dem forsvinde i en møllefos eller i en afgrund. Og der sidder vi igjen og stirrer, igrunden ikke efter disse, som forsvandt, men efter Ibsen selv, »the grand old man«, som aldrig blir gammel i tanke og i sind.

Vi skylder Ibsen mange, deilige, rene kvindeskikkelser, men i den senere tid er han mere spar paa dem. Nu ser han oftere den »jordbundne« kvinde, den sanselige, begjærlige, nydelsessyge. Og den fine, sjælfulde, ideelle i forholdet er oftere manden.

I Rubeks samtale med Irene om hans store værk »Opstandelsens dag« faar vi høre om denne Ibsens »ændrede tanke« om kvinden. Han fortæller Irene, at han har flyttet kvindeskikkelsen her lidt tilbage, saa hun ikke længer er en »forgrundsfigur«, at han har maattet forandre hende lidt efter lidt, eftersom han blev »verdensklog«, og har maattet sætte til »et stykke af den buede, bristende jord. Og op af jordrevnerne vrimler der nu mennesker med dulgte dyreansigter. Kvinder og mænd — slig som jeg kjendte dem ude fra livet.«

Irene:

Men midt i mylderet staar den unge kvinde med lysglæden over sig? — Gjør jeg ikke det, Arnold?

Rubek (undvigende):

Ikke ganske i midten. Jeg maatte desværre rykke den statuen

noget tilbage. For helhedsvirkningens skyld, forstaar du. Den vilde ellers domineret altfor meget.

Irene:

Men lysglædens forklarelse straaler over mit ansigt fremdeles?

Rubek:

Det gjør den nok, Irene. Paa en maade da. Lidt afdæmpet kanske. Saaledes som min ændrede tanke kræved det.

Over dette svar blir Irene rasende »Nu har du sagt dommen over dig selv.«

»Rasende« faar vi vel ikke bli; det er vel nogen af os, som faar ta det til sig, at Ibsens syn paa kvinden er »ændret«; men det berører os smerteligt.

Smerteligt er det ogsaa at se, at ikke engang Ibsen, som har naaet kunstens mest svimlende høider, som har faaet alt, hvad en kunstner kan naa af skaberglæde og anerkjendelse, at ikke engang han kan føle andet, end at dette kunstnerliv dog var levet paa det virkelige livs bekostning og forlis.

Den samme sørgelige sang synger Jonas Lie, ogsaa en af de første og, som vi trode, lykkeligste kunstnere. Det er saart at læse »*Faste Forland*«; thi ogsaa der har vi digterens livsopgjør, og summen af dette faar vi i det tunge, vemodsfyldte vers:

Men der tar bølgen saa dyb en grund,
som skjælvet i hjertets saar,
naar stjernerne brænde i ensom stund
og blinker i angrens taar —.

Men — ogsaa efter læsningen af denne bog trænger den tanke sig frem hos mig: hvor han er *ung* endnu, vor kjære Jonas Lie ogsaa! I det hele taget, vore gamle digtere er unge, vore unge er gamle — — — se Ibsen, Bjørnson, Lie — alle med unge, varme tanker.

Andre mennesker blir saa underlig spage, saa kolde og ligeglade mod slutten; digterne, de virkelige digtere, de brænder lige ind i døden; de kan graate og sørge som en yngling over sin første kjærligheds forlis, og de kan *synge* alle livets underlige sange med en egen betaget magt. Og jeg siger: Ære være vore digtere. De holder livet ungt hos os og sørger for, at vi da iallefald ikke glemmer at — graate.

Men er vi vemodig stemt før, — saa blir vi vist ikke lystigere, om vi tar fat paa Garborgs »*Den burtkomne fadern.*«

Du store min! Man faar lyst til at lægge sig flad ned og stortude.

Men — da jeg saa kom did, hvor Gunnar sidder paa kirkegaarden og siger til sin navne, den gamle graveren: »Grev mig ned, Gunnar. Grev mig berre djupt ned,«*) tænk, da brast jeg i latter, slig som jeg ofte gjør, naar noget blir saa rent meningsløst sørgelig og trist! Grev mig ned, grev mig berre djupt ned — ja, det er toppunktet af livsglæde og livslyst!

Men — det er nok ikke længe man faar lyst til at le, naar man læser den bogen. For det er alvor, dødsens alvor altsammen. Og mange deilige ting er der, ting som man faar lyst til at gjemme og ta frem ofte.

Hvor skal vi gaa hen for at faa lidt moro ovenpaa alt dette?

Se der ligger »*Vi og voreses*« af Sfinx.

Javist skaffer den os en latter, ret som det er, men ingen glad latter, og egentlig noget opmuntrende blik paa livet faar vi ikke hos Sfinx.

Igrunden er det noksaa ækkelt og uappetitlig det meste af det. Men læst i smaa portioner er den morsom, og der er mange smaa ypperlige skildringer af — alleslags ækle mennesker.

Gunnar Heiberg gjorde Sfinx den ære at anmelde denne bog i »V. G.«

Bevares vel! Bare at bli *nævnt* af G. H.! Da maa vi jo lægge os langflade allesammen. I denne mærkelige anmeldelse bebreider han næsten forf., at hun ikke færdes paa kneiper og andre fæle steder, hvor mænd færdes, for der kunde man da faa skildre *livet*. Griber saa anledningen til at fortælle om en nat, som han tilbragte med en slusk paa en kneipe — *sligt* kunde da være et emne! — saa gjør han en bemærkning om bogen, som aldeles ikke er træffende. Han siger, man kan se, at forf. er en dame, fordi hun har skarpest øie for de mandlige svagheder. Dette er absolut urigtigt, for det gaar da ubetinget mest ud over fruer, tjenestepiger og backfischer.

Aa nei, egentlig i humør kommer vi ikke over Sfinx, heller og slet ikke naar G. H. kommer indimellem!

Men der ligger en lys, uskyldig udseende bog. Paa bindet er tegnet fire smaapiger — hei, den er af »Dikken». Faar vi ikke nu le en sund og hjertelig latter, saa faar vi det aldrig!

Joda, vi faar le hjertens sundt og godt. Og ikke bare det, vi faar se denne forf. fra en ny og høist tiltalende side. »*Fire kusiner*« betegner et fremskridt hos hende. Det er som vor viltre Dikken var

---

*) Jeg har ikke bogen forhaanden, saa jeg kan citere ordret. Kan heller ikke maalet, saa det er muligens galt stavet.

blit voksen; hun er fremdeles lige knakende morsom, men under al moroen faar vi se en fin og varm sjæl.

Hurra for Dikken da!

Hun er alle vore smaapigers og derfor ogsaa alle mødres høit yndede forfatter.

Saa falder vort øie paa Vilh. Krags »*Jul i skrivergaarden*.

Titelen høres saa hjemmekoselig ud — — hm., naa ja, hjemmekoselig er den nu netop ikke.

Verdens mærkelige historier eller noveller flettes ind i juledagene paa skrivergaarden. Det er disse forskjellige noveller, han har villet fortælle; han kalder jo ogsaa bogen »novelle-cyklus«. Men den maade, hvorpaa han har forbundet disse, forekommer mig ikke meget naturlig. Det hele er temmelig arrangeret, og jeg begriber ikke, at en mand med Vilh. Krags smag har villet ta med den forfærdelig smagløse historie om tante Magda! Meget vanskelig har jeg ogsaa for at tro paa historien; men rimeligvis maa vel forf. ha snuset op noget sligt, da han neppe kan ha hittet paa at digte op noget saa unaturligt. Men det siger jeg: har det hændt, saa har det hændt bare denne ene gang i verden!

»*Onkel Jakob og andre dyr*« af Sophus Aars. Ja, det er bogen par excellence for alle dyrevenner. Men er man ikke dyreven og dyreskjønner, vil man neppe forstaa dens værd.

Blandt vore julebøger kom ogsaa »*Den nye junglebog*« af Rudyard Kipling. Jeg har bare læst den første »junglebog«, men ved at denne nye skal være næsten ligesaa morsom. Og disse er netop ogsaa især for dyrevenner, For det første er de nu skrevet med verdensmesterskab, for det andet aabner de os ved sin storartede fantasi en hel ny verden af dyreliv og dyretanker og dyresjæle. De ligner ingen andre bøger i verden og fængsler paa en egen forunderlig maade. Naar man har læst »Junglebogen«, forstaar man Rudyard Kiplings uhyre popularitet.

Clara Tschudi: »*Reiseminder og skizzer*«.

Let underholdende lekture, som man med fornøielse læser. Men man merker godt, at dette ikke er denne forf.s egentlige genre. Sligt gjør mange andre ligesaa godt og bedre. Men hendes biografier og studier af fremtrædende kvinder er fremragende, og *det* er Clara Tschudis rette felt.

Endnu en bog blandt dem, jeg har for mig, maa jeg nævne, og det er fru Gustava Kiellands »*Erindringer*«.

Jeg havde bare læst enkelte brudstykker af den før, da den som bekjendt først nu er blit tilgjængelig for offentligheden. Det er en stor, tyk bog, og den er skrevet bare for hendes børn og børnebørn,

men alligevel, den *maa* interessere alle, som har hjertet paa rette sted.

Søte, prægtige fru Kielland!

Jeg har aldrig kjendt hende, aldrig set hende, men elske hende maa jeg. Saa fin, saa kunstnerisk, saa frisk, saa nøisom og glad, saa karakterfast! Mer storartet har neppe nogen klaret livets skjær, og et mere helstøbt billede af en levende kristen, har jeg aldrig set. Jeg var bare lidt sint paa den manden hendes. Thi vel var han ogsaa en ualmindelig og helstøbt personlighed, og — han var jo desuden hendes »egen Gabriel«, som hun elsked med hele sit varme hjerte, men en *pietist* vilde jeg dog ikke, at den lille kunstneriske og friske Gustava skulde havt, og jeg kan ikke fortænke hendes familie i, at de brummed saa smaat, fordi han vilde gjøre et hængehode af Gustava. Et »hængehode« blev hun dog aldrig, om hun end i forlovelsesdagene hang dygtig med hodet og blev stille og alvorlig under sine kampe for at forstaa, hvad Gabriel havde forsøgt at faa hende til at skjønne: det var dog med al hendes kjærlighed til Gud, med al hendes jublende tak til ham, for hver glad stund, ikke at være *en kristen* at være som hun. Hun skulde føle sin syndebyrde, trykkes af sin skyld — hun, dette elskelige, uskyldige barn, som jubled høit, naar hun sprang i skogen: »Aa, Gud, du snille, snille Gud!« Hun, som elsked Gud og elsked alle mennesker, var lydig, arbeidsom, nøisom, glad — Gabriel, Gabriel, hvor kunde du nænne at faa hendes søte, lille, lokkede hode til at hænge? Du kunde vist saa trygt vented, til livet selv havde lært hende at »sørge over sine synder«.

Og saa at han i deres ægteskabs første aar, naar hun træt af dagens stræv havde faaet de smaa tilsengs og saa maatte sidde og lappe og stoppe, hvad de i dagens løb havde ødelagt paa sine klær, at han da, naar han kom ind til hende, havde hjerte til at læse høit for hende — Hengstenbergs tyske — jeg havde nær sagt — rædsomme teologiske bøger! Stakkars Gustava! Intet under at stoppenaalen stod stille i strømpehælen sommetider, og at hendes tanker gled tilbage til den kreds, hun havde forladt.

Men — kjærligheden til hendes mand seired over alt, selv over Hengstenbergs bøger; hun vænnet sig virkelig til at interessere sig for disse ogsaa! Men der staar intet om, at han til tak derfor forsøgte at nære det kunstneriske i hendes sjæl lidt — jeg synes nok, at hun til dessert saan en gang imellem kunde faat et lidet digt af Goethe eller Schiller forelæst! Men som sagt »Gabriel« var hendes et og alt. Og jeg tviler da heller ikke paa, at om han havde skrevet sine memoirer, saa vilde mere end et kapitel været viet hans uforlignelige Gustava.

Skade bare, at ikke fru Kielland selv kunde skrive denne bog, men maatte diktere den. Jeg tror nemlig, at stilen da vilde blit ganske

anderledes. At hun kan føre en pen med talent viser hun nemlig flere gange, hvor hun har sluppet sig mere løs, som f. eks. i den lille ypperlige og levende skildring af de tre kostelige jyllandske brødre, i hvis jagt hun og hendes mor seiled til Danmark.

Nei, jeg blir vist snart for vidtløftig, især da jeg kom paa et par bøger til, som jeg har lovet at tage mig af. Der er nemlig kommet en samling religiøse bøger til os, oversatte fra engelsk. De er af den amerikanske præst og forf. C. M. Sheldon og fortjener opmærksomhed. De er nemlig høist mærkelige. Jeg har læst to af dem: »*I Jesu fodspor*« og »*Filip Strongs korsfæstelse*«. Skulde jeg i en fart karakterisere dem, saa tror jeg, jeg vilde si, at de er ikke skrevet med blæk, men med et menneskes hjerteblod. De er skrevet ud af den mest dybtfølte smerte over al livets elendighed og med en begeistret tro paa kristendommen som den eneste hjælp og redning fra denne elendighed.

De har intet med kunst at gjøre, disse bøger; men de er virkelig saa underholdende skrevet, at det ikke er tale om at kjede sig.

Helene Lassen.

Indsendt til red:

Jonas Lie: Faste Forland. Kjøbenhavn. Gyldendalske Boghandels forlag. 1899.

Fire Kusiner af *Dikken Zwilgmeyer* (Inger Johanne). Kristiania. Det norske aktieforlag. 1899.

Vi og Voreses af *Sfinx.* Kristiania. Det norske aktieforlag. 1899.

Fru Humphrey Ward: Helbeck til Bannisdale. Autoriseret oversættelse ved Kathrine Faye Hansen. Kristiania. H. Aschehoug og co.s forlag.

Den Kvinnliga Klädedräkten. Illustreradt Beskrifning. Utgifven af Dräktreformföreningen. Stockholm. Aftonbladets trykkeri. 1898.

Helene Lassen: Skisser fra fjeldbygden. 2det forøgede oplag. Kristiania. Det norske aktieforlag. 1899

The English Woman's Year Book and Directory 1900. Edited by Emily Jones, Secretary to The national union of women workers of Great Britain and Ireland. Twentieth Year. London.

Adam & Charles Black 1900.

Uddrag

af Norsk kvindesagsforenings regnskab for 7. novbr. 98 til 24. novbr. 99.

Kontant beholdning 7. novbr. 98		kr. 146.29
Indbetalt Kontingent		» 1040.00
Resterende do.		» 366.00
Bidrag til husholdningskurset fra Selskabet til Norges vel		» 200.00
Bidrag til sykurset fra Selskabet til Kr.a bys vel		» 200.00
Syløn indkommet ved sykurset		» 60.54
Indkommet ved udlodning		» 18.00
Entrë ved møder og foredrag		» 47.00
Indskrivningspenge ved sykurset		» 208.00
Bidrag til reiseudgifter for delegeret ved kvindekongressen i London 1899 fra:		
Aalesunds kvindesagsforening	kr. 5.00	
Bergens —	» 50.00	
Drammens —	» 10.00	
Hamar —	» 5.00	
Horten —	» 25.00	
Kragerø —	» 5.00	
Stavanger —	» 25.00	
Trondhjem —	» 15.00	
Landskvindestemmeretsforeningerne	» 60.00	
Drammens kv. handelstandsforening	» 10.00	
En udenbys dame	» 5.00	» 215.00
		kr. 2500.83

Leie af foredragslokale		kr. 100.00
Avertissementer		» 128.73
Kontorrekvisita og budpenge		» 101.65
Porto og telegrammer		» 18.74
Afdrag paa banklaan		» 140.00
Renter af do.		» 17.56
Husholdningskurset		» 218.60
Sykurset		» 426.47
Kasserer og sekretær		» 173.33
Trykningsomkostninger		» 49.50
Forskjellige udgifter		» 67.55
Til delegeret ved kvindekongressen i London		» 265.00
		kr. 1707.13
Beholdning.		
Resterende kontingent	kr. 366.00	
Kontant beholdning	» 427.70	» 793,70
		kr. 2500.83

Gjæld til Haandværkernes sparekasse pr. 24. novbr. 1899 kr. 210 00

Kristiania 24. novbr. 1899.

Regnskabets rigtighed bevidnes.

Karlotta Bakke. Ida Groth.

Alette Ottesen,
p. t. kasserer.

Aarsberetning

fra

Norsk kvindesagsforening for terminen 1898—99.

——

Paa bestyrelsesmøde den 17. novbr. 1898 valgtes fru Randi Blehr til formand og fru F. M. Qvam til viceformand, men da fru Blehr har opholdt sig i Stockholm, har fru Qvam den hele tid fungeret som formand. I fru Blehrs og hr. advokat S. Jacobsens sted har frk. Helga Helgesen og frk. Marie Groth været indkaldt til bestyrelsesmøderne.

Efter forlangende af vedkommende departement indsendtes en yderligere udarbeidet plan og omkostningsoverslag til drift af den nationale koge- og erhvervsskole, som N. K. F. ønsker oprettet.

I december indsendtes andragende om bidrag, stort kr. 200.00 til kjolesøm- og tilklipningskurset og ligesaa til husholdningskurset henholdsvis til »Selskabet for Kr.a bys vel« og »Selskabet for Norges vel«. Begge disse andragender blev indvilget. Andragende til »Kr.a samlag« om et større bidrag til en bygning for den paatænkte skole blev derimod ikke indvilget.

Den 30. jan. holdt hr. overretssagf. *M. Thams* det indledende foredrag om »betingelserne for sindssyges indlæg paa asyl«. Efter foredraget var diskussion, hvori særlig flere af de indbudte læger deltog.

Den 15. febr. indbød hr. direktør *Greve* N. K. F.s kvindelige medlemmer tilligemed byens kvindelige læger til et diskussionsmøde om »prostitutionen«. Mødet indlededes med et længere foredrag af indbyderen, hvori han særlig fremhævede, at al reglementeret visitation har vist sig ikke at være betryggende.

17de februar holdtes møde, hvor hr. borgermester *Berner* holdt foredrag ianledning af den forestaaende samlagsafstemning.

Fra arbeidskomiteen for den forestaaende internationale kvindekongres i London, forelaa ingen direkte indbydelse til N. K. F., men da vedkommende sekretær Miss Wilson i et privatbrev havde udtalt ønskeligheden af, at Norge maatte blive repræsenteret, besluttedes paa bestyrelsesmøde den 23de marts at anmode frk. *Gina Krog* om at møde som N. K. F.s repræsentant. Det blev ogsaa besluttet at sende skrivelse til de øvrige kvindesagsforeningers og stemmeretsforeningers bestyrelser, hvori der henstilledes til dem at slutte sig om frk. Krog som repræsentant for Norge, og da de fleste foreningers bestyrelser efter-

kom denne henstilling modtog frk. Krog hvervet, og har derfor mødt som delegeret for Norge ved kongressen.

Bestyrelsens fremgangsmaade ved valg af repræsentant til Londonner-kongressen blev kritiseret paa et senere møde, idet der ankedes over, at der ikke var givet foreningens medlemmer anledning til at vælge. Formanden henholdt sig til tidligere præcedentser og til, at tiden havde været for knap til at sammenkalde foreningsmøde.

Den 27de marts holdtes møde ianledning af en indbydelse fra »*Arbeiderpartiets kvindeforening* til N. K. F. om at deltage i et stemmeretsdemonstrationstog 17de mai. Da der imidlertid kun mødte 8 personer, maatte man tage dette som et udtryk for medlemmernes ulyst til at deltage, og et afslaaende svar blev derfor sendt indbyderne.

Den fungerende formand i N. K. F. modtog indbydelse til den 20de april at overvære indvielsesfesten ved Drammens kvindesagsforenings kogeskole og overbragte ved den anledning hilsen fra moderforeningen hersteds.

Den 26de april holdtes extraordinær generalforsamling, hvor det besluttedes at henlægge den aarlige generalforsamling til høsten (november maaned). Fru *Gjøsteins* forslag om landsorganisation blev ogsaa behandlet, men blev efter en længere debat forkastet, idet enkelte fandt det for snevert, andre, at det var for sangvinsk.

N. K. F.s motion om at faa særskilte drukkenskabsarrester for kvinder og kvindelige sluttere ved disse arrestlokaler har bevirket, at et saadant lokale fortiden indredes i Møllergadens politistation, og forslag til bevilgning til de nødvendige kvindelige sluttere fremkommer nu paa politimesterens budgetoverslag.

Det i 1888 i Akers sparebank optagne vexelobligationslaan stort kr. 1600.00 er nu indfriet.

To 3-maanedlige kurser i kjolesøm og tilklipning har vist meget gode resultater; de har været søgt af 30 elever. Kurserne holdes paa Ruseløkkens skole og ledes af frk. Carla Meyer.

N. K. F. har afholdt 2 husholdningskurser paa frk. Bonnevies skole under ledelse af frk. Henriette Schønberg; de har været søgt af 40 elever.

Paa statsbudgetpropositionen, trykt i stortingsprp. nr, 1, hovedpost IV. er opført et bidrag af kr. 2000.00 til den af N. K. F. foreslaaede koge- og erhvervsskole paa betingelse af, at et lignende bidrag sikres paa anden maade. Bestyrelsen har derfor ansøgt kommunestyret om bevilgning af disse kr. 2000,00. Til Kr.a sparebank og til Kr.a samlag er ogsaa indsendt andragende om bidrag til ovennævnte skole.

Den 7de november holdt frk. *Eva Blytt* foredrag om *indtryk fra den tyske kvindeverden.*

Den 16de november holdt hr. konsul Axel Heiberg foredrag om *skovkultur*. Indtægten ved dette var bestemt til de forulykkede fiskeres efterladte, men da der blev et større underskud, har man desværre intet kunne sende. Underskuddet dækkedes af foredragsholderen, som velvillig havde paataget sig det hele arrangement.

Kristiania, 27de november 1899.

F. M. Qvam,
p. t. formand.

Marie Groth. *Valborg Håvind.*
Helga Helgesen. *Ådel Knudsen.* *Hildur Schirmer.* *Morten Thams.*

Hos mor Engen.

Af

Nanna Thrane.

— —

«Du gjør synd mod barnet med det, at du ikke vil gaa til mor Engen med det,« sagde madam Jeremiassen alvorlig, da hun havde drukket sin første kop kaffe. Hun var kommet for at gratulere med kusinens geburtsdag — men ogsaa for at paavirke hende, som ret og pligt var.

»Jeg har bestandig sagt, at jeg ikke vilde befatte mig med noget sligt,« sagde madam Larsen lidt vaklende.

»Nei, jeg holder med Dem, madam Larsen. Det er bare bønder, som er saa overtroiske,« sagde den lille nygifte madam Carlsen og smilte. Hun havde uhr og tyk guldring, som saa ganske ny og blank ud, og hun smilte til alting.

»Saa De tror det, De?« sagde madam Jeremiassen. »Gaa til mor Engen, saa skal De faa se, om det er bare bønder der. Der er nok af fine fruer, det har jeg set med mine egne øine.«

»Ja, du har jo været der med Tulla,« sagde madam Larsen.

»Det har jeg, og enten du mig tror eller ikke, saa begyndte Tulla at rettirere fra den dagen. Du skulde ikke betænke dig længer paa det!«

»Vi har jo været hos Døderlein med gutten,« sagde madam Larsen.

»Jeg skal sige dig, at Engelsk syge er en sygdom, som doktorer ingen greie har paa,« sagde madam Jeremiassen. »Nu er gutten din to aar, og ikke kan han snakke og ikke kan han gaa.«

»Nei, snakke kan han ikke, men han er klog nok, det mangler ikke paa det,« sagde moderen.

Barnet sad ubevægelig og saa paa dem med store, brune øine, som saa underlig gammelkloge ud i det lille, blege ansigt.

»Ser du ikke, hvor kriddende hvid han er da?« vedblev madam Jeremiassen.

»Jo,« sagde madam Larsen og sukked. »Jeg faar kanske gaa til mor Engen en af dagene alligevel «

»Det maatte være imorgen da, for du ved, det er torsdagsarbeide,« sagde madam Jeremiassen høitidelig.

Madam Carlsen smilte endnu mere end før.

»Lad mig være med,« sagde hun, »det kunde være gøi at se trolddom!«

»Ja, gjerne det.«

»Du ved vel, hvor det er?« sagde madam Jeremiassen. »Nummeret husker jeg ikke, men du ser alle barnevognene udenfor.«

De blev enige om, at de skulde tage en vogn ved nærmeste holdeplads, men der var ingen, og skjønt de ventede baade længe og vel, kom der heller ingen.

»De skulde vel ikke være kjørt ud til mor Engen allesammen?« sagde madam Carlsen og lo.

Saa maatte de da gaa, de kunde ikke vente længer, for klokken var næsten ti, og de havde hørt, at mor Engen begyndte kl. 8. De skiftedes til at bære barnet.

»Jeg mener, De havde ret!« sagde madam Larsen. »Ser De, at i alle vognene vi møder, sidder en dame med et lidet barn paa fanget?«

»Ja, sandelig!«

Det var ikke vanskeligt at finde huset. Det var, som madam Jeremiassen havde sagt: fortouget var opfyldt med barnevogne, som stod i en lang række nedover. I den lille have foran huset stod eller sad koner med smaabørn, paa trappetrinene sad saa mange, som kunde faa plads der.

»Er det ikke noget at sidde paa her?« spurgte en af de sidstankomne.

»Der borte er en ganske god sten,« svarede en af konerne i trappen.

(Mere.)

Føljeton.

Billeder fra Ny England

——

(Fortsættelse fra nr. 2.)

Silence trak en rok frem foran ilden og satte sig til at spinde, hjulet gik i en lynende fart, det var som om der var kommet en bi ind i stuen.

»Jeg holdt mig rolig hjemme, og din onkel kom og gjorde kur til mig,« fortsatte Eunice Bishop i en tone, som udfordrede til svar.

Men Silence svarte ikke. Hun vedblev at spinde. Tanten saa ondskabsfuldt bort paa hende. »Jeg gik aldrig til ham, efter det var blevet mørkt, for at han kunde følge mig hjem,« sagde hun. »Jeg er sikker paa, mor vilde ha stængt mig inde paa kvisten og sat mig paa vand og brød i en uge, hvis jeg havde tat mig til saadant noget.«

Silence spandt videre. Tanten kasted hodet tilbage og strikked, saa albuerne stritted ud. Ingen af dem talte. Da klokken slog ni, surred enken Bishop garnet fastere om nøstet, stak ind strikkepinderne og reiste sig. »Det er paa tide at slukke lyset,« sagde hun, »jeg har arbeidet i hele dag og trænger hvile. De, som har dovnet sig, kan ikke hjælpe paa det ved at ødsle med talgen.«

Hun lukked op døren til sit soveværelse og et pust af indestængt luft strømmed ind. Hun tog af sig den sorte luen, som indrammed det strænge ansigt, og det graa hode med den tæt sammensurrede haarknude øverst oppe kom tilsyne.

Silence satte rokken tilbage igjen og raked asken over gløderne. Saa tog hun lyset, for at klatre op trappen til sit værelse. Tanten laa alt i sengen, det blege ansigt indrammet i natkappens hvide strimmel, hvilte paa den iskolde hodepude, men hun sagde ikke godnat til hende, ikke fordi hun var vred, men fordi der overhovedet meget sjelden blev udvekslet den slags høflighedsformer dem imellem.

Silences kammer havde skraatag paa den ene siden og to gavlvinduer, som vendte mod nord. Hun satte lyset fra sig paa bordet, aanded paa en af vinduerne, ligesom hun havde gjort nedenunder, og saa ud.

Hun stod der flere minuter, saa vendte hun sig bort og rysted paa hodet.

Værelset var iskoldt. Hun løste ned sit vakre lyse haar, fingrene begyndte at bli røde, saa tog hun af halstørklædet, saa stansed hun og saa nølende bort paa sengen med det blaa omhæng. Hun bed læberne tæt sammen og tog paa sig tørklædet igjen. Der sad hun saa paa kanten af sengen og vented.

Om en stund tog hun et tæppe af sengen og tulled om sig. Dog skalv hun ikke. Hun havde slukket lyset, og værelset var meget mørkt. Hendes nerver var tvundet tæt sammen som violinstrenge, og tankerne strøg paa dem og frembragte skrækkelige lydbølger i ørene. Hun saa gnister og glimt som af diamanter i mørket. Hænderne holdt hun tæt knyttet, men hun følte hverken hænder eller fødder — hun følte ikke sit hele legeme. Hun sad saaledes meget længe. Da klokken slog to i dagligstuen, bragte slagene hende for et minut eller to tilbage til følelsen af sig selv, men hun tabte den igjen. En liden stund efter, mens den sølverne gjenklang af klokken endnu var i øret, og hun begyndte at aande lidt friere, bredte med engang en en rød glød sig over de frosne vinduer. En frygtelig skjærende mislyd hørtes udenfor. Over alt det andet hørtes noget, som ligned hyl eller latterudbrud af vilde dyr eller djævler.

Silence stod op og gik nedenunder. Hendes tante kom styrtende ud af soveværelset, skrigende og tog fat i hende. »Aa, Silence, hvad er det, hvad er det?«

(Mere.)

Medaljen for lang og tro tjeneste har bestyrelsen for »Det kongel. selskab for Norges vel i 1899 tildelt 66 tjenere. Korteste tjenestetid, der er belønnet, er 25 aar, længste 64 aar. *Anna Dorthea Henriksen* har tjent saa længe hos 3 generationer — nu hos Edvard Nilssen, Harbakken, Kosfjord, Trondenæs.

Om kvindernes verdensforbund og Londonerkongressen holdt frk. Gina Krog foredrag i N. K. F., Studentersamfundets store sal, torsdag den 25de januar. Foredragsholderen udtalte, at hensigten var at vække interesse for verdensforbundets tanke og dannelsen af et norsk kvinderaad. Senere skulde alle nærmere oplysninger komme. Fru Qvam udtalte efter foredraget haab om, at frk. Krog maatte faa held med det arbeide, hun havde begyndt som Honorary vicepræsident, saa der inden de næste fem aar kunde være dannet et nationalt raad ogsaa i Norge.

Nettoudbyttet til kvindesagsarbeidet. Vi skal endnu engang henlede opmærksomheden paa den interessante og veltrufne portrætgruppe af de delegerede paa Bergensmødet ifjor. Redaktionen har faaet sig overrakt et eksemplar. Vi maa beundre maaden, hvorpaa den ingenlunde lette opgave er løst. De uensartede billeder er harmonisk ordnet. I midten tre rækker af mødets talere. Om dem slutter de øvrige repræsentanter sig hver fra sin by. Øverst sees Camilla Colletts og Aasta Hansteens velkjendte ansigter. Dekorationen er tegnet af frk. Lagertha Broch. Den forestiller en udsprungen solsik. I kartonens hjørner er stiilet fire motiver fra Bergen: Haakonshallen og Walkendorfstaarnet, Lille Lungegaardsvandet med Ulrikken i baggrunden, Musæet og Tyskebryggen.

Billedet leveres som tidligere sagt fra Høeg & Bergs atelier, Horten.

Vi anbefaler det til den rivende afsætning, det efter sujet og udførelse fortjener.

NB. Enkelte af kvindesags- og kvindestemmeretsforeningerne i landet ønsker meget at komme i stadig rapport med samtlige foreninger og anmoder »Nylænde« om at være bindeleddet. Vi opfordrer derfor alle disse foreninger til stadig at holde os à jour med sin virksomhed. Alt, hvad der foregaar, vil interessere, og kort affattede notiser kan som regel skaffes plads i det hefte, der er under arbeide ved modtagelsen.

Aalesunds kvindesagsforening har faaet opfordring fra dr. *Aletta Jacobs*, Amsterdam, til at sende en fuldstændig beretning om sin virksomhed ianl. Pariserudstillingen.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg. | Kristiania 15de februar 1900. | Nr. 4.

Lærebøger

er i visse retninger mere betegnende end alle andre bøger for den opfatning, der er raadende i samfundet, og de bidrager mere end man tror til at fæstne indtryk og overføre meninger. Der er saaledes neppe tvil om, at mange af de skadelige forestillinger, der raader i Sverige om Norge og Norges historiske forudsætninger og om de unionelle forholde, skyldes svenske lærebøger.

Lærebøger er ogsaa skjæbnesvangre ligeoverfor samfundets opfatning af kvinderne og deres — ikke-tilværelse. Her finder vi f. ex. i den nye udgave af A. Kjærs lærebog i historie for folkeskoler, amtsskoler og middelskoler nogle udtryk, som maa kunne virke forvirrende, hvis de ikke blir korrigeret itide.

Side 331 staar under overskriften Kommunestyre: »Stemmeberettiget er enhver norsk statsborger, som i de sidste to aar har havt fast bolig i kommunen og for det sidste aar har betalt direkte skat til staten eller kommunen.« Vi foreslaar det rettet til: »Stemmeberettiget er enhver norsk mand, som osv.« og en tilføielse: »Norske kvinder er trods hjemstavnsret og skattepligt ikke stemmeberettigede.

Under overskriften: Borgerrettigheder og -pligter side 330 staar: »Kun norske borgere kan faa embeder (paa faa nær).« Det var klarere, hvis man sa: Kun norske mænd kan faa embeder (paa faa nær). Hvis man da ikke vil si: kun halvdelen (eller den mindre halvdel) af de norske borgere osv.

Kvinderne regnes ikke som statsborgere, knap nok som borgere, derimod har forf. intet imod at la dem gaa ind under begrebet mand. Under sidstnævnte overskrift staar nemlig: Staten kan ikke tage nogen

mands eiendom fra ham til offentlig brug uden at give ham fuld betaling.«

Kapitlet om borgernes rettigheder og pligter begynder med: »Alle nordmænd er lige for loven.« — vi sætter et stort spørgsmaalstegn.

Vi opfordrer alle, som har med lærebøger at gjøre, til stadig at holde os à jour med kapitlet: »Hvor er kvinden?«

Brev fra England.

Kjære redaktør!

Mon det ikke vil interessere Dem at høre lidt om de bøger kvinder har udgivet i det forløbne aar. Vi har mærkelig nok faaet mange gode romaner, skjønt vore bedste baade mandlige og kvindelige forfattere ikke har udgivet noget nyt.

Den første bog, som vakte opmærksomhed i begyndelsen af aaret, hed *Via Lucis* af Kassandria Vivaria, det var et pseudonym, som ikke længe kunde skjule forfatterens virkelige navn — Donna Magda Stewart Sindici. Overraskelsen var stor, da man hørte hun var italienerinde, ti der var intet i stilen, som kunde henlede tanken paa, at bogen var skrevet af en udlænding. Det var ganske vist ikke et i alle henseender fuldkomment værk, men feilene var af den sort man let tilgiver en ung forfatter i det første arbeide. Beskrivelserne var levende, om end ofte overdrevne, en vis bitterhed, som brød frem her og der, aabenbared, at skildringen af heltindens ungdom og omgivelser, var bygget mere paa erfaring end opdigtning. Over elskovsscenerne laa der noget fremmed, kanske sydlandsk, de gav udtryk for en lidenskab over alle grænser, og publikum viste sig meget interesseret, da den nyhed blev meddelt, at Donna Magda var forlovet med sin forlægger.

Den næste bog, som blev almindelig læst var *A Double Thread* af Ellen Thorneycroft Fowler, hvis forrige bog, *Concerning Isabel Carnaby*, gjorde stor lykke ifjor. Skal man fremhæve en feil ved bogen, er det at samtalerne er saa vittige, at de ikke blir naturlige, man kan nok tænke sig *en* person tilstede, som altid har bidende svar paa rede haand, men naar alle har dette samme talent, udviskes virkelighedspræget. Det er kanske derfor man ofte hører udtalt, at naar man har læst en af forfatterens romaner, maa man hvile sig, før man begynder paa en anden.

Det vakte store forhaabninger, da man hørte, at Miss Robbins, som allerede var berømt fra scenen som »Nora«, havde skrevet en roman. Men disse forhaabninger er blevet lidt skuffet. *The Open Question* er en af de nutildags gammeldagse tendensromaner, den burde ha været udgivet for et par aar tilbage, før folk blev træt af arvelighedsspørgsmaal osv. Det er skade, ti det kan ikke negtes, at forfattereren eier talent, ogsaa hendes artikel i »*The Anglo-Saxon*« beviser det.

Denne sidste er en revue, som udkommer kvartalsvis, og hvis udgiver er Lady Randolph Churchill. Den udmærker sig især ved sit pragtfulde bind, som skal være forskjelligt i hvert nummer, det er kopier af kostbare, gamle exemplarer, som har historisk værd. Det første nummer blev udgivet i oktober og var indbundet i grønt og guld, smykket med kong James II.s vaabenmærke. Det indeholder mange interessante kobberstik, særlig maa fremhæves et gammelt portræt af Lady Mary Wortley Montague, om hvis breve Miss Robbins skrev sin høist interessante artikel. Det er første gang et saa prægtigt bind blir udgivet kvartalsvis som revue, og det vil rimeligvis opbevares blandt bogkjendernes største skatte.

Skal man stole paa publikums valg, saa er *Red Pottage* — næst *A Double Thread* — aarets bedste roman, ikke mindre end 18,000 eksemplarer er blevet solgt i nogle faa uger. Som bekjendt har det store publikum ikke altid smag for de bøger, som har det største literære værd, men i dette tilfælde er valget ikke saa daarligt. Det er sandt, at der er meget sensation i bogen, at den har de i den dramatiske digtning mest anvendte karakterer, den skinsyge mand og den utro hustru, som spiller sine traditionelle roller med hevn og selvmord — og der er nok mange af Mary Cholmondeleys venner, som beklager, at hun har forladt sin tidligere retning. Men hun har alligevel en evne og et syn paa det hele, der udmærker hende fremfor visse andre populære forfattere, hun glemmer nemlig aldrig sandheden af digterens ord: »Der bor en godhedens aand ogsaa i det onde.« Karaktererne er aldrig overdrevne, hendes heltinde er ikke fuldkommen, og hendes skurk er aldrig haabløs slet. Bogens tre kvinder er levende typer, men det kan neppe siges om mændene undtagen præsten. I skildringen af denne person har hun søgt at vise, hvordan et virkelig samvittighedsfuldt menneske kan handle efter en lavere moral end andre folk, fordi han er saa optaget af sin stillings betydning, at han tror det giver ham en ubetinget autoritet over sine medmennesker, en saadan, som ingen dødelig burde tage paa sig, den kaster en helgenglorie over alle hans gjerninger og faar ham til at gjøre ondt i tro paa, at godt skal følge.

On Trial af »Zack« er en roman, som efter mange af de bedste literære

kritikeres mening er en meget bedre bog end baade *A Double Thread* og *Red Pottage*, men rigtig populær kan den aldrig bli, fordi personerne taler i det Somersetshirske maal, som er en styg dialekt, det er en vel kjendt sag, at ingen af vore dialekter læses med taalmodighed uden den skotske, og den er mere end dialekt, den er et folkesprog.

Der var to smaa bøger, som blev meget læst i sommerens hede dage, de hed *Elizabeth and Her German Garden* og *A Solitary Summer;* den første blev skrevet ifjor, men mange nye udgaver har været solgt siden, den sidste er en fortsættelse, men det er ogsaa en bog for sig. »Elizabeth« beholder sin anonymitet, men det vides at hun er gift med en tysk greve, som har en stor eiendom i Nordtyskland. Forresten ved vi kun, hvad hun selv fortæller os; deres hus var engang et kloster, og det var hende, som overtalte sin mand til at restaurere det saa, at de kunde bo der, ti hun var dødtræt af livet i Berlin og forlangte intet bedre, end at bo paa landet med »den vrede mand« (øgenavnet, hun giver sin mand!), og deres børn. Fra den tid af blev hun idealt lykkelig, der var intet iveien uden saadanne smaa plager, som at uvelkomne gjæster forstyrred hendes ensomhed, og naar dette sker, saa trøster hun sig selv med at beskrive deres smaa egenheder i sin bog. Men det hun helst beskriver er hendes daglige liv med børn, blomster, tanker og bøger.

Det første indtryk, som disse bøger gjør paa læseren er, at de er saa ligetil, at hvemsomhelst kunde have skrevet dem, naar det bare havde faldt sig saa, men det er falsk kritik, den slags bøger trænger nok mere end romaner, at skrives af en ægte digter, en, som forstaar at aabenbare poesien i det hverdagslige liv, og ikke bør den sjeldneste af alle gaver — en god literær stil sættes ud af betragtning. »Elizabeth« har begge disse fortrin, derfor maa hendes bøger regnes til de virkelige *belles lettres*, som kan læses mange gange, uden at man blir kjed af dem.

Der er nok en bog, som maa omtales med det samme, det er *Studies in Foreign Litterature* af Virginia Crawford. Jeg tror der aldrig har været en tid, da udenlandsk literatur blev læst med større interesse end i vore dage, det synes som Englands literære publikum vilde søge at redde os fra den velfortjente bebreidelse for aandelig afsondring, og det er værd at lægge mærke til, at kvinderne har gjort meget i denne retning. Virginia Crawford kritiserer Rostand, Daudet, Hüysmans, Verhaeren, Maeterlinck, Zogazzaro, den polske forfatter Sienkiewicz og Tolstois mesterverk »Krig og Fred«. Dette sidste har efter hendes mening ikke sin lige i den moderne literatur med undtagelse af Hugos »*Les Miserables*«. Hun lader sig ikke henrive af begeistring for den sidste berømmelse, og hun mener, at »Cyrano de Bergerac er vurderet for høit, idet andre og ypperligere bøger bliver overset. Vi kan være

enige i hendes domme eller ei, men en ting maa vi erkjende, at disse essays er høist interessante, og at de aabenbarer et grundigt kjendskab til de forfattere, hun skriver om.

Alle de bedste bøger i dette aar har som nævnt været skrevet af de yngre forfattere, rimeligvis vil saa i 1900 de andre og mere berømte komme i fronten igjen.

Deres

Hermione Ramsden.

December 27. 1899.

Smaa breve til en ven paa landet.

III.

Kjære K . . . .

Du er ikke rigtig fornøiet med mit sidste brev. Du synes jeg kjører op med en hel del grovt skyts og saa ikke fyrer af noget skud. Du savner en »samlende, afsluttende sætning«.

Jeg tænkte mig — men jeg overlod din egen skarpsindighed at forme den — konklusionen omtrent saa: Det er *altsammen* det norske sprog. At lukke sig inde med et bygdemaal og dets literatur vilde være som i et stort, gjildt hus, vi havde arvet efter fædrene og som var bygget paa, udvidet, forskjønnet i aarhundreder, at lukke os inde i et par smaa, mørke, primitive kammers, kun bo i dem og lade det andet forfalde.

Imidlertid har jeg faaet undsætning.

En fremragende, ung mand her af byen skrev mig til — ikke offentlig som Per og Paal — ja, omforladelse, jeg mener F. Voss — men i al beskedenhed privat i anledning mit brev. Han konkluderer saa:

»Det skakke bestaar vel bare deri, at de (d. e. maalmændene) mener, at bondemaalet kan rumme verdenskulturen og det nu straks . . ., at de ikke *vil* erkjende, at der i al fald vilde medgaa en del hundreder af aar — og at det har vi vel ikke raad til, *mindst* vi.« Det synes mig var at træffe sømmet paa hovedet.

Du spørger, om jeg vil svare »Per« og F. Voss. Per faar jeg vel en halv side til i »Nylænde« engang. F. Voss? Nei. Han beviser jo kun ved sine lovparagrafer det, han benægter, at her gaaes frem ved *lovtvang*. Og naar han vil berolige os — stagge os med — og des-

uden bruge som bevis mod tvangen — at forældrene staar bag, at det altsaa er folket selv, som bestemmer, og at vi altsaa er vel tjent, saa . . . (Turde jeg for Nylænde, vilde jeg sige, at hr. Voss benytter sig af, at han har med kvinder at gjøre, mænd vilde han neppe byde en saadan logik). Kan loven give »folket« indsigt og kyndighed i disse spørgsmaal? Det var det han maatte bevise os.

Det har vist sig af og til, at fagmennesker kan se sig blinde paa sit fag, at lægfolk kan bringe et friskt pust. Det tiltaler følelsen at forældrene som de mest interesserede skal have et ord med i laget. Forstandige lærere tar ogsaa altid hensyn til forstandige forældre. — Men derfor at konkludere, at de ukyndige er de kyndige, at det faktum at være nogle børns forældre giver større indsigt, erfaring, overblik i hvorledes og i hvad børn bør undervises, end det at have viet sit liv til undervisning og skolegjerning — det er dog et stærkt stykke.

»Ingen tyran i Byzanz eller Rom har fundet saa mange smigrere som det souveræne folk.« Og dets souverænitet skal til og med kaldes frihed.

Et endnu: *Du* er saa enig i, at skriftsproget bør »lægges nær op til« talesproget, som formlen lyder, og du forstaar ikke, hvad jeg kan have at indvende derimod.

Jeg har at indvende, at skriftsproget er ikke *talens* men *tankens* sprog, og at det er noget helt andet. Derfor gaar det høiere, dybere, videre end talen. For at tale oversætter du uvilkaarlig din tale i et plattere, hverdagsl'gere sprog. Anderledes naar du skriver. Hos alle gode forfattere ser man ogsaa, at de stemmer sin sprogtone ned, for at referere samtaler eller tale.

Det er dette tankens, aandens selvstændige liv, som literaturen i det hele er udtryk for, og skriftsproget faar derved et fra talen uafhængigt liv, kommer til at ligge høiere, bunde dybere end den. Det er dette, som nu kaldes knot. Det er det modsatte, som *er* knot. Vi skal fornegte *tanken* som det oprindelige, det høieste, og tage vort udgangspunkt fra talen, som det eneste sande. Vilde bønderne, som nu skal være *hele* nationen og i hvis interesse og i hvis navn alle paatager sig at tale, vilde de være enige om de forstod, hvad man vil forholde dem?

Og — mens vi venter paa at landsmaalet skal faa eneretten — skal vi iklæde vort sprog den platteste, haardeste form, akershusisk og østlandsk — og det endda argumentet for landsmaalet er at det er *vakkert* — det skal ogsaa skrevet blive som at skra*pe* en griffelt paa en tavle . . . For hurtigere at faa det fordrevet maaske?«

Du siger forøvrigt, at du har lyst til at minde mig om, hvorfor og

om hvad jeg skulde skrive til dig i Nylænde. At maalmødet og maalsagen var en liden bemærkning en passant. Jeg erindrer — og jeg skal i næste brev gaa over til Over Ævne 1ste del og de andre religiøse spørgsmaal du interesserer dig for.

Din

M. Schjøtt.

5.—2., 1900.

Lidt mere maalprat.*)

Det er underligt, hvor vanskeligt vi mennnesker har forat *høre* paa hverandre, naar vi kommer i strid —.

Som nu med maalsagen.

Her staar vi hver paa vor side og roper — roper af alle kræfter forat overbevise, men det, som durer i ørene er bare vor egen stemme; der er ikke rum for modpartens: »Hvad er det saa I vil, I maalmænd? Tvinge os,« skriker de dansk-norske — »tvinge os til at tale et maal, der er mere fremmed end engelsk og tysk — »klippe over traaden i vort aandsliv, — stanse den sterke kulturstrøm — er der mening i sligt nedrivningsarbeide?«

Og maalmændene sætter luren for munden og svarer igjen: »Nei, der er ikke tale om tvang i det hele taget — vi vil ikke jer byfolk noget — vi vil ei kjæmpe *mot jer*, men *for os selv*, for at skaffe os fred og frihed til at bruge de midler, som bedst kan fremme vor aandelige vokster og udvikle vor personlighed. Og vi maalfolk mener, at *for os* er det norske maal (vi har fuld ret at kalde det saa, thi trods alle ændringer, udvikling og forskjellige dialekter har det sin rod i det maal, som skreves og taltes før det danske blev indført) et af hovedmidlerne.

Man kan jo ikke synge saa helt og inderligt paa et fremmed maal, og for mange nordmænd er dansken fremmed. Jeg kjender en maalforfatter, som kan give de fineste, aandigste stemninger udtryk om han

---

*) Der strømmer fremdeles artikler om maalstriden ind — fra forskjeilige kanter. Endel af vore læsere er kjed diskussionen for længe siden, men andre er *rasende* interesseret i den. For de førstes skyld tar vi ikke mange artikler af gangen, men for de sidstes skyld sier vi endnu ikke stop. Indsenderne ber vi ha taalmodighed.

Red.

kan faa lade dem tone paa sit eget maal, men som blir stum, om han skal bruge et andet.

Det vilde jo være en absolut urimelighed at forlange af ham at skrive dansk — ligesaa urimelig som det paa den anden side vilde være for Kragene eller S. Obstfelder at skrive landsmaal.

Hvorfor saa ikke lade hver synge, som det falder ham naturligst. *Det* er ingen urimelighed. —

En lov staar over alle:

»Den individuelle frihed.«

Jeg tror saa meget af byfolks uvillie mod maalet bunder i mangel paa kjendskab til maalsagens historie. Hvis der var mere kjendskab, vilde ialfald de, der har hjertelag og forstand bøie sig i ærbødighed, hvor uenig de kan være forresten, for den lille flok, som har stridt saa trut og stille alle disse aar. Sandelig, de har ikke gjort stort rabalder disse maalmænd, før nu B. B. begyndte at kaste bold med dem.

Vinje og Aasen og alle de andre har git os sine deilige sange. Iklædte toner — Griegs og Sindings — har de smøget sig ind i de fleste hjem og hjerter og bliver elskede. Det er en erobring, men ingen voldsom. Fedraheimen, sikkert det bedste blad, som har eksisteret her i landet, førte en meget stilfærdig tilværelse i aarevis, holdt i live ved en inderlig kjærlighed og opofrelse.

Ja, det er denne glødende tro og kjærlighed, som har grebet mig saa, naar jeg har truffet maalmænd. Gamle fedraheimsvenner, en liden apostelflok, som tusled sammen og saa hverandre saa trofast i øinene og var saa sikre paa, at engang oprandt seierens dag. For de havde troen og den sterke overbevisning.

De drømte om den tid, da denne lille flok skulde vokse sig sterk og stor, blive et midtpunkt i landet, et aandeligt aristokrati med rik kultur, rodfæstet i gamle traditioner. Og som et folk, der vaagner af en lang dvale og kjender kræfter i sig til arbeid og daad, — saa søgte deres aabne øine did, hvor de kunde finde de store mestre.

Og det blev ikke ud i det larmende Europa, ikke til de store kulturlande — men tilbage til den tid, da deres »fedraheim« reiste sig

i ungdom og kraft, da dets navn lød over landene og dets sange blev nævnte blandt de største mesterværker.*)

Derfor synger de:

»Her stig det stort og blaatt
vaart fagre heimlands slott
med tind og taarn.
Og som det ervdesd ned
alt fagrar led for led,
det byggjast skal i fred
aat vore barn.«

Og de sterke forjættelser er som vaarvindens sus over frossen jord.

Ja, det vaares, det vaares allerede —.

Den lille flok har sunget saa inderligt, sunget for de unge, for de rædde, for dem, som fra først af ikke turde være med — og de reiser sig udover landet, reiser sig stille og værdigt, men i tæt fylking, og de kræver ret for sig og sine.

Stor tak skylder vi maalmænd nordens kvinde. Medens manden drog bygdimellem eller til byerne og ødelagde sit maal, bevarede hun det friskt og ufordærvet ved den hjemlige arne. Og medens ilden lyste fra aaren, rokken dured og traaden randt fin og blank over snellen, kvad hun de gamle viser og stev, som nu, efter at de er sankede sammen fra de tusind hjem, henrykker os ved sin kraft og ynde.

Derfor var det ogsaa saa naturligt, at kvinderne var blandt de første, som slutted sig til maalsagen, fribaarne, stolte, varmhjertede kvinder, rede til arbeide og offer. — Vor maalsaga har alt mangt et gildt billede af slige.

K. M.

---

*) J. Hoffory siger i sine Eddastudier: »Die Völuspà ist nicht nur, wie Müllenhoff sagte, das gröszte Gedicht des Nordens bis auf den heutigen Tag, sondern ein Werk, das in seiner Art niemals erreicht, noch weniger übertroffen worden ist. Die Welt sah bis auf heute noch seines Gleichen nicht.

Lidt om kvindestemmeretten i andre lande.

I *Sverige* har som bekjendt endel kvinder længe været i besiddelse af kommunal stemmeret og har derved ogsaa indflydelse paa sammensætningen af riksdagens første kammer. Nu har Fredrika Bremer Förbundet indsendt et andragende til kongen om, at de samme kvinder, som har kommunal stemmeret, ogsaa maa faa stemmeret ved valg til riksdagens andet kammer, hvis de forøvrigt opfylder de for politisk stemmeret fastsatte betingelser.

Vi bringer her i oversættelse nogle uddrag af andragendet, offentliggjort i »Dagny«, saa man kan se hvad det gaar ud paa.

»— Den antagelse, at familielivet skulde lide ved det (kvindens deltagelse i samfundsanliggenderne) hviler tydeligvis paa en undervurderen af familien og dens opgaver. Det maa jo snarere være til gavn for denne at ha talsmænd blandt dem, som har personlige erfaringer om hvad der bygger hjemmets lykke og hvad der mangler i samfundets omsorg for den opvoksende slegts opdragelse.

Om man saaledes ikke paa almene grunde kan frakjende kvinden ret til fuldt medborgerskab, saa er det paa den anden side klart, at noget spørsmaal om politisk stemmeret for gift kvinde ikke foreligger. Og dette saa meget mindre som i Sverige loven ikke principielt har tildelt gift kvinde retslig myndighed, som det t. ex. er sket i Norge og Danmark.

Derimod har sagen den største aktualitet for de ugifte kvinder, som med tidsforholdenes magt i altid større tal føres ind paa arbeidsmarkedet. Disse selvforsørgende, myndige kvinder har faaet kommunal stemmeret ligesom mændene, de betaler skat ligesom disse, og de har ifølge sin virksomhed lignende interesser at vareta som mændene. Men dertil kommer, at de ved sin indtrædelse i det sociale liv overalt møder forhold, som er ordnet nærmest for manden, til hans bekvemmelighed og efter hans sind, hvilket igjen har tilfølge, at deres mest berettigede fordringer blir forbiseet, misforstaaet, ringeagtet. De har derfor at kjæmpe mod ganske specielt ugunstige forhold, der ikke kan rettes paa uden at de, som lider under dem, faar indflydelse ved samfundsspørsmaalenes afgjørelse.«

* * *

I *Danmark* har kvindestemmerettens forkjæmpere haab om, at et lovforslag der gir kjøbenhavnske, skatteydende, ugifte kvinder, enker og separerede eller fraskilte hustruer lige stemmeret med mændene, skal bli vedtaget af baade folketing og landsting.

»Selv om dette ikke er alt hvad vi ønsker, saa raaber vi dog et hurra, naar vi opnaar dette« — siger en forfatter i »Kvinden og Samfundet.« »Ti med en saadan lovbestemmelse er der brudt med det gamle, dumme princip« osv.

* * *

Om kvindestemmeretten i *Holland* har vi tidligere havt en artikel med oplysning om, at kvindesagslederne var villig til at gaa med i en omfattende organisation til revision af forfatningen, hvis man vilde gaa ind paa at sætte kravet om stemmeret for kvinder i høide med de andre krav.

Paa et senere møde med repræsentanter fra de forskjellige fraktioner blev det med 56 mod 45 stemmer voteret, at forbundet skulde gjøre alt, hvad der stod i dets magt for at faa stemmeretten udvidet til kvinderne. Derefter blev det store stemmeretsforbund dannet.

Paragraferne blev omtrent enstemmig vedtaget. § 1 lyder: Forbundet har det formaal at arbeide for almindelig stemmeret for alle voksne mænd og kvinder, uanset skat og social stilling. § 4. Forbundets navn skal være: »Hollands almindelige stemmeretsforbund.« —

I *Holland* synes der at være mindre fusk i begreberne end i et andet land vi kjender. Det der her menes med ordene er nemlig *virkelig almindelig* stemmeret.

I Drammens kvindesagsforening afholdtes generalforsamling 30. januar 1900. Endel lovforandringer foretoges, bl. a. bestemmelsen om, at kvinder fra Drammens opland skulde gives adgang til at bli medlemmer af foreningen. Som nye bestyrelsesmedlemmer valgtes frk. Adéle Rynning og lærerinde frk. Polly Holst. Gjenstaaende bestyrelsesmedlemmer er fru Betsy Kjelsberg, fru Ingeborg Ringstad og frk. Ovidia Stibolt. Til suppleanter valgtes fru Sandvig og fru Marie Falster. Til kasserer gjenvalgtes frk. Anna Andersen og til revisorer frkn. Ingeborg Sørby og Munthe Ringstad. — Inden bestyrelsen gjenvalgtes fru Kjelsberg som formand, fru Ringstad som næstformand og frk. Stibolt som sekretær. — En basar besluttedes afholdt i marts maaned til indtægt for husholdningsskolen og kvindernes hjem.

Hos mor Engen.

Af

Nanna Thrane.

(Fortsættelse fra nr. 3.)

Inde fra kjøkkenet hørtes kor af barneskrig. Ved siden af var værelset, hvor helbredelsen foregik. Det skulde jo ingen uvedkommende se eller høre noget derfra, men den stærke hede havde tvunget mor Engen til at have vinduet aabent, og af og til hørtes en underlig mumlen derfra.

»Og saa vasker De 'n søndan og mandan og tisdan og onsdan,« hørtes tydelig.

En dame kom ud fra venteværelset fulgt af barnepigen med barnet.

»Aa gid! At brænde i ovnen i denne heden!« stønnede barnepigen.

»Det er for at smelte blyet,« oplyste en af konerne.

Fruens vogn holdt udenfor.

»Det har gaaet saa smaat idag, for det har været saa mange fine fruer her, og de giver sig saa god tid til at prate,« sagde en kone, idet vognen kjørte.

»Kanske vi ikke kan komme ind idag heller, naar det er saa mange før os?« spurgte madam Larsen.

»De siger, at det skal gaa efter tur, men ikke har jeg seet noget til den turen,« sagde en kone sagtmodig.

»Nei, hun, som ligger derinde, kan jo ikke vide, naar vi kommer,« mente madam Larsen.

»Jo, *hun* ved det,« sagde en anden med overbevisning. »Og hun har sagt, at hun skal tage alle, om hun skal holde paa til kl. 4 i eftermiddag. Hun begyndte kl. 8 idag.«

En net, ung kone i lys sirtskjole kom ud med sit barn paa armen.

»Det gaar fort nu,« sagde en af de ventende tilfreds.

»Ja, naar det bare ikke kommer nogen kjørende, saa gaar det fort,« sagde den unge kone. »Men det er ingen sag for Dem, madam Olsen, som bor saa nær.»

»Nei, det kan saa være, her har været dem, som har havt hele dagsreiser at gjøre,« sagde madam Olsen. »Støbte hun over barnet?«

»Støbte? Ja, det er kanske saa det kaldes,« sagde den unge kone smilende.

»Hun ved ikke, hvad det er at støbe!« raabte madam Olsen og vendte sig mod de andre i høieste forbauselse over en saadan uvidenhed. »Smeltet hun ikke bly?«

»Jo.«

Madam Carlsen havde nysgjerrig nærmet sig madam Olsen, som sad øverst i trappen og var den, som førte ordet.

»Naar hun har hældt blyet i et glas vand, saa ser hun i glasset hvad slags svek det er. Hun kurerer for 9 slags,« vedblev madam Olsen fornøiet over at have tilhørere, som hørte saa opmærksomt paa hende. »Det blir alleslags krimser og kruseduller i glasset. Engang saa jeg smaa mennesker nede i glasset.«

»Jeg mener, De skræmmer mig, saa jeg ikke tør gaa ind,« sagde madam Larsen.

»Har De ikke noget barn De da?« spurgte madam Olsen madam Carlsen.

»Nei,« sagde hun og lo.

»Vil De bare snakke med hende?« spurgte madam Olsen betydningsfuldt.

Medens madam Carlsen studerede paa, hvad hun kunde mene med »snakke«, som hun havde sagt paa en saa egen maade, kom en vogn med to herrer kjørende forbi. De saa forundret paa forsamlingen og vendte sig til kusken med et spørgsmaal.

»Har De ikke hørt gjeti mor Engen?« sagde kusken.

Den ene efter den anden kom ud fra mor Engen, men der kom stadig nye, saa rækken af barnevogne blev ikke mindre, og eftersom timerne gik, steg utaalmodigheden hos de ventende.

»Bare hun kan tage imod os allesammen,« sagde de bekymret.

(Mere.)

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

—

»Vent til jeg faar tændt lyset,« sagde Silence. Hun stødte tanten let tilside, tog asken fra kullene paa peisen og tændte et lys. Saa kasted hun nogle vedstykker paa gløderne. Hendes tante for skrigende rundt i værelset.

Der kom et stærkt stød mod døren.

»Det er indianerne! det er indianerne! ikke slip dem ind!« skreg hun, »ikke slip dem ind! ikke slip dem ind!« Hun stod i sin hvide natdragt og satte de magre skuldre mod døren. »Bort, bort,« skreg hun, »ingen kommer ind her. Aa, Gud i himlen, hjælp os!«

»Gaa tilside,« sagde Silence. Hun tog om tantens skuldre. »Vær rolig,« bad hun. Saa raabte hun mod døren med fast stemme: »Hvem der?«

Efter et høilydt svar var kommet, skjøv hun de svære jernbolter rask tilside og aabned den tunge, jernbeslagne dør. Der styrted ind en klynge folk med blege, forfærdede ansigter. Saa blev dørene smeldt til og boltene sat for igjen. Det var meget stille i værelset, kun en lyd af mændenes listende skridt og nu og da en hurtig, aandeløs ordre. Børnene skreg ikke. Al larmen var udenfor. Huset kunde ha staaet midt i en ødemark opfyldt af djævelske vilddyr — ulydene syntes tilsidst at være i selve værelset. Børnenes øine stirred over mødrenes skuldre.

Mændene skyndte sig at støtte vindueslemmerne med vedkubber og lagde geværerne i skydehullerne. Pludselig hørtes et vældigt brag mod døren og et vildere hyl end før udenfor. Mændene aabned nu ilden, og nogle af kvinderne styrted mod døren og pressed energisk sine skuldre mod den. De hvide, fortvilede ansigter vendte imod værelset, det saa ud som en aande-falanx sendt til forsvar. Silence og hendes tante var blandt dem.

Men da der kom et nyt anfald mod døren og et vildere skrig, skreg med engang enken Eunice Bishop tilbage mod dem med en stemme, der var ligesaa vild som deres. Hendes tale var ogsaa næsten uartikuleret, meningen af den drukned i vildt raseri, tungen stammed frem skrækkelige skjældsord, og et sekund hørte man hendes stemme høiere end koret udenfor. Det var som en furies solo. Men endnu høiere hyl udenfor drukned hendes skrig, geværerne fyred skud paa skud, de traf i hoben, de vilde trak sig lidt tilbage, slagene mod døren ophørte.

Silence sprang op til sit værelse og kiged forsigtig ud af et lidet kvistvindu. Deerfield landsby stod i flammer, himlen og sneen var rød, og forbi flammerne løb de malte vilde — i midten et vildt, hvidt ansigt og et sværd svunget af en fransk officer. De frygtelige krigsskrig og hendes venners og naboers dødsskrig lød i ørene paa hende. Hun saa lige under vinduet de mørke svingende tomahawker, det skarpe glimt af skalperingskniven, det strømmende, røde blod. Hun saa smaabarn kastes igjennem luften og de modstræbende, skrigende kvindeskikkelser drages nedover gaden. Men hun saa ikke David Walcott nogetsteds.

(Mere.)

Indsendt til red:

Alvilde Prydz: Aino. Skuespil i tre handlinger. Kjøbenhavn 1900. Det nordiske forlag, bogforlaget, Ernst Bojesen.

Familjen Strahle. Eller Svenska och Norska Förhållanden. Af Rolf Schenstrøm, major vid Kongl. Helsinge Regimente.

Doris Rein *Kleopatra.* Historisk drama i 5 akter. Det norske aktieforlag. Kristiania.

»*Frem*«s opgave, som det har sat sig, er efter dets egne ord: »At bringe bibliothekerne ud blandt folket.« Der gaar saa meget skrab, saa megen overflødig og hensigtsløs literatur ud blandt folk. Ikke i noget gjælder det mere at folk forstaar at vælge, end netop sin aandelige kost. Til den sunde, nærende hører »Frem«. Vi anbefaler det paa det bedste. Det historiske verk af dr. Johan Ottosen, det nu bringer, er af stor betydning i folkeoplysningens tjeneste. I sit sidste hefte har det en interessant afhandling: Finland i 1899, af dr. phil. Maikki Friberg fra Helsingfors.

Repræsentanten C. Stousland har i næringskomite nr. 2 udtalt sig mod komiteens indstilling om forslag til forskjellige lønninger for de mandlige og kvindelige vogtere ved vore sindssygeasyler. Hr. Stousland foreslaar principalt samme løn og samme alderstillæg for vogtere og vogtersker og subsidiært, at de kvindelige vogtere faar lige store alderstillæg som de mandlige.

Hr. Stousland begrunder sit forslag ved at udtale, at den sætning, at kvindens arbeide skal betales mindre, kun fordi hun er kvinde, er uholdbar og urigtig, og at stat og kommune bør give eksemplet, naar det gjælder en rigtigere vurdering af det kvindelige arbeide. Videre udtaler han, at kunde forslaget bidrage til at der fra asylbestyrelsernes side kunde stilles større fordringer til vogterskernes uddannelse og personlige betingelser for stillingen, vilde vedtagelsen af et af de to forslag betegne et principielt fremskridt, foruden at det vilde bli af stor og væsentlig betydning — i mange retninger til gavn og glæde for saavel asylet som dets patienter og betjening.

Alle kvinder maa protestere mod Otprp. II siger en indsender i vort blad (»Kontra«hefte 2). Ja, gid de vilde! — Men vi tror ikke det kan ske gjennem en petition. Vi har faaet breve med opfordring om dette, men kan ikke tilraade det. Det er ifølge vor erfaring et stort, tungvindt, sent, kostbart apparat. — Men foreningsvis kan man jo slutte sig til N. K. F.s resolution. Jo flere foreninger der optar sagen des bedre. Foreningen »Hjemmenes vel« f. eks. bør ifølge sit navn være med.

Paa Kvindestemmeretsforeningens aarsmøde gjenvalgtes den forrige bestyrelse, frøken Holsen, fru Krog og fru Resvoll. Foreningen besluttede at lade afholde en række møder til diskussion af kommunale spørsmaal i paavente af kommunal stemmeret for kvinder.

I Tromsø er stiftet et led af Landskvindestemmeretsforeningen.

Til bedste for **Typografernes Reconvalescenthjem** paa Hadeland afholdes en basar i mars maaned (se avisernes annoncer). Vi anbefaler den paa det varmeste for det gode formaals skyld. Støtter man her, er man med i *kampen mod tuberkulosen.*

Brita Grimestad, som vi og de fleste andre blade tidligere har fortalt om, har havt sin sag gaaende i snart 31 aar. Hun havde nu haab om atter at faa fri sagførsel. Men ansøgningen herom til justitsdept. og andre vigtige dokumenter, der var med som bilag, gik tabt ved postulykken paa Voss. Derved kommer det til endnu mere at trækkes i langdrag. Stakkars Brita! En ny taalmodighedsprøve! Hun trænger støtte. Paa Nylændes kontor er udlagt liste, hvis nogen vil tegne sig for et lidet bidrag. Hun har ogsaa et lidet skrift med fremstilling af sagen, som hun sælger for 50 øre. Vær snil og kjøb det af hende ved leilighed.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

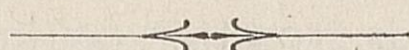

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste marts 1900.	Nr. 5.

Vort hjemmestel.

Kjøkkenet.

—

Et sted, hvor kvinder raader alene, men hvor alligevel deres uformuenhed til at sætte iverk egne planer tydeligst læses — er kjøkkenet. Det er dem, som koger paa komfuren, vasker, stryger, men manden er den, som sætter komfuren op, bestemmer dens art og siger, at man skal vaske og stryge nede i kolde, mugne, lugtende kjældere. Det er ikke mændene i sin almindelighed, som bestemmer det — heller ikke de uddannede arkitekter. Selv om vi havde kvindelige arkitekter vilde det lidet hjælpe. Arkitekten faar kun halvveis udføre sine planer — derfor faar han ogsaa kun halve skylden. For massen af bybefolkningen bygges husene af byggespekulanter. De gaar ud paa at tjene mest muligt ved at give mindst muligt. Derfor har vi de tungvindte, upraktiske komfurer. Derfor har vi den uappetitlige, ildelugtende vask — derfor har vi de bakterieavlende, mørke, mystiske bænkeskabe lige foran vinduet. Derfor bruger vi fattigmands barneryg til at slæbe kul og ved 3—4—5 trapper op. Derfor sluger kjøkkenet uforholdsmæssig megen tid og kraft.

Et kjøkken skal først og fremst være lyst og luftigt, ingen bakteriehule. Det hændte i Bergen en ung, forlovet pige, hun gik rundt og søgte leilighed — saa kom hun et sted og spurgte blandt andet om ventilationen i spisekammeret. Men det skulde hun ikke gjort, ti i dage efter fortaltes hendes spørsmaal udover i vide kredse som tegn paa yderste grad af affektation og søgthed.

Kristiania er i byggeforhold en tarvelig by. Simpel er den med

sine store, skidne gaarde, som ser ud til at eies af ingen — skidne trappegange, aabne for hvermand mestendels baade dag og nat. I Kristiania er nemlig portneren en mand eller kone, der mod at skuffe sneen væk fra indgangsdøren om vinteren sover i kjælderleiligheden. Gaardene er udstykket i hundredevis af leiligheder paa 3—4—5 antagelige værelser med flitterstads, rosetter og krimskrams i taget.

En leilighed paa fire værelser skal tages bogstavelig. Det er fire værelser og intet mere. Kot og kamre findes ikke — derfor staar kufferter og kasser paa hverandre i entreen. Et rummeligt kjøkken med spisekamre og skabe for stentøiet findes heller ikke — derfor staar iskassen brugt hele aaret rundt som madkjælder i kjøkkengangen og madrester og stentøi om hverandre i vild forvirring i det lille kot, kaldet spisekammer lige ved kjøkkenet. Heden fra komfuren staar lige ind. Man maa aabne vinduet ud til gaardspladsen. Kristianiataagen fyldt med sodkorn danner et lag paa utildækket mad og kjørler. Kjøkken- og spisekammer-ventilation uden ved at aabne vinduet findes nemlig heller ikke i hovedstaden.

Det værste af alt ved disse leiligheder er vaskekjælderen. Vaske- og strygerum maa deles med husets øvrige leieboere. Som oftest staar kjælderen til ens raadighed hver sjette uge. Falder det ubekvemt at vaske saa sjeldent — er man nødt til at tage klædesvasken i kjøkkenet sammen med madstellet. Man koger kjød i den ene gryde og smudsigt linned i den anden. Eller man søger at tilsnige sig en uretmæssig uge i kjælderen — faar sine medboere paa nakken og indvikles i et huskjævl, der gaar fra pigerne til herskaberne.

Man elsker husfred. Man flytter og kommer op i Kristiania store ufred — tumles om i flyttedansen.

Man flytter rundt som i legen: bytte sæde, for at finde hvor i byen, der er godt — og saa kommer man endelig til det resultat, der er ikke godt nogen steder. Saa slaar man sig ned og lader det seile — eller lader det ikke seile — men lader det gro over med smuds og støv — naar bare kobber- og tinkarrene paa væggene, de, som aldrig bruges, holdes blanke, og gardinerne ikke ser altfor graat og mismodig ud paa gjenboen.

Den, der river ned, har forpligtelse til at bygge op. En ung amerikanerinde anviste veien. Hun var fortvilet over husforholdene her og sa: Om der er forskjel? Jeg skal i hast skizzere et amerikansk kjøkken hos almindelige folk, saa kan man selv dømme. Et amerikansk kjøkken er lyst og luftigt uden antydning af gardiner. Lukket kjøkkenbænk existerer ikke, men erstattes af almindelige borde og væggeskab. Vasken, der har spring med varmt og koldt vand, er hvid emailleret eller porcellæn — meget stor. Ved siden findes et moderne

konstrueret vaskebord, hvor vandet silrer over tøi eller stentøi. Almindeligvis findes to komfurer, en stor ilægningskomfur, hvor varmen reguleres ved damp eller varm luft efter principet mest mulig varme for mindst mulig ved. Stegeovnen sidder høit oppe, saa man slipper at ligge i den anstrengende, knælende stilling. Foruden ilægningskomfuren findes en liden gaskomfur med gas eller den billigere gassolin til brændsel. Den bruges daglig. Man kan flytte stegeovn eller kogekar eller strygejern paa den efter behag — hvis man ikke har de almindelig anvendte strygejern, hvor gasflammen ledes ind i hvert jern. Til hvert arbeide har vi de mest praktiske redskaber, derfor gaar det hurtig og let fra haanden. Alt overflødigt, som kun kræver renhold og ingen nytte gjør, er afskaffet. Gulvet er fliselagt eller skuret trægulv. Hos smaafolk i etagehusene er der heis til kul og ved og heis fra vaskeværelserne op til leiligheden. Hver leilighed har alle ydre rum, vaskekjældere osv. for sig.

Her i Kristiania betales større husleie og større kommune- og byskat end nogetsteds i verden, og man byder mindst.

Bygningsherrer burde være dannede, gode mennesker, — deres arbeide betinger væsentlig vore livsvilkaar — thi betingelser for glæde er bakteriefri, sund, menneskelig føde og søvn i ren luft — derfor vælger man paa moderne, civiliserte steder de solfyldte, største værelser til soverum. Folk er ikke længer huleboere — kvinderne sidder ikke kun inde i stuerne over søm — derfor trænger man mindst salonerne med al flitterstasen. Det væsentligste ved en leilighed er kjøkkenet med ydre rum, kjælder osv. — soveværelser og spisestue — tilsidst kommer de daglige opholdsrum. Men hos os gaar man som i saa mangt den bagvendte veien.

Boforhold præger menneskene lige meget — mere, end menneskene formaar at præge de engang byggede huse. Man blir afstumpet — mismodig — opkavet ved stadig at trykkes i et daarlig indrettet hus. Og de, som trykkes er de husførende kvinder. Hvem kan tvinge bygningsherrerne til at bygge bedre. Arkitekterne er i den senere tid mange gange henviste til skotsk og amerikansk arkitektur, men det gjælder nærmest bygningsmaterialet og den ydre arkitektur. Idealet for boforhold er, at hver mand har sin hytte. Det, der saa kommer idealet nær, er, at hver etageboer har de ydre rum for sig — saa han ikke maa vente 6—7—8—9 uger for at faa vaske sit tøi eller maa tage hele den skidne klædesvask midt op i madstellet i kjøkkenet. Som forholdene nu er, maa mange smaaborgerfamilier gjøre den slags. Hvad følgen blir ved vi alle, en regn af bakterier, som i sin tid gjør syge mennesker. Et dobbelt *belæg* paa de fremtidige tvangstuberkuloseanstalter.

Det er kvinderne, som med familien flytter rundt. Det er dem, som i høieste grad er misfornøiet med de bekvemmeligheder, som bydes dem, som søger saalænge til de i træt resignation slaar sig ned hvorsomhelst. Det er lige galt alle steder.

I anledning tvangstuberkuloseloven tænker mange kvinder, at det var mere paa sin rette hylde, naar love anvendtes som forebyggelseslov, istedenfor som tvangslov ligeoverfor individer, der blev ofre, fordi der ingen forebyggelseslov fandtes.

En bygningsmand er en mand, der sælger sin vare som enhver anden kjøbmand. En bygningsherre skulde ikke kunne byde sine kunder sundhedsfarlige, kraftstjælende leiligheder. Loven skal være en mor for sine barn. Det er en underlig mor, som først tar sig af barna, naar de ved vanskjøtsel er blit syge. Og vi kvinder siger, det er vanskjøtsel — at byde folk leiligheder, som dem, vi nu har — de er grosteder netop for tuberkelbaciller og meget andet rart.

Det er ikke arkitekternes uddannelse, det gjælder. De og vi lægfolk ved alle godt, hvorledes husene skal være, men det er at faa haand over bygningsherrerne. Og det, ja, det er der to veie til — den ene er at faa dem til at indse, hvad der er godt — men det at reformere hjerter tar menneskealdre — den anden er at forandre byggeloven og saaledes anvende tvangen paa retteste sted — nemlig som forebyggelse mod senere at maatte anvende den ligeoverfor ofrene, der faldt for bygningsherrernes misbrugte frihed.

Fordringen om bedrede husforhold er ikke ny. Nylændes læsere ved, at temaet »vore bygmestere« har været fremme i bladet for flere aar siden og heldigvis vakt til eftertanke. Vi ved at foreninger har havt sin opmærksomhed henvendt paa bygningsloven, foreløbig vistnok uden resultater.

Men vi kvinder har intet andet at gjøre, end at gjentage de gamle, uopfyldte krav mere høilydt og stærkere for hver gang. Tilslut vil kanske vore lovmagere vende et øre til den kant, vi raaber fra. De har det travlt med mange ting, — men det ene fornødne, — at bruge magten til at rense ondets rod — lader det til man glemmer.

E.

Tale
i anledning af odelstingets prp. 2.

Norsk kvindesagsforening havde et møde i studentersamfundets store sal 9de januar 1900 i anledning af odelstingets proposition 2. Pastor Holmsen gav med text: »Kan det gaa an i et kristent land at tvangs-visitere kvinder«, et varmt, alvorligt indlæg for sædelighed, retfærdighed og barmhjertighed. Derefter holdt undertegnede følgende tale:

»Kan det gaa an i et kristent land at tvangs-visitere kvinder? — Nei, naturligvis, det gaar ikke an. — Ja, i middelalderen gik det vildt til. — Da blev kvinderne kaldt hekser, og derefter blev de brændt levende. Dette blev gjort med kristelig iver; — og det gik med glans. Ja, det gik med saadan fart, at i enkelte distrikter blev hele den kvindelige del af folket brændt levende. Dette ved vi fra Viktor Rydbergs »Medeltidens magi«. Han har undersøgt det; han siger: »Man søger forgæves i arkiver for at finde tallet; det er umuligt, det gaar op i millioner.«

Det var i middelalderen; da brugte man at radbrække og brændemærke mænd. Det hendte at de ogsaa blev brændt levende. Saa det var da *lidt* ligestilling dengang.

Men vi er jo nu her i nutiden. Dette er det sidste aar i det nittende aarhundrede. Om *ett* aar gaar solen op over det *tyvende aarhundrede — kvindernes aarhundrede.* Det var derfor bedst, slige »resolutioner« som den i det medicinske selskab, gjemte sig i huler eller paa mørkelofter, — for trold taaler ikke solopgangen.

Vi er i et kristent land. Vi gaar ud fra det. Deraf følger at vi, ligesom hele kristenheden, har en moral-lov, som kaldes *de ti bud.* — Er der ti — 10 — bud, saa maa der ogsaa være et, som heder *det sjette;* tager man dette væk, saa er der ikke længer 10. Regnekunsten kan ikke slaa feil. »Ja,« mener herrerne, »men det bud gælder ikke for os.« Vi vil høre dr. professor juris B. Getz. Han siger i »Udkast til straffelov«, at »i virkeligheden ingen anden faktor (d. e. medvirkende aarsag) har saa stor betydning for prostitutionens omfang, som mændenes større eller mindre tilbøielighed til ved dens hjelp at tilfredsstille sin sanselighed.«

Men det hjælper ikke, om »herrerne« ikke bryr sig om katekismen — forgiftningen svarer dem: »*Jo, det gælder eder!*« Vi hører jo fra alle kanter, syndfloden stiger med hver dag.

Herrerne mener, at de kan selv gaa fri for følgerne af deres overtrædelse af det sjette bud; de kaster ganske enkelt skændsel, elendighed og fortvivlelse over paa de ulykkelige kvinder af paria-klassen — og gaar triumferende paa samfundets høider. Det gaar med glans, de herrer har lastefuldhedens privilegium. Men selve legemlighedens livs-lov kan de ikke undfly — giften finder dem. Her narrer de ikke den gamle lovgiver fra Sinai. »Samfunds opinionens modbydelige overbærenhed« hjelper dem heller ikke.

Det sidste vi har hørt fra hr. professor Axel Holst er, at han er blit from — han forkynder med grædende røst — i dette samme »medicinske selskab« — at det er »kristelig pligt«, at beskytte de unge mænd. De holder paa at drukne i syndfloden.

Vi ser saaledes, at der er og blir et dilemma (ugreida): Selv om de herrer ikke bryr sig om katekismen — saa ser vi de staar — som en høne i blaar (stry), som det heder i det danske ordsprog.

* * *

Søren Kierkegaard siger: »Naar mennesket danser med lysten — hei, hvor det gaar! — — Stolt, susende! — — — Men om en stund saa blir det en anden dans: — Da er det lysten, som danser med mennesket! Det er en rædsom dans.«

* * *

Der er i Europa en mand, som er enestaaende. Han hører til herreklassen i høieste grad: han er russisk greve. Han skriver gribende romaner og er glimrende stilist; han er derfor berømt, og alle Europas herrer læser selvfølgeligt hans bøger. Det er grev Leo Tolstoj. Men han er mer end alt dette, han er profet tillige. Ved ham faar Europas herrer høre: *Sanseligheden, det er ulykken. Sanseligheden er menneskeslægtens fiende; den er det vilde dyr, som maa tæmmes og tøjles!*

Han har en menneskelig sjel, denne aandens mand; han er talsmand for den menneskelige sjel; dette er hans profet-embede.

Han klager saart og bittert over, at da han var ganske ung, dumpede han uforvarende ned i en pøl — og følte sin sjel bli herjet: »Ikke et vink, ikke en advarsel,« udbryder han, »som kunde give mig en anelse om andet, end at dette sted var passende for en ung adelsmands underholdning!«

Det sjette bud gelder jo ikke for herrer. Men denne profets menneskelige sjel følte dette lastefuldhedens privilegium som en forbandelse.

* * *

Dernæst hører vi nu, at »modarbeidelse« osv. vil sige, at de juridiske og medicinske herrer ved lov vil forbyde disse ulykkelige »prostituerede« kvinder at have »venerisk smitte«. De herrer »giver sig« — ikke »den ære«, som det heder paa indbydelseskort, men ved hjelp af lovgiving, magt til at udøve barbariske forholdsregler til formaalets opnaaelse. Heldigvis — som vi har set — forgæves.

* * *

Vi har i vort folk en mand, som har stillet sig sammen med os, han henvender sig til os, norske kvinder. Det er sjømandsprest Bernt Støylen,*) som talsmand for sædelighed og retfærdighed. Forstaar sig, der er en hel del mænd som kan skønne, at dette er vel ikke saa ganske rigtigt; — — og at vi faar vel se om vi kan stelle lidt paa det.

Men Bernt Støylen føler og tænker som vi, han har en brændende følelse af skændselen, af den himmelraabende uretfærdighed, af den mishandling, som overgaar kvindeligheden. I den henseende er han enestaaende i vort folk. Han siger i sin henvendelse »*Til de norske kvinder*«:**)

»Vil de usædelige mænd søge garanti mod syge kvinder, og vil politi og læger hjelpe dem heri, saa maa der reises en saa sterk agitation imod, at de brænder sig ordentlig paa fingrene.« — »Det gælder ikke bare at afskaffe slaveri for mange faldne stakkarer, men det gælder at fjerne en pestbyld fra samfundet, som er ti gange værre end de veneriske sygdomme med al deres jammer.

Vi ser her at pastor Støylen, som en sand aandens mand, sætter krænkelse af den sjelelige lov: *Retfærdigheden lader sig ikke spotte*, som noget langt værre end den krænkelse af legemlighedens livs-lov, som ligger i overtrædelse af det sjette bud. Dette siste er synd; det førstnævnte er forbrydelse.

Denne mand kan vi kalde broder. Lad os høre endnu et par sætninger af hans henvendelse til norske kvinder:

»Det har ofte kogt op i mig af harme, naar jeg tænker paa al den elendighed, som foregaar under samfundets beskyttelse. Det var som der foregik skjulte mord af menneskesjele for at værge mændene mod smitte. Jeg kan aldrig andet end oprøres derover; men jeg kan dog nu overveie sagen rolig; — man fristes ellers til at skrive med galde og blod for at ruske folk op af sløvheden.«

Ja, ganske vist, sløvheden er gaaet til den grad, at det er lige-

---

*) Nu bestyrer af Notodden seminarium, Thelemarken.

**) »Kvinderne og sædeligheds-lovgivningen«. Nylænde nr. 9, 1895. Udgivet som særtryk.

frem ufatteligt hvorledes skabninger, som kalder sig mennesker, kan være blottede for den tarveligste begyndelses-grund af menneskelig bevidsthed. For fem aar siden forøvede en mandlig, moralsk vanskabning mod en kvinde en forbrydelse saa grufuld — (den blev med alle dens rædselsfulde omstændigheder baaret frem af dagbladene gennem det hele land) — at da vaktes alle Norges kvinder op af deres haabløsheds og vanmagts dvale; det bragte dem paa fødderne i glødende, skælvende forbitrelse.

I den anledning furtede hovedstadens »herrer« og de tirrede kvinderne med forhaanelser.

Da var det at jeg erfarede, at der er en bundløs afgrund mellem de to køn. Jeg har hørt ytringer som tyder paa, at denne opfatning er udbredt blandt tænkende kvinder.

Noget mer vanskabt og djævelsk end den forbrydelse mod kvinder jeg her peger paa kan ikke gives eller tænkes.

Der er kun en forklaring mulig: Da kvinder gjennem tidsaldre har været trykket til jorden af lovens jern-arm, og da statens prestemænd dertil forkyndte et tausheds dogme for kvinder, saaledes at disse ulykkelige var lænkede til væggen med jernbøjler og dertil kneblede — saa kunde de mest djævelske forbrydelser mod kvinder foregaa daglig uden at der hørtes et kny. — Naar dette foregaar i lange tider, saa er følgen deraf, at ethvert begreb raadner væk.

Ja, disse forslag styrker dette udsagn. Disse anonyme, *uansvarlige* angivere, som her vinkes til, dette spioner-system mod ulykkelige, daarligt stillede kvinder, som man vil have vor nationalforsamling til at lovfæste, er en forbausende fremtoning nu i det nittende aarhundredes sidste aar.

Disse experimenter — idet vi gaar ind i *det tyveude hundred-aar* — disse resolutioner og propositioner, som vil vise, hvor nær man kan komme til de tilstande, som herskede paa »hekse«-periodens tid — (fra slutningen af 1400-tallet til langt ind i 1700-tallet) — er saa overraskende, — at man gnider sig i øinene — — man tror at drømme!

* * *

Overfor disse underlige tidens tegn — den her forkyndte beleirings-tilstand — vil vi, overklassens kvinder, erklære pariaklassens kvinder for vore søstre! Vi vil beskytte vore fattige, daarligt stillede søstre — de, som endnu ikke er blit kloret eller skrabet ned i pariaklassen; — vi vil beskytte dem mod den lovgivende magt, som truer dem! Vi vil kæmpe for dem saaledes som *boerne* nu kæmper mod Stor Britannia! — Som de stoler paa Herren, saa gør vi.

Jeg har jo sagt det før (1895): De »herrer« har med Herren at gøre. Den aand som gav *de ti bud* lever endnu!

Efterskrift. Idet jeg sender denne tale til trykning, sender jeg en hilsen til enhver mand, som har talt og skrevet saa, at man skønner han har menneskeligt blod i aarerne, menneskelig bevidsthed i hovedet og menneskelig følelse i brystet!

Aasta Hansteen.

Lidt om maalsagen.

Som svar paa Chr. Bruuns foredrag i »Kirke og Kultur«, decemberhefte for 1899.

Da Garborg i 1895 gav os Haugtussa, var der vel ikke mange i Norges land, som ikke frydet sig over de deilige, klangfulde vers, de dybe, malmfulde toner, der saa vel forstod at udtrykke følelsen fra de ømmeste i »Veslemøy lengtar« til de vildeste, stærkeste i alle Veslemøys rædsler og troldsyner. »Maalet« havde vist ingen *fiender* dengang. De, der ikke var rent ligegyldige for alt undtagen madstræv, følte sig taknemlige, fordi vi havde en saadan national skat og digtere, der kunde synge saa vakkert for os. Hvad vilde Haugtussa være paa bogsproget? Den er uoversættelig, og Haugtussa kan vi ikke undvære. Ligedan med Ivar Aasens »Symra«, med Vinjes og med mange andres, det er en nationalrigdom, vi alle kan øse af.

Men nordmændene er et underligt folkefærd, alting blir aarsag til splid i dette land! Hvem kunde tænke, at ogsaa sproget skulde blive et stridens æble. Det sprog, som vore forældre, bedsteforældre og bedsteforældres bedsteforældre har talt i 400 aar, det maa vi vel faa lov til at kalde vort modersmaal, enten det har udviklet sig gjennem dansk eller oldnorsk, der er vel spor af begge dele.

Men heri stikker sagen, vi faar ikke lov at kalde det det, og maalmændene truer med at rive det fra os. — Christoffer Bruun siger i »Kirke og Kultur« i decemberheftet for 1899: »Men et folk har ikke raad til at have to sprog, siger Bjørnson, allerminst et lidet folk som vi paa to millioner. — Nei da, det er vi enige med ham i. — Det er ingen, som er mere bedrøvet og mere harm over, at vi har faaet to sprog her i landet end vi maalmænd. Vi holder det for en stor ulykke

og en stor skjændsel. — Men naar vi nu engang har disse to sprog, saa er vi jo nødt til at have raad til dem. — Vi har slet ikke raad til at have saa meget fjeld her i landet heller, det er yderst uøkonomisk. Men foreløbig er vi alligevel nødt til at lade fjeldene staa der, og saa faar det nok blive med de to sprog ogsaa — for det første da. — Selv Bjørnson vil jo, at børnene i folkeskolen skal undervises paa bondemaal, og det er vel noget af det kostbareste. — *Men ellers er det da vor mening, at der med tiden skal blive bare et sprog her i landet.*« — Det er rene ord for pengene det. Efter dette tror jeg nok vi tør sige, at maalmændene vil tage vort modersmaal fra os, og det kan vi ikke sidde rolig og se og høre paa hverken mand eller kvinde, og saa *maa* der bli strid om det, som ellers vilde været os en kilde til glæde og nydelse.

Det er et forfærdeligt ansvar maalmændene her har ved at sætte splid ind, vi trænger vore kræfter til at binde land og by sammen, ikke til at skille og splitte. Chr. Bruun fortsætter: »Som vore modstandere tror, at bymaalet skal ende med at fortrænge landsmaalet, efter at det har optaget en del norske ord og vendinger i sig, saa tror vi, at landsmaal skal seire, naar det har udviklet sig ved paavirkning af bymaalet.« Er der noget fornuftigt menneske, der tror, at bymaalet skal fortrænge landsmaalet?

Saalænge vi er en selvstændig nation, maa vel landsmaal og bymaal (siden det skal kaldes bymaal) gaa side om side af hverandre og gjensidig respekteres. — Hvor er det land i verden, der ikke har sit skriftsprog og sine dialekter? Men hvor findes der en anden nation, der med magt vil sætte dialektsproget i høisædet og lære sin opvoksende ungdom til at foragte sit skriftsprog. — Sæt at det skulde gaa som maalmændene ønsker, at »maalet« skulde fortrænge bymaalet, blev der *et* sprog for det? — Nu er der jo mange »maal«. Ivar Aasen skriver paa sit, Garborg paa sit, Vinje paa sit; tiden maatte altsaa smelte disse maal sammen, saa der blev et skriftsprog, men rundt i alle landets bygder talte hver for sig sin egen dialekt, altsaa blev der to sprog kun med den forskjel, at »maalet« blev de dannedes sprog eller skriftsproget.

Sæt at der gjennem aarene vilde føres en bitter kamp (og den blev bitter) for at undertvinge vort nuværende skriftsprog, hvad maalmændene altsaa lover os, sæt at skriftsproget maatte give tabt, hvad lykke, ære og rigdom var dermed vundet for vore efterkommere? Vilde de bli saa meget bedre end os? Vilde de elske sit land og sit folk mere end os? — Ja, vi haaber jo altid paa fremgang, derfor haaber vi ogsaa paa, at vort land skal faa en stærkere, mere fædrelandskjærlig, sund og ren ungdom ned gjennem tiderne. Men kan nogen for alvor tro, at »maalet« skulde have den kraft at virke dette

i høiere grad end vort nuværende sprog? Skulde »maalet« eie en saadan skjult talisman i sig, da maatte vi vel alle bøie os for det, men det tror vi ikke. Vi tror, at en fortsat kamp om maalene kan ødelægge, skille og splitte mere end alverdens politik tilsammen.

Og ligesaa vist som fjeldene maa staa i dette land, ligesaa vist vil det dannede kultursprog staa, og side om side med det alle bygdedialekterne. Kultursproget eier en evne til at udvikle sig, forme sig efter tiderne, som bygdedialekterne ikke har, derfor vil det stadig vexle, vi taler og skriver anderledes end vore bedsteforældre. Saaledes vil det gaa sin jevne gang, fornorskes mer og mer, med det faar maalmændene lade sig nøie.

Tvinge »maalet« ind paa skolerne, til artium, til kirkerne, til domstolene, det har vi ikke raad til, det vil bringe forvirringen til sit høieste. De unge har saa meget at lære, der lægges saa tunge byrder paa deres skuldre, eftersom kampen for tilværelsen stiger, at lægge større byrder paa er meningsløst. Studiet af »maalet« maa bli en kilde til nydelse i ledige fritimer, ikke en byrde paa skolebænken. — Men ligesaa lidt som vi ønsker vort modersmaals undergang, ønsker vi »maalet«s, vi ønsker mange digte som »Haugtussa« og fortællinger som »Solvending«, men fremfor alt ønsker vi forstaaelse og fred.

Emma Ree.

Indsendt til red:

Paa *Zapffes musikforlag, Christiania,* er nylig udkommet flere vakre sange af den unge komponist frk. *Mon Schelderup.* Sangene er tilegnet fru Eva Sars Nansen. Texten af Vilh. Krag. *Mainat, Minde og Resignation* med text oversat fra det franske. Samt to sange tilegnet hr. Thorvald Lammers til Krags text: *Græd kun, du blege . . .* og *Hvorfor hyler de sorte hunde.* Videre er af samme komponist udkommet to pianostykker: *Vuggevise* og *Sang uden ord.*

Paa samme forlag er udkommet:

Agnethe Faye-Hansen: Tre sange: *Sjøen,* ord af Kr. Randers. *Norsk folkevise, Bendik og Åarolilja* og *Den tyngste Sorg og Møda* med ord af Ivar Aasen.

Ligeledes et pianostykke af samme komponist tilegnet frk. Dagmar Walle-Hansen, *Humoreske.*

Bergens kvindesagsforening har nu udgivet som særskilt skrift: Forhandlinger ved *landskvindesagsmødet i Bergen* 4de til 6te august 1898.

Drammens kvindesagsforening

har nylig udgit sin aarsberetning for den forløbne termin, som viser, at den i energi slaar rekorden for alle kvindesagsforeninger i landet. Der har været holdt 12 bestyrelsesmøder og 6 foreningsmøder. Af foredrag har der været afholdt følgende:

11. novbr. 98. Af fru Kjelsberg om »Hvad vi kvindesagskvinder vil.«

17. jan. 99. Af fru Thea Ebbell om »Den kvindelige ungdoms moralske indflydelse.

25. febr. 99. Fru Ragna Nielsen »Om vore børns legemlige opdragelse«.

7. marts 99. Frk. Ida Welhaven om »Prostitutionen«.

11. novbr 99. Dr. Mjøen om »Nutidens kamp mod tuberkulosen«.

26. oktbr. 99. Fru Laura Kieler om »Kvindebevægelsen i Danmark«.

30. novbr. 99. Docent Just Bing om »Det nationale i den norske literatur«.

Om husholdningskurserne, om fæstekontoret og om festlighederne ved aabningen af *kvindernes hjem* har Nylænde tidligere berettet. Lokalet er leiet paa 5 aar i Sven Arnesens gaard, Storgaden. Der er oprettet et spisekvarter, der er godt besøgt af kvinder og mænd. Ansøgning er indsendt til stortinget om et bidrag stort kr. 800.00 til skolen. Budgetkomiteen har indstillet skolen til at faa bidraget. Enkefru Thea Haug har holdt to fripladse ved foreningens første kursus.

Grosserer Emil Mathisen af firmaet Bernh. L. Mathisen har vist foreningen en enestaaende velvilje og interesse, idet han under et besøg i Drammen skjænkede foreningen kr. 500.00 samt gav tilladelse til at foreningens formand kunde udtage fra hans forretning møbler og andre nødvendighedsgjenstande til spisekvarteret. Flere af byens (Drammens) mænd har ogsaa paa forskjellige maader vist foreningen velvilje.

Hjemmets bestyrerinde er frk. Caroline Nielsen. Lærerinde i madlavning frk. Kirsten Holst. Til lærerinde i strygning er antaget fru Regine Mehlum.

Der har været afholdt 4 selskabelige sammenkomster for foreningens medlemmer. Der vil bli afholdt flere saadanne i det kommende aar. Derimod vil de offentlige foredrag indskrænkes noget, da de gir foreningen økonomisk tab.

Fæstekontoret har havt indtægt af kr. 473.25. Skolepengene har fra 20. april 1899 til 1. januar 1900 udgjort 572.00. Skolen, spise-

kvarteret og fæstekontoret har i aarets løb havt en indtægt af kr. 12,575.17 og en udgift af kr. 12,506.09. Selve foreningen som saadan har havt en indtægt af kr. 255.52 og udgifter kr. 246.49. Kassebeholdning kr. 8.03. Regnskabet er revideret og befundet i orden.

Aarsberetningen er undertegnet af:

Betzy Kjelsberg,
p. t. formand.

Ingeborg Ringstad. *Ovidia Stibolt.*

Anna Andersen.

Hermione Ramsden, den engelske forfatterinde, som er medarbeider af Nylænde, er for tiden her i Norge paa et af sine vanlige vinterbesøg. Frk. Ramsden er saa interesseret i vor literatur, at hun har lært sig vort sprog. Hendes »Brev fra England« i forrige hefte var saaledes ingen oversættelse, men nedskrevet direkte paa norsk.

»**De høiere skolers landslærerindeforening**« er i disse dage dannet ved sammenslutning af de forskjellige byers lokalforeninger og med direkte medlemmer landet rundt. Til bestyrelse er valgt: Frk. Beate Lampe og Inga Thorkildsen, Bergen; frk. Th. Bertheau, A. Kamstrup og Fr. Mørck, Kristiania; frk. Julie Randers, Horten; frk, J. Sørvig, Larvik; fru James-Røed, Fredrikshald og frk. W. Midelfart, Trondhjem. Til formand er valgt frk. Fr. Mørck, Kristiania.

Idet heftet gaar i pressen. *Landskvindestemmeretsforeningen* holdt sit aarsmøde den 23de mars. Fru Qvam blev gjenvalgt som formand. Til bestyrelsesmedlemmer istedetfor frk. Frederikke Mørck og fru Olaug Løken, der bestemt havde frabedt sig gjenvalg — valgtes fru Ragnfrid Løchen og frk. Petra Castberg Lange. Suppleanterne komtesse B. Wedel Jarlsberg og fru H. Rosing gjenvalgtes. Enstemmig vedtoges, at foreningen skal arbeide for indførelse af en fælles demonstrationsdag for kvinders stemmeret, men forøvrigt afvente de lokale foreningers udtalelser.

De, som annoncerer i »**Nylænde**«, støtter bladet, de, som er glad i bladet, maa derfor støtte dem, som annoncerer der. De maa gi dem sin søgning — — dem og ingen anden, havde vi nær sagt, men vel betænkt er vi vel endnu ikke mægtige nok til at kunne boycotte hele den øvrige forretningsverden — saa foreløbig faar vi beskedent indskrænke os til den positive opfordring: *Støt endelig dem, som annoncerer i Nylænde.*

Henrik Ibsen og hans epilog.*)

Foredrag, afholdt i en privat diskussionsforening *1ste februar 1900.*

I.

Mine ærede damer!

Bebudes et nyt arbeide fra Ibsens haand er straks tusinders tanker i bevægelse, og spændingen øger, naar titelen glider ud.

Hvoraf kommer det, at Ibsen dog formaar at holde i aande ikke alene vort hele Norge, men verden udover?

Fordi Ibsen ikke er stemningsdigteren, som virker i og for nuet.

Fordi Ibsens arbeider er, problemerne tiltrods, tro kulturbilleder, hver for sig store dekompositioner af samfundsforholde.

Ibsen bygger i Shakespeares aand sine tragedier over én følelse. Men Shakespeare lod den positive følelse beherske hele stykket, saa bifigurerne gled ind under hovedrollen som redskaber til udvikling *kun* or den paagjældende lidenskab.

Overdrivelserne i denne form lægger rigtignok over disse stykker en *vildere* flugt, en mere *spændende* fantasi, som ildner tilskueren, men tendensen virker kun gjennem *nerverne* og ved den *levende* fremstilling. Thi det er ikke livet dette, ikke nutidens med sit splittede forstands- og følelsesliv. Hvem har nu tid at huse helstøbte følelser, trods alle tidssparende opfindelser — —

Hvor voldsomt virker ikke Zolas »Therese Raquin« fra scenen! Det er dog blot sensationsdramaet Ikke livets nøgne tragedie, det, som virker gjennem Henrik Ibsens mesterlige repliker, der uden overflødige ord beviser livets uforanderlige naturlove paa *aarsag og virkning.*

Ibsen bygger som sagt sine tragedier over én følelse, om det ene moment dreier det hele sig, men efter at have forstærket denne følelse, faar digteren den saa vel anbragt i den sammensatte menneskelige natur, at momentet alligevel giver plads for bipersonerne, der foruden at gribe ind i hovedthemaet ogsaa lever sit individuelle liv med.

Efter min mening det største og mest levende ved Ibsens kunst. At se nutidsliv, nutidsonder, tale i den slebne, opdragende, formfuldendte Ibsenske dialogstil, det er derigjennem Ibsen interesserer, det er derigjennem digteren ikke alene faar, men allerede har magt over læseren.

---

*) Udgivet paa opfordring.

Det lyder ofte som haan, at Ibsen behandler altid samme stof. Deri ligger netop digterens styrke. Han hopper ikke om paa alle felter og ikke blir hjemme nogetsteds, hvad desværre er nutidens ulykke — et onde, som afføder respektløshed og *jager* individualiteterne op i verdenslivets svimlende Eiffeltaarn, for at man saa kan goutere deres svimlende nedfald som en fortidens dyrekamp.

Ibsen har skjærpet øiet til mindste enkeltheder i én retning og forholder sig respekterende taus, naar det gjælder den anden side — en Ibsen vil aldrig skrive *over ævne* — —

Han *varierer* samme grundtone — og er det enkelte saavelsom det samlede menneskeliv andet end variationer over én grundtone — kjærligheden?

Og uden Gud blir kjærligheden kun en bølgegang, *variationer over episoderne*.

Efter »Samfundets støtter« gik fra scenen, ser jeg som i et billede digteren staaende i et fyrtaarn, ja staa som taarnet selv ude paa havet, ensom, enkel og retlinjet og vanskelig at lande ved.

Med ægte naturfarver maler Ibsen alt, hvad der passerer paa det *vuggende* livshav.

Det er den *jordiske* kjærlighed, ikke himlen, men *havet* i mennesket, Ibsen fremstiller — havet med den samme bund, men her dybt, der grundt, snart smilende, vildt, stille, oprørt, lokkende, dragende — dragende, ja. — Vi ved ikke, hvorfra vinden kommer, som jager bølgerne, vi ved ikke, hvorfor vi drages til de enkelte blandt de tusinder, men *vi maa*, suser det *i* os, og det bærer mod den ukjendte strand, hvad der møder paa veien ved vi ligesaa lidt som bølgerne.

Men det *maa*, der lyder fra land, er den korte, lyse tone paa tungespidsen — *vi maa* ɔ: vi har lov til det, men Ibsens *maa* fra havet udenom er den lange bundtone *vi maa* ɔ: vi *kan* ikke undgaa det. Det er havet, Ibsen varierer, men det ensformige skvulp, som glider mellem skjærene, hører han ikke efter, der er sjælden fare der — og den fine bris, som lokket Erhart Borkmann paa kapseilads, ofrer han ikke mange ord, blot underretter om, at nu startes der. Ibsen ved, at champagnen er alt gaaet Erhart til hovedet, og at den fører ham ud i livets malstrøm.

Nei, havbølgerne, taarnbølgerne, som kan hæve sig fra grubegrund til fjeldtinders høide med snestorm over — de dybe bølger, hvis stærke kraft ikke benyttes og dog river liv med sig, de bølger sænker digteren sig ned i — og helst i underdøningerne med sin eiendommelige bølgegang — storm under klar himmel.

Og det øieblik, da vinden vender sig, forstaar Ibsen mesterlig at udnytte.

Sol og blikstille ser vi derfor sjelden i Ibsens billeder nu. I gamle-

dage da vi havde sommer om vaaren og »kjærlighedens komedie« gik op for verden, saa vi solen skinne saa intenst i middagsstunden, at Falk, som netop da træder ud i friheden, faar solstik og mister bevidstheden.

Lidt efter ser vi imidlertid den solblinde Svanhild, som var bange for at brænde sig i seiladsen med Falk, vove den med Guldstad, men hans baad var jo godt forkobret og havde tag over sig. Aa, Svanhild og Falk skulde ventet lidt, til solen var paa vei til havet.

Der blev uveir i Ibsens billeder, men har ikke uveiret variationer?

— Sjelden redder Ibsens personer sig og endnu sjeldnere dør de i skjønhed. Hvorfor? Det er ikke digterens skyld, det ligger i luften. Fra hans høidestation faar vi altid i rette tid meteorologisk stormvarsel, men ingen vil optage hans telegrammer gjennem den sikre undervandskabel.

Vi ved ikke, hvad der har ført ham ud i den gaadefulde ensomhed. Maaske har han ikke fundet livets mening i den patriotiske myretue, maaske har han fundet den sociale symphoni saa skjærende disharmonisk, at han har foretrukket at høre naturens røst i stormen derude. Ibsen har ikke veget fra sin plads, hans sind har den hele tid været i *brand* og vaaget over alle enkeltheder.

I Ibsens sidste billede ser vi noget nyt. Han tegner med den ungdommelige, moderne kunsts flotte, feiende streger en sort og hvidt skisse ved dag og nat.

Vi ser en kunstner og en ung pige før solopgang stige op i en ballon for at se livets opvaagnen ovenfra. Kunstneren maler, medens hans kammerat lodder dybderne.

Ved nedfarten kommer et vindstød, gondolen krænger og en sort mand med en hvid kvindeskygge foran sig falder i havet — —

Ibsens marinebilleder er slut. Fra taarnet speider intet øie mere udover, men tæt ved høres en skraldende lyd af en bøsse. Det er en bjørnejæger, som leger sig paa vandet. Han skyder aldrig bom, men en vingeskudt gaas raaber tidsaandens »rap, rap« ud i tomheden, ud i lydløsheden — — — — — — — — — — — — — — — —
— —

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg. | Kristiania 15de marts 1900. | Nr. 6.

Aino

af

Alvilde Prydz.

Skuespil i tre handlinger.

(Kjøbenhavn 1900. Det nordiske forlag. Bogforlaget, Ernst Bojesen.)

——

Jeg ved ikke, hvor længe det nu er, jeg har havt til hensigt at skrive en artikel, som skulde hede:

Barnets ret.

Det skulde ikke være en ganske almindelig artikel. Men det er gaaet mig, som det gik Gertrud i de dage, da Vorherre vandred paa jorden. Alle levene er blet for store. Ikke for det, at jeg ikke med glad sind vilde git Vorherre brødet, om det var blet aldrig saa stort — saa her halter lignelsen med Gertrudsfuglen, som alle lignelser — men hver gang jeg har tat fat i emnet, har jeg følt, at jeg ikke havde magt til at faa brød af det.

Barnets ret — saa maatte der skrives baade om dets egen og foregaaende generationer, hvad nu alle skjønner er for mægtigt — men bare i det ene slægtled om dets ret fra det er i moders liv, til det ikke er barn længer — der skal al verdens visdom til det ogsaa. Nei, der faar tages et meget mindre emne og begyndes fra en anden kant — skrives mod at gjøre uret mod barn, mod at dræbe dem og lade dem

omkomme — — for svært, for svært: der gives saa mange slags barnemord*)«.

Men der ligger et mindre emne: *bortgjemte barn* — det kanske — men straks en begynder at arbeide med det, blir det saa stort, for tænk paa de bortgjemte barns mødre, hvor mange slags der er af dem, tænk paa hvor mange af dem har lidt, hvor deres hjerte er blevet sønderrevet, hvor der er gjort uret mod dem, saa de, selv om de ofred sig helt og holdent, ikke kan gjøre ret mod barnet — det blir et svært emne, det faar ligge og vente.

Men da julen kom — barnets fest, da næsten alle tænkte paa at glæde barn lidt, men ingen tænkte paa dets ret, følte jeg uro. Mange syntes nok det vilde været tørt og haardt da at tale om barnets ret og rettigheder, men jeg vidste det var skjønnere end alle juletræets gaver tilsammen, og at det var det Vorherre havde bedt om.

Men saa kom Aino i julen. Og da jeg læste den, fik jeg fred i mit sind, for det den taler om er barnets ret. — Alvilde Prydz har tat et ganske lidet emne, og hun har faaet et stort brød af det, stort og fint brød, som nærer og mætter.

*

* *

Dramaet handler om en mor, som har sat bort sit barn. Hun har ikke gjort det for nøds skyld og ikke for skams skyld, men for moros skyld. Hun tog sig en anden elsker end barnets far, og de vilde more sig, hvad skulde de saa med et lidet barn, det var iveien. Moren bærer her al skylden, og barnet voxer op til mand og fortabes. Da livet og lykken pludselig kaster lys ind i hans sind, blir det klart for ham, at han *maa* gaa ud i mørket og dø.

Denne stykkets ide behøver ikke ledes frem gjennem gaader. Alvilde Prydz hører til den gruppe moderne digtere, som netop betoner ideen. Som motto staar: Dersom vi vanskjøtter, hvorledes skulle vi da undfly. Hebr. 2, 3.

Og i repliker, der tydelig udtaler forf.s mening, hører man først: »Har De aldrig tænkt over, hvad for en majestæt, der ligger i det at kunne være mor«, og senere: »Jeg kunde have lyst til at spørge dem i hobetal disse damer: hvordan tør De, høistærede, indlade Dem paa det der? Har De den guddommelige uddannelse, som skal til? Kjender De moderhjertets hellige aarvaagenhed? Ved De, at den skal være som et mildt Gudsøie paa jorden, der elsker mennesket frem i

*) Jonas Lie's udtalelse.

en? Det er saamange, der tror, det hele bestaar i at faa et barn, som de siden sagte kan ødelægge.« — —

Noget af det samme var paa anden vis fremme i *Gunvor Thorsdatter*. Det er den sjelelige moderfølelse, som fremhæves.

Men dramaet virker alligevel ikke som det, vi kalder et tendensdrama, det er fuldt af liv og livets store og smaa træk. Den rige frøken Lenner, moren, hendes gamle elsker, den dovne kunstner Johannes Hebbel, der forsørges af hende, husbestyrerinden fru Edvardsen, som tar ham tilægte, og flere bipersoner er livfuldt skildret. — Men jeg tilstaar, jeg alligevel blir utaalmodig under flere af deres repliker, jeg længes til Ainos repliker, ti hendes ord er skjønne og dybe, ofte vidunderlig poetiske.

Jeg har hørt, at dramaet er antat til opførelse paa Nationalteatret, men at det skal forkortes. En forkortelse kan gavne og ikke skade det. Bare man vil værne om *Aino* selv, saa hun intet mister af sit eget. Aino vil bli en stor opgave for den kunstnerinde, som faar hendes rolle. Ti hun er lig sit navn. Det er et finsk navn, som betyr den eneste.

Vi ser i dramaet kjærligheden komme til Aino og vække hende, og det er som at se vaaren selv. — Hun er som det tørre vintertræ med alle safter dybt gjemt, saa kommer farverne og det fine løv og solglans og duftende lindeblomster. Men saa kommer det vilde veir og bøier træet hen langs jorden. Tilsidst reiser alligevel de herjede grene sig mod lyset igjen.

Aino vil efter den grumme sorg gaa ind til »den tunge dag alligevel, lide med de andre, som gaar der — — stride?«

Den, som Aino elsker, er det moderløse menneske, som lever inde i mørket, hans sjæl er en stund lokket frem af Ainos hvide glans, men den glider tilbage ind i det dybe, bløde mørke. Saa blødt og dybt og stille og dragende er det skildret, at vi forstaar hun vil ind der og dø med ham. Men mørket kan ikke bruge Aino.

Da stykket slutter, staar en ung mand ved hendes side i morgenglansen. Det er Inge, han er det friske veir og lyset.

Men Inge er ikke skildret saa godt som moderløsheden og mørket og Aino.

Gina Krog.

Fru Hildur Schirmer.

Fru Schirmers mor var Hildur Sommerfeldt. Hun havde i Mendelssohns tid studeret piano og sang ved Leipzigerkonservatoriet og optraadte paa Kristianiascene i »Fra Diavolo« og »Carlo Broschi«. Senere gifted hun sig med ingeniør August Koch og fik sit hjem i Braunschweig.

Fru Hildur Koch delte sig mellem kunst og hjem. For at kunne ofre sig saa meget som muligt for kunsten, sløifed hun helt den konventionelle smaaselskabelighed. Nips i enhver retning var banlyst. Hun rak at være den bedste mor for syv barn, den bedste veninde og den samlende indenfor sin musikkreds.

Huset var fyldt af musik. Især kammermusiken fik den omhyggeligste udførelse. En hyppig deltager og ven af familien var den berømte violoncellist Theodor Müller af »Gebrüder Müller kvartetten«.

Børnene fik lov at være tilstede musikaftenerne. De sad i rad og række i barnestolene. Fru Schirmer var høist femten aar, da hun spilled pianoparten i sin første trio med dr. Carl Hohnstock og nuværende professor Hausmann.

Fru Kochs ideal var Jenny Lind. Hun havde ofte hørt hende under sit Leipzigerophold. Hun elsked at høre sangen, baaret af den

sjælfulde, klare tone. *Hun* var børnenes musikalske leder. To sønner overtog snart pladsen ved violin- og violoncelpulten. Den ene, Oskar, er nu koncertmester i Magdeburg. Kammermusikaftenerne blev feststundene midt i det daglige stræv. Hildur Kochs modtagelige øre og sind udvikledes jevnt ved hyppige besøg i den udmærkede opera. Sammen med sin far, som havde en prægtig tenorstemme, fik hun være med paa oratorieopførelser under Franz Abt. Hver ledig stund anvendtes til stemmens tonestudium. Drømmen om engang at faa synge Wagners partier modnedes til fast forsæt. Husets veninde, den ypperlige skuespillerinde frk. Dessauer, senere fru Marie Theile, øved gjennem mange aar stor indflydelse paa hendes udvikling.

Saa reiste hun til Norge, hvorfra hun vendte tilbage, begeistret over naturen og den nye spirende kunst der. Kierulf og Grieg blev oplevelser. Hun sang dem og lagde de fundne skatte for moderens fødder. Baandet mellem det elskede fædreland syntes igjen knyttet fastere.

Da kom musikfesten i Hannover 1877. I Hannover studerte hun hos en kusine, fru Bossenhagen Koch, som i mange aar har været knyttet til Hannovers opera og var en af Tysklands betydeligste koleratursangerinder og tillige en feiret solist ved festen.

Det hændte, at Hildur Koch var tilstede ved en matiné, hvor mange af Tysklands første musikere var. Franz Liszt var her som sædvanlig ved alle musikfester midtpunktet. Hildur Koch var tidligere presenteret for ham af sin ven og velynder Theodor Steinweg.

Franz Liszt bad hende synge, selv vilde han accompagnere. Hun sang »Mignon« og Kierulfs sange. Hans øie veg ikke fra hende, som hun stod der, begeistret og ung og tolked norsk poesi. Tonerne bølged frem under hans store hænder. Han komplimenterte hende. Men Hildur vilde vide, om komplimenterne var mere end den høflige talemaade og trak sig tilbage i et andet værelse, da Liszt senere bad farvel. Skjønt plaget af tandpine opsøgte mesteren den unge pige, gav hende haanden og sa: »Von Ihnen höre ich noch«. Efter denne halvt private optræden sang Hildur Koch offentlig og høsted glimrende kritiker og tilbud om engagement ved den kgl. opera i Hannover. Hun modtog det ikke. Efter en tid gifted hun sig med arkitekt Adolf Schirmer og efter et vinterophold i Paris, hvor hun nød godt af Mme. Viardot Garcias undervisning, reiste hun til Norge.

Nogle aar fulgte, hvor kunstnerinden maatte træde i baggrunden. Hjemmet tog alle kræfter.

Senere har hun optraadt i X.ania som koncertsangerinde og samtidig virket som sanglærerinde især ved musikkonservatoriet.

I de sidste aar har hun ved sin undervisning optaget det væsent-

ligste af Fritz Arlbergs sangtheorier. Fru Schirmers erfaringer, samlet fra mange kanter, beror dog mest paa selvstudium. Hun blev nylig ganske forlegen ved spørgsmaalet, hvilken methode hun benytted. Hun svarte: Egentlig ingen eller en hel del.

Hendes indflydelse har virket tilbage til Tyskland gjennem hendes elever og søstre Sofie og Brunhild Koch. Den første er lærerinde i Braunschweig. Hun fik meget rosende kritik i Braunschweigeraviserne efter sin anden elevsoiré. Brunhild Koch er knyttet til Düsseldorfer operaen, og en tredie elev, Marta Sandal, fik efter et studium i Berlin engagement ved Dresdeneroperaen.

Hvis, som det haabes, *Don Juan* kommer til opførelse paa Nationaltheatret, vil vi kanske faa høre fru Schirmer synge Donna Anna.

Livet omskabte hendes wagnerske drømme. Sent lar det hende slippe frem.

»Men stemmen vokser ved brug. Som en muskel vinder den i kraft og smidighed ved en naturlig træning gjennem mange aar.«

E. B.

Til Norsk kvindesagsforening har kvindesagsforeningen og centralstyret for Norske kvinders totalafholdsselskab, Bergen, sendt en udtalelse om sin tilslutning til foreningens protest mod Odelst.prp. 2.

Gjennem frk. Schioldager er ogsaa oversendt endel navne. Alt er fra N. K. F.s kontor oversendt til Stortinget.

Pastor Holmsens foredrag i N. K. F.: Er tvangsundersøgelse af kvinder forsvarligt i et kristent samfund? har staaet optat i Norske Intelligenssedler for 1ste, 2den og 3die marts. Det er at erholde i N. I.s expedition.

Frk. Eva Blytt har holdt sit foredrag »Indtryk fra den tyske kvindeverden« i Hortens kvindelige diskussionsforening og i Drammens kvindesagsforening.

En skandale

har sat sindene i bevægelse i den kjøbenhavnske kvindeverden. Følgende erklæring i flere danske blade fra Dansk kvinderaad gir nøglen:

»Dansk kvinderaad har med største beklagelse set et avertissement i et herværende blad, i følge hvilket der i forbindelse med den udstilling af kvindearbeider, der agtes afholdt i London i sommer, skal afholdes en international udstilling af skjønne kvinder. Denne »afdeling« af udstillingen har været Dansk kvinderaad fuldstændig ubekjendt, den omtales ikke i mindste maade i de papirer, vi har faaet tilstillede fra det britiske konsulat, og hvori der som æreskomite nævnes en hel række af de mest ansete engelske damer. Hvis det imidlertid forholder sig som det efter det omtalte avertissement ser ud til, vil Dansk kvinderaad selvfølgelig ikke kunne have mere med denne sag at gjøre; vi kan kun beklage den uleilighed, den allerede har forvoldt os selv og andre. Vi har strax skrevet til England for at udbede os nærmere forklaring, og indtil vi faar svar paa vore forespørgsler, indstiller vi fuldstændig vort arbeide for udstillingen.«

Det blad, hvori avertissementet stod, er »Kvindernes blad«. Den meget opsigtvækkende annonce om premiering af skjønne kvinder — konkurrence mellem kvinder af alle nationer — findes i 22de februar nummeret.

Men Dansk kvinderaad er selvfølgelig undskyldt. Det er vel de engelske damer, som har ladet sig narre.

Et grotesk udslag af den bedrøvelige kjendsgjerning, at »kvindesagen« for tiden er kommet paa det popularitetens standpunkt, at den udnyttes af egennyttige og pengegriske entreprenører — er det. Hvad vi tidligere har varslet og længe har set en mængde vidnesbyrd om — kan nu beskues af alle.

Vi skulde slet ikke ha noget imod, at der kom flere af samme grovkornede kaliber itide, saa folk kunde faa øinene lidt bedre op for, hvad det er, de i al stilhed sluger under lidt finere former rundt omkring i landene.

Den reaktionsstrøm, vi nu er inde i, er af en væmmelig art — ti at det igrunden er reaktionen, som for tiden driver sit spil ogsaa i presse og literatur under beskyttelse af ordet kvinde, er der ikke tvil om.

Bevidst principreaktion, principfri spekulation tilsættes nogle draaber af kvindesag og andre ægte sager — naiviteten og kritikløsheden sluger blandingen. Varietegenren voxer og trives.

Men vi kommer vel ud af dette strømdrag ogsaa, og ogsaa denne tid har storhed ved sig. Den prøver hjerter og nyrer — — og hjerner med.

De, som nu ikke forvirres, men staar fast, de er at stole paa, de, som nu falder fra, de er ikke værd at ha med.

Men for de yngste og for dem, som endnu ikke har tat afgjørelsen, kan det nok være slemt desværre.

Dr. Aletta Jacobs, Amsterdam, har ianl. den forestaaende kvindekongres ved Pariserudstillingen henvendt sig til N. K. F.s formand efter oplysninger om alle kvindeforeninger i landet, om deres virksomhed, organisation, bestyrelser osv.

Efter dette har fru Jacobs henvendt sig til hver enkelt af disse foreninger med anmodning om særlige oplysninger.*)

N. K. F. har strax oversendt sine aarsberetninger og andre skrifter.

Landskvindestemmeretsforeningen oversender som historisk beretning om kvindestemmeretten frk. Gina Krogs foredrag ved Londonerkongressen 1899. Det har været indtat i engelske, hollandske og amerikanske blade, men ikke i franske.

Bergens kvindesagsforening sender en udførlig beretning om sin virksomhed.

Fra Norske kvinders sanitetsforening er sendt foreningens love, aarsberetninger, cirkulærer m. m.

Vi er taknemlig for oplysninger fra andre foreninger. Vi kan dog desværre foreløbig kun opta kortere notiser. Senere haaber vi at kunne referere længere fra Bergens kvindesagsforenings indberetning.

Sidste aarsberetning fra *L. K. S. F.* har vi faaet anmodning om at indta i sin helhed, men har desværre endnu ikke plads til den.

Folke-havebrugs-skolen paa Gladvold ved Holmestrand har til formaal at uddanne baade kvinder og mænd. Prospektus Nylændes kontor.

---

*) Fru Jacobs har ogsaa længe benyttet Nylænde som kildeskrift.

Henrik Ibsen og hans epilog.

Foredrag, afholdt i en privat diskussionsforening *1ste februar 1900.*

II.

Vi maa ud i virkeligheden. Ibsen har givet os en epilog.

Skrevet i nutids lys, kan den naturligvis opfattes som et selvstændigt arbeide, men epilogen er fremkommet som følge af beskuelse og erindring af hans hele digtning og bygget over den saakaldte problemdigtning, som begynder med »Et dukkehjem«, ender med »J. G. Borkman« og hvortil »Kjærlighedens komedie« staar for mig som den improviserede prolog.

Løsrives epilogen fra Ibsens øvrige digtning, vil dens værd betydelig undervurderes.

De store forestillinger er slut.

Publikums udbytte staar i forhold til den individuelle iagttagelsesevne og den belysning, hvori man ser digterens arbeider.

Ibsens kunstnerudbytte og strenge selvkritik er gjennemsigtig nok. Digteren finder ikke, at den kollegiale kunstkritik og publikums umotiverede bifaldsytringer har tilfredsstillet den dybe aand i ham, alt staar paa beundringens afstand — paa afstandens illusion. Og paa den anden side forkynder han, at kunstnerisk ærgjærrighed sluger personlig livslykke, — personligt livskrav lader sig ikke erstatte med mindre? —

Digteren appelerer til livsidealet, som holder paa at gaa tilgrunde.

Rubek siger, at Irene var ikke *modellen,* men *skabningens ophav.* Her sigtes vel til »Catilina« og »Keiser og Galilæer«; thi Ibsen har kun havt en model, *verdensmanden* Catilina, som, tilskyndet af sin onde aand Furia, dræber livsidealet Aurelia i morgenrødens time.

Ophavet til mandens skyld ligger i mordet paa hans kjærlighedsideal.

I »Keiser og Galilæer« ser vi den skyldbevidste mand ligge foran »den pleiende diakonisse« Makrina (mellemgrundsfiguren), som dækker over Julians ord med:

»Vildfarende menneskesjæl, *maatte* du fare vild, da skal det visselig regnes dig tilgode paa hin store dag, naar den vældige kommer i skyen for at sige dommen over de levende døde og over de døde levende.«*)

---

*) Som vi ser konkluderer epilogens slutningsord. Pax vobiscum.

Føies hertil den første replik, hvormed digteren gjorde sin indtrædelse i literaturen:

Catilina:

Jeg maa! jeg maa; saa byder mig en stemme
i sjælens dyb — og jeg vil følge den —

— — —

og hvad er maalet for din hele stræben?
Kun mættelse for sanseligt begær!

Rummer det ikke Ibsens hele digtertanke.

Ser vi ikke klart, hvor den onde aand Furia gaar igjennem hele digtningen, ser vi ikke Catilina, især i de sidste arbeider, skrevet efter hjemkomsten til Norge?

Vi ser forfængeligheden, sanseligheden og ærgjerrigheden forsøge at aflive *manden* i bygmester Solness, i Almers og Borkman. Den gode aand Aurelia træder efterhaanden mere i forgrunden, indtil vi ser den helt i Ella Rentheim, som faar magten igjen, men forsent. Af betydning er det at lægge mærke til, at det er kun *videnskabsmanden* Almers, som vaagner tidsnok til at kunne bygge det tabte op.

I epilogen ser vi, at ogsaa *kunsten* har forladt sit ideal og gjenfinder det døende.

Mon vi ikke side 90—92 faar digterens mening om kunsten?

Det er ikke den gamle kunst, som er styg, det er den unge kunst med det trætte, opgivne i øiekastet, som ikke er andet end ubundet naturliv. Den kunst, som har sine idealer fra varieteer, disse med de tyndslidte sko og fra demimonden, som giver kunstneren horn, hvormed han stikker andre i siden. Denne syge elskov, som kjæler for sin kunst. Den literatur, som vi med Maja indrømmer er styg, men som samfundet *maa* læse for at se, om det er sandhed — skjønt det ved, som Maja siger, at den kunst lyver og derved ubevidst giver sig selv en falliterklæring.

Epilogens helt troede engang, at opstandelsens dag kunde fremstilles som en ung pige, men livet lærte ham efterhaanden, at en ung pige, som ei har levet livet, heller ikke kan opstaa. Det kan kun moderkvinden, som gjenfinder det tabte Guds billede i sit eget barn og i dybeste forstand strækker hun ikke heller til.

Problemdigtningen forestiller myldret udenfor paa den bristende jord.

Epilogen blir tilsidst mesterverket »opstandelsens dag«, men ikke dens lysside, som fra først af var ment, den som vi kjender fra før under navn af jomfrumoderen med barnet i krybben; men opstandelsens gruværdige skyggeside.

Maalsaki.

Første del af artikelen indeholder, hvad der nu gjentagende har været fremholdt, at man kun vil, at hver skal bruge det maal, som falder naturligst, samt at maaldigterne beriger skriftsproget, at det maal, som har rod i det norske folk, styrker det nationale, og at hvor nationalfølelsen er sterk, er ogsaa evnen til at ta op det fremmede og udnytte det sterkt. Derpaa fortsættes.

Mange ottast, det vilde verta slemt fyr dei unge, som skulde til byen i eit ell anna arbeid, naar ein fekk uplæring i landsmaal. Men eg er viss paa, at dei gjentar og gutar, som eg kjenner, og som brukar landsmaal, so vist fyr den skuld vilde gjera gagn fyr seg i byen paa det trin av daning, som dei staar paa. Vilde dei taka fagstudium, so heftar ikkje »maalet«. Men skulde den tidi koma, at alle born lærde landsmaal, daa kann me vel gaa ut ifraa, at sjølv storhandlarar og kontorfolk i byen forstend og brukar det sama. Eg meiner altso, at tidi vil sjølv lempa den sproklege utvikling utan skade fyr nokon. Men ein ting er sikker, naar talen er um landsbygdi, at me *aldrig* kunna finna oss i ein slik skuleordning, at me derved lærde up krambudsveinar og hoteltauser med kann henda ein liten tame i engelsk *jargon*, medan det, som botnad i bygdi og seinare skull nytta, den vart forsømt. Me trur aa vilde tena landet vaart *lite* dermed. Det er galt, som det er. Vyrdnaden fyr det heimlege er liten. I flok og fylgje strøymer ungdomen til byen. Eg ser ikkje, at dei riksmaalstalande magtar stort som motvegt. Men eg ser ein annan ting. Ved si frammande tale vert dei standan bygdafolket so langt undan, at dei kann ikkje faa gjort det gagnsverk dei ellers kunna, men vert snarare noko tillokkande fyr dei, som sjaaande til hev det so mykje simplar.

Ingen er værre farin enn den norske bondegjenta. Gløgg og gaaverik er ho og som andra av sama kyn, glad i det som glimar. No hev me mange gode mødrar, som gjev døttrane ein stød grundvoll. Men kva magtar dei, naar skular, bøker, blad, turistar og alt dette nye strøymar innpaa henne, og alt i former, som ikkje samstavar med bygdi sine? Difyr staar kosen til byen, og der kjender du, som er derifra, henne betre enn *eg*. Finn du at ho er lukkeleg, so er det bedst fyr henne.

Valdris i januar 1900.

Olaus Islandsmoen.

Andre indsendere i maalstriden, som havde faaet løfte om plads, har frafaldt ordet. Man kan derfor betragte diskussionen foreløbig som endt. Vi forbeholder os dog senere at bringe en grundigere udvikling af spørsmaalet. Red.

Hos mor Engen.

Af

Nanna Thrane.

——

(Slutning.)

Da kom hurtig to damer, den ene, som bar et barn paa armen, blev staaende ude ved havegrinden, men den anden bad om at faa komme frem, og konerne i trappen gav plads, mens de mønstrede hendes moderne dragt. Hun gik gjennem venteværelset og lige ind, sikker paa at hun besad et tryllemiddel lige saa kraftigt som mor Engens.

Et øieblik efter viste hun sig i døren og vinkede til damen med barnet, som gik ind forbi alle de ventende.

Der blev en forarget mumlen derinde.

»Fine folk gaar først!« raabte en stemme, som overdøvede de andre.

»Jeg har sitti her siden klokka ni,« hørtes en anden skarp stemme.

Damerne hørtes undskylde sig med, at de havde vogn, som holdt nede i gaden, og at vognmanden ikke kunde vente længe.

»Han kan vente! Lad dem betale! De har raad til det!« raabtes der indenfor.

Et ivrigt ansigt omgivet af en sort hat med røde roser kom tilsyne mellem gardinerne i det aabne vindu, og den samme skarpe stemme spurgte: »Er det nogen vogn udenfor?«

Alle konerne saa opover gaden og nedover gaden og sagde: »Nei.«

»Der er ingen vogn udenfor,« raabte flere stemmer triumferende inde i venteværelset.

»Bare en Ølvogn,« sagde en blid madam.

»Tror De vi lyver?« spurgte fruen.«

»Er De kommet kjørende paa en ølvogn da?« spurgte de fiendtlige stemmer.

»Kjørende paa en ølvogn,« raabte fruen forfærdet.

Et øieblik efter kom hun farende ud af døren.

»De er gale derinde!« sagde hun ophidset. »De tror mig ikke.«

Hun gik hurtig nedover gaden og om det første hjørne.

»De kan da vide, at hun ikke lyver,« sagde den blide madam beroligende.

Fruen kom snart efter kjørende tilbage og havde med en liden haandkuftert fra vognen.

Besværgelserne indenfor blev usædvanlig kraftige denne gang. Den høitidelige mumlen hørtes gjennem vinduet og af og til hørtes tydeligt: »Einar, fred med dig, fred med dig!«

Saa kom slutningen: »Og saa vasker D'en —«

De to damer kom ud.

»Min yndige skat,« sagde fruen og saa paa det lille, voksblege ansigt.

Konerne stak hoderne sammen, sendte mønstrende øine efter dem og hviskede sammen.

Formodentlig havde ikke fruen villet, at nogen af tjenestefolkene skulde vide om denne valfart til mor Engen.

Hun med de røde roser kom ud med sit barn og fik sig en liden plads i trappen.

»Derinde staar de stuvet som sild i en tønde,« sagde hun, idet hun satte sig. Det er ikke rart, ungerne skriger, saa gloende hedt som det er der. Hvad skal det være til at sidde der? Gjeiteri!« sagde hun og gav hatten med roserne et puf bagover. Det sidder en kone derinde, som er kommet efter mig, og hun tænker at komme ind før mig, men det skal ikke bli noget af. Hun mente, at for mig, som bor i byen, var det ikke saa vanskeligt at komme en anden dag.«

»Naar barna er syge, er det ikke saa godt at vente,« sagde den blide madam stilfærdig.

»Nei, jeg har en veninde derinde, som passer paa for mig, naa min tur er, Hun skal ikke faa luret sig foran mig, fordi om hun sidder derinde hele tiden. Og ved De, hvad hun sagde: »Jeg kan høre, De er fra Christiania,« sagde hun, »for jeg har hørt det skal være slig mund paa Christianiafolk.« — »Naa har jeg sitti her siden klokka 9,« sagde jeg, »men ikke har jeg hørt et vondt ord, før De kom,« sagde jeg.«

»Hvad er det, mor Engen tager for det?« spurgte madam Larsen.

»Halvanden krone.«

»Jeg har hørt, at det har været 1 kr. før.«

»Det er vel paalagt naa, som alt er blit dyrere,« mente en, og de andre lo.

»Men det er da alligevel mindre, end naar en gaar til en doktor, og saa er det det, at doktoren ingen greie har paa den sygdommen.«

»De sier, hun skal have været svært flink med mange.«

»De har en ude hos Dem selv, som gjør det hver dag, De,« sagde madam Olsen til en, som sad taalmodig paa en af stenene. »Men De kommer hid.«

»Ja, jeg vilde da heller det.«

»Ja, hun skal ikke være noget flink, den svigerdattera til den gamle. Men det kan være op til 60 barn paa en dag der. Det er ikke faa kroner, hun tager ind, hun heller.«

Da klokken var henved to, tilbød madam Carlsen sig at gaa ind i venteværelset for at sige til, naar madam Larsens tur var til at komme ind.

Heden og den lange ventetid havde gjort konerne grætne, det var ikke blide blikke, som mødte hende.

»Hvad vil De her, De da, som ikke har noget barn?« sagde de. »Det er trangt nok her før.«

Madam Carlsen lod sig ikke anfegte, men blev rolig staaende til det var tid at vinke til madam Larsen.

Endelig kunde hun da komme ind.

Synet af den gamle kone, som sad opreist i sengen, gjorde hende lidt betaget og forvirret. Det var en skikkelse, som gjorde indtryk, men hun kunde siden ikke huske tydelig andet, end to sorte, gjennemborende øine. Kanske ogsaa ilden, som brændte i ovnen midt i den stærkeste sommerhede, vakte tillive gamle overtroiske forestillinger, for det var som hun siden altid huskede de sorte øine sammen med ilden, som sprakede.

»Skal jeg klæde af barnet?« spurgte madam Larsen.

»Bare lad mig se paa ryggen hans,« sagde mor Engen kort og barskt.

»Skynd Dem,« sagde medhjælpersken. »Det maa gaa fort her! Vi har ikke tid til at somle her!«

Mor Engen saa paa barnet et øieblik, saa blev det sagt madam Larsen, at hun skulde sætte sig med barnet paa fanget paa stolen nær sengen.

Et hvidt lagen blev lagt over dem. Hun var lidt beklemt, mens hun sad der under lagenet. Hvad var dette egentlig for kunster? Var det trolddom? Da burde hun vist ikke indladt sig paa det.

Den kloge kone holdt et bret over dem, hvorpaa stod 3 kopper, fyldt med vand og en brødskive. Hun læste 3 gange over barnet, lavt og mumlende, saa bare enkelte ord kunde forstaaes. Det lod, som hun manede bort noget ondt.

Saa rakte medhjælpersken hende det smeltede bly, og den kloge kone hældte det i et glas vand, som hun holdt over barnet. Det gav stærke smeld i glasset, naar hun hældte det i. Madam Larsen lagde merke til, at det smeldte stærkest, da glasset blev holdt over guttens

hoved. Hun havde hørt sige, at der hvor blyet smelder stærkest, der er det barnet har sygdommen.

Saa blev lagenet taget væk.

»Der kan De se i glasset,« sagde mor Engen, efterat hun selv havde udtydet, hvad der stod.

Madam Larsen saa nysgjerrig paa det. Men hun blev overrasket over, at det ikke saa saa fælt og uhyggeligt ud, som hun havde tænkt sig, hun syntes med det samme, at det ikke var noget videre at se. Men saa kunde mor Engen se desto mere.

»De bor nær skov,« sagde hun.

»Ja, jeg kan ikke sige det er saa langt fra heller,« sagde madam Larsen.

»For det er fra skoven han har det,« sagde mor Engen. »De har vel ikke ladet gutten ligge og sove under et grantræ?«

»Jo, det var engang ifjor! —«

»Og kanske efter at sola var gaat ned ogsaa?«

»Ja, den gangen i Grimlundskoven ifjor blev det svært sent.«

»Det var da, han fik det,« sagde mor Engen bestemt. »Jeg kunde skjønne det. Her kan De se huset Deres med haveflekken foran og potetesageren. Ser De veien, som De gaar bort til landeveien?«

»Ja, er det ikke akkurat den rundingen om potetesageren!« udbrød madam Larsen, mens hun saa i glasset. »De kan vel sige, om han blir frisk og stærk ogsaa?«

»Ja, De kan være ganske sikker paa, at han blir bra snart,« sagde mor Engen.

Medhjælpersken spurgte, om madam Larsen havde flasker med?

Nei, hun havde ikke vidst det.

Saa maatte hun faa der. Af vandet i den ene flaske skulde barnet drikke de 3 første dage, og med de to andre skulde hun vaske ham de næste dage af ugen. Det var det smeltede bly, som havde givet vandet lægende kraft.

Madam Larsen betalte 4 kr., og det var mor Engen vel fornøiet med. De, som kom kjørende, kunde vel betale baade 5 kr. og mere, men ellers var det halvanden krone, hun fik af de fleste.

»Ja, nu har jeg gjort det ogsaa,« sagde madam Larsen, da hun kom ud igjen.

En vogn kom netop kjørende, og alles øine var vendt mod den.

»Den skal vel ikke hid, siden der er en mand med,« sagde madamerne.

Men den stansede udenfor. Denne gang var det baade far og mor, som kom med sit lille, syge barn. Og de fik lov at komme ind, uden at vente til deres tur var. Madam Larsen hørte de mange udbrud af utaalmodighed og ærgrelse, idet hun gik. Saaledes vilde det

kanske vare ved i flere timer endnu — og saa begynde paa det samme igjen næste torsdag.

»At overtroen var saa stor her i byen, det kunde jeg aldrig drømt om,« sagde madam Carlsen.

Men det likte ikke madam Larsen.

Nanna Thrane.

Den tyske rigsdag har behandlet andragende om tilladelse for kvinder til at immatrikuleres ved universiteterne og at faa adgang til at aflægge embedsexamen. Der blev besluttet intet at foreta i sagens anledning.

I Moskou skal oprettes et universitet udelukkende beregnet paa kvinder. En nylig afdød millionær Astrokow har testamenteret 3 millioner rubler tll en saadan institution, og den russiske regjering skal interessere sig for foretagendet.

De, som glæded sig over, at Nylænde fik sig en fortsættelses-føljeton, er ikke fornøiet med, at der kommer saa lidet af gangen, og at den af og til forsvinder. Vi maa indrømme, man har grund til at knurre, men hvad skal man gjøre, naar pladsen er saa efterstræbt? — Vi skal imidlertid forsøge at være karakterfast og bringe mere og stadigere af den for fremtiden.

Horten. Abonnement paa »Nylænde« kan tegnes hos frk. Marie Høeg, Horten.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

| 14de aarg. | Kristiania 1ste april 1900. | Nr. 7. |

Speras forslag.

I »Over Ævne«, anden del, siger

Credo:

Nu du, Spera!

Spera (undselig):

Ja, jeg vilde saa gjerne lære at tale. For saa vilde jeg forsøge at sige til kvinderne, at de skulde leve for noget, de ogsaa, og det lige fra skolen af. For exempel en eller flere sammen skulde sørge for en liden pige, som blev *deres*, skjønner du.

Rakel:

Aa, du søde, lille mund, lad mig kysse dig! (gjør det). Bare at der er saadant til, som disse udsyn — det maa da være bud fra den evige fornyelse.

* * *

Snart fra et, snart fra et andet land faar man bud om, at noget, som gaar i retning af disse Speras ideer, praktiseres.

Da jeg saaledes fik høre om de sex svenske skolepigers jubilæum*), maatte jeg huske paa Speras forslag.

6 smaa skolepiger i Stockholm danned i 1875 en liden forening for at hjælpe fattige skolekammerater. De sydde og arbeided og fik mange

*) Længere referat optat i Norske Intelligenssedler for 22de februar.

interesseret. Foreningen voxed og udvided sig og yded hjælp paa forskjellige maader. Iaar feirer de 6 skolepigers forening sit jubilæum ved at lægge grundstenen til et barnehospital. I Kjøbenhavn skal der være en lignende forening, og i London har barns hjælpeforeninger for barn længe været i virksomhed.

Ogsaa herhjemme hører vi om smaa tilløb i samme retning, om de end ikke kommer til almenhedens kundskab.

Men der ligger nok mere i Speras og Rakels udsyn end dette. Det er ikke filantropi her og der, hvor beundringsværdig og god og rørende den end kan være — som bringer fornyelsen.

Det er *skolen* i sin hele almindelighed, mener »Over Ævne«s forfatter — og flere med ham — som skal være den store missionær. Den skal være som den frugtbare jordbund, hvor de menneskekjærlige tanker lægges som den gode sæd, og hvor menneskelighedens *handlinger* skal spire frem og voxe, saa at de, naar tiden kommer, kan befrugte samfundet.

Den slegt, som fra barndommen af faar følelse for sine medmenneskers lidelser, og som i sine egne handlinger ser gjenspeilet sit ansvar for dem — vil, naar den voxer til, bringe fornyelsen. Ti det sociale spørsmaal blir ikke løst, før det løses i menneskers sind. Alle Credos beundringsværdige opfindelser vil lidet nytte, saalænge menneskehjerterne er bundfrosne.

Engang jeg talte med Bjørnson om dette, spurgte jeg, om han ikke vilde fortælle lidt mere om Spera — i en artikel f. ex. Men Bjørnson mente, det var ikke veien, det behøvedes ikke, for naar først de rette personer stod færdig, saa maatte den ting komme gjennem dem ganske af sig selv.

Jeg tror heller ikke en saadan handlingens æra paa skolen paa nogen maade kan indvies uden gjennem de rette personer. Men man ser jo ogsaa de rette personer ofte famle længe, før de finder det rette greb, og man hører ofte, at smaa begivenheder eller ord og udtryk kan være som lysstraaler, der lar dem finde det.

Nu synes jeg Speras replik er som en liden elektrisk lampe. Men jeg vilde gjerne, der skulde komme en tilføielse. Jeg vilde Spera skulde sige til gutterne, at de skulde leve for noget de med, noget som der er godhed i, og ikke bare slagsmaal og fortærende kappestrid. Det er netop gutteskolerne, som trænger det. Eller lad os si, at pigeskoler og gutteskoler og fællesskoler trænger det lige meget.

Det er kjendt nok, at adskilligt, som arbeider med sigte paa et saadant maal, faar støtte paa skolerne — dyrebeskyttelse f. ex. — og der er vist ikke liden velgjørenhed igang. Men den fornyelsens aand, som skal gjennemstrømme det hele — den er det, der sukkes efter.

Fra forældre, fra lærere, fra barn selv i al ubevidsthed — stiger sukket.

Men det er ogsaa en vældig opgave for de rette personer. Man forstaar ved lidt omtanke, hvor høit begavet disse opdragere maa være — for barneskolen er intet farefrit experimentalfelt for menneskekjærlige ideer, en propaganda kan ofte skade mer end gavne.

I en ypperlig og interessant artikel*) om Jonas Lie's Niobe, af Mathilde Schjøtt, siges der: »De, hvis bløde hjerte og villige medfølelse er bleven lagt saa stærkt i beslag i barndommen, kan ofte senere sørgelig forbause ved kulde og haardhed og ved at ville skyve fra sig det sørgelige. Det fine, bløde barnesind har ved for tidlig berøring med de livets barske vinde, som blæser paa de voxne, faaet sine hjerteblade frostbidte og sammenskrumpne.« —

Her sigtes nærmest til barn, som for tidlig er taget op i de voxnes fortrolighed, men ræsonnementet er almengyldigt og raaber et varsko — mod hvad?

Mod et *over evne* ogsaa paa det rent menneskelige omraade. Ligesaavist som barn kan overanstrenges og reagere paa en eller anden vis ved religiøs paavirkning, ligesaavist kan de det ved etisk paavirkning, ved at deres sympatiske impulser misbruges o. l.

Her er altsaa fuldt op af farer og vanskeligheder. Derfor trænges de store etiske begavelser, de udvalgte ledere, de, som griber det rette og sætter spor, saa de andre kan følge og trods alle farer gjøre gagn og ikke skade.

Kanske har vi dem midt iblandt os, saa det bare er almenhedens blindhed, som ikke ser dem.

Ja, hvem ved?

Derfor er det vist ikke saa ilde at trykke paa knappen, saa Speras lampe kan kaste lyset udover.

Ihvertfald om det ingen haandgribelig nytte gjør — skade kan det ikke at lade haabets klare lysstraale skinne et øieblik.

G. K.

---

*) Det er igrunden en hel liden pædagogisk afhandling og burde læses af alle opdragere. Se »Nylænde«, 8. aarg., nr. 13.

G. K.

Susan B. Anthony's 80-aarige fødselsdag.

(Af et privatbrev fra Washington.)

—

The National American Woman's Suffrage Association (De forenede staters landskvindestemmeretsforening) holdt sin 32te kongres her i Washington i februar maaned. Møderne var som sædvanlig morsomme. Jeg syntes dog dennegang, at publikum var mere end sædvanlig *med*, kirken var hver aften — og tildels hver eftermiddag ogsaa — aldeles propfuld af interesserede tilhørere — og ikke saa faa mænd, og da det nu engang er dem, som skal »skjænke« os vore rettigheder, faar man glæde sig over hver liden sjæl af dem, som er paa vor side! Men trist var det denne gang at se saa faa af de ældste, hvorom altid hovedinteressen samler sig — de, som virkelig har *lidt* for sine meninger.

Susan B. Anthony havde vi jo, men hun tog afsked fra sin presidentstilling. Det er sørgeligt — men dog en trøst at tænke paa, at hun er god for mange aars arbeide endnu og vil være en støtte for de yngre, saalænge der findes liv i hende. Mrs. Carrie Chapman Catt blir hendes efterfølger, og de fleste er vist fornøiet med hendes valg, naar de ikke kan faa Miss Anthony.

Glanspunktet blev da afslutningen — 15de februar — Susan Anthonys 80-aarige fødselsdag. Det var et til sidste plads fyldt teater, som med jubel modtog hende, da hun førtes ind paa den flag- og blomstersmykkede scene af Mrs. Catt til en af foreningen arrangeret festligholdelse af dagen.

Varme hilsener bragtes fra alle lag af kvinder — fra lægerne, juristerne, præsterne, forretningskvinderne, »Mother's Congress«, »International Council of Women« — fra de 4 stater, hvor kvinderne har fuld stemmeret, fra »Colored Women« i en ualmindelig vakker tale af en ung negerinde — og tilslut: en gribende tale af Miss Anna Shaw fra stemmeretsforeningen.

Det varede en stund, førend Miss Anthony kunde beherske sig nok til at svare — men da hun begyndte, var det med kraftig stemme: »How *can* You expect me to be able to say anything now — but I *must.*« Hvor blev hun ikke hyldet — aldrig har jeg oplevet, og aldrig faar jeg vel opleve noget lignende. Og i trængselen nedover trapperne og bagefter nede paa gaden, holdt stemningen sig — man samlet sig i

klynger, man talte til folk, man aldrig havde seet før. Det er umuligt at nogen — hverken mand eller kvinde — kunde gaa derfra uden med glæde over, hvad der *er* udrettet og følelsen af, hvad der kan udrettes engang, naar alle mennesker samler sig om det, der er fremskridt og frihed — jeg mener ikke bare kvindernes sag, men *alt*, der bringer glæde og retfærdighed til *alle*.

Fra den tidlige morgen kom der blomster og gaver til Miss Anthony og breve og telegrammer fra alle lande. — Om aftenen var der en »reception« i »Corcaran Art Gallery« fra 9—11, og i disse 2 timer var der ikke en stop i strømmen af dem, som kom for at trykke Miss Anthonys haand.

Tænk, for en forskjel fra den tid, da hun fik raadne æg kastet i ansigtet, og folk smeldte døren i for hende, naar hun kom for at bede om underskrifter til sine petitioner.

Morsomt var det ikke, da Mrs. Sewall bragte hilsen fra »International Council« og regnet op alle de lande, hun representerte — at Norge ikke var med. Jeg vidste jo paa forhaand, det ikke er med, men alligevel — da jeg hørte: »Sverige, Danmark« — og derefter et andet land end Norge, gav det en saar følelse af overraskelse. Sandsynligvis tænkte ikke mange — om nogen, paa det. Folk her har meget uklare forestillinger om Norge og blander os og Sverige sammen; af den grund vilde det gjort en godt ind i sjælen, at ha hørt: »Sverige, Danmark, *Norge*.«

En eftermiddag var Miss Anthony (den eneste gang hun var borte fra noget møde) og Miss Shaw indbudne til at tale for en forsamling af »society-ladies«, hvoraf mange ikke havde hørt foredrag om stemmeret før. Sig saa, at ikke verden gaar fremad. — — —

Tromsø led af Landskvindestemmeretsforeningen holdt sit første aarsmøde 16. februar.

Efter nogen debat om, hvorvidt man skulde fastsætte i lovene, hvor ofte møderne skulde holdes, og af hvilken art de skulde være, blev der vedtat love og valgt styre.

Til formand valgtes fru Killengreen; de øvrige medlemmer af styret blev frk. Halvorsen, frk. Eide, frk. Borge og fru Dahl.

Stenkjærs led af L. K. S. F. har nylig foranstaltet et offentligt møde, hvor man udtalte sin tilslutning til N. K. F.s protest mod Otprp. 2.

Doktor Louise Ramm,

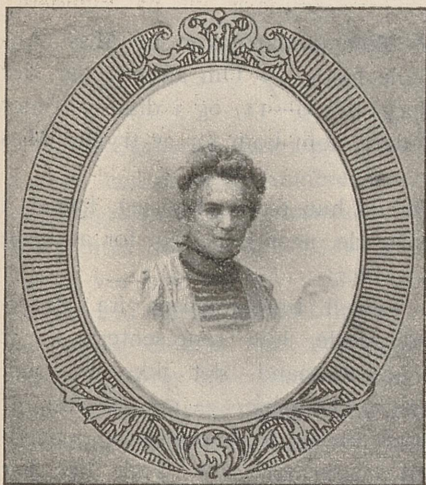

den første kvindelige læge i vort land, der praktiserer som specialist i kvindesygdomme, har vi idag den fornøielse at presentere for vore læsere.

Vi har anmodet frøken Ramm om at gi os nogle oplysninger om sin uddannelse og sit arbeide, og hun har velvillig sendt os følgende:

»Sommeren 94 tog jeg embedsexamen. Da jeg ikke havde haab om at kunne begynde kandidattjenesten ved Rigshospitalet med det samme, reiste jeg i ventetiden til Kjøbenhavn. Jeg besøgte her Vestre hospital for syge prostituerede, hvor prof. Bergh er overlæge, dronning Louises vakre barnehospital og prof. Howitz' klinik. — Howitz, der nu er en gammel mand, var i sin tid nordens første gynækolog og sidder inde med en kolossal erfaring. Han er glad i at tale med de unge læger, at give dem ideer til udarbeidelse, er interesseret i deres arbeider og gir gjerne af sin rige erfaring.

Fra Kjøbenhavn reiste jeg hjem høsten 94 og begyndte paa mine 17 maaneders kandidattjeneste ved rigshospitalet.

Jeg reiste derefter til Dresden og Leipzig, senere til Stockholm, for at lære kvindesygdomme.

I Leipzig studerede jeg hos prof. Saenger. Han er gift med en norsk dame, er ofte i Norge og er elskværdigheden selv mod de mange norske læger, der besøger hans klinik. Han er en fremragende videnskabsmand og kirurg og dertil flittig — som tyskere altid er.

I Stockholm besøgte jeg det kommunale sygehus, hvor prof. Salin forestod afdelingen for kvindesygdomme.

Siden jeg høsten 96 begyndte at praktisere som læge, har jeg omtrent udelukkende havt med kvindesygdomme og dertil knyttet kirurgi at gjøre, hvilket har været mig en glæde, da min faginteresse er der.«

* * *

For omtrent 7 aar siden hilste vi den glædelige begivenhed, at vi fik vor første kvindelige læge. Idag er der ikke faa kvindelige læger i virksomhed i forskjellige byer, hvad en skare kvindelige patienter sætter den allerstørste pris paa.

Længe hørte man dog den indvending: — hvad nytter det, naar der ikke ogsaa er specialister at ty til, hvor vi helst vil ha kvinders hjælp.

Det er dr. Louise Ramm, som har brudt isen paa dette felt. Hun har derved gjort sig fortjent til norske kvinders taknemlighed.

Vi sender hende vore bedste ønsker om held og glæde i sin virksomhed. Vi ønsker ogsaa, at flere maa træde i hendes fodspor, saa hun har kvindelige kolleger at henvise til, naar hendes egen praxis er voxet til at bli altfor overvældende.

De høiere skolers landslærerindeforening er nu stiftet af de lokale foreninger i Kristiania, Bergen, Trondhjem, Tønsberg, Horten, Holmestrand, Smaalenene og Larvik.

Denne forening, hvis formaal er at samle lærerinderne ved landets høiere skoler til fælles optræden og fælles arbeide i standens og skolens interesse, opfordrer herved lærerinder landet rundt til at slutte sig til den.

Indmeldelse kan ske enten gjennem de nævnte lokale foreninger eller direkte til foreningens formand, frk. Fr. Mørck, Bygdø allé 13, IV Kristiania. Kontingenten er kr. 1.00 aarlig.

Medlemsberettiget er efter foreningens love »hver lærerinde, der er ansat ved en af landets høiere skoler, hvad enten denne er statsunderstøtte kommunal eller privat.«

Det første landsmøde tænkes afholdt i Kristiania sommeren 1900, samtidig med det store nordiske skolemøde.

I bestyrelsen.

Fr. Mørck,
p. t. formand,
Kristiania.

Beate Lampe, Bergen. *Inga Thorkildsen,* Bergen. *Emilie James-Røed,* Fredrikshald.

Julie Randers, p. t. viceformand, Horten. *Louise Conradi,* p. t. sekretær. Kristiania.

Therese Bertheau, Kristiania. *Josefine Sørvig,* Larvik. *Wilhelmine Midelfart,* Trondhjem.

Vort hjemmestel.

I.

Gnisten.

»Hvor saare lidet skal der til for lykkelig at være« — men naar dette lille *mangler*, netop dette ene lille, som kunde gjøre en lykkelig, saa kan alverdens øvrige herligheder ikke bøde paa den mangel. Denne sandhed er ikke klar for alle — naar de føler sig ulykkelige, søger de ikke efter det *lille*, som mangler, men efter det *meget*. Og naar de saa af dette meget ikke faar, hvad de havde ventet sig, saa skaber de i sin skuffelse de vise strofer om og sier med et suk: »Hvor *saare* meget skal der til, for lykkelig at være.«

Saare meget skal der til for at varme hjertet udenfra og gjøre det lykkeligt, naar det ikke har gnisten inde i sig, som varmer og lyser gjennem bekymringerne, kaster al modstand til jorden og viser vei, hvor det er mørkt. Alt det kan nemlig en liden gnist, bare en liden gnist indi mennesket gjøre, mens de flammende lys udenfor, de lystigste løier, det mest blændende kunstværk, den genialeste tanke neppe formaar at jage bort en ængstelig bekymring for dagens krav, hvis den netop sidder der og formørker vor pande.

Man er nødt til at gribe til symbolet, naar man paa en enkel maade vil forsøge at forklare sjælelige ting, men naar det dreier sig om en saa eftertragtet og meget omtalt ting som lykken, maa man vel vogte sig — symbolet er en farlig ting at omgaaes, det fører saa ofte til platheder. Saaledes er den lille gnist indi en, den som betinger lykken, meget ofte slet og ret benævnet kjærlighed. Den, som føler sig trist og tung, faar det raad, at han skal »gi kjærligheden rum i sit hjerte.«

Nu vil jeg først spørge om en ting: Hvor mange mennesker er der vel, som ikke med glæde gir efter for sin kjærlighed, gir den saa meget rum, den bare vil forlange, naar den først har sat sig ned hos nogen og gjør ham en mand, en kvinde, et barn, en mor, en far dyrebar og elsket? Hvor mange er vel de, som ikke med sorg strider imod, naar denne kjærlighed paa en eller anden maade dør hen eller fravristes dem? Somme Ibsenske mennesker forholder sig anderledes, men de Ibsenske mennesker er undtagelsesmenneskerne. Den, som føler sit hjerte varmet af den umiddelbare kjærlighed, han ved saare vel, at der skal lidet til for »lykkelig at være«. Og hans instinkter tilsier ham at

bevare den gnist, som er alt livs trang. Men eier han den ikke, da er det lige saa haabløst at si til ham uden videre: »elsk!« som det er haabløst at si til trærne i vinteren: »sæt blad!« Alle levende mennesker kan elske og alle levende trær sætte blad, men de gjør det ikke, før tiden er inde og de ydre betingelser tilstede.

Derfor vil jeg ikke kalde gnisten — det saare lidet, som skal til — for bare kjærlighed og intet andet. Ja, man har endog talrige eksempler paa, at mennesker, som elsker, slet ikke er lykkelige.

Jeg vil ikke kalde den kjærlighed, ikke nøisomhed, ikke sundhed; jeg ved kun, at den maa straale ud indenfra, — kanske er den selvlysende, kanske kun et støvgran i sollyset, thi selve støvet blir lysende i solen. Men det maa man ha paa det rene med sig selv, at de ord er sande: »Hvor saare lidet skal der til, for lykkelig at være.«

Har du gnisten, saa vogt paa den som paa den hellige ild, og har du den ikke, saa søg den, søg den altid; thi det gjælder om dit liv, at du finder den.

Kanske nogen vil spørge om, hvad dette har med vort hjemmestel at gjøre. Ikke noget andet end det, at der aldrig blir noget ordentlig stel af hjemme, om »gnisten« mangler styret; alverdens reformer, lettelser og raad virker ikke, naar der fattes levende, glade hænder til at gribe efter dem. Somme hjem er lune og gode, der tar man imod, naar der bydes noget godt; men de fleste er det ikke. Jeg raaber ikke paa mere kjærlighed, mere energi, mere oplysning, men sier bare: »Søg efter gnisten!« og er der nogen, som ikke finder den, da er det, enten fordi den ligger saa altfor nær og venter paa at lukkes ind i det levende menneske, eller fordi haanden, som tar efter den, er vantro og tung.

R. K.

II.

Kvindelige stipendiater.

Med stor glæde læste jeg artikelen af *E.* i 1ste marshefte. Det er en tilfredsstillelse at se ens egne meninger saa kraftig fremstillet. Men naar jeg ber om ordet her, er det dog mest for at omtale, hvad jeg ikke er enig med *E.* i.

Alle *E.*s klager konkluderer i et krav paa, at loven skal skride ind. Jeg synes nu »vi kvinder« ikke skulde være for raske med at vinke i den retning. Hutetu! En skjælver jo for hver ny lov, som skal bli til, som Irene for diakonissens tvangstrøie.

Kjære fru *E*. Mon De erindrer de gamle, idylliske tider, da man klaged over, at der blev snakket for meget i stortinget — at statens penge blev ødslet. Hvor urimeligt — den uskyldige snak! Gid statens penge blev ofret mere paa det — saa det kom til at gaa langsommere med tvangstrøiefabrikationen.

Forøvrigt skulde jeg unde nogen en ordentlig tvangstrøiefornemmelse — — saa er det »vore bygmestere«, saa jeg er kanske ikke saa uenig med Dem i dette punkt alligevel, jeg er bare saa bange, at man skal vende helt ryggen til frihedens og oplysningens vei, fordi det gaar langsommere.

De siger, at arkitekterne og vi alle meget godt ved, hvorledes det skal være altsammen. Aa nei, saamæn om vi gjør. Hverken arkitekterne eller vi — det er bare undtagelserne.

Jeg bor i et hus, bygget af en arkitekt og ikke paa spekulation. Det er et monstrum af ubekvemhed straks en kommer til udenverkerne.

Jeg tror kvindelige arkitekter vilde hjælpe. Men de skulde bare faa sin første uddannelse her i landet; saa skulde de faa komme over til Amerika. Der skulde sørges for stipendier til de dygtigste og mest praktiske af dem, saa de kunde studere kjøkkenet m. m. der.

Med Dem peger jeg paa Amerika som mønsterlandet i det praktiske. Siger vi,[1] at vi er 50 aar tilbage, er det vist ikke overdrivelse.

Hvem der saa skulde ta sig af sagen, hvilke personer og institutioner?

Ja, faar jeg lov at sætte det spørsmaal frem til besvarelse eller til diskussion i »Nylænde«?

Anna.

Fra Finland skriver man til os: Vi har vor landdag samlet, og kvindesagsforbundet Unionen har faaet sine forslag fremlagt for den. Blandt de vigtigste af dem, er retten for kvinder til at beklæde kommunale stillinger i byerne, først og fremst at være medlemmer af kommunestyret. Denne sag har havt en glimrende talsmand i senator Leo Michelin, men presterne i komiteen var imod. Ja, en af dem foreslog endog, at forslaget ikke skulde tages under behandling af stænderne. — Hvor ydmygende er det ikke for os, naar disse værdige herrer sidder og taler om os, som om vi var dumme skadedyr — —

Henrik Ibsen og hans epilog.

Foredrag holdt i en diskussionsforening.

— —

III.

Hvorfor fik saa mesterverket »Keiser og Galilæer« ikke en lysere epilog end problemdigtningens aand?

Den gode aand — Aurelia — raaber i dødsøieblikket til Catilina: »mod Elyseum«. Men mesterens digtning tog ikke sit fæste paa den side. Hvorfor ikke? Ja, hvad ved vi? Kanske tænkte han kjærlighedens rige stod for døren; men fandt det var kun hadets og splittelsens rige i enhver retning. Saa vandred digteren alene. Verdenstankens digtning opgav han. Men i den omgivende virkelighed grov han dybt. I hjemmene blev der rusket op — i ægteskaberne fra grunden af. Mere og mere intens blev undersøgelsen, dybere og dybere blev der gravet. Var det nøglen til skrinet, der ledtes efter?

Jeg synes den skimtes i Hilde og vises frem af Ella; men da den ved Irenes hjælp kommer op i dagen, er den i tre stykker.

Digteren aabned ikke mere døren til de lyse haller, vi saa ind i gjennem hans ungdomsdigtning, men foreviste mange »husdyr«, dresseret i den sociale kunstanstalt — Ikke digtning i dybeste forstand, mener nok digteren. Billedmester, siger Ulfheim til kunstneren, men Irene siger: »Digter er du« — og vi giver begge ret.

I digterens kulturhistoriske billeder gives stor plads for kvinden, det er historiens *ophav*.

Jeg ser det saa:

Historiens 1ste kapitel viser os Nora, som fra det levende dukkehjem vil *ud* til det vidunderlige, for at tage ansvaret op. Sidste kapitel iser os to kvinder: Irene, som vil *ind* til det vidunderlige, til det døde dukkehjem for at tage op ansvaret, og Maja, som hverken bryder sig om levende eller døde dukker og ved, at det vidunderlige ikke er sandt — hun længes kun efter frihed, selv om den bærer nedover.

Manden fremstilles altid som den, der bærer skylden og — efterhvert naar til bevidstheden om skyld. Det er manden, som har skabt tomrum i Nora, i Gunhild, i Ella, i Irene — og Maja med.

Ellas rigdom bar hende over livets skyggesider og tillod hende at hjælpe samfundet, men hun stiller sit personlige arbeide paa afstand.

Irene bukket under baade legemlig og aandelig for kjærlighedens skyld.

Men *virkeligheden* eier en mellemgrundsfigur, en harmonisk kvinde. Det er den »opstandelsens dag« vi skimter for samfundet i det nye aarhundrede.

Det er den helstøbte kvinde, som stiller sig selv til arbeidet i det moderløse samfund og i hjemmene.

*
* *

Epilogen er bygget over saa rige samfundstanker, at hver replik kunde behøve særskilte kommentarer.

Digteren er den logiske tænker, der bygger over naturlovene, disse er ens i alle riger og staar i nøiagtig vexelvirkning. Derfor kan hans billeder fortolkes udfra de forskjelligste retninger, og fortolkningerne være baade konsekvente og berettigede.

I epilogen hentydes der imidlertid til, at digterens arbeider kommenteres formeget, og at fortolkningerne ikke duer. Og det er den Ibsenske digtnings fiender, som glæder sig over disse repliker. De mener, lad os bare ta epilogen ligefrem og naturlig, hvad forkynder den da? Sanselighed, fri kjærlighed, Eros som enehersker. Se, siger de, det sætter mesteren som slutsatsen. De gjør sig derved selv skyldig i en fortolkning, som er den *eneste umulige.*

Digteren behøver jo ikke føle ansvar i vore utallige fortolkninger af hans problemdigtning. Men naar man ser, hvorledes E. Brandes' kritik spreder sig med lynets aand, som altid usandhederne gjør, helt til modtagelighedens yderpunkter — saa faar man et levende ønske om, at han, den eneste, som her kan tale med myndighed, han, som ret fortolket er *hjemmenes* digter, vilde bryde tausheden.

Vi føler det som noget meget dyrebart staar paa spil. Epilogen har vi beundret som et kunstverk, hvori der ikke findes et overflødigt ord, men nu synes vi der mangler et eneste, forløsende ord.

Fra Holland skriver man til os: Det vil maaske interessere Dem at høre, at ogsaa her i landet Ibsens nyeste drama: »Naar vi døde vaagner« i slutningen af sæsonen skal opføres af De vereenigde Nederlandsche Tooneelisten — naturligvis i hollandsk oversættelse.

Kr.a kvindelige handelsstandsforening har feiret sit 10-aars jubilæum paa en glimrende maade. Fra Bergens og Drammens kv. handelsstandsforeninger var mødt repræsentanter.

Kvindernes læseværelse i Drammen afholdt generalforsamling den 10. mars. Den gamle bestyrelse gjenvalgtes.

Bestyrelsen kommer derved til at bestaa af: Fru Nora Wriedt (formand), fru Hermana Nielsen (Viceformand), fru Elise Nygaard, fru Christine Rolfsen Klingenberg og frk. Ovidia Stibolt. Suppleanter blev fru Bolette Ulfsten og fru Bull Kjøsterud, kasserer frk. Johanne Nielsen, revisorer fru Louise Killingland og frk. Sussi Borgen.

Medlemsantallet er nu 220, som indbringer en aarskontingent af kr. 1019.

Interessen for læseværelset kan trygt siges at være i jevnt stigende, baade hvad besøg og indmeldelser angaar.

Kvindelig læseforening i Kjøbenhavn afholdt torsdag den 22. februar sin aarlige generalforsamling. For den talrig fremmødte forsamling aflagde formanden beretning om foreningens status og ledelse i det forløbne aar. Indtægten havde været 16,007 kr. 96 øre og udgiften 14,568 kr. 22 øre. Medlemsantallet var steget til 1481 og bogudlaanet var som følge heraf steget til 64,711 bind i 1899 mod 52,127 bind i 1898. Bogsamlingen var forøget med 812 bind ny literatur og udgjør nu over 17,000 bind.

Besøget paa læsesalen havde i afvigte aar været stærkt stigende foruden ny literatur, dansk og fremmed, havde der været fremlagt 51 dagblade og ugeblade samt 57 forskjellige tidsskrifter, danske, norske, svenske, engelske, tyske og franske. Der var i aarets løb blevet afholdt 7 foredrag og en sommerfest paa Eremitagen i anledning af fru Magdalene Thoresens 80-aarige fødselsdag, ved hvilken fru Thoresen udnævntes til Kvindelig læseforenings æresmedlem. Adskillige gaver var tilkomne i aarets løb, særlig maa nævnes et tilskud 200 kr. fra de Spannjerske legater til oprettelse af 20 fripladse for ubemidlede kvinder i Kjøbenhavn og Fredriksberg. Efterat det fremlagte reviderede regnskab var enstemmig godkjendt, forhandledes flere paa dagsordenen staaende forslag.

Sluttelig foretoges gjenvalg af to bestyrelsesmedlemmer: Frk. cand. mag. M. Thiele og frk. cand. mag. A. Vedel, valg af to suppleanter: fru M. Casse og professorinde cand. mag. A. Lütken, samt to revisorer: geheimeraadinde Buch og overretsasessor Andræ.

* * *

Vil ikke damer i Kristiania støtte *vor* »Læseforening for kvinder«, tegne sig i massevis som medlemmer — saa den ogsaa kan trives og blomstre.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

Hun saa nogle mørke legemer ligge i sneen. En vild lyst greb hende til at løbe ud, vende de døde ansigter og se, om noget af dem var hendes elskedes. Værelset var fuldt af rødt lys, alt vistes tydelig. Taget paa det nærmeste hus faldt knakende sammen, og gnisterne og asken for op som af en vulkan. Da kom der et høit angstskrig nedenifra, og Silence skyndte sig ned. Indianerne forsøgte at sætte ild paa huset fra vestsiden. De havde hobet en haug af kvister mod det, og mændene inde i huset havde hugget nye skydehuller og kasted dem tilbage.

John Carsons hustru greb fat i Silence med det samme hun kom ned. »De forsøger at sætte ild paa huset,« hvisked hun hæst, »og — kuglerne holder paa at slippe op.« Hun holdt et lidet barn tæt ind til sit bryst, hun trykked det fastere ind til sig. »Ham skal de ihvertfald ikke faa,« sa hun. Hendes læber var hvide og stive.

»Sæt ham ned og hjælp til,« sa Silence, hun begyndte at ta tintøiet af kjøkkenbænken.

»Hvad vil du med mine tintallerkener?« skreg tanten til hende.

Silence sa ingenting. Hun vedblev at samle tintøiet.

»Tror du, jeg vil ha de tintallerkenerne, jeg har havt siden jeg blev gift, smeltet til at gjøre kugler til de satans dyr?«

Silence bar tintøiet til ilden, kvinderne hobed paa ved. John Carsons kone lagde barnet paa en stol og hjalp til. —

Enken Bishop kom med sine tinskeer, og da tinnet holdt paa at slippe op med sin sølv-flødemugge og tilsidst med sin afdøde mands knæspænder fra cedertræskrinet. Alt tinnet og sølvet i hendes hus blev smeltet den nat. Kvinderne arbeided med fortvivlelsens iver for at forsyne mændene med kugler, og netop før ammunitionen slap op, forlod indianerne Deerfield landsby med sine fanger ifølge.

Mændene havde holdt op med at fyre. Man hørte nu kun de fjernere geværskud bortover jorderne, hvor kampen fortsattes mellem Hatfieldmændene og de vigende franskmænd og indianerere.

Morgenen brød frem, men ikke en vindueslem blev rørt i enken Bishops hus, de tilstedeværende klynged sig sammen, ørene lytted efter nok et krigshyl.

Pludselig hørtes en underlig knitring over deres hoder, en strøm af

hed røg kom ind i værelset fra trappegangen. Taget var blevet antændt af de nedfaldende gnister og brande, og det stoute hus, som havde modstaaet de vildes raseri, gik nu samme vei som sine naboer.

Mændene sprang op trapperne, men maatte skyndsomst tilbage. »Vi kan ikke redde det,« sa kaptein Isak Moulton hæst. Han var en gammel mand, og det hvide haar stod vildt omkring det krudtsværtede ansigt.

Enken Eunice Bishop for ind i sit soveværelse og tog sin beste silkelue og sit speil med forgyldt ramme. »Silence, faa ud sengen med fjærdynerne,« skreg hun.

Dagligværelset var fuldt af kvælende røg. Kaptein Moulton aabned en vinduesskodde forsigtig og kiged ud. »Jeg ser ikke spor af de vilde,« sa han. De tog skodden fra døren og aabned den tomme for tomme, men der var intet udfordrende skud. Det var bare lyden fra geværerne ude paa jorderne, de nu hørte bedre.

Enken Eunice Bishop skyndte sig frem foran de andre, frygten for at miste sine dyrebare eiendele havde nu drevet bort al anden frygt. Hendes sind kunde ikke rumme mere end en angst af gangen. »Slip mig frem,« skreg hun, hun lagde brillerne og silkehuen paa sneen og for tilbage indi røgen efter sine sengklær og sine beste stegerister.

Silence bar ud rokken, og de andre samlet op forskjellige gjenstande, som de havde sans til at faa fat i under skrækken. De la dem i en haug paa sneen udenfor og stilled sig saa sammen i en klynge og stirred med angst ned mod landsbyen. De saa fanejunker John Sheldons hus staaende blandt ruinerne.

»Vi faar skynde os did,« sa kaptein Isaac Moulton, og de gik afsted. Af mændene gik endel forrest og endel i bagtroppen, de havde geværer i beredskab. Kvinderne og barnene gik i midten. Enken Bishop bar paa speilet, nogen havde hjulpet hende med at faa ud sengklærne, og hun halte dem til et rent sted, et godt stykke fra det brændende hus.

Et blegt, koldt dagslys viste sig i øst, efterhvert vandt det over lysgløden fra ruinerne. Ingen kunde kjendt Deerfield landsby igjen. Aftenen iforveien var solen gaaet ned over de smaa huses tilsneede tag og de fredelige røgsøiler fra hjemlige ildsteder. De smaa vinduer havde gjennem gardinerne et efter et sendt ud milde lysstraaler, og husmødrene i sine hvide kapper var gaaet frem og tilbage indenfor for at gjøre istand aftensmaden. Nu var der paa begge sider af Deerfieldgaden bare glødende, røde kulhauger, underlige ruiner af dørposter og skorstener, der saa ud som huløiede martyrer, og sammentullede bundter, som menneskeklyngen skjælvende skotted hen til, laa i de gamle døraabninger.

I det øgende lys vistes store, røde flekker paa sneen, og der laa legemer, som endnu syntes at bevæge sig.

Silence Hoit sprang frem fra flokken og vendte hodet paa en af de døde mænd, hvis ansigt hun ikke kunde se. Det blodstænkte hode gjorde ikke noget indtryk paa hende, hun saa bare, at det ikke var David Walcott. Hun bøied sig og strøg hænderne i sneen for at faa blodet af dem.

(Mere.)

Paa **»Hjemmenes vel«s** generalforsamling gaves en oversigt over foreningens virksomhed og nærmeste fremtidige planer. Af foredrag har blandt andet borgermester Berner lovet at holde et om *vore boliger.* Foreningen agter om muligt at faa istand et udsalg af grønsager. Arbeidet for kontantkjøb har vundet tilslutning. Eget kjøkken med billige og gode spisekvarterer staar ogsaa paa foreningens program. Paa sin henvendelse til kommunestyret om flere legepladse her i byen har foreningen intet svar modtaget. Fæstekontoret har havt 1647 tjenestegivende og 1461 tjenestesøgende. Til formand i bestyrelsen valgtes fru Nærup og til medlemmer af repræsentantskabet fruerne Balchen, Eger, Lorange, Ring, Spørck og Schjøtt samt frøken Helgesen.

Kvindestemmeretsforeningen holdt 16. mars sit første »samtalemøde« i Handelsstandens lokale. Fru Ragna Nielsen indledede og fremsatte til diskussion en plan til forbedret renhold i Kristiania. Der blev en livlig diskussion, som skal fortsættes paa et senere møde.

I **K. S. F-klubben** tilbragte man torsdag den 22de mars en interessant aften. Fru *Hulda Garborg* indleded om maalsagen, og en livlig diskussion fulgte, hvor forskjellige opfatninger kom tilorde.

Forslaget til ny straffelov er af odelstinget besluttet ikke taget under behandling nu, ligeledes er propositionen om udfærdigelse af en lov til *modarbeidelse af venerisk smitte og offentlig usædelighed* besluttet kke taget under behandling.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

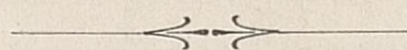

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de april 1900.	Nr. 8.

Den anden internationale kongres
for kvindeligt arbeide og kvindelige institutioner
Paris 1900.

Vi har for længe siden givet alle fornødne oplysninger om den kongres, der skal samles i juni maaned under Pariserudstillingen*) — men vi skal her igjen minde om den. Den holdes i kongrespalæet 18de til 23de juni.

Som man vil erindre maa de arbeider, som skal presenteres ved kongressen eller tjene til udgangspunkt for en diskussion først være indsendt til godkjendelse af organisationskomiteen, ihvertfald maa forfatteren ha angit indholdet.

Tiden for indsendelse til komiteen skulde nu 15de april være udløbet. Ofte pleier anmeldelsesfristen kunne tøies langt ved kongresserne, men da den franske regjering officielt gir denne kongres sin støtte, er bestemmelserne maaske ikke tøielige.

Vi har ikke hørt, at andre institutioner end kvindernes fredsforening her har sat sig i bevægelse for at delta. Vi vilde være taknemlig for oplysninger fra andre, som muligens har sat sig i forbindelse med komiteen.

Medlem af mødet kan man bli ved at melde sin deltagelse til generalsekretæren for organisationskomiteen før mødets aabning eller under mødet og erlægge kontingenten, som er fastsat til 10 francs.

Generalsekretær er Mme. Pégard, adr. Rue Drouot 24, Paris.

---

*) Se »Nylænde«, 13de aargang, no. 19.

Bergens kvindesagsforening

har som før nævnt sendt en beretning om sin virksomhed 1885—1900 til fru Aletta Jakobs.

Vi gjengir her beretningens sidste del:

»Hvad foreningens virksomhed angaar, kan der vel ikke netop peges paa bestemte og store synlige resultater, men det tør sikkert haabes, at dens virksomhed ikke har været helt forgjæves.

Den til enhver tid fungerende bestyrelse har altid havt foreningens formaal — at skaffe kvinden den hende tilkommende plads og ret i samfundet — for øie, og har efter bedste evne virket henimod dette maal, ved foredrag, diskussioner, undervisning, henvendelse til myndighederne og ved idetheletaget at staa paa vagt og træde støttende, oplysende eller veiledende til, hvor dette har været paakrævet. Blandt de i aarenes løb afholdte foredrag og diskussioner kan nævnes:

Kvinden som læge.
De høiere pigeskolers ordning.
Ægtefællers formuesforhold.
Kvindernes forhold til sædelighedsspørgsmaalet.
Kvindernes forhold til forsvarssagen.
Stemmeret for kvinder.
Kvindernes retslige stilling i Norge osv.

Som man ser altsammen særdeles vigtige samfundsspørgsmaal.

Vinteren 1896, da der ved folkeafstemning (ogsaa indbefattet kvinder) skulde afgjøres, hvorvidt brændevinssamlaget skulde have ret til at fortsætte sin virksomhed eller ei, sammenkaldte Bergens kvindesagsforening et stort kvindemøde med talere saavel for som imod nedlæggelsen; at dette møde ikke var uden indflydelse paa sagens udfald, er der neppe tvivl om.

Ved behandlingen af de ovenfor nævnte spørgsmaal og lignende har man haabet at vække kvindernes interesse for alt, hvad der foregaar i samfundet, og at give dem syn for, at deres indflydelse og medvirken er lige fuldt paakrævet i det store fælleshjem — stat og kommune — som i det snevrere familiehjem.

Behandlingen af stemmeretssagen, der i de første aar af foreningens bestaaen betragtedes som et meget fjernt maal, har i de senere aar faaet en mere fremskudt plads.

Ved cirkulation af inden- og udenlandske tidsskrifter er foreningens

medlemmer til enhver tid forsøgt holdt nogenlunde à jour med kvindesagens stilling i andre lande.

Naar der ovenfor er nævnt undervisning som et af de midler, hvorved foreningens formaal er søgt fremmet, saa er denne anlagt paa at hjælpe de mindre bemidlede kvinder frem til kundskab, og derved sætte dem istand til at forsvare sin plads i samfundet. Allerede i 1887 sattes der igang en friundervisning (aftenskole) for unge kvinder, der uden selv at kunne bestride udgifterne, maatte ønske en noget videregaaende undervisning, end den folkeskolen giver.

De fag, hvori der undervises, er norsk, engelsk, regning, bogholderi og skrivning.

I de 12 aar skolen har været holdt igang, har der været undervist tilsammen i de forskjellige fag 3932 elever.

Nogle frikurser i kogning og husholdningslære for unge piger har ogsaa været afholdt.

Hele denne friundervisning blev først sat igang ved hjælp af private bidrag og frivillig lærerindehjælp, men — som et almennyttigt foretagende — fik man temmelig snart bidrag af brændevinssamlagets overskud, der uddeles i veldædige øiemed, og den drives nu omtrent udelukkende ved hjælp af dette bidrag.

Af henvendelse til myndighederne kan nævnes:

Anmodning til skolestyret om oprettelse af skolekjøkkener ved byens folkeskoler.

Anmodning til kommunestyret om at foranledige de for fattigvæsenets regning fungerende jordemødre saaledes godtgjort, at de pligter at yde fattigunderstøttede barselkvinder forsvarlig pleie i paakrævet tid.

Andragende til kommunestyret om, at der maa indvælges kvindeligt medlem i bestyrelsen for kommunens kombinerede tvangs- og arbeidsanstalt, der har baade kvindeligt og mandligt belæg, samt om at der ogsaa i byens fattig*styre* maa indvælges en kvinde, en foranstaltning, som skulde synes saa meget mere paakrævet og selvfølgelig, som byens kvinder efter indførelsen af Elberfeldsystemet i meget stor udstrækning benyttes ved udøvelsen af den kommunale fattigunderstøttelse.

Af disse henvendelser har no. 1 og no. 2 rimeligvis gjort sin nytte, idet der nu er oprettet skolekjøkkener ved et par af byens folkeskoler, og det paaklagede forhold med de fattige barselkvinder er bedret.

Til no. 3 er endnu intet hensyn taget, hvorimod det sidstnævnte andragende har resulteret i, at der to gange af formandskabet er ind-

stillet paa valg af en kvinde til fattigstyret, men indstillingen er med nogle faa stemmers majoritet nedvoteret af repræsentantskabet (det samlede kommunestyre) paa de præmisser, at loven ikke hjemler ret til saadant valg.

Sommeren 1898 afholdtes i Bergen paa indbydelse af Bergens kvindesagsforening det første større landsmøde af kvindesagsvenner fra alle landets egne. Foredrag og forhandlinger fra dette møde foreligger trykt.

Foruden hvad her er nævnt, tør ogsaa Bergens kvindesagsforening tilskrive sig æren af at have været mere og mindre direkte medvirkende ved oprettelsen af forskjellige institutioner og foreninger med mere specielle formaal.

Ved saaledes i forskjellige retninger at tage initiativet, men overlade udførelsen til andre, har man ment i hvert tilfælde sikrere at kunne faa de rette kræfter, end om kvindesagsforeningen med sit vidt omfattende program skulde føre de enkelte sager ud i livet.

Foreningens bestyrelse bestaar for tiden af:

Frk. Amalie Hansen, skolebestyrerinde (formand).
» Beate Lampe, lærerinde.
Fru Julie Mohr, gartner.
» Josefine Grindstad.
» Nico Hambro.
Frk. Fanny Schnelle, gymnastikdirektør.
» Dorothea Merlees, telegrafistinde.

Bergen, januar 1900.

»**Læseforening for kvinder**«, Kristiania, afholdt den 30te mars sin aarlige generalforsamling under ledelse af bestyrelsens formand fru Elise Aubert, der oplæste aarsberetning og fremlagde regnskabet for 1899. Derpaa foretoges valg af to medlemmer til bestyrelsen. Istedetfor de to udtrædende medlemmer frk. C. Blich og fru S. Conradi, som havde frabedt sig gjenvalg, valgtes: fru Sofie Boeck og frk. Sigrid Meinich. Til suppleanter valgtes fru Cecilie Krog og frk. Helene Thomle.

Et jaget folk.

Dengang jeg var et barn, gik jeg ved morfars haand paa den nøgne strand. Udenfor strakte havet sig, stort og blaat, til det naadde himmelranden. — Og der bortover var det, morfar pegede med staven sin: »Derfra var det han kom, derfra, barnet mit, derfra kom den engelske »man of war«, som tok far og morbror — — og ellers alt, han kunde faa tak i — hjemme — —. Vi sad igjen med tomme hænder, og da var det vesle Marie døde; hun taalte ikke den skrale kosten — Ja, det var mange smaa, som døde da — ja, ja, ja — for den ene hadde ikke mer end den anden.« Og mens morfar hugged med staven i stenene og hans hoved rokked frem og tilbage, gled de gamle tunge minder frem i dagen, og engelskmandens ugjerninger fyldte min sjæl med skræk og gru. Jeg knytted mine hænder og trued forbitret mod den kant, hvor jeg vidste landet laa.

Og morfar nikked. »Han er en barbar — han er en barbar —!«

Aarene gik, og jeg glemte mit had. England var jo retfærdighedens og frihedens land — landet med den store sabbatsfred.

Kirkeklokkerne derfra kimed, og guldskillingen trilled i missionsbørsen.

Jeg bøied mig i ærbødighed.

Da var det en ondskabsfuld røst hvisked mig i øret: »Lad dem kime — lad dem kime; de kan ei døve skriget fra sine ofre stort længer —«

Jeg ræddedes, og som et fjernt ekko lød — —: »Han er en barbar — barbar.«

Og nu er det ingen kirkeklokker, som synger saa høit, at ikke raabet fra de ulykkelige boerne gaar høiere. Mod himlen stiger det, fortvivlet, hjærteskjærende — kvinderøster, barnegraad — døendes suk og saaredes forpinte stønnen.

Og hver ærlig sjæl hele verden over forener sin røst med deres: »Herre, frels dem — Herre, frels dem.«

Fra Kap til Natal, fra Natal til Oranje, fra Oranje til Transvaal. — Som en vild jagt har engelskmændenes forfølgelse af boerne været. Ud paa vidden, opover bratte berg — heller til vilde dyr og svigefulde zuluer end i nærheden af engelskmændene. Hundrede mil er det i

ben linie fra Kap til Oranje. — Her kunde boerne puste ud, her kunde de tumle sig paa de vide græssletter. — Slit og slæb og fattigdom til en begyndelse — men friheden — friheden havde de — —. Ikke var det deres skyld, at Transvaal blev eventyrlandet for de guldtørstende englændere.

Et slikt folk, en slik vild frihedstrang, et slikt ubetvingeligt mod er det engelskmændene vil iægge i lænker.

For en blodig synd — og det i vort aarhundrede!

* * *

Vi sidder tusinder af kvinder rundt om i landene og biter vor sorg og harm i os. Vi læser de forsmædelige svar paa boernes fredsskrivelser og ser os forvildede omkring: Findes der ingen, som vil hjælpe —?

Kunde ikke alle vi kvinder, som føler det samme — kunde ikke vi forene os i en bøn, et tusenfoldigt raab over til de britiske øer. Kan hænde er jagten alt saa blodig, saa sansedøvende, at der ei findes et lydhørt øre mere —! Men kunde vi alligevel ikke forsøge — —?

* * *

»Min sjæl hader eders nymaaneder og eders bestemte høitider — jeg er træt af dem . . . om I end meget bede, vil jeg dog ei høre; thi eders hænder er fulde af blod.«

K. M.

Indsendt til red:

Dronning Eigra. Et riddereventyr. Drama med forspil. I tre akter. Af Ernst v. d. Recke. Kjøbenhavn. Det nordiske forlag. Bogforlaget: Ernst Bojesen. MDDCCCC.

Efter artiklen om kvindekongressen i Paris juni maaned (se første side) var skrevet, har vi faaet sendt papirer angaaende den kvindekongres, som skal holdes i Paris i september maaned. Den heder: *International kongres for kvindernes stilling og rettigheder.* De foredrag, man vil ha med der, maa være meldt og indholdet angivet til organisationskomiteen inden 1ste august. Generalsekretæren er *Mme. Marguerite Durand,* adresse *La Fronde, Paris.* Mere i næste hefte.

Brev fra Holland.

—

Kjære redaktør!

Af deres blad ser jeg, De interesserer Dem meget for literaturen. Saa er kanske en liden beretning om de hollandske bøger af kvindelige forfattere, som i de sidste aar har vakt mest opmærksomhed, ikke uvelkommen.

Vi har i Holland virkelig store kunstnerinder. Jeg nævner her blot den lyriske digterinde Helene Lapidoth-Swarth, som i de deiligste vers udsynger sine klager og skuffelser og sit dybe vemod over livet.

Men spør man om, hvilken bog har havt størst indflydelse paa kvindebevægelsen, saa peger jeg uden betænkning paa fru Goekoop de Jong's*) bog »Hilda van Suylenburg«.

Da den udkom, stredes folk om at faa den at læse, man kunde ikke komme i noget selskab uden at diskutere Hilda van Suylenburg. De vil maaske spørge, om den da var saa stort et kunstværk?

Kritikerne sagde nei, men vi kvinder brydde os slet ikke om deres dom, vi læste og læste den omigjen og omigjen med den største glæde, det var som mange havde ventet paa bogen, havde med forfatterinden følt den skrigende uret, samfundet begaar imod os, men vi havde ikke kunnet gi det udtryk.

»Hilda v. Suylenburg« er en roman, hvis scene er henlagt til Haags aristokratiske kreds. I sit indhold er den et eneste lidenskabeligt raab for kvindernes ret. Fru Goekoop beskriver, hvorledes mængden af kvinderne sættes tilside for sine brødre. En mængde penge ofres paa sønnernes uddannelse — og døtrene? — ja, de gifter sig jo, siger forældrene, eller ogsaa vil nok deres brødre sørge for dem. Og de stakkars kvinder, som har trang til at uddanne sig efter sit kald og sine anlæg og studere og komme videre — de maa sidde magtesløse i sit hjem og bli afhængige.

Ogsaa de gifte kvinders sag taler forfatterinden. Hun viser, hvorledes lovgivningen mishandler dem. De er umyndige, kan ikke raade over sin egen formue, ja, ikke engang over de penge, de selv har for-

*) Forfatterinden er ogsaa bekjendt som president for kvindernes udstilling i Haag 1898.

tjent med sit eget arbeide.*) Og naar manden er et slet menneske, og det er jo i saadanne tilfælde lovene mest faar anvendelse, kan han ta hendes barn fra hende uden hendes samtykke. Alle disse uretfærdige bestemmelser i loven kjæmper forfatterinden mod i sin bog.

Det kan nok saa være, at romanen i sin helhed har lidt ved den saa stærkt udprægede tendens, men vi er ihvertfald forf. taknemlig, fordi hun har skrevet bogen og derved vakt mange kvinder og samlet dem, som var enige, men ikke før var kommet frem med sine meninger.

Vil vi fremdeles betragte de sidst udkomne bøger ikke saa meget under synspunkt af deres kunstværd, som af den opsigt de har vakt, saa stanser vi ved bogen af den unge forfatterinde Anna de Savornia Lohman »Het eenig Noodige«. Allerede før havde hun givet vidnesbyrd om sit talent i sine bøger »Vragensmoede« og »Levensernst«, men det er dog den førstnævnte bog, som har gjort forf. mest bekjendt, idet den gav anledning til mange angreb og ogsaa forsvar for hendes opfatning af kvindesagen.

Om man ingenlunde er enig med forf., maa man dog beundre hendes ærlighed og kraft i forkyndelsen.

I »Det ene fornødne« hævder forf. den opfatning, at kvinden kun trænger til kjærlighed — elskov til og af manden — alt andet: arbeide, et liv for kunst eller videnskab, mener hun, er bare surrogater for »det ene fornødne«. Se paa betydelige kvinder — hun nævner Sonja Kovalewsky og Laura Marholm**) — hvor de har været ulykkelige og utilfredse med sit liv og sit arbeide!

Af de mange brochurer mod bogen husker jeg bedst Cornelie Huygens', en dybt alvorlig og videnskabelig behandling af emnet, og frøken Meebooms', der udmerker sig ved sin milde, klare og overbevisende tone.

I udlandet tror man, at vi hollandske kvinder endnu slet ingen rettigheder har, hverken i stat eller kommune. Desværre har man jo i det store taget ret i dette. Men vi har dog ret til lidt mere end kvinder i enkelte andre lande. I mange af vore provinsbyer er kvinder valgt ind i skolestyret. I det liberale Enschede er fem damer

---

*) Nu kan gifte kvinder i Holland ha sparebankbog, lydende paa eget navn, som de selv kan raade over.

F. a.

**) Kanske det vil interessere dem, som ikke ved det før, at faa vide, at Laura Marholm er blevet katolik. Allerede i hendes »Kvindepsykologi« saa man antydning til krisen, paastaar „psykologerne".

Red.

med i styret og i Zwolle, Deventer, er der ogsaa kvindelige medlemmer.

I Amsterdam har man ogsaa nu aabnet adgang for kvinder til fattigstyret — saa vi kan snart vente at se kvinder ta plads der.

B. Nort.

En skandale.*) The Beauty Show, den skjønhedskonkurrence, som var sat i forbindelse med udstillingen i London, skal nok trods protester alligevel foregaa. Der blev meldt i en skrivelse fra Miss Mackenzie, sekretæren i den engelske komite at the Beauty Show var aflyst, man har ogsaa beroliget med, at det berodde paa en misforstaaelse af hele det artistiske arrangement. Men ikke destomindre har direktøren for udstillingen, Mr. Irme Kiralfy sendt ud agenter til alle lande for at kapre kvindelige skjønheder i alderen 18—26 aar. — Dansk kvinderaad har faaet oplysninger om, at en dansk artistagent er i virksomhed i de nordiske lande. Man har meldt os, at han var reist til Sverige, om den samme er kommet her til landet, ved vi ikke, men vi ved, at der ogsaa er udgaaet opfordring til norske kvinder om at delta.

Vi har foran os en kopi af Irme Kiralfys tilbud til de forskjellige landes kvinder. Der tilbydes dem fri reise tur og retur til London, frit ophold i London og 40 mark for ugen i løn. Nationaldragter vil man ogsaa skaffe damerne. — Til præmierne skal nok ofres 9000 kroner.— En dansk agent, som ikke ønsked at træde i virksomhed, før han havde spurgt det danske generalkonsulat i London tilraads, har fra dette faat til svar, at under hvilke kauteler skjønhedskonkurrencen for kvinder end afholdes, henhører det til den slags foretagender, som det ikke kan anbefale, og at det vil fraraade danske damer at delta. Det kommer nu an paa, om ikke agenterne narrer med, at de unge kvinder skal delta som kvindelige arbeidere i et arrangement ved en hæderlig arbeidsudstilling, som har faat beskyttelse af de bedste engelske navne, og saa lokker dem ind i the beauty show.

Men nu de engelske damer? Ja, Lady Aberdeen, Lady Henry Sommerset, Lady Warrick og Mrs. Alice Meynell har strax taget sine navne tilbage fra The Honorary Committee, men den hele komite blir staaende. Fra Dansk kvinderaad skriver man til os, at man desværre ikke har faat fat i et saa afgjørende bevis, at man kan faa hele komiteen til at trække sig tilbage. Det engelske forbund *The Vigilance Association*, hvor Lord Aberdeen er president, har imidlertid sat sig i bevægelse. Mr. Coote vil paa forbundets vegne ta sig af de kvinder, som kommer over under navn af *women workers.*

Flere af disse oplysninger har vi fra det danske blad *Social-Demokraten*, som lover at holde et øie med agenterne paa dansk grund Der er al opfordring til presse og foreninger i alle lande *ogsaa hos os*, til at være aarvaagne ligeoverfor al agentur, som gaar i lignende retning.

---

*) Se artikelen „En skandale“ i forrige hefte.

Bøger.

Familjen Strahle eller Svenska och Norska Förhållanden af *Rolf Schenstrøm*, Major vid Kungl. Helsinge Regemente. Stockholm. Wahlström & Widstrand.

Man griber bogen i den tro, at det er et politisk skrift, at det er unionspolitiken, som skal være temaet. Men man læser ikke mange repliker, før man ser det tar et andet sigte. Og man læser ikke mange repliker før man ser, at den dramatiske form er valgt — ikke fordi forfatteren vil være med i nogen æstetisk literær konkurrence, men fordi den er en bekvem iklædning for de meninger, han vil gjøre gjældende.

Man kan saaledes ikke her si som en bebreidelse, at bogen er et tendensskrift, for forkyndelsen er tydeligvis hele hensigten, formen er kun form for denne.

Forfatteren har fundet, at han klarest og livfuldest kan faa frem, hvad han har paa hjerte, ved at lade de forskjellige opfatninger og nuancer af opfatninger representere af personer og la der være replikvexel istedetfor jevnt flydende foredrag. Og man blir under læsningen enig med forf. i, at den form, som er valgt, lar de skyggesider, som skildres, og de reformer, som foreslaaes, springe skarpt og tydelig frem.

Forfatteren er reformator først og sidst. Han finder grundskader ved vor kulturretning og livsfare ved at gaa videre i de spor, man gaar, og raaber et bestemt vend om: Menneskeslægtens blod holder paa helt at forgiftes, karaktererne undergraves, og ungdommen ødsler sin kraft paa de usleste formaal.

Som den nye livsretning stilles *praktisk* kristendom frem, dens bud: elsk din næste som dig selv, maa bli til *handling*, det er den store reformation, som trænges, et sundt baade moralsk og fysisk liv vil følge.

Dette udvikles saa nærmere, idet mange hygieniske og praktiske reformer foreslaaes.

Vi ved, at mange betydelige forfattere baade i Europa og Amerika peger i samme retning. Men hvad der udmærker nærværende bogs forfatter fremfor de fleste, er hans forstaaelse af kvindesagen som den mægtigste allierede, naar man vil beseire menneskehedens værste fiender.

Istedetfor at man gir gutten en anden gut til kammerat, skal man

først og fremst gi ham en liden pige til ven — det er et af de pædagogiske forslag i bogen, en tanke, som føres videre og udvikles.

Den, som gir de mest veltalende indlæg i kvindesagen, er Gyda, stykkets heltinde. Titlen »Svenska och norska förhållanden« — hentyder paa en sammenligning i social og kulturel henseende mellem de to nationer. Sammenligningen falder ud til fordel for Norge, idet her er større friskhed og oprindelighed, mener forf., at en reformation lettest kan gjennemføres her. Og ledelsen overdrages til den norske kvindelige ungdom. Til de *norske unge piger*?? — Ja, netop!

Forfatteren viser sig gjennem sin bog som en ridder uden frygt og dadel.

Tag og læs den.

G. K.

En uskik.

Vistnok er det paa celèbre koncertaftener i logen lidt fare forbundet med at faa fat i sit tøi og komme sig ned paa gaden, i det mindste er der lidt livsfare for ens tøi, men alligevel — har man først vovet sig ud paa færden, bør man ta det med mere ro.

Man bør ikke være saa optat af tanken paa sine sager eller sin soupé eller trikken m. m., at man begynder paa udvandringen før sidste og næstsidste no. af programmet. Netop paa det punkt er stemningen ved første rangs præstationer ofte meget høi, og det er en lidelse og ærgrelse at bli revet ud af den og faa sit eget sind vendt mod kampen for tilværelsen udenfor.

For de udøvende kunstnere maa det ogsaa se daarligt ud. — Jeg kan heller ikke forstaa, hvad fornøielse det kan være for vedkommende selv at staa opreist i tæt klynge i forhallen, belemret med sine dyrebare kaaber og hatter m, m., mens man hører paa Wagners, Beethovens og Händels mesterværker.

Og hvad har man saa vundet? — i høiden 10 — ti — minuter. Er man gaaet ud for at nyde kunst sammen med sine medmennesker, bør man ofre de 10 minuter paa kunstens alter!

Kl. 11 aften 4de april.

Piana.

Ragna Goplen.

Igaar, medens Beethovens store glædeshymne lød nede i logesalen, fulgte vi hende, en af vort fags bedste, den sidste vei, paa vor Frelsers gravlund. Var hendes fromme sjæl med i hymnen? — de udtryksfulde øine er slukte, og de stærke hænder hviler.

Først i de sidste to aar opnaaedes et flygel, som »lettet studiet utrolig,« sa hun. Anslaget var ogsaa blevet forbausende let og smidigt; en perlende og blød pianissimo ved siden af den dybde og næsten mandige kraft, som hendes spil kunde eie.

Hun sokned altid i sin kunst som i sit hjærte. Hun var det modsatte af »elegant raffinement«. Her var et høit maal, rige evner og rene hensigter, men tillige en ansvarsfølelse, som ofte lagde noget hæmmende, en dæmper paa hendes offentlige præstationer.

Paa sin kunstnerbane havde hun forlidet solskin. Frigjort aabenbarede hendes musikalske indre sig helst i en kjendt kreds. Mendelssohns »Variations serieuses« vil dog med adskilligt andet staa uforglemmeligt i *manges* erindring. Det var selvstændig, ærligt gjennemarbeidet, dybt følt og bevidst kunst, dette, og meget mere.

Hendes mesterlige akkompagnement har forbauset fremmede kunstnere — maaske mer end vore egne! Flere af hendes Leipziger-lærere, der ventet noget usædvanligt af hende, undredes fra tid til anden over, hvad der var bleven af hende?

Nei, de allernærmeste krav blev nok de bestemmende for hende: Eleverne og hendes gamle, ensomme, svage mor.

Saaledes som det nu var har vel hendes arbeide ogsaa baaret varigere frugter, end om en »karriere« havde været knyttet til hendes navn. »Kunstneren« tærer ofte haardt paa »mennesket«.

Hos Ragna Goplen gik de haand i haand.

H. Sch.

1. 4. 00.

Henrik Ibsen og hans epilog.

Foredrag holdt i en diskussionsforening.

IV.

Rubek siger i epilogen, at han har kun skildret »de dyr, som menneskene har forkvaklet i sit billede, og som til gjengjæld har forkvaklet menneskene«. Det er sandt. Alle de lidenskaber, som lænker menneskets aand til dyrets niveau og gjør legemet til slave. Alle de egenskaber, vi har fælles med dyret, træder tydelig frem fra den dybe baggrund.

Digteren har ret. Sanselighed, griskhed, mord, rov, list, den stærkeres ret — alt, som fjerner mennesket mere og mere fra gudsbilledet, hører tidsaandens pulserende verdensliv til. Og billedets bagside er rottejomfruen med sin i posen afstængte hund, — —

At Ibsen skulde forkynde den frie kjærlighed er umuligt, den kjærlighedens komedie hører ikke digteren til.

Ti helt fra han lar der falde alvor ind i Terje Vikens sind og ind til epilogen, tar han barnets d. e. hjemmets parti i sin digtning.

Fru Majas foragtelige grin over ungerne faar til svar, at der er noget harmonisk, næsten som musik i deres bevægelser.

Men viddernes friluft maa ind i hjemmene.

Der tales i epilogen om, at uroen og larmen har noget dødt over sig, det er den logiske konsekvens af tidsaandens natur. Malm, jern, gas, elektricitet — alle de *døde* naturkræfter fortrænger overalt den levende natur baade fysisk og psykisk. — Digteren beder os om at gaa paa vidderne. Der er sollys, styrkende luft og velgjørende lydløshed — og ren poesi.

Vi trænger det i alle retninger. Aandslivets røg har fortættet lungerne, og den tomme uro har gjort os nervøse. Efter skjønhed hungrer tiden.

Nutidsfølelser under nutidstryk har kunstneren stillet sammen i 10 variationer og har vist os, at samliv uden forstaaelse og kjærlighed gaar godt, indtil livets forsnevringer kommer, men da udvikler kjærlighedens komedie sig tragisk uden forvandlingens lov. I den 11te vaagner saa mand og hustru og ser, at de aldrig har levet.

Digteren finder ikke i det pulserende liv noget af hjem, hvor tankerne kan lege frit og finde beskyttelse — kun huse med respek-

tive fruer og husets mandlige repræsentant. Allerede det, at Ibsen altid sætter én mand mellem to kvinder, sanseligheden paa den ene side og husets frue paa den anden — eller fornuftens hustru paa den ene og hjertets regjerende dronning paa den anden side, forbereder en disharmonisk udgang.

Og vi ved det. Bag kulisserne spilles mangen en lydløs tragedie paa de kvindelige kravspørgsmaal: hvem har retten? — og udi mørket foregaar daglig blodløse dramaer over myrdede hjem. Digteren trækker her frem den største skyggeside ved manden.

Men vi kvinder synes ofte, vi har de værste fiender i vort eget kjøn. Naar kvinder undertiden lar følelsen løbe af med sig, er kvinder ikke sjelden deres haardeste dommere. Og i vort eget kjøn har vi ikke alene prostitutionens helheder nede i mørket, men halvhedens kimærer oppe i lyset, som væver eget islet ind og spinder ender saa fine som synaalspidser: »Lindelinerne«, som ødelægger mændene for os. —

Vi synes at se et lyspunkt ved manden i dette: De fleste mænd forlanger en ren kvinde til hustru — kvinder tager det ikke saa nøie med familiens repræsentant. Hvorfor? Det ser ud, som om manden har en følelse af ærbødighed for »ordet hjem«, men det kommer an paa, om det ikke er nærmere set en skjæv opfatning af egen stilling i hjemmet. Ti hvorfor krænker da manden kvindeligheden, begaar mord paa mord og dræber hjemmene saaat sige før de stiftes, manden, som selv ikke vil have den kvinde, han har skjændet og lokket ved løftet om at vise dem al verdens herlighed. Der kommer aldrig — aldrig en solopgang mere for den arme, uskyldige pige. Det høie, sociale fjeld stænger for udsigten og *bagefter først* finder manden, at *hun* ikke egnet sig til bjergstiger.

Manden forlader hende i mørket og træder selv ud i graalysningen, vasker sine hænder og er fri — og finder sig en frue, medens hans ene offer indsættes i en af de smaa perpetuum mobile anstalter, som gaar af sig selv, og det andet offer maaske blir amme for fruens dukkehjem — eller den pleiende diakonisse for sin tvillingsøster, Ella — Irene, hun, hvis inderste dybe sjæleliv han ikke havde brug for.

Der gaar gjennem epilogen en skjærende dødsrallen, men i de lydløse pauser toner vældigt frem en dyb længselstone efter den kjærlighed, som ikke er episoder — efter hjem.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 7.)

»Det er Israel Bennett,« sa de andre stønnende.

John Carsons hustru var den døde mands søster. Hun trykked sit barn tættere til sig og skyndte sig nærmere hen til sin mand. Der var nu ingen geværskud at høre ude fra jorderne. Den eneste lyd, som hørtes, var vindens sus i de nøgne trær og menneskeklyngens tunge aandedrag.

Et dødt, lidet barn laa lige i veien, og en kvinde tog det op og forsøgte at varme det ved sit bryst. Hun tulled kaaben omkring det og tørked dets blodige, lille ansigt med sit forklæde. »Det er ikke dødt,« raabte hun vildt, »barnet er ikke dødt.« Hun havde ikke grædt en taare eller udstødt en klage før, men nu begyndte hun at jamre høit over det døde barn. Det var mor Barmans barn og ikke i slegt med hende. Hun var en enlig kvinde. De andre skotted omkring til høire og venstre, om der skulde ligge indianere paa lur, hun stirred bare paa det lille, kolde ansigt. »Barnet aander,« sa hun og gik fortere for at skaffe hjælp til det.

Folkene stansed foran fanejunker Sheldons hus. Den sterke dør var fastlukket, men der var et hul i den som efter en tomahawk. Mændene rysted af al magt i den: »Luk op, mor Sheldon,« raabte de. »Vi er venner, luk op døren!« Men der kom intet svar.

Silence Hoit gik bort fra de andre, som stod flokket sammen ved døren, og begyndte at klatre op over en iset skraaning for at naa til et vindu, som stod vidt aabent. Vinduskarmen var plettet med blod og sneen omkring ogsaa.

En af mændene forsøgte at holde Silence tilbage. »Der kan være indianere derinde,« hvisked han hæst.

Men Silence rev sig løs fra ham og for ind gjennem vinduet, og mændene fulgte efter, de skjøv skodden fra døren, og kvinderne styrted ind og slog den i igjen. Et barn, som var med dem, lille Comfort Arms, stilled sig skyndsomt op med sin lille ryg trykket fast mod døren, munden var fast lukket som paa en soldat, og de blaa øine lyned vildt gjennem de lyse haarlokker. »De skal ikke faa slippe ind,« sa hun. Hun havde faat fat paa en stor pistol, som hun bar som en dukke.

Ingen tog notis af hende, Silence mindst af alle. Hun stirred omkring i værelset med aaben mund. Lige foran hende paa peisen laa en liden treaarsgammel pige, Mary Sheldon, med det yndige hode ned i en bloddam, men Silence kasted bare et ligegyldigt blik paa hende, da de andre samled sig omkring, sukkende og stønnende.

Pludselig sprang Silence hen til en gjenstand, som laa ved spiskammerdøren, men det var bare et tykt skjørt.

Rokken laa sønderbrudt paa gulvet, og alle de andre gjenstande i værelset laa spredt omkring hulter til bulter.

Silence gik ind i mor Sheldons soveværelse, og de andre fulgte hende skjælvende, alle undtagen lille Comfort Arms, som stod urokkelig som en skildvagt med ryggen mod døren, og den enlige kvinde Grace Mother; hun blev tilbage og la ved paa ilden, efter at hun havde tat op det uldne skjørt og tulled det ømt om det lille døde barn. Saa la hun barnet paa bænken, trak bænken foran ilden, knælte foran den og gned grædende det døde barns smaa lemmer.

Mor Sheldons soveværelse var i vild uorden. Et lys stod paa bordet, den sidste stump brændte endnu. Paa det hvide bordtæppe var der røde merker efter fingre. Mor Sheldons pyntelige klær var slængt rundt paa gulvet, Sengeomhænget var halvveis revet af. Silence for hen mod sengen uden et øiebliks betænkning, mens alle de andre, ogsaa mændene, en stund holdt sig angst tilbage. Der laa mor Sheldon død i sin seng. Alt lyset i værelset, fra talglyset og det svage dagslys syntes at ha samlet sig paa hendes hvide, frosne ansigt, som laa fæstet stivt paa puden, hvor hun var faldt tilbage, da kuglen fra hullet i døren havde truffet hende.

(Mere.)

NB. *Landskvindestemmeretsforeningens* kontor aabent hver fredag kl. 10—11¼ St. Olafsgade 6, III. indre gaard. Nye medlemmer indtegnes. Medlemskontingent modtages.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

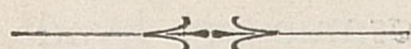

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste mai 1900.	Nr. 9.

International kongres
for kvindens stilling og rettigheder
Paris 1900.

Vi har tidligere givet i oversættelse indbydelsen til junikongressen Paris 1900, vi bringer her indbydelsen til septemberkongressen:

»Internationale kvindekongresser har været afholdt i Paris i aarene 1878, 1889, 1892 og 1896.

Disse kongresser har havt voxende held med sig, men hidtil har de offentlige myndigheder kun indskrænket sig til at opmuntre dem, de har ikke givet dem det officielle stempel.

For første gang vil nu en officiel kongres behandle kvindespørsmaalet.

Denne kongres, der bærer navn af *International kongres for kvindens stilling og rettigheder*, skal samles i Paris den 5te, 6te, 7de og 8de september 1900.

At den franske republiks regjering giver sin beskyttelse til en kongres, som paa sit program har sat kvinderettigheder frem til drøftelse, viser, hvor langt vi er kommet. Det er et faktum, som vil virke opmuntrende paa hver den, der har som sin opgave en bedring af kvindernes kaar.

Idet kvinderne er underkastet love, i hvis tilblivelse de ingen del har, hvor stor deres intelligens og dygtighed end er, blir de behandlet

som umyndige og lider under de ulykkelige kaar, som samfundet har beredt dem.

Som ugift kan kvinderne vanskelig tjene sit brød, idet den løn, der gives, er saa latterlig liden, at den bare kan betragtes som en smule hjælp til deres underhold.

Som gift er kvindens formue og hvad hun fortjener overladt til hendes mands forgodtbefindende.

Studiet af de midler, som er bedst skikket til at bedre saadanne tilstande, synes os værd alle lovgiveres og sociologers interesse og paakræver opmærksomhed hos alle dem, som har sindet aabent for retfærdighedens og fremskridtets store ideer, ti kvindernes moralske emancipation vil paa samme tid, som den lindrer hendes nuværende mislige kaar, bli det sikreste værn for hendes fremtidige værdighed.

I overensstemmelse med disse meninger fremsætter vi til drøftelse paa kongressen følgende spørsmaal:

Fra økonomisk synspunkt: lighed i lønninger.
Fra retsligt synspunkt: samme ret for de to kjøn.
Fra politisk synspunkt: samme rettigheder for mand og kvinde.

Vi finder, at samme løn for samme arbeide er et ligefremt retsindighedens princip, og vi finder det retfærdigt, at kvinder, som er ansvarlige ligeoverfor loven og er skattepligtige, ogsaa aabnes adgang til at ta del i tilblivelsen af de love, som skal styre dem.

Vi indbyder til *den internationale kongres for kvindens stilling og rettigheder* alle dem, som arbeider for menneskehedens fremtid, og vi haaber, vort opraab vil vinde tilslutning baade i Frankrig og i udlandet.«

* * *

Som man vil se, er denne kongres i egentligere forstand en *kvindesags*-kongres end den første. Junikongressen vil mest beskjæftige sig med institutioner og filantropi, septemberkongressen med rettigheder og ideer. Men selvfølgelig vil begge kongresser bringe frem spørsmaal af den største interesse og største betydning for kvinderne.

Septemberkongressen skal holdes i *Palais de l'Économie sociale et des Congrès*. Medlemsbilletten er sat til 5 francs. Program og reglement senere.

Fra Stockholm

skriver man til os:

»Fra Blasieholmskyrkan i Stockholm begravedes den 6. april en af nordens fremragende kvinder. Den store, tempellignende kirke var fyldt til trængsel, og især maatte man lægge mærke til den store flok af unge piger, som sad i de forreste stolerader. Den, hvis kiste stod oppe i koret, omvundet af en tyk laurbærkrans, var deres lærerinde, frøken

Ellen Fries, doktor filos.

Hun var kun 45 aar gammel nu, da hun pludselig gik bort. Født i Kalmar len i et dannet hjem voksed hun op under forholde, som opmuntred hendes medfødte lyst til studier. Hun var med blandt de første kvindelige studenter i Sverige, reiste udenlands et par aar og aflagde i 79 sin kandidateksamen i Upsala. I 83 modtog hun sin titel som doktor philosophiæ.

I flere aar havde hun syslet med lærervirksomhed, da hun i 1890 udnævntes til rektor ved »Åhlinska flickskolan« i Stockholm; her organisered hun afdelingen for gymnasiaster og arbeided ved skolen til sin død.

Doktor Ellen Fries var i alle henseender en høit udviklet og begavet kvinde; hos hende var det hovedets og hjertets gode egenskaber, som fik virke i forening. Hendes historiske forfatterskab omfatter flere betydelige verker og livfulde skildringer af store kvindelige personligheder. Men dette var ikke nok til at fylde hendes interesser; hun tog ivrig del i alle bevægelser paa det sociale, politiske, literære og pædagogiske livs omraade. Hun var med blandt dem, som stifted Fredrika Bremer forbundet og kvindeklubben Nya Idun. Svenske kvinders nationalforbund var ogsaa for en stor del hendes verk. I det hele ansaa hun det at arbeide for kvindernes fremgang for en af sine opgaver i livet. Saaledes udarbeided hun til Chicagoudstillingen i 93 »Reports from the Swedish ladies' committee« og gav samme aar bidrag til verket »Den svenske kvindes sociale stilling«.

Et elskværdigt og lyst væsen, en arbeidsom og dygtig kvinde var det, som gik bort, da doktor Ellen Fries døde. Hun var meget afholdt som lærerinde og foredragsholder og fremforalt blandt sine egne i hjemmet.

Der var ikke mange blomster paa hendes baare; dette var ifølge en opfordring om istedenfor blomster at yde bidrag til et fond for kvindelige historikere; dette fond, som er grundlagt med 1000 kroner

fra en anonym giver, skal bære Ellen Fries' navn. Udenbys fra og fra Finland kom der dog blomster fra venner, som sendte hende sin sidste hilsen.«

Saavidt vor brevskriver. Det siger sig selv, at der har været mange nekrologer over *Ellen Fries* i den svenske presse. Enkelte af disse er udgivet særskilt. Saaledes en af Maria Cederschiöld (Aftonbladet) ledsaget af et digt af Ellen Whitlock. Særskilt udgivet er ogsaa en mindetale, holdt i svenske kvinders nationalforbund af dets formand fru Anna Hierta Retzius. Af denne anfører vi:

»Ellen Fries havde den store lykke at være den første, som brød banen til den høieste filosofiske lærdomsgrad, som er *lige* for mænd og kvinder. Hvor Fredrika Bremer vilde glædet sig, hvis hun havde levet den dag, da Ellen Fries vandt laurbærkransen. Hvor godt jeg husker, da jeg i min ungdom sad ved Fredrika Bremers side og talte med hende om mulighederne for kvindernes fremtid, om hendes ret til opnaaelse af kundskaber og de menneskelige rettigheder, som da syntes saa fjerne, men som nu allerede for længe siden er alles eiendel. — — — Hun (Ellen Fries) havde hvad Fr. Bremer saa ofte i sine samtaler som i sine skrifter fremhævet som et maal for fremtidens svenske kvinder: en paa egen overbevisning bygget høi sædelig livsanskuelse og en varm fædrelandsfølelse. — — — Hun var i vort land kvindernes første historiograf.«

Vaar.

Sol paa fuglevinger
over vide hav —
sol paa fuglebringer
bud om vaaren gav. —

Deilig lys kom vaaren
med længslers sagte brus
af fugleskaren baaren
i lette vingers sus! —

Solguldsfyldte vinger
dukker ned i hav, —
kredser op i ringer
med gyldent draaberav!

Thora Holt.

Vivisektion.

Nordiska Samfundet till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet stiftedes i 1883 af prinsesse Eugenie. Det har til formaal at virke for den størst mulige indskrænkning af vivisektion som videnskabelig forskningsmetode og i det hele at afskaffe grusomme experimenter paa levende dyr. I disse dage udsender selskabet et skrift i den hensigt at fange almenhedens interesse for sagen.

Man gaar ud fra, at folk i almindelighed ikke ved, hvad vivisektion er. Skriftet er derfor udstyret med illustrationer og en mængde exempler paa vivisektion, foretaget af professorerne Goltz og Schiff, dr. Edgren i Stockholm, fysiologen Paul Bert, Professor Brachet i Paris m. fl. De her fortalte experimenter er de samme, som tidligere har reist kampen mod vivisektionen fra lægfolks side i udlandet.

Det var den samme haarreisende beskrivelse af curarebedøvningen o. s. v., som for nogle aar siden frembragte den livlige diskussion i Berlin. I England tillades vivisektionen alene ved de videnskabelige institutter, og experimenterne foretages i professorens nærværelse eller under hans tilsyn. Hos os er vivisektionen fri og kan foretages af hvemsomhelst.

Hvorvidt de studerende medicinere benytter sig af denne frihed til paa egen haand at drive vivisektion, skal vi la staa hen. Men at der experimenteres ogsaa udenfor det fysiologiske institut er sikkert.

En uberettiget mistanke er det vel derfor heller ikke, naar man ogsaa hos os frygter disse skammelige misbrug, der drives under den videnskabelige vivisektions dække. Ligesom der gives barn, der halvt af medfødt ondskab og halvt af barnslig nysgjerrighed river vingerne af fluer for at se dem kravle om, saaledes gives der ogsaa medicinere, der af en vis videnskabelig nysgjerrighed foretar experimenter uden at turde paastaa, det sker i en bestemt ophøiet hensigt. Som et saadant uberettiget nysgjerrighedsforsøg maa professor Brachets experimenter for at bestemme grænserne for hundens hengivenhed regnes. Han stikker dens øine ud, ødelægger dens høreorganer og piner dyret paa alle optænkelige maader. Resultatet blir, at dyret slikker sin bøddels hænder.

Dette er paa en hurtig, brutal maade at naa et maal, hvor videnskaben med taalmod ad tidens og tilfældighedernes vei kunde opnaaet det samme.

Bogen indeholder illustrationer. Et billede heder *Uden ven:* En hund staar paa vivisektionsbordet. Rundt om de medicinske studenter for hvem forsøget skal foretages, nogle røgende, alle ganske uberørte af det stakkels dyrs rædsel. Det strækker snuden frem, tungen hænger ud. Pusten gaar som en blæsebælg. Halen stikker mellem benene, og labberne, som det ustanselig løfter, afsætter vaade svedmærker paa bordet. En bøn om barmhjertighed skriger ud af øinene paa det, mens det stivt stirrer paa prosektoren. Han staar og brætter rolig sine skjorteærmer op. Ved siden af ham paa bordet ligger en saglignende kniv og svamp. Med vilje og vidende agerer han her den grusomme uafvendelige skjæbne. Dyret lemlæstes ved at faa rygrad, hoftenerve o. s. v. gjennemskaaret. I denne tilstand lar man det leve — behandler det som patient, for efter længere eller kortere tid at gjøre det til gjenstand for nye forsøg.

Hunden, som i rædsel venter paa at bindes, kaninen, som ligger udspændt til vivisektion uden bedøvning med en spiralformig snudeklemme, katten, som er spændt ind i en slags tvangstrøie, medens den lille, djævelske trepaneringsmaskine sager skiver af dens blottede hjerne, er altsammen kun et billede paa det store, frygtelige overgreb, som sker fra menneskenes side overfor dyreverdenen. Menneskene opbygger sin tilværelse, betinger sin existens paa lavere skabningers lidelse. Selv knytter de næven og bander skjæbnen, naar de forurettes ved et, som de mener, vilkaarligt indgreb fra forsynets side, men tar ikke i betænkning naarsomhelst at agere djævelsk skjæbne ligeoverfor de forsvarsløse, stumme medskabninger.

Et punkt kun i det store overgreb er vivisektionen — men et frygteligt punkt, hvor lemlæstede dyrs kunstig forstummede*) rædsel stirrer paa os med løfte om gjengjældelse. Thi et ord er aldrig talt forgjæves, en menneskets handling heller aldrig uden sit tilbagevirkende slag. Som Rubek antyder: »Alle de dyr, som menneskene har forkvaklet i sit billede. Og som har forkvaklet menneskene tilgengæld.«

Hvad vil Stockholmerselskabet, og hvad vil vi? En regulering og bestemt begrænsning af vivisektion. Faa istand herhjemme noget lignende af hvad de har i England.

Bogen nævner navne som William Fergusson, doktor Kingsford, Charles Bell som autoriteter paa den fysiologiske videnskabs omraade. De har alle udtalt sig mod vivisektionen. Charles Bell mener endogsaa, at vivisektionen har ledet til flere vildfarelser end den har nyttet i fysiologiens tjeneste. Som læg maa vi tie ligeoverfor den nytte, vivisektionen muligens har ydet menneskeheden. Men vi underskriver

*) Stemmebaandene gjennemskjæres.

skriftets slutsats: »selv om vivisektionen medførte nogen nytte for videnskaben, maa den drevet saaledes stanses som umoralsk«.

Vivisektion er en raa og uendelig naiv vei for fysiologien at naa frem paa til sine store humane maal. Hvis denne vei blir spærret, vil det bli et uopretteligt tab for videnskaben, mener vore fysiologer. Vi tror, at da vil videnskaben nødes til ad andre humanere veie at søge til samme maal. Den vil til maalet. Den er som en strøm — dæmmer man op, søger den nyt leie.

Da det lille svenske skrift var læst, stak jeg det i lommen og begav mig til dr. Caroline Steen for at høre om vivisektionen fra nærmere hold. Men hun havde ikke experimenteret paa tre aar og viste mig derfor til professor Thorup. Som jeg sa farvel til dr. Steen, kom en kulsort kat gjennem stuen og strøg sig opad hende. »Vilde De gi denne til vivisektion?« »Nei,« hun tog dyret op til sig, »jeg tør ikke la den slippe ned trapperne engang.« Nei, tænkte jeg, det er nok de hjemløse ogsaa blandt dyrene, som faar holde for.

Professor Thorup udtalte sig under mit korte besøg omtrent som følger (han saa paa det lille svenske skrift): »Naar dyrebeskyttelsen angriber vivisektionen, saa burde den først betænke det hele almindelige overgreb fra menneskenes side ligeoverfor dyrene. Dyrevenner er ikke altid de humane. Men de store videnskabsmænd, som har drevet vivisektion, har været og er menneskehedens velgjørere. De har, for at nævne et par paapegelige resultater, paa basis af patologien og fysiologien forlænget menneskenes levealder med fem aar og med store procenter forminsket dødeligheden blandt smaabarn. At forkaste vivisektion, fordi man ikke bevislig kan fremdrage paapegelige resultater af hvert eneste experiment, er ubetænkt og kritikløst.

Det nerveschok, som synet af en vivisektion gjør paa lægfolk, har intet at sige. Efter min mening lider dyret lidet eller slet ikke. Selv foretar jeg ingen vivisektion uden bedøvning. Og lar det sig gjøre, dræbes dyret hurtigst mulig efter vivisektionen. I Norge er der liden interesse for den videnskabelige vivisektion. Hvis man stansed det lille, som drives her hos os, vilde videnskabens fremgang hæmmes. De experimenter, jeg foretar med dyr, er ikke værre, end hvad jeg vilde og kunde foreta paa mig selv. Og de hygieniske forsøg? Vi holder en del hunde til observation for vore ernæringsforsøg. Men der sker intet andet med dem, end hvad vi ogsaa foretar med mennesker.

Med hensyn til de frygtede misbrug, saa skulde jeg forøvrig gjerne være med paa en slags regulering af vivisektionen, f. ex. at den kun skulde kunne foretages ved de videnskabelige instituter. Jeg skulde være den første til at hjælpe til med en saadan ordning. Som sagerne nu er, tror jeg ikke der i Norge forekommer nogetsomhelst overgreb i

bemeldte retning. Et angreb fra lægfolks side har bestandig gaaet for sig. Vi kan følge det fem, seks hundrede aar tilbage. Det maa saa være — *tout comprendre c'est tout pardonner*. Der er ogsaa noget som heder, at det, som forholder sig rolig, skal man ikke ruske op i. Jeg afbrød — det er netop modsætningen af mit valgsprog — og gik — — — beroliget?

Eva Blytt.

Beretning om kvindernes verdensforbund
og Londonerkongressen 99

er nu udkommet.

Det er et stort verk i 7 bind, udgivet af den forrige president *The Countess of Aberdeen*. Lady Aberdeen udtaler i sit forord, at hun maa bede baade bidragsydere og læsere om overbærenhed — især fordi mange værdifulde bidrag ikke har kunnet tages ind i sin helhed. Det er dybt at beklage, men det var uundgaaeligt.

Vi tror nok ogsaa det vil bli en skuffelse for mange, som fik tiden for sine foredrag begrænset ved kongressen, at disse ogsaa er afkortet og sammendraget ved udgivelsen. Ogsaa korte henvendelser paa de forskjellige landes vegne ser vi er gjort endnu kortere end de indsendte manuskripter. Dette er maaske det mest beklagelige.

Men det var altsaa uundgaaeligt. Hverken penge eller tid strak til. Hvorledes afkortningerne er fordelt paa lande og personer ved vi ikke. Urimeligt var det ikke, om man har refereret mere in extenso udtalelser fra repræsentanter for nationale raad end fra andre Men vi ser os ikke istand til at gi paalidelige oplysninger om dette.

Hvad vi derimod tør si med vished er, at trods disse af udgiveren selv omtalte mangler er det hele et særdeles værdifuldt og interessant verk og en storartet haandbog. Vi skal anmelde det efterhvert, det lar sig ikke gjøre med engang.

Idet heftet gaar i pressen. Den 26de april holdt frk. Edland foredrag i L. K. S. F., Kr..a. Det modtoges med stort bifald.

Aarsberetning
for
Landskvindestemmeretsforeningen.
1899.

Paa L. K. S. F.s aarsmøde den 24de februar 1899 blev aarsberetning oplæst, revideret regnskab fremlagt og vedtaget, samt valg foretaget, idet samtlige tre bestyrelsesmedlemmer ifølge lovenes § 2 gik af.

Til formand gjenvalgtes ved direkte medlemsvalg fru F. M. Qvam, til medlemmer af bestyrelsen fru Olaug Løken og frøken Fredrikke Mørck, til suppleanter komtesse Betzy Wedel Jarlsberg og fru Hedevig Rosing. Til revisor valgtes frøken Mathilde Fossum.

Da frøken Dagmar Mørck, der i 1898 velvilligen stod som foreningens kasserer, havde meddelt, at hun ikke kunde vedblive som saadan, anmodede bestyrelsen komtesse Betzy Wedel Jarlsberg om at fungere som kasserer for L. K. S. F. Hun imødekom elskværdig denne anmodning og paatog sig det brysomme og besværlige hverv.

Af bestyrelsesmøder har været afholdt syv, ligesom flere private arbeidsmøder sammen med medlemmer. Heraf holdtes et i frøken Rolls skolelokale, der velvillig var overladt til brug for anledningen.

2 medlemsmøder med diskussion afholdtes. Det ene og første i forbindelse med aarsmødet,

Anledningen var den snart forestaaende samlagsafstemning i Kristiania. L. K. S. F.s bestyrelse fandt ligesom flere af dens medlemmer, at der *før* afstemningen burde gives kvinder anledning til gjennem et møde med foredrag og diskussion, at faa sagen saavidt muligt alsidig belyst. Norske kvinder har, som vor forenings tilværelse er vidnesbyrd om, sjelden anledning til at lægge sin stemme i vegtskaalen i samfundsanliggender, og de føler ansvaret, naar de saaledes som her engang kan udøve sin stemmeret, og vil ikke votere, før de har dannet sig sin egen begrundede mening om det, der skal afgjøres.

Først anmodedes borgermester Berner om at afholde et saadant foredrag, men hans tid tillod ikke at imødekomme bestyrelsens ønske. Fru Ignate Carlsen opfordredes derefter til at afholde et indledningsforedrag, hvori man kunde faa meddelt historiske og faktiske oplysninger vedrørende samlagssagen. Hun imødekom opfordringen og afholdt et varm-

hjertet oplysnings-foredrag, som modtoges med bifald efterfulgt af livlig diskussion, hvorunder de mest forskjellige opfatninger kom tilorde. Der foregik ingen afstemning hverken for eller mod samlaget eller om hvorledes L. K. S. F.s medlemmer skulde forholde sig til spørgsmaalet. Formanden udtalte tilslut ønsket om, at medlemmerne maatte bruge sin ret til at stemme, hvad enten de maatte mene det ene eller det andet — kun at stemme efter sin overbevisning om, hvad de fandt var tjenligst for hjem og samfund — stemme for at vise, at kvinder satte pris paa den stemmeret, som her er tildelt dem.

Paa det andet møde, der afholdtes den 7de april, fremlagdes for medlemmerne til afgjørelse, om L. K. S. F. 17de mai vilde deltage i et demonstrationstog for »*almindelig stemmeret*« for kvinder. Indbydelsen hertil fra Arbeiderpartiets kvindeforening oplæstes, og formanden meddelte, hvad der var passeret paa et foreløbigt møde, afholdt 13de februar i Arbeiderpartiets kvindeforening, hvortil L. K. S. F.s bestyrelse var indbudt og mødte. Tillige oplyste formanden, at indbydelsen til at deltage i demonstrationstoget var oversendt til de øvrige L. K. S.-Foreninger. Efter en indgaaende diskussion, hvorunder sagen blev drøftet for og imod og belyst fra alle sider, faldt enstemmig beslutning fra den talrige forsamling om, af forskjellige grunde at afslaa indbydelsen; den for alle væsentligste grund var, at man fandt, at en *landsorganisation for kvindestemmeret* ikke bør slutte sig til noget enkelt politisk parti, da den skal omfatte alle fraktioner. Der blev stærkt fremhævet, at dette var en principiel afgjørelse, og at afslag vilde blive givet hvilkensomhelst anden fraktion, der maatte indbyde L. K. S. F. til under en partifane at gaa i et lignende tog. Tilslut bemærkede formanden, at denne afgjørelse, der var truffet for L. K. S. F., naturligvis ikke var bindende for dem af medlemmerne — der ønskede at gaa med i toget.

Denne beslutning har L. K. S. F. maattet høre ilde for, idet den har været angrebet fra mange hold. Intet af angrebene har dog kunnet overbevise om andet end at den trufne afgjørelse var den eneste rigtige.

Dernæst sattes fru Anna Gjøsteins forslag paa Bergensmødet under debat. Forslaget gjaldt som bekjendt at faa istand et Landsforbund, bestaaende af alle kvindesags- og kvindestemmeretsforeninger og andre kvindeforeninger, der maatte være enige i disses program. Efterat formanden havde foredraget forslaget med dets motivering, udtalte hun, at L. K. S. F.s bestyrelse ikke kunde se nødvendigheden af for tiden, at stifte noget nyt landsforbund, men troede, det vilde gavne mere at støtte kraftig de allerede existerende foreninger istedenfor at tage fat paa en ny. Bestyrelsen vilde stærkt fremholde, at L. K. S. F. var en god begyndelse til et landsforbund i samme retning, som det af fru

Gjøstein foreslaaede. En opfatning, som ogsaa fru Gjøstein selv var gaaet over til under sidste dags diskussion paa Bergensmødet. Efter en kort meningsudvexling faldt enstemmig beslutning om, at man ikke fandt det paakrævet at danne noget nyt landsforbund, hvorefter fru Gjøsteins forslag enstemmig forkastedes.

I bestyrelselsesmøde den 3die april sluttede bestyrelsen sig ti N. K. F.s bestyrelses valg af frk. Gina Krog som repræsentant for Norges kvinder paa Londonnerkongressen. Bestyrelsen henvendte sig derefter til alle L. K. S. Foreninger og andre stemmeretsforeninger om disses tilslutning. 13 L. K. S. Foreninger gav med glæde sin tilslutning til valget af frk. Krog, som saaledes — Kristiania-foreningen iberegnet — kaaredes af 14 L. K. S. F.

Hun modtog det hende paalagte hverv og mødte paa kvindekongressen i London i juni 1899.

Gjennem L. K. S. F.s kontor indkom som bidrag til reiseudgifter for foreningens repræsentant 79 kr., hvoraf de 60 kr. oversendtes gjennem N. K. F.s sekretær, ligesom 5 kr. indkommet til samme øiemed fra frk. Waagen i Kristianssund. Resten 14 kr. oversendtes direkte til frøken Krog.

Som meldt i aarsberetningen for 1898 udsendtes de til storthinget bestemte petitionslister for at underskrives af kvinder, som ønsker stemmeret. Af disse fik man tidsnok tilbage 404. I to mapper, forestillende det norske flag, oversendtes disse den 19de mai til odelstingets presidentskab, samme dag, som stemmeretsforslagene behandledes i odelstinget. Resultatet blev stemmeretsforslagenes oversendelse til regjeringen.

Af de trykte navnelister omsendtes et eksemplar til hver af storthingets medlemmer.

Senere er indkommet 25 petitionslister med underskrifter. Skade at man ikke fik dem med i talopgaven til odelstinget. Disse iberegnet vilde antallet blevet 11,077.

Man havde tænkt at faa istand en fest, dels for under arbeidet at faa lidt hygge og opmuntring, dels for at skaffe tilveie en sum til dækkelse af de »trykkende trykningsomkostninger«, som foreningen i dette aar har havt, men netop som man var ifærd med at ordne sig herpaa, indtraf Titran- og Røvær-ulykkerne og kastede sorg i alle sind, man fandt at burde opsætte med fest til lysere og bedre tider. Bestyrelsen havde desforuden besluttet at omsende lister til medlemmer og andre stemmeretsinteresserede med forespørgsel om de vilde bidrage 1 krone til at dække trykkeriets fordring. Ved hjælp af de paa denne maade indkomne penge og 100 kr., skjænket foreningen af komtesse Betzy Wedel Jarlsberg, der ogsaa, sammen med en anden interesseret, støttede foreningen med et laan paa 400 kr., samt ved at trykkeriet i

mellemtiden nedsatte beløbets størrelse fra 670 kr. til 570 kr., kom man over vanskelighederne, saa nu er foreningens kasse, takket være dens utrættelige kasserer i balance.

Man har nu, foruden de i 1898 stiftede foreninger i Horten, Drammen, Hamar, Aalesund og Kristianssand, faaet følgende, nemlig: Nordre-Odalen, Trondhjem, Stenkjær, Mære, Ytre Rendalen, Kragerø, Porsgrund, Eidsvold og Bergen — altsaa 9 nye i 1899.

Medlemsantallet omkring 750,000.*)

Med tilbageblik paa det antal foreninger, der er kommet istand, og paa hvormeget der forøvrigt har været arbeidet, kan L. K. S. F. være tilfreds med sit aars-virke.

Paa den anden side har foreningen og da særlig dens bestyrelse havt et kampens aar, da L. K. S. F. har været udsat for stadige og ubeføiede angreb, tildels fra en dobbelt ild, og fra kanter, hvorfra det mindst skulde ventes. Dette har man dog baaret med ro, idet man *inden* L. K. S. F. har havt et hyggeligt og enigt samarbeide for fælles sag.

Uddrag af L. K. S. F.s regnskab

for 1. januar 1899 til 20. febr. 1900.

Indtægt.			Udgift.		
Rest paa medlemskontingent for 1898	kr.	10.00	Til Oslo prenteværk for 500 navnelister	kr.	550.96
Kontingent for 1899	"	288.50	Mappe til listerne	"	5.60
do. indkommen for 1900	"	27.00	For medlemstegn	"	25.85
Indkasseret paa navnelister	"	60.00	Udgifter ved møder	"	18.50
do. - kronelister	"	140 00	Repræsentationsudgifter	"	18.00
Indkommen ved gaver	"	154.25	Avisregninger	"	5.60
Laan	"	500.00	Porto	"	45.52
Kassebeholdning fra 1898	"	9.37	Telegrammer	"	5.30
			Papirsager	"	3.65
	Kr.	1189.12	For indkassering af medlemskontingent	"	9.45
Udestaaende udenbys kontingenter for 98 og 99 kr. 128.00.			Betalt gjæld:		
			til comt. Wedel Jarlsberg	"	350.00
			til statsraadinde Qvam	"	150.00
Kassebeholdning	Kr.	0.69		Kr.	1189.43

Regnskabets rigtighed bevidnes.

Mathilde Fossum, f. t. revisor.

B. Wedel Jarlsberg, f. t. kasserer.

*) I det nye aar er dannet en forening paa Tromsø med 100 medlemmer.

Et bænkeforslag.

Kjære redaktør!

Det er ikke min hensigt gjennem disse linier at optræde som samfundets reformator — det har jo sine behørige autoriteter baade kommune og hvad det heder, men da disse »vægtere« synes at slumre altfor ofte ved høilys dag, kunde kanske kvinders opmærksomhed i en sag som denne, jeg her vil omtale, være paa rette plads — og nu om vaaren — i rette tid.

Det er bænkene i Kristiania — eller de bænker, som *ikke* er. Kommer man fra de store kulturlandes hovedstæder, slaar det en strax — især efter at byen har taget en saa enorm vækst, som i de sidste aar — hvor kan »en træt kvinde«, kontordame, udvaaget mor, fattig, belæsset kone sætte sig og finde hvile eller trække frisk luft? Man kan gaa og gaa i det uendelige — udenfor i omgivelserne af byen som i den. Aldrig en bænk. Krakker var der i sin tid paa Kirkeveien, men en komfortabel bænk med rygstød — aldrig. Dette er noget af det, man kan regne til smaa forholde. Byen har voxet for sterkt udad i forhold til sin indre, kulturelle vækst — den staar stille af og til — som f. ex. i dette tilfælde. Altsaa mange flere bænker! Gode bænker!

Spectator.

Fra Horten. *Landskvindestemmeretsforeningen* afholdt møde den 28de marts med diskussion om hovedforeningens forslag til en fælles demonstrationsdag. Dette vandt stor tilslutning, og man troede bestemt en saadan samlingsdag i aaret vilde virke gavnlig for foreningen — dog ikke med »tog gjennem gaderne« som program, da vistnok kun et faatal af kvinder vilde møde frem ialfald i smaabyerne.

Man udhævede som mest passende til demonstrationsdag enten den 23de januar, Camilla Colletts fødselsdag, eller den 1ste juni, i den lysere aarstid, da det kunde hænde naboforeninger ønskede at slaa sig sammen til festligheden.

Dernæst foretoges valg paa bestyrelse: Formand frk. M. Høeg, frk. L. Broch og frk. A. Aschehoug. Suppleant fru O. Utheim.

Frk. J. Randers havde frabedt sig gjenvalg.

Som foreløbigt arbeide til medlemsantallets forøgelse forpligtede hver af de tilstedeværende sig til inden næste aarsmøde at skaffe ialfald *et* nyt medlem.

Som omtalt i »Nylænde« 1. april, feirede Kr.a kvindelige handelsstands forening sin tiaarsfest 20. marts. Indbudne var, foruden formændene i Drammens og Bergens kvindelige handelsstands foreninger, den ved foreningens stiftelse valgte midlertidige bestyrelse og den første faste bestyrelse. At repræsentanten fra Bergen fremmødte, trods den kolde aarstid, viser, hvor varmt man »der vester« følger »moderforeningen« paa østlandet.

Under musikens toner førtes æresgjæsterne tilbords af bestyrelsen, hvorefter frk. Anna Mossevig oplæste en af M. H. forfattet prolog. — At deltagerne ikke kunde »tie« paa tiaarsfesten er selvsagt, hvorfor ogsaa talernes strøm flød rigelig og aabnedes af frk. Anna Mossevig, der stemningsfuldt holdt talen for foreningen med tilbageblik paa de svundne aar, hvorpaa frk. Marie Kjennerud talte for den første bestyrelse, hvortil der knyttede sig en for anledningen forfattet sang med uddeling af »ordner« til foreningens »stjerner«. Under festen indløb bl. a. telegram fra Bergens kv. handelsstands forening og fra fru Betzy Kjelsberg, Drammen.

Den stemningsrige og vakre fest fortsattes under jubel uden ende til langt over midnat.

(K.)

* * *

Generalforsamling afholdtes 6. april. Formanden, frk. Ida Groth, oplæste aarsberetning og regnskab, hvoraf fremgik, at foreningen nu tæller ca. 700 medlemmer og eier ca. kr. 770. Derefter skredes til valg paa 3 nye bestyrelsesmedlemmer if. lovene, hvilket resulterede til, at formanden, frk. Groth, og frk. Bertha Nielsen gjenvalgtes, og som nyt bestyrelsesmedlem indvalgtes fru Tønder Mathiesen. Suppleanter blev: Frk. Asta Lindemann og frk. Inga Olsen. Derpaa behandledes Arbeiderpartiets kvindeforenings forslag om foreningens deltagelse i kvindernes stemmeretstog 17de mai, hvilken sag man imidlertid paa grund af lidet fremmøde fandt, var for stor til at afgjøres af et faatal af foreningen. Formanden meddelte derpaa, at dette var sidste møde i denne sæson og i Kr.a handelsstands forenings lokale.

(K.)

Rettelse. Forrige hefte i *Henrik Ibsen og hans epilog* staar side 126, »halvhedens kimærer oppe i lyset, som væver eget islæt osv.« Skal være: halvhedens kimærer oppe i lyset: Lindelinerne, som ødelægger mændene for os; men ogsaa sladderens og misundelsens tvillingsøstre, som væver eget islæt osv.

Mr. Treffort heder den udsendte agent, som en tid har været virksom i Sverige for at skaffe unge kvinder til den omtalte kvindernes udstilling i Earl's Court, London. Istedetfor en skjønhedskonkurrence skal det nok nu være en haandarbeidsudstilling d. v. s. der skal arrangeres endel maleriske scener, »illustrerende 24 forskjellige nationaliteter. I hver af disse grupper skal 4 à 6 damer af forskjellig nationalitet sysle med enkelte for deres land eiendommelige kvindearbeider«!! — Men agenten er reist misfornøiet fra Stockholm. Mange havde meldt sig, lokket af fri reise til London m. m. Men Fredrika Bremer förbundet har advaret, pressen har været agtpaagivende, politiet har været inkvisitorisk. Kontrakten, som de unge damer skulde underskrive, var nok heller ikke saa fordelagtig for dem, som de havde troet. Og den engelske legationssekretær viste ingen begeistring for mr. Treſforts projekt. Vi haaber det ikke vil gaa agenten bedre, om han søger at operere paa norsk grund.

Denne Mr. Treffort er nok virkelig Mr. Irme Kiralfy's, direktørens, agent, med legitimation fra ham. Men gjennem »Aftonbladet« faar vi oplysning om, at andre agenter, som savner enhver legitimation fra den kant, har forsøgt at fiske i rørte vande. Dette er meget uhyggelige oplysninger. Naar man hører om, hvor vidt forgrenet den *hvide slavehandels* agentur er, og hvor listige midler den bruger til sine rædselsfulde formaal, kan man ikke være mistænksom nok ligeoverfor saadanne fænomener. Vi har derfor anset det for nødvendigt at raabe endnu et varsko til publikum herhjemme.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 8.)

Silence saa paa hende. »Hvor er David, mor Sheldon?« sa hun. Eunice Bishop sprang frem. »Er du rent fra forstanden, Silence Hoit?« raabte hun. »Ser du ikke, hun er død? Hun er død, aa, hun er død, død! Og her ligger hendes bedste silkehue trampet ned paa gulvet.«

Eunice tog skyndsomt op huen og greb Silence i armen, men hun stødte hende fra sig.

»Hvor er David? Hvor er han henne?« spurgte hun igjen den døde.

De andre kvinder samlet sig om Silence og søgte at trøste hende

og snakke hende til fornuft, mens deres egne ansigter var hvide af skræk og sorg.

Mor Sarah Spear, en gammel kone, hvis sønner laa døde paa gaden udenfor, la armen om den unge pige og forsøgte at drage hende ind til sig.

»Kjære Silence, kanske du faar se ham igjen,« sa hun. »Han er ikke blandt de døde derude.«

Men Silence rev sig løs fra de moderlige arme og for vildt gjennem de andre værelserne, mens de andre fulgte efter og tanten forgjæves kaldte paa hende.

De fandt ingen flere døde i huset, de fandt intet uden ødelæggelse og vild uorden og blodige spor af de vildes hænder og fødder.

Da de kom tilhage til dagligstuen, satte Silence sig paa en stol ved peisen og holdt hænderne op mod ilden for at varme dem. Der var fuldt dagslys ude nu og det store ur, som var kommet til dem langveis fra over havet, tikked. Indianerne havde ikke rørt det.

Kaptein Isaak Moulton løfted lille Mercy Sheldon fra peisen og bar hende til hendes døde mor i soveværelset, og to af de ældre kvinder gik ind der og lukked døren. Lille Comfort Arms stod endnu med ryggen mod yderdøren, og Grace Mather stelte med det døde, lille barn paa bænken.

»Hvorfor steller du med det døde barnet,« sa en kvinde haardt til hende.

»Jeg siger dig, det er ikke dødt, det aander,« svarte Grace Mather; og hun vendte ikke ansigtet bort fra det døde barn.

»Og jeg forsikrer dig, at det er dødt.«

»Nei, det er ikke dødt. Hvis jeg bare fik lidt varm melk til det «

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

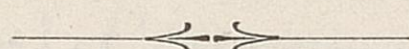

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de mai 1900.	Nr. 10.

Flaget.

(17de mai 1900.)

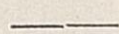

Blaahvidt kors paa blodrød bund, --
folketankens hjertegrund! —
Friheds stolte, unge flag,
høit vi løfter dig idag!

Gud dig signe! — Hjerteblod
banker, strømmer dig imod!
Gud dig signe! — Livets sol
bølger om din sagapol!

Thora Holte

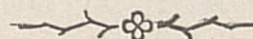

August Th. Deinboll.

14de juni 1810 — 25de april 1900.

En varm ven af kvindernes sag og af »Nylænde« var han. En af de faa helt ud trofaste.

I en artikel i »Nylænde«*) »*Et diamantbryllup*« er der fortalt om fhv. sognepræst August Th. Deinboll og hans forhold til kvindesagen.

Da jeg skrev den artikel, var det med en vemodig følelse af, at jeg aldrig skulde faa se ham mere. Ti han og hans hustru var da netop flyttet fra Kristiania til Tysnæs i Bergens stift for at tilbringe de sidste leveaar i sønnens hus. Men den glæde fik jeg og mange med mig at faa se ham endnu engang. Ved det første landsmøde for kvindesagen i Norge, Bergen i august 98, mødte ogsaa Deinboll, kvindesagsforeningens æresmedlem, og frue. Uforglemmelig for dem, som deltog i mødet, er vist det ærværdige par, som de sad paa hver sin side af talerstolen. Det gav ligesom vigsel til det hele.

Men gamle Deinboll var ikke bare tilhører. Paa det store, offentlige diskussionsmøde tog han ordet for at støtte kvindernes stemmeretskrav. Og nogle dage efter optraadte han paa det sædelighedsmøde, der holdtes, og de, der fordred retfærdighed ogsaa for de dybest sunkne kvinder, havde der en støtte — og en kraftig støtte i ham.

Alt hvad der var retfærdigt og barmhjærtigt og ædelt havde en ven i ham. Det hørte med til hans kristendomsopfatning, at det skulde man elske.

Han var som en af de vise oldinge, man læser om i de gamle bøger, men som man sjelden ser, der steg frem for folket og lagde sit ord i vegtskaalen, naar de moralske værdier skulde veies.

Da jeg i »Nylænde« sendte en hilsen til Deinbolls og hustrus diamantbryllup, brugte jeg ordene »lys og fred«. Fra diamantbrudgommen kom der brev med *særlig* tak for de ord. Saa blir det da nu:

Lys og fred over hans minde!

Gina Krog.

---

*) No. 14, 11te aargang.

1ste bind
af
The International Congress of Women, 99.

Første bind bringer egentlig ikke beretning om kongressen, men om det internationale raads forhandlinger og møder: »Report of Council Transactions.«

Ved det store internationale møde i London sommeren 99 var det kongressen, som interessered mest. Man hørte udtalelser om, at det almindelige publikum brydde sig ikke om det internationale raad, med kongressen var det en anden sag. De fleste møder i I. C. W. var jo ogsaa for en liden kreds; de holdtes i raadsværelset i *Westminster Town Hall* og var besøgt af repræsentanterne for de forskjellige nationale raad og Honorary Vicepresidents fra de lande, som intet nationalforbund havde. Først senere i mødet blev der adgang for kongressens medlemmer at delta i endel af disse møder mod entré.

Nu, naar det hele verk foreligger, kan det dog hænde, at det er dette første bind, som vil komme til at interessere mest. Her faar man rede paa hele den storslagne organisationsplan, her faar man portræter af de delegerede, desuden ser man heraf, at meget af det, som publikum regned for kongressen, igrunden var raadets møder. Saaledes det store aabningsmøde med presentation af alle landene, dernæst mødet i den store sal i *St. Martin's Town Hall* med tema: Om organisation som en faktor i udviklingen af det moderne sociale liv m. m.

Endelig var det store, offentlige freds- og voldgiftsmøde i *Queen's Hall* arrangeret direkte af raadets president, grevinden af Aberdeen. Desuden tages med i dette bind regnskabet for kongressen, beretninger om de gudstjenester og religiøse møder, som holdtes i anledning kongressen, og om de storartede selskabelige tilstelninger (med portræter

af værtinderne) — samt mange udmerkede oplysninger og alfabetiske fortegnelser.

Forrest i dette bind staar billedet fra sidste møde i det internationale raad i *Cassiobury Park**), og under beretningen om dette møde er et større portræt af hendes majestæt dronning Victoria, som indbød delegerede og medlemmer til Windsor Castle 7de juli 99.

Mens de sex øvrige bind blir at regne som særskilte fagskrifter, saa blir dette bogen om det internationale raad og kongressen i sin almindelighed. Det forord, der citertes af sidst, staar i hvert enkelt af de øvrige bind. Men udgiveren ledsager 1ste bind med et særskilt forord. Af dette ser jeg, at m h. t. hvad der foregik i det internationale raads specielle møder, har man holdt sig til det referat, som optoges paa stedet. Det forklarer mange af forkortelserne. Derimod har man til foredragene benyttet manuskripterne, men udgiveren klager over, at mange af disse var i en mislig tilstand og har voldt hende stort besvær. Jeg er temmelig sikker paa, at vi tre norske talere havde vore papirer iorden, foredragene staar imidlertid ikke i dette bind, men i de følgende, som jeg skal anmelde senere. Den lille tale, jeg holdt ved fredsmødet for de smaa stater og Finland, er derimod med her og gjengivet in extenso.

Jeg har tidligere udtalt mig om de repræsentanters stilling, som kaldtes Honorary Vicepresidents, og at stemningen var for, at de ikke engang skulde delta i diskussionen i raadet. Tausheden var man imidlertid nødt til at bryde, da man fik opfordring til at udtale sig om udsigterne for et nationalt raad i ens fædreland. Det vil maaske interessere at høre lidt af, hvad den afgaaede president udtaler om, at man ved et tillæg til lovene har faaet taushedspligten skjærpet baade for vicepresidenterne og almindelige medlemmer af nationale raad.

»Jeg tror,« siger hun, »vi paa den maade berøver os megen værdifuld hjælp, og at de afgjørelser, som skal fattes af de officielle delegerede, vilde bli grundlagt paa større kjendskab til alle forholde, hvis rigere anledning blev givet til alle raadets medlemmer at udtrykke sin opfatning og give os udbyttet af deres erfaring. — — —

Og ligeoverfor Honorary Vicepresidents synes denne indskrænkning mig at være et endnu større misgreb m. h. t. raadets interesser. De fleste af disse damer er pionerer og repræsenterer en bevægelse i deres eget land, som vi kan ha haab om i tidens løb ved deres hjælp vil samle sig i et nationalt raad. Det skulde derfor synes at være af den allerstørste bedtydning, at faa høre deres ord ved afgjørelser, som kan ha interesse for deres fædrelands kvinder, og som kan indvirke paa dannelsen af deres nationale raad. — — —

*) Det samme, som har staaet i Nylænde for 15de oktober 99.

Jeg føler det som min pligt, idet jeg forlader min presidentstilling, at udtale et inderligt haab om, at denne bestemmelse maa optages igjen til drøftelse og bli forandret ved vort næste femaarsmøde.« ——

Jeg har anført disse ord, baade fordi jeg trodde, de i og for sig kunde interessere herhjemme, og fordi de er betegnende for udgiveren, som ved liberalisme i allerbredeste forstand, ved sin intelligens og overordentlige elskværdighed har formaaet at udrette saa store ting for kvindernes verdensforbund. Grevinden af Aberdeen har staaet som president for The International Council of Women fra 1893—1899.

Idet hun med de bedste ønsker overgir værdigheden til den nye president, Mrs. Sewall, udtaler hun til slutning:

»Der er stor inspiration i det, at være knyttet sammen i arbeidet mod høie idealer, der er ogsaa stort ansvar i det — under de forløbne raadsmøder fik vi erfare begge dele. Gud give saa, at disse følelser maa bo i deres hjerter, som i de forskjellige lande er vogtere af vort forbunds ære, saa de maa kunne opfylde det store haab, som er knyttet til det.«

Ishbel Aberdeen,
Retiring President.

Haddo House,
Aberdeen, december 1899.

* * *

Ovenstaaende portræt af grevinden af Aberdeen er taget af det her omtalte bind, men er i formindsket udgave. En smuk udgave af det hele verk, som jeg i min egenskab af Honorary Vicepresident for Norge har faaet mig tilsendt fra bestyrelsen af det internationale raad, er udlagt paa »Nylænde«s kontor.

Gina Krog.

Brev til Nylænde.

Husmoderbekymringer. — Vaar i fjeldene. — Ankomst til X.ania. — Indtryk. — Kunstens vrangside. — Stykker paa Nationaltheatret. — Leipzigerorkestret.

— —

Kjære redaktør!

Tak for sidst og for den sidste hjertelige afsked paa »Nylænde«s kontor!

»Og saa kommer der snart et brev,« sa De, »om alle hovedstadsindtrykkene?«

»Ja, ja,« svarte jeg saa freidig, »naar jeg bare kommer hjem i ro!«

I ro! Jovist er her ro, her oppe mellem fjeldene; men en husmors liv er sig selv ligt overalt. Jeg havde under min ferie i byen, hvor jeg bare mored mig og »samled indtryk«, glemt alt dette med »skjorterne« — ja, De husker nok fra før, at »skjorter« er mit fællesudtryk for alle disse tusen smaa ting, som næsten tar livet af os husmødre? Og hvorfor jeg er kommet til at kalde det saa, er, fordi skjorter var saa forfærdelig i majoriteten hjemme, hvor der var 9 gutter!

Aa ja, aa ja, alt dette, som evig og altid skal repareres! Du verden, hvis nogen kunde finde op undertøi, som vared livet ud, ham eller hende skjænked jeg verdensmesterskabsmedaljen og mit evige venskab atpaa kjøbet.

Og saa alle disse ting, som vi stadig har at greie op i: Piger, som skal flytte, piger, som skal komme, piger, som slet ikke kommer, barn, som faar kusma og hovner op, saa man ikke kjender sit eget afkom igjen!

Og saa alt madstudiet! Ja, undskyld mig, kjære kollegaer, husmødre i byen, men det forekommer mig, at eders madstel bare er som at leke i en dukkestue mod vort. Der sidder de unge fruer derinde og grubler dybt: »Hvad *skal* jeg vælge, kalvesteg eller oksesteg eller faaresteg?« Og de sukker tungt og finder en husmors liv strævsomt — — — du søde min, om det var bare *valget* om at gjøre! Om stegene idetheletaget eksistered! Men hos os staar de i form af en bøljende okse paa baasen, en dansende kalv eller en brægende sau, som slet ikke skal slagtes *nu*.

»Og barnet raabte i hungersnød:
Ak, kjæreste moder, giv mig brød!
Og moderen svarte: Giv tid, min skat,
nu vokser kornet ved dag og nat!«

— Et digt, jeg stadig citerer heroppe.

Og fisken svømmer under alentyk is, og brødet staar paa staburet i form af rædsomme urørlige melsække; og smørret? Naa ja, det faar vi ogsaa vente med en stund, selv om vi er i smørknibe, for kjørene agter ikke at kalve endnu paa en tid, men saa citerer jeg igjen det gamle anvendelige vers:

»— Giv tid, min skat,
nu vokser kornet ved dag og nat!«

Ja, hvis ikke vi landshusmødre allesammen i mer og mindre grad var i slegt med Edison, saa saa det ilde ud. Men saa har vi jo til

gjengjæld vor høst- og juleslagtning, hvor det ser ud som om alt kjødet fra slagterboderne i Kristiania pludselig var spadseret herop for at maden saa skulde ærgre os paa *den* maaden, ved sin mangfoldighed!

Naa ja, det saa daarligt ud med mit brev længe. Men — *idag er det vaar i fjeldene.* Og da glemmer jeg alt, som er kjedeligt.

Stormen fra syd er over os, vækker os af vinterens gammelmandsdrømme, mens snefonnerne synker afmægtige sammen, skamfulde over, at de ikke er forsvundet for længe siden; bækkene flommer, linerlen er kommet med sin kvidder, himlen blaaner bag hvide, jagende skyer, fjeldene skinner i vaarsolen, som de var poleret, og jeg flygter fra »skjorter« og alt, færdig til at indfri mit løfte om brevet.

— — — Det første indtryk var, at byen var svart, vant som jeg er til at det skinner af alt her paa fjeldet. Jeg liker aldrig den første fart gjennem gaderne fra stationen, naar jeg kommer herfra — skubbe sig frem over graasvart sne, trykke sig frem gjennem et mylder af mennesker, som alle ser ud til at lide af kronisk travlhed. Husene ser ogsaa svarte og uindbydende ud; utilgjængelige forekommer de mig. Hvor ganske anderledes indbydende ligger ikke én gaard paa landet mellem hvide bakker, foran skog.

Men lidt efter lidt aabner de sig for mig, mange af disse huse, aabner sig gjæstfrit og elskværdigt. Og indenfor er lys og varme og luksus. Og kjære, deilige mennesker aabner armene mod mig og ber mig til fest. De dækker sine lange borde, smykket med yndige blomster — aa, deilige, deilige blomster, midt paa vinteren, naar vi har bare tørre grankvister i en vase. Deilige hyazinth med din forføreriske duft, bestandig har jeg elsket dig! Og hvide pinseliljer, og gule, og hæg og syrener *nu* — jeg drømmer mig i syden! Og det dufter og blinker og glitrer for mine landlige øine, saa uvant blit med luksus og kostbare blomster; jeg kjender snart bare markens vilde — og menneskene saa festlig smykket i silke og i fløiel — hvor det fryder mit øie ovenpaa alt »graavadmelet«, som jeg aldrig lærer at elske! Og saa morsomme og interessante, som mange af disse mennesker er, saa gode, saa elskværdige! Og de smiler og nikker til mig og løfter sit glas, og jeg ler til dem igjen og takker dem glad for alt.

Verden er saa styg og menneskene saa slette, heder det. Men *er* det saa, havde jeg nær sagt? Mærkeligt, at jeg saa sjelden møder disse onde mennesker! Alle mennesker er snille mod mig, hvor kan jeg saa jamre over verdens ondskab? Naturligvis har vi vel alle en vrangside — men pyt, idag tror jeg ikke paa vrangsider, for idag er det vaar! og alt det vrange drukner i vaarens deilige, rindende vand! —

Jo, engang derinde saa jeg vrangsiden baade paa menneskene og kunsten, og det var da jeg saa »Damen fra natkafeen« paa Central-

theatret. Jeg skulde jo se alt, ogsaa dette stykke var der nogen som sa. Titelen lød lidet indbydende; men jeg tænkte det kunde være bra at udvide sine menneskekundskaber lidt. Saa mente ogsaa en af mine gode veninder. Og saa gik vi to, men ikke før var vi kommet til billetlugen, før vi begyndte at føle os lidt ilde. Forskende lod vi vort blik løbe hen over publikum. Jo, der sad alle slags folk, unge og gamle af byens fif og af byens agtværdige borgerfamilier, unge piger og unge gutter i flokkevis. Og de lo, lo og mored sig allesammen, hele theatret undtagen vi to, som sad der blege og forfærdede. Var dette noget at le af? Aldrig har jeg havt mere lyst til at graate! Det, som skulde være uskyldig moro og spøg, var i den grad tarveligt gjøgl, at jeg, som ligesom skulde ha sans for det humoristiske, fandt det *bare* dumt. Og det andet — stygt og blasfemisk, smuds og søle, søle og smuds fra først til sidst, ækkelt, væmmeligt. Og sligt spenderer en stor skuespillerinde sit talent paa!

Hun gjør det saa fint, sa man. Men sligt kan aldrig bli fint. Smuds er smuds, om det serveres os paa en guldtallerken og udtales med den nydeligste lille danske trut.

»Kom, saa stikker vi benest æv,« siger hun paa pæredansk til en af sine fordums venner, som optræder i brylluppet, hvor hun agerer værtinde. Og det var der saamæn noget i. Vi burde allesammen »stukket benest æv!«

Og vi tog hverandre i haanden, vi to, som ikke kunde le den kvæld, og holdt endnu mere af hverandre, fordi vi ikke kunde le af sligt.

Naa, jeg vidste naturligvis før, at der eksistered slige stykker og mange endnu værre, saa det var igrunden ikke stykket, som forbaused mig mest. Det var publikum, Kristiania dannede publikum, som ser og gouterer slige stykker, som freidig sender sine unge sønner og døtre hen for at se sligt, lar dem besudle sin sjæl, tabe sin blufærdighed, lar dem faa sine tanker om *kunst* rodet op i sligt.

Nei, men lad dem gaa i Nationaltheatret og se »Over Ævne« 1ste del. *Det* er kunst.

Jeg var saa heldig at faa se dette stykke, som ellers var lagt bort for denne sæson. Kongen vilde nemlig se det. Og jeg gik dygtig spændt, for jeg kjendte striden, som havde staaet om dette stykke, nogle præsters indvending mod at fremstille det paa scenen. Men jeg sad der fuldt bestemt paa at ha min egen mening; det skulde faa virke ved sin egen kraft.

Og virked gjorde det. Deiligt, deiligt.

Hvordan er de indrettet, de mennesker, som forarges over sligt, og kanske ikke over »Damen fra natkafeen«?

Er det jeg, som er synkvervet? Eller hvem? Naturligvis findes der ikke en præst, som ikke vilde forarges over »Damen«; men —

nogen protest har jeg ikke set. Skulde det være *mere* paakrævet at protestere mod »Over Ævne«?

Jeg sad som i kirke og saa det, høitidsstemt, grebet den hele tid, ja, saa grebet, at jeg følte det som en fysisk anstrengelse at se det.

For det første blir jeg altid høitidsstemt ligeoverfor ægte kunst. Og for det andet ruller jo dette stykke op for os et storslagent billede af det, som dog en gang i alles liv blir eller har været »det ene fornødne«, kampen mellem tro eller ikke tro. Og ingen, som ikke *vil* se vrangt, skal kunne si, at ikke forfatteren og skuespillerne har gaaet til sit arbeide med alvor og grebet sind. Bjørnson mene, hvad han vil, om kristendommens over evne, dens høihed og storhed, dens aldrig overvundne magt over sindene, har han *dog* vist os.

Og at det glap for *disse* mennesker, det gjør mig intet i min tro paa kristendommen, for den har for mig aldrig staaet eller faldt med *underet*. Det har aldrig *faldt mig ind* at kræve et under, og aldrig har Kristus stillet underet op som noget hovedstykke Tvertimod.

Derfor blir »Over Ævne« for mig ingen forkastelse af kristendommen, intet bevis for *kristendommens* over evne, kun *disse* menneskers maade at tage den paa var over evne Men et gribende billede er dette stykke paa kristendommens evige kraft til at virke paa menneskesindene.

Og nu spillet – hvor var det ikke fuldkomment!

Mærkelig nok er jeg kræsen paa skuespilkunst, kanske man netop blir det, naar man sjelden ser noget? Sikkert er det, at min kritiske sans aldrig er saa vaagen som i theatret; uafladelig siges og gjøres der noget, som ødelægger illusionen for mig. Men i »Over Ævne«? Ikke et øieblik brast den. En slig helhedsvirkning synes jeg aldrig at ha faaet i theatret. Fru Dybwad er som fru Sang, jeg havde nær sagt fænomenal, slig som hun spiller rollen ud i dens mindste detalj. Jeg er dog ikke vis paa, at hun ikke kunde naaet en endnu høiere virkning ved at anlægge rollen lidt anderledes. Men — hvem har lyst til at pirke ved noget i og for sig saa fuldkomment, som fru Dybwads spil her.

Mest greb dog de to unge mig. Elias og Rakel, dette deilige søskendpar, som baade i 1ste og 2den del af »Over Ævne« er noget af det vidunderligste, vor literatur eier. Og slig som Halfdan Christensen gir os den unge, søte, klodsede, ulykkelige gutten med de lidt for korte ærmer! Aa, hvor han var *levende* og ægte i al sin grænseløse sorg! Og saa han og søsteren sammen, naar de uafladelig slaar armene om hinanden og udtaler hverandres lidelsesfulde, forpinte tanker — — — — — og jeg sad der og tænkte: Det var ingen sag, om alle som holdt paa at miste sin barnetro, kunde *sørge* slig, som disse

to. Der er nok noget i det deilige ord: Salige er de, som sørge; thi de skulle husvales.

Nei, nei, kjære præster landet rundt, saa vore unge bare slige stykker paa theatret, saa var det nok ingen sag.

Men jeg saa mere af det, som er »forkastet« af godtfolk. Jeg saa »Gengangere«.

Atter sad jeg og sammenligned dette og »Damen«? Du store min! Det er jo blasfemi at nævne disse to navne sammen! Jeg var igjen i kirke og hørte en præken saa gribende og alvorsfuld, som jeg aldrig har hørt den før! Ibsen har kanske aldrig naaet høiere end her, aldrig vist os saa mægtigt netop sin moralske kraft som i dette stykke, der i moralens navn saa længe har været udelukket fra vor første scene.

Ogsaa her var det Halfdan Christensen, som gav os mest. Han *var Osvald*, og dermed er alting sagt.

Men frøken Reimers strak ikke til som fru Alving. Hun sa alt, som det skulde siges; og alligevel saa var det ikke slig! Denne mor, som har elsket og lidt og ofret uden grænser, var det ikke. Men fru Wettergren som Regine, ja, det var paa en prik Regine, saa simpel, saa hjerteløs, saa uforstaaende sad hun der med champagneglasset, mens de andre to, mor og søn, gav os sit livs rædsomme tragedie. —

Saa var det Drachmanns »Gurre«, som gik, mens jeg var derinde. Der havde jeg glædet mig til at se noget rigtig lyrisk og romantisk, men blev noksaa skuffet i *det* haab. Det hele er et stykke kras middelalder, og det forekommer mig, at Drachmanns temmelig brutale realisme her har været mere paafærde end hans lyrik.

Men der var megen øienslyst. De deilige, stemningsfulde dekorationer, akkompagneret af blød musik, fru Dybwad, yndefuld at skue som Tovelil, og — igjen vor uforlignelige Christensen i en ny aabenbarelse: ung og slank og fager som Heinrich Minnesanger. Over ham og Tove var stykkets romantik: men Fahlstrøms kong Wolmer var desværre kjedelig. Mon ikke Christensen skulde havt den rolle? Mon ikke Wolmers grænseløse ve og klage vilde været mere udholdelig at høre da?

Naturligvis saa jeg ogsaa »Moderate Løier«, som forekom mig noksaa moderate; men da det var første gang, jeg var i Nationaltheatret, jeg saa det, glodde jeg henrykt paa vort nye, deilige theater, som imponered mine landlige øine over alle grænser. Jeg synes vi kommer os svært i hovedstaden nu.

Men jeg har gjemt det bedste tilslut, det som var bare, bare fest og henrykkelse, nemlig Leipzigerorkestrets Wagner- og Beethovenaften.

Ingen som ikke har hørt et stort og kunstnerisk orkester ved, hvad musik er for noget vidunderligt noget. Hvor lilleputagtig blir ikke en enkelt herre eller dame, som spiller og synger, mod dette brusende væld af toner! Disse enkelte, som staar der og tolker os musik, ja, de er fra musikens verden, bringer os ofte deilige bud derfra; men et orkester, det *er* musikens vidunderlige skjønhedsverden eller, om man vil, skjønhedshimmel; for de ligner ingenting her paa jorden disse toner. De er deiligere end alt, vi har drømt os om livet.

Og her vil jeg slutte; for naar man er kommet paa toppunktet, saa er der ikke mere.

Jo, det er sandt, De maa hilse »Piana« og si, at naturligvis har hun ret; men alligevel var jeg blandt dem, som stod i forhallen under sidste numer. Jeg har det nemlig slig, at jeg nødig vil ha mine skjønhedsindtryk ødelagt ved straks bagefter at — klemmes ihjel og maatte gaa hjem uden spor af reisetøi! Slig som jeg indretted mig, kom jeg i dybeste fred ned paa gaden og slap alle slags ærgrelser og ængstelser.

Med mange hilsener Deres

H. L.

Fru Aagot Gjems Selmers foredrag for kvinder i Studentersamfundets sal tirsdag den 8de april: *Om børns sædelige opgragelse* mødtes med stort bifald og sympati af det talrige publikum.

Paa generalforsamlingen i N. K F., Trondhjem, den 27de april blev tre nye bestyrelsesmedlemmer valgt nemlig: Fru Thyra Jürgens, frk. Helga Kvenild og frk. Astfrid Storm. De tre aftrædende, fru Løken, fru Jahn og frk. Thora Storm havde frabedt sig gjenvalg. De gjenstaaende i bestyrelsen er: fru V. Jenssen og frk. M. Hjorthøy.

Paa generalforsamling i L. K. S. F. samme dag blev den forrige bestyrelse gjenvalgt med akklamation. Frk Astfrid Storm, formand.

I Hortens L. K. S. F. holdt frk Gina Krog tirsdag den 8de mai foredrag om *Kvindernes verdensforbund.* Formanden frk. Høeg, takked i hjertelige ord for foredraget, hun haabed at frk. Krog vilde ha held med sig i denne sag, saa at Norge, »fremtidens land«, ikke altfor længe maa lyse med sit tomrum i kvindernes verdensforbund. — —

Onsdag den 9de holdt frk. Krog foredrag om Camilla Collett i diskussionsforeningen, Horten, senere selskabeligt samvær.

Nationalteatrets støtter.

Frøken Sofie Parelius.

»Min hjerte søn, jeg er for gammel til at danse.«

Ianledning Frøken Parelius' afskedsforestilling paa Nationalteatret den 14de mai 1900.

Billedet med citat — Magdelones replik i Jean de France — er os velvillig overladt af kunstnerinden.

Henrik Ibsen og hans epilog.

Foredrag holdt i en diskussionsforening.

(Slutning)

V.

Vi ser i John Gabriel Borkman den helstøbte mulighed — den dybere Svanhild, den lysere Agnes, den gamle Solveig, men nye Ella med den nye kraft i sig, som er kommet ind i kvindens liv, uden at fortrænge den gamle. Men Borkman ofrer hende for forfængelighed og materialisme til fordærvelse for sin »anden« kjærlighed! — sin frue — og sit hele hjem. Hvorledes verdensmændene opfatter kjærligheden viser sig her. Borkman tror, at Ella blir tilfredsstillet, naar hun blot faar en mand. Han forstaar ikke en kvindes kjærlighed, det er hende selv.

Ser vi saa paa epilogens kvindeskikkelser, saa blir: Maja den kvinde, som dræber kvindeligheden i sig, som vil intet skal staa hemmende for hendes vidunderlige friheder. Hun ved, at bjørnejægeren har kun magt over hendes sanser og ikke over hendes sjæl, og dog følger hun ham.

Men Irene? — Læser man hendes repliker ret, gjemmer de sædeligt alvor og dyb visdom. Hun vil løse de stygge baand, som binder kjærlighedslivet. Alle burde forstaa, at friheder og frihed er to ting. Maja gaar nedover, Irene opover til renselse. Hun er den kvinde, som gaar udad for at hjælpe manden, hvis ansvarsfølelse er slappet, hun er den kjærlighedens kvinde, som spottes og krænkes overalt, ti manden ved ikke, at det netop er kjærligheden, som leder den selvstændige kvinde i hendes arbeide for samfundet. Han kan underlig nok ikke forstaa, at denne kvinde ikke kan miste kvindeligheden gjennem sit arbeide. Han ser ikke, at det er hans lovpriste Lindeliner, som mangler den.

I Brand siger Agnes: »Jeg skal hærdes for at ville.« Men mandens moral maa ogsaa hærdes for at ville.

I Kjærlighedens komedie, hvor hjemmet skildres, heder det: Det er den stille, hjertevarme strøm af venlig agt, »som kan sin gjenstand hædre,« og »det er den mandekraft, som rækker gjennem aarene«.

Saa kunde det ikke længer skildres nu. Tiden har gjort forandring i kjærlighedens komedie. Kvinden er ikke en gjenstand mere, og mandekraften er mere døende.

I Ibsens senere digtning blir det jo ogsaa altid til »problem«, naar mands og kvindes forhold skildres, og problemdigtningens sum, paastaar jeg, er dette: Hvorledes bygge hjem?

I hans fire sidste bøger viser digteren — med eller mod sin vilje —, at sumfundslivet ikke kan leves uden fader, moder og barnet i harmoni. Det er, som vi deri skimter vort eget individuelle liv, der ikke kan leves uden den treenige gud.

Men i epilogen, som man siger slaar af paa kvindeidealet, der fremholdes netop, at manden til sin egen ulykke har holdt det paa afstand, men i det stadige raab: »vaagn op, og vord mand!« blander sig ogsaa en formaning til de kvinder, som begynder at svigte idealet.

Det maa allermindst ske, hvis en løsning og forsoning skal bli mulig. Da maa kvinde og mand gaa sammen opover. Ligesom kvinderne stræber opad mod mændenes forstandsliv, maa til gjengjæld mændene gaa opad mod kvindernes følelsesliv. Det er jo de to sider af kvindesagen. Det er den eneste vei til at bygge baade hjem og samfund.

Men — »der er saadan sanselig luft i epilogen«, synes mange. Jeg synes ikke det. Heller minder den om desinficerende stoffe, som pirrer i næsen — og det maa vist til, naar anatomiske billeder skal fremvises, naar man skal ta i øiesyn de steder, hvor sygdommene har raset og herjet.

Gid vi bare alle kunde være med at desinficere. Her er fuldt op af sygdomsspirer, hvor vi vender os, ikke mindst i den degraderende variete og jonglørkunst og literatur, som behersker sanserne, men ikke giver spor af næring til sjælen. Lad os vende os bort fra den og i taknemlighed og kjærlighed studere vor literaturs store mestere, der er nyheder nok.

Det er den gjængse opfatning af den Ibsenske digtning jeg har vendt mig mod i mit foredrag, og før jeg slutter, vil jeg endnu fæste mig ved et par almindelige indvendinger:

Digteren skildrer ikke livet, som det er, siger man, hans personer er ikke virkelige mennesker. Nei, digteren skildrer ikke de tusen hjem i almindelig forstand. Men digteren skildrer de hjem, som socialt gaar i spidsen og influerer paa omgivelserne. Fra dem er det giftstofferne spreder sig ud gjennem presse og literatur.

Mange samler sin indvending mod Ibsens digtning deri, at den forkynder, at menneskelivet kan leves uden kristendom. Heller synes jeg det modsatte er tilfældet. Digteren har jo selv sat sin begrænsning deri, at han kun skildrer verdenslivet. Men dette har han skildret saa, at det er blevet udtalt om hans bøger, at de gaber efter Jesus*),

*) Pastor Jansens udtalelse.

den dybeste ros, digteren kan faa. Lærer ikke hans bøger os, at kun paa grundlag af kjærlighed og religion kan menneskelivet udvikle sig sundt og sandt, og at vort liv, arbeide og ansvar hører sammen.

Og ansvaret har naaet os alle — i samfundet, i hjemmene, den gifte som den ugifte. Vi maa voxe os store og stærke og haabe den dag vil komme, da mand og kvinde vil række hinanden haanden enten de mødes i hjemmene eller i samfundet — da deres individuelle evner fuldt bevidst vil *udfylde* hinanden, saa de i harmoni kan arbeide paa livets store opgave.

Saa blev det da ikke *Eros*, som drømmer sig bort i solnedgangen, men *Eos* — morgenrødens gudinde — forklaret og benaadet i livets solnedgang.

Gid vi saa alle maa vaagne til den nye dag.

Se solen, hvor straalende den stiger op. Altid den samme og dog hver dag viende sit arbeide i nye, rige farvespil, hæver den sig høiere og høiere, indtil den fra sin høieste plads deroppe giver os sin største kraft og lys.

Saa vil ogsaa vi begynde vor dag, altid den samme og dog altid ny i vor hilsen til hver vaagnende arbeidsdag — stadig opadstigende, indtil vi i vort livs middag kan give vor største kraft og sprede lys og varme over døgnets kav og strid.

H. T.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 9.)

Mor Carson begyndte at græde. Hun trykked sit lille, levende barn tættere til sig. »Lad hende være,« hulked hun. »Det underlige er jo, at vi ikke alle er gaaet fra forstanden. Hun gik grædende hen til lille Comfort Arms ved døren. »Kjære ven min, kom nærmere til ilden,« bad hun hende med graadkvalt stemme.

Den lille pigen saa trodsig op paa hende. »De faar ikke komme ind,« sa hun, »de onde vilde skal ikke slippe ind igjen.«

»Med Guds hjælp skal de nok ikke det. Men kjære barnet mit, gaa bort fra døren nu.«

Comfort rysted paa hodet, hun ligned sin far, da han kjæmped paa Deerfields marker.

»De vilde er borte nu.«

Men Comfort svared ikke et ord, og mor Carson satte sig ned og la sit barn til brystet.

En af kvinderne hang grødgryden over ilden, en anden la nogle poteter i asken for at stege dem. Fra mor Sheldons sovekammer kom de to kvinder ud med alvorlige, anstrengte ansigter og holdt sine stive, blaa fingre over ilden.

Eunice Bishop, som holdt paa at røre i grøden, saa paa dem med nysgjerrighed. »Hvorledes ser de ud?« hvisked hun.

»Saa fredelig som om de sov,« svarte mor Spear, en af de to kvinder.

»Og barnets hode?«

»Vi tog paa hende den lille kappen med kniplingskanten.«

Eunice rørte i den boblende grød og fortrak ansigtet ved den stærke damp og hede. Nogle af kvinderne dækked bordet med Hannah Sheldons dug og messing-tallerkener, og frokosten blev snart sat frem.

Lille Comfort Arms var sunket ned ved den jernbeslagne dør. Hun var faldt i dyb søvn. Hun sov paa sin post som den skildvagt, hvis søvn aftenen iforveien havde bragt ødelæggelse over Deerfield landsby. Mor Spear løfted hende op, men det krøllede hode sank tungt ned.

»Vaagn, Comfort, her er en tallerken med varm grød til dig,« raabte hun i øret paa hende. Hun førte hende over til bordet, mens Comfort tumled svagt fremover, og satte hende paa en stol med en grødtallerken foran hende paa bordet, som hun spiste usikkert og famlende, med taage for øinene og med nikkende hode.

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

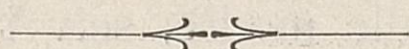

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste juni 1900.	Nr. 11.

Om vore børns sædelige opdragelse.

Foredrag af

fru Aagot Gjems Selmer.

Bladene har ikke lov til at referere fru Aagot Gjems Selmers foredrag, men det vilde falde unaturligt ikke alligevel at ofre det en liden leder og orientere lidt om emnet, ti der har været en rent exempelløs tilstrømning af Kristianias kvinder til alle foredragene. Man tænke sig Studentersamfundets store sal overfyldt en gang, den store logesal to gange. Idet dette skrives, gjentages foredraget i Calmeyergadens bedehus.

Exempelløs! — — indvendes der fra enkelte kanter haanlig. Er det ikke den samme sensation, Kristiania har saa let for at ligge under for i ny og næ, og som pleier at efterfølges af en ligegyldighedens og sløvhedens reaktion, straks der kommer en ny mode.

Men det er nu alligevel værd at lægge mærke til, at det er dette emne, som har vakt sensationen, og selv om det skum, man kalder massen, pleier bli til intet om en stund, saa har man dog erfaring for, at der ofte er lidt igjen under skummet, en minoritet, som holder fast.

Og at det ikke væsentlig var nysgjerrighed, som førte saa mange kvinder sammen gang paa gang, fik man en bestemt følelse af ved at betragte publikum; i det bifald, som lønned foredragsholderen var megen taknemlighed med — det var ikke til at ta feil af.

At der ogsaa kommer frem kritik, at det store ry, som har gaaet af foredragene, ogsaa har bragt endel kvinder skuffelse, maa man jo paa den anden side være forberedt paa.

»Er det noget at belære os mødre om?« har vi hørt fra vore læsere, »vi ved da mere end som saa.«

Men det er nok ikke alle mødre, selv i de mest oplyste klasser, som er saa ovenpaa. Man kan jo undertiden rent forbauses over, hvad de, som skulde være erfarne mødre, ikke ved.

Hvad emnet angaar, saa har jo kvinder her i Kristiania for længe siden talt offentlig om den hygieniske side af barnets sædelige opdragelse, som den første del af foredraget dvæled ved. De har nok ofte syntes de talte for døve øren, tiden var ikke inde endnu, men det har ganske vist gjort sin store nytte. Om det samme emne i sin helhed, som fru Gjems Selmer behandler, er der i aarenes løb kommet mere og mindre vellykkede brochurer*) af en mand, to mænd, flere mænd — men de har ikke anslaaet tonen, som har kunnet fange mange kvinders øren, saa det meste af belæringen er vel gaaet tabt. Og om emnet i denne udstrækning har ingen kvinde før holdt foredrag her i byen.

I Bergen derimod havde man i 1897 et mødremøde om samme sag, det var besøgt til trængsel og vakte megen opsigt. Man var saa heldig at ha til indleder en kvindelig læge, fru dr. med. Feilberg. Om det blev efterfulgt af flere møder, ved vi ikke, dette ene maa ihvertfald vist ha gjort sin nytte ved den grundig belærende maade, der blev gaaet frem paa.**)

Men for at komme tilbage til kritiken over fru Gjems Selmers foredrag, saa siger den, at netop hvor det vanskeligste og mest komplicerede begynder, stanser veiledningen — og det kan kritiken ha ret i.

For i fru Gjems Selmers foredrag var det ikke det belærende, som blev hovedsagen, endnu mindre var det nogensomhelst løsning af vanskelige spørsmaal, det var ikke dyrekjøbt filosofi og mente vel heller ikke at være det, autoriteterne toges fra nært hold, og som kilde benyttedes populære smaaskrifter.

Nei, det var noget ganske andet, som gjorde den store virkning, det var gemytssiden ved foredraget, som tog publikum. Her var en mor og opdrager, som talte til mødre og opdragere, det var naar hun gav af sit eget, at hjerterne rørtes. Og det var en glad giver. Den lyse optimisme, som strømmed ud fra talerens egen erfaring, fra hendes

---

*) Foredragsholderen anbefalede enkelte af disse brochurer.

**) Se korrespondence fra Bergen af A. Hv.: Et vanskeligt spørsmaal. Nylænde, 15de marts 1897.

eget hjem, virked oplivende. Det var som alle de svære sider ved kjønsspørsmaalet helt glemtes over barnekammerets idyller.

Vi har tidligere pegt paa, at de husmoderlige interesser truer med at overskygge de moderlige, det har længe set ud, som om interessen for opdragergjerningen har været *forholdsvis* liden. Men iagttog man publikum ved dette foredrag — saa forstod man, at det ikke er ligegyldighed, som har gjort mødrene saa tause, heller er det nok en dump følelse af opgavens sværhed, en følelse af afmagt overfor storbyens indbrydende indflydelser, heller for manges vedkommende angst og hjertesaar.

Og den, som talte, la en lindrende haand paa saaret, og mens hun talte, syntes det svære let og ligetil. Lad være at opgaven igjen for mange vil føles tung strax der skal tages fat, lad være, at man slet ikke ser med foredragsholderens syn, og at man synes hendes anvisninger og raad ikke hjælper ved egne forhold — saa er det dog godt at ha følt hjertet varmet ved fælles sag, sindet sympatisk bevæget mod samme maal. Der er smitte i det blide og glade, som i det triste og tunge, og mange kan være jaget ind i passivitet ved et altfor trist syn paa opgavens sværhed.

Før vi slutter, maa vi gjøre os den glæde at notere følgende fra vort referat:

Hvor foredragsholderen viste sig inspireret af kvindesagens ideer, fik hendes ord størst friskhed og kraft.

Fru Aagot Gjems Selmer kom i et godt og heldigt øieblik. Det var, som alt var oparbeidet og forberedt og stod og vented paa den mor, som kunde række en hjælpsom haand til andre mødre. Og hun ofred af sit eget glad og villig. Hun har derved tat et godt tag med i det isbrydningsarbeide, som maa til for barnets sag.

Det ved vi, at først naar kvindernes frigjørelse er fuldbyrdet, kan barnet for alvor bli indsat i sine rettigheder. Saa det har lange udsigter. Men vi ved ogsaa, at ethvert godt arbeidstag fra den ene af kanterne, er en hjælp for det hele arbeide.

Derfor er ingen nærmere end »Nylænde« til at si den elskværdige foredragsholder tak for hendes kjække daad.

I Nordre Odalens L. K. S. F. er valgt til bestyrelse: fru Thea Linner, frk. Marthea Rovelstad og frk. Karen Rovelstad. Den sidste er valgt til formand. Frk. Mathea Trøften havde frabedt sig gjenvalg.

Indledende bemerkninger
i et ordskifte om maalsagen i Kvindestemmeretsklubben.

Ved

Hulda Garborg.

Naar jeg skal prøve at forklare lidt om, hvad maalmændene vil og ikke vil, saa maa jeg først faa si et par ord om maalmændene selv.

Folk tror øiensynlig, at maalfolket er en vel organiseret klike, for ikke at sige bande, der, som Bjørnson udtrykte det, i samraad og skjøn endrægtighed sidder og »punscher sammen love« til rigsmaalets udryddelse.

Men det er nok ikke rigtig saa.

Maalmændene har lige til den dag idag siddet hver paa sin tue og digtet og drømt; den ene har lidet vidst om den anden, og mindst af alt har de forstaat sig paa praktisk arbeide; deres eneste styrke har vært deres kjærlighed og uryggelige tro.

De fleste af dem har vist vært fuldt klare over, at deres stræv kun har vært smaa stene til den stolte bygning, hvis gjenreisning de drømte om, og at de aldrig selv skulde være med at høste frugterne af sit arbeide. De vidste, at der i et folks liv »ikke regnes med aar, men med menneskealdre«, og de ventede i almindelighed ikke nogen løn for sit stræv; men ofrede heller ydre fordel for at kunne arbeide for sin kjære, norske tanke. Jeg behøver bare at nævne Vinje og Fjørtoft; vi ved jo alle baade hvad de gav og hvad de ofret. Og folk som Berner, Christopher Bruun, Janson, Aasta Hansteen, statsraad Qvam og mange andre af vore ældre nulevende maalmænd kan nok ogsaa fortælle et og andet fra sin første maalstrævertid, som viser, at det virkelig har kostet lidt at være norsk her i landet.

Men flokken er vokset, smaat, men jevnt, og man har da ment, at tiden nu var kommet til praktisk arbeide, ja, at dette nu maa til, om ikke folkesproget skulde komme rent i opløsning (som tilfældet er omkring i byerne for det meste). Og at folkesproget bør holdes oppe, erkjender jo omtrent alle nu, selv om de ikke vil være med paa det, som maa til, for at det *kan* holdes oppe.

Men om midlerne er der forskjellige meninger blandt maalmændene selv. Der er jo maalmænd af alle slags anskuelser havde jeg nær sagt,

og i snart sagt alle partier, og nogen organisation *er* der altsaa ikke, de arbeider hver paa sin kant, ofte uden at vide om hinanden, og der kan komme forslag fra en kant, som fra andre hold møder den skarpeste modstand. Naar man altsaa skal snakke om, hvad »maalmændene« vil, saa er det ikke saa ligetil; man faar holde sig til, hvad der oftest og stærkest kommer frem i deres skrifter, og hvad der i det hele synes at ha flertallet for sig.

Ud fra, hvad jeg ved om dette eller har indtryk af, faar jeg da i ganske enkle træk sige, hvad jeg tror de fleste maalmænd vil og ikke vil.

Først vil jeg da sige, at maalmændene *ikke* vil »maalkløve« landet. Det lar de nok være, for landet er maalkløvet før og har været det nu i flere hundrede aar, fra reformationen omtrent. Ved tvang fik vi da gjennem danskevældet dansken ind, først i kirken og bøgerne, særlig bibeloversættelserne, og gjennem den hele administration; gjennem danske embedsmænd og andre indvandrere og siden gjennem norskfødte, som uddannedes i Danmark, blev det efterhaanden landets fine sprog. Det gamle norske sprog blev af embedsmændene mer og mere glemt; tilsidst maatte ogsaa de norske love oversættes til dansk, og dansken blev »rigsmaal«.

Vi mistede vort gamle, nationale rigssprog i denne samme store nedgangs- og forfaldstid, da omtrent alt, hvad landet eiede af gammel kultur og levninger af gammel magt døde eller blev undertrykt eller ødelagt eller røvet fra os.

Men sproget kunde dog ikke *udryddes*. Det trængtes bort fra hæderspladsen, men det levede videre som folkesprog. Og det levede et stærkt og rigt liv og havde sin kultur, ja, sin literatur, om den end ikke var trykt. Og denne literatur, den saakaldte folkedigtning var af et saadant værd, at sagkyndige mener den vil bestaa, naar det meste af senere tiders skrevne literatur forlængst er gaaet i glemme.

Om det gamle norske sprog har der af europæiske sprogautoriteter været sagt, at det er »det gjæveste skud af den store germanske sproggren, og hvert aar skrives der i udlandet store værker om vor gammelnorske digtning og det »skjønne, stærke sprog«, hvori den er skrevet. Det er bare her i Norge vi slet ikke bryr os om hverken sproget eller digtningen.

— — I slutningen af det 17de aarhundrede, da de første svage forsøg paa en dansk-norsk literatur begyndte at vise sig, var de høiere samfundsklasser blit saa danske, at ikke den mindste »Norvagisme« taaltes. Det var ikke rart det, som blev skrevet, det meste var en fattig efterklang af tysk poesi, og Øverland siger i sin Norgeshistorie, at »man blir helt underlig tilmode, naar man i literaturen fra den tid

hører et hendøende ekko af de hjemlige folkevisetoner«. Og en lærd kritiker skriver f. ex. om bergenserinden Dorothea Engelbrechtsdatters digtning, at »hendes sang vanheldes ved tildels absolete (gammeldagse), tildels uædle udtryk, og *ved en mængde norvagismer.*«

Nordlændingen Peder Dass, som forresten ikke var saa bange for »norvagismer«, skrev dog meget, som endnu lever og mindes.

Men nede i folket levede altsaa den gamle nationale digtning i stor rigdom, og der var ingen saadan afbrydelse i udviklingen, som man har troet. Den saakaldte folkedigtning, viser, eventyr osv., begyndte allerede i slutningen af den oldnorske tid, Draumkvæe f. ex. antages nu at skrive sig fra begyndelsen af det 13de aarhundrede, det er altsaa en direkte fortsættelse af den gamle norske digtning, og den levede ned igjennem alle de følgende aarhundreder i en rigdom, som vi kan gjøre os en liden ide om, naar vi ved, hvor meget der er gjenfundet af disse viser og fortællinger endnu saa sent som i vor tid (af Landstad og Sophus Bugge, Asbjørnsen og Moe og flere (masser af det er forresten endnu ikke trykt). Og endnu lever denne folkeliteratur f. ex. i den sætersdalske stevdigtning, og det er den, som nu fortsættes i maalliteraturen.

Og ligesom folkepoesien var en fortsættelse af den gamle norske digtning, saa var folkedigtningens sprog en fortsættelse af det oldnorske, d. v. s. af oldnorsk, slig som det i den senere oldnorske tid *taltes*, det officielle sprog var jo mere gammeldags. I et gammelnorsk, som allerede var begyndt at gaa over til nynorsk, blev folkeviserne digtet, og dette sprog svarer da til det nuværende folkesprog, som har bortkastet endnu flere af de gamle, stive former. Det er dette, som maalmændene nu har begyndt at optage i skrift. De fleste har fulgt den skrivemaade, som Ivar Aasen foreslog; men den er dog efterhaanden blit noget forenklet.

Ivar Aasen har altsaa ikke »lavet« maalet; det er saa gammelt som alle hauger. Han har bare gjort et forslag til en skrivemaade, som skulde være saadan, at alle dialekter skulde kunne bruge den med lidt veiledning. Dette forslag var saa godt og vel gjennemtænkt, at de fleste samlede sig om det; men naturligvis vil her som ellers udviklingen efterhaanden gjøre forandringer, saa det kan bli lettere, uden at dog nogen af de egentlige sprogeiendommeligheder gaar tabt.

— Maalstrævet begyndte som vi ved med Henrik Wergeland; han var den første, som bestemt forlangte en »norsk sprogreformation.« Han forsøgte endog selv i sin iver at bruge udtryk fra bondemaalet i sine skrifter, og det var jo i den tid en uhyrlighed. Ja, endog digte skrev han paa bygdemaal (Valdersmaal).

Omtrent i aarhundredets midte kom da Ivar Aasen og optog med hele sin kraft bygdemaalsstrævet, og lidt senere kom K. Knudsen med

sit dansk-norske maalstræv. Begge vilde fornorskning; men paa forskjelligt grundlag, og saa begyndte striden for alvor, baade mellem de to maalstræverpartier indbyrdes og mellem de danske og begge disse partier.

— Og i disse dage er altsaa striden paany slaat ud i lys lue.

Man mener, at maalmændene nu rent vil ødelægge det danske — eller som vi nu i almindelighed siger: det dansknorske — rigsmaal; og det rareste er, at man ogsaa tydeligvis tror, de *kan* det. Folk er blit rent vetskræmte. Der var virkelig en dame, som spurgte mig, om alle Ibsens værker nu skulde oversættes til landsmaal!

Jeg kan ikke tro nogen tænker paa det. Idethele tror jeg rent ud sagt ikke der er nogen grund til at være saa opskræmt. Saavidt jeg har erfaret, saa er maalmændene ikke det mindste blodtørstige eller revolutionære af sig. De vil ingen tillivs og allermindst vore store gamle digtere, som jeg tænker elskes og æres fuldt saa høit af maalmænd som af andre, ialfald har jeg aldrig erfaret andet. De vil bare, at folkesproget skal faa samme ret til at leve og udvikle sig som det dansknorske, og især vil de, at ethvert barn i landet, *ogsaa de bondefødte*, skal faa undervisning *paa sit modersmaal*, og at ethvert norskt menneske skal *forstaa* folkets sprog og *kjende dets literatur*.

Med tiden tror de da, at vi kan faa et kultursprog udviklet paa grundlag af folkesproget; men dette er en tro, som selvfølgelig ingen er *forpligtet* til at ha. De dansknorske tror, at vi skal faa et norsk kultursprog paa grundlag af det danske, og det er jo ogsaa en tro. Enhver faar bli salig i sin.

Men at vi nu ikke har noget ordentligt norsk kulturmaal her i landet, det synes alle at være enige om; de gaar bare hver sin vei; hvem der tilslut faar ret ved ingen; det faar fremtiden vise. Enhver faar imidlertid arbeide efter bedste overbevisning paa sit. Bondemaalstræverne mener bare, at hvis ikke vort folkesprog nu faar beskyttelse mod den voldsomme fremmede paavirkning, især i skolen og faar frihed til at udvikle sig, saa vil det ganske naturlig lidt efter lidt ødelægges, og derved udtørres jo, som det har været sagt, selve fornorskningens kilde.

Det skulde synes at være en temmelig skarp modsigelse, naar rigsmaalsmændene siger, at de vil hente kraft og friskhed fra et dødsdømt sprog, og naar de vil det skal bestaa, men ikke vil indrømme det saadanne vilkaar, at det *kan* bestaa. Der vil ingen friskhed kunne hentes af et dødsdømt maal; det levende, kraftige folkemaal maa vi ha; men saa maa vi da ikke selv ødelægge det.

De, som har dansknorsk til modersmaal, skal naturligvis i alle maader ha den samme frihed og ret for sit sprog, som de har havt

der er ingen som vil, at de skal gi sig til at knote landsmaal. Naar der skal læres landsmaal i bog, saa er det fordi man synes, at byfolk bør kjende landsmaal, ligesom landsfolk bør kjende bymaal. De bør da ikke bli mere fremmede for hinanden end nødvendigt; de skulde da ligesom være *ét* folk.

Denne lovbestemmelse blev i førstningen modtaget med ro; ingen fandt paa andet, end at man her som ellers maatte bøie sig for landets love. Og man begyndte at gjøre sig istand til at opfylde, hvad loven forlangte, efter bedste evne. Det er, saavidt mig bekjendt, først nu, efter den Bjørnsonske agitation, at man har faat den ide, at gjøre opposition mod denne lov, og opdaget, at man ikke »kan« lære landsmaal. Jeg ved ikke om den lovgivende myndighed, altsaa storthinget, og kongen er jo ogsaa med, i dette tilfælde skulde ha git en lov, som ikke *kan* holdes; men jeg undres paa, om man ikke burde vente lidt og se, hvordan det vil ta sig ud, naar loven kommer i virksomhed, jeg mener over hele linjen, saa at lærerne allerede ved seminariet faar lære, hvad de trænger for at undervise i landsmaal, og hele denne sag kommer i orden. Skulde det saa, naar loven har virket nogen tid, gjennem erfaring vise sig, at den virkelig kræver for meget, saa vil tiden være kommet til at søge den forandret, og da, naar man har erfaringer at lægge frem, vil man vist ogsaa bli hørt baade af konge og storthing.

Indsendt til red:

Legemsøvelser i folkeskolen og blandt ungdommen paa landet. A. Sophus Christensen, capitaine i armeen. Kristiania. S. & Jul. Sørensens bogtrykkeri. 1900.

Fru Nimbs Kogebog. M. Hagerups forlag. Udkommer i 18 hefter à 25 øre.

Fire kusiner. En bog for smaapiger af Dikken Zwilgmeyer (Inger Johanne). Udkommet i 2det oplag paa Det norske aktieforlag.

Erna Juel-Hansen: Helsen & Co. Kjøbenhavn. Det nordiske forlag. Bogforlaget: Ernst Bojesen. 1900.

Sophie Breum: Hyld og Humle. Fortællinger. Kjøbenhavn. Det nordiske forlag. Bogforlaget: Ernst Bojesen. 1900.

Vilh. Bergsøe: Fødselsdagsalbum. Det nordiske forlag. Bogforlaget. Ernst Bojesen. 1900.

Kunsten at hvile, kortfattet oversættelse af *Power through Repose* af Annie Payson Call ved Kate Jørgensen. Autoriseret udgave. Haffner og Hilles forlag. Kristiania 1900.

Brev fra Stockholm om vivisektion.

Nylænde for 1ste mai har henledet sine læseres opmærksomhed paa det lille skrift om vivisektionens udskeielser, som er udgivet af »Nordiska samfundet til bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet.«

I de sidste dage af april var spørsmaalet om indskrænkning af vivisektionsexperimenterne fore i den svenske rigsdag. Det fremkaldte en lang og interessant debat. Der var nemlig indkommet forslag om henstilling til regjeringen at ta sig af forholdene, som de nu er, og bevirke en indskrænkning af det videnskabelige dyrplageri, som nu finder sted.

Mens forslaget faldt ganske igjennem i første kammer, blev det med en liden ændring vedtat i andet kammer efter en livlig debat.

De herrer, som var imod forslaget, paaberaabte sig, at vivisektion foretaget med dyr, ogsaa kom selve dyrene tilgode, at den ene maa lide for de manges skyld, at man havde lov til at forsvare sig mod sygdom som mod andre fiender med liv og blod, at man ikke maatte sætte skranker for den »agtede lægestands« studier og, at det ikke var til noget gavn, naar lægmand blanded sig i sager, han ikke havde nogen betingelse for at forstaa sig paa.

Den sidste grund til at la forslaget falde skulde jo været fuldt udtømmende, hvis den ikke var blit saa grundig knæsat fra flere kanter, ikke mindst af dem, som støttet til netop denne lægmandskundskab, bifaldt den nuværende udøvelse af vivisektionen. Ingen institution faar længer lov til at være ophøiet over lægmands kritik; den borer sig ind og rører til liv i de stivnende dogmer.

Hvad man først og fremst kræver, er større kontrol; det skal ikke tillades hvilkensomhelst medicinsk studerende at experimentere med levende dyr, den strængt taget unødvendige illustration til undervisningen, som dyrene maa betale med smerte og angst, burde forbydes. Der fremførtes ogsaa (hr. Waldenstrøm) udtalelser fra fagfolk om, at vivisektionen ikke havde havt resultater for videnskaben, som ikke ogsaa kunde være naaet ad andre veie. Sikkert er det, at de grusomme experimenter ofte staar i et meget lidet forhold til de vundne erfaringer. De forskjellige læger strides om resultatet af et og samme experiment, de gjentar det mangfoldige gange, deres medfølelse sløves,

forskeriveren, ærgjærrigheden driver dem udover grænserne for menneskelig barmhjærtighed osv. osv.

Jeg skal ikke her gjengi de frygtelige exempler paa vivisektionens misbrug, som blev omtalt, men endnu kun særskilt fremhæve en tale, som blev holdt af advokat Karl Staaff, som vi norske mindes godt fra frøken Fägerskiölds uhyggelige sag. — »Forsvarer man vivisektionen med, at det kun er et par dyr, som ofres til fordel for de mange mennesker, saa vil konsekvensen en vakker dag bli den, at et par *mennesker* maa kunne ofres til fordel for de mange. Dette har vi alt oplevet i vore dage, idet der er experimenteret med negere og med fanger. — —«

»— Det er vanskeligt at si, hvem som har udrettet mest til kulturens fremme enten de, som ene har tat hensyn til videnskabens fremgang, eller de, som har været kjærlighedens og medlidenhedens talsmænd.«

Slig taltes der for og imod i den svenske rigsdag, og det forekom mig, at de talte bedst, som mente at skaane dyrene for unødig lidelse; spørsmaalet er vakt, og lægerne vil bli nødt til at laane øre til de ukyndiges røst i spørsmaal, hvor vane og tradition har gjort mange døve og sløve.

R. K.

10—5—1900.

Formanden i bestyrelsen for »Nordiska samfundet till bekämpande af det vetenskapliga djurplågeriet« udtaler i et brev til forfatterinden af artiklen *Vivisektion* (Nylænde nr. 9) sin store taknemlighed for artiklen, men samtidig oplyses om, at selskabets maal ikke er at faa istand noget lignende som i England, men en ganske anden regulering og begrænsning af vivisektionen.

De engelske og danske love herom, udtales der, er »helt mislykkede. De er blevet et værn for vivisektionen, istedetfor at lede til en begrænsning.« — —

Indsendt til red. Bibliothek nordischer Meister Erzähler. *Laurekas Korhoinen.* Eine Lapplandsgeschichte von Laura Kieler. Einzige autorisirte Uebertragung aus dem Norwegischen von dr. phil. Carl Küchler. Leipzig. G. Müller—Mann'sche Verlagsbuchhandlung. 1900.

Lærerinder og ægteskab.

Et interessant lidet kapitel i kvindesagens historie er kapitlet om gifte lærerinder. Vi har for længere tid siden faaet opfordring til at ta os af deres sag, men da udviklingen selv tog sig saa kraftig af den, fandt vi ikke at kunne gjøre nogen nytte ved at ta ordet.

Lærerinder, ugifte lærerinder, lærerinder, som gifter sig, og lærerinder, som er gift — det er udviklingslinjen. Den ene indskrænkning ved ansættelser efter den anden er nu opgivet.

Vi har imidlertid erfaret, at folk har mere interesse for end kjendskab til, hvorledes denne sag har udviklet sig, vi har derfor henvendt os til kyndigt hold og faat følgende oplysninger om forholdet i Kristiania:

I den gamle skolelov af 1869 var der en bestemmelse, der lød saa: »En gift lærerinde kan med 3 md. varsel opsiges af skolekommission, med samtykke paa landet af stiftsdirektion.«

Dette benytted flere, bl. a. ogsaa Kristiania skolestyre, sig af og satte ind en bestemmelse i sin instruks, hvorefter en lærerinde, naar hun gifted sig, maatte slutte sit skolearbeide.

Den nye skolelov af 1889 har strøget ovenanførte bestemmelse og istedet indtaget § 34, der lyder saa:

»De fast ansatte lærere og lærerinder kan, naar de viser uduelighed eller lægger for dagen utilbørligt forhold i tjeneste og liv, eller naar deres forhold forøvrigt gjør dem uskikkede til forsvarligt at røgte sin lærergjerning, afskediges af skolestyret, naar dette og overtilsynet, efterat vedkommende er givet anledning til at udtale sig, deri er enige.«

Loven gjør altsaa ingen forskjel paa gift eller ugift, og Kr.ania skolestyre har da ogsaa forandret sin instruks i lighed med loven.

Efterat den nye lov er traadt i kraft, har en hel del lærerinder giftet sig og fortsat i skolen, og staar i sin post den dag idag, men ved besættelser af ledige poster har skolestyret systematisk udestængt gifte ansøgere.

I aarene 97 og 98 blev der i Kristiania dagspresse skrevet en hel del om dette, og kravet gik ud paa, at ved besættelsen af ledige poster skulde den gifte ansøger fuldt ud ligestilles med den ugifte.

Stridens udfald blev, at i 1898 blev den første gifte lærerinde (fru Valstad fra Tønsberg) ansat her i byen (ved Vaterlands skole[?]). Samme aar blev en gift lærerinde (fru Strøm, Lilleborg skole) konsti-

tueret i post, og i 99 blev hun og to gifte til (fru Lunde, Kampens skole, og T. Hanssen, Vaalerengens skole) fast ansatte.«

Saavidt vor hjemmelsmand. Men kapitlet om gifte lærerinder er dog ikke sluttet hermed. Det er fortolkningen af § 34, som skaber vanskeligheden. Mens man ansætter som lærerinder dem, som er mødre, hænder det, at man afskediger dem, som i aarenes løb blir mødre. Mod skolestyret i Stavanger har en af den grund afskediget lærerinde for længe siden anlagt sag. Det vil bli interessant at se, hvad udfald denne engang faar.

Tonen.

Hvad er det for en selsom, en kjærlighedsfuld røst,
der synger vuggesange for al min tunge brøst —
hvad er det for en stemme, en mild men graadfyldt klang,
der i mit hjerte toner som himmelsk jubelsang?

Hvem anslaar de akkorder af blandet moll og dur,
der faar mig til at sitre som fangen fugl i bur —
hvem rører harpestrenge og tryllefløitespil,
der bruser i mit hoved, saa blodet farer til?

Det stormer og det jager; al livskraft bryder ud, —
det er som guddomstanker ved trolddom skyder skud!
Hør — barnefryd fra skoven og jættekor fra ur
akkompagnerer hymner i luft og fossedur!

Fuldt alle røster samles til skjønnest symfoni
i vaarens unge kræfter, naturens melodi.
Og tonen dirrer længe, — en liflig efterklang
af aarets nye vise, den gamle foraarssang.

L. B.

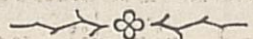

Om kvindernes udstilling

i Earls' Court, London, skriver »Kvinden og Samfundet« for 15de mai:

»I følge »Times« af den 7de mai er den meget omtalte kvindernes udstilling i London bleven aabnet.

Det gik for sig med stor høitidelighed af *the lady Mayoress* i spidsen for en hel række af fornemme damer. Til lykke siger vi!

Verdensbladet taler i høie toner om mr. Imre Kiralfys mageløse opfindelsesevne, der formaar hvert aar at finde nye »attractions«, og forudsiger, at denne udstilling vil blive »en mangfoldig forherligelse af kvinden og hendes værk«. »Dette«, siger bladet, og det skurrer i vore øren som den bitreste ironi, »vil blive en passende afslutning paa et aarhundrede, der har lettet saa mange af kvindens byrder og aabnet saa mange udveie for det svagere køn.«

Det viser sig, at skjønhedskonkurrencen er bleven i det mindste modificeret. Vi ved, at Danmark har afgivet sin tribut — 12 i tallet*) — og disse skønheder vil vi kunne genfinde i et af de »skønne og vel gennemførte interiører fra alle lande«, som udgør udstillingens »clou«.

Vi se iøvrigt, at de fleste af Evropas dronninger optræder som udstillere, »Carmen Sylvia« udstiller sine dukker. Dronningerne af England, Holland, Italien, Sverrig og Norge, keiserinde Frederik og mange andre høiheder udstiller forskellige nationale sager.

Danmark udstiller — saa vidt der vides — kun sine 12 skønheder.«

17de maitoget for kvinders stemmeret var ogsaa iaar kommet istand ved initiativ af Arbeiderpartiets kvindeforening. Det bestod af de samme foreninger som ifjor, og for deputationen til stortinget var som ifjor frk. Mossevig ordfører. Men talen paa Tullinløkken holdtes iaar af fru Ragna Nielsen. I det opraab til landets kvinder, som udsendtes, er denne gang fordringen udtrykt i ordene: politisk og kommunal stemmeret for kvinder i samme grad som for mænd — altsaa Landskvindestemmeretsforeningens program — saa der er gode tegn til, at de stemmeretssøgende kvinder vil bli mer og mer enige.

---

*) Da agenten Treffort maatte forlade Stockholm med uforrettet sag, drog han til Kjøbenhavn, hvorfra han fik med sig til udstillingen 12 unge kvinder. En af disse, har Kjøbenhavns politi oplyst, var født i Norge, to i Sverige, resten i Danmark. Alle var bosat i Kjøbenhavn og kjendt af politiet. Red.

Fra Drammen.

Kvindesagsforeningens bazar, der afholdtes til indtægt for husholdningsskolen og »Kvindernes hjem«, indbragte i netto kr. 2011.82. Den omfattedes med velvilje fra alle samfundsklasser.

Foreningens III. kursus i madstel og huslig økonomi er begyndt d. 1ste april med 14 elever, heraf er 1 fra Nordmøre, 1 fra Østerdalen, 1 fra Drangedal, resten fra Drammen og opland.

Fra fæstekontoret: Mangelen paa dygtige tjenestepiger har været svært følelig til denne flyttetermin. Der har været nok tilgang paa piger, men mest af tidligere fabrikpiger, der intet husarbeide har lært. Store ulemper er der ved, at vi skal have forskjellig flyttedag i Kristiania og Drammen. Kontoret har havt meget bryderi med at skaffe extrahjælp i den anledning. Naar blir der nogen forandring i dette? Husmødrene længter svært efter at høre lidt fra tyendelovkommissionen. Hvor langt den er kommen i sit arbeide, og hvilke forbedringer den vil foreslaa.

Fru Mathilde Schjøtt holdt 3die paaskedag et meget interessant foredrag om »selskabelighed« i kvindesagsforeningen. Foredraget holdtes i foreningens egne lokaler og var udmærket godt besøgt.

Onsdag den 2den mai holdt professor Taranger et udmærket foredrag over »*den norske kvindes retsstilling før og nu*«. Foredraget er udarbeidet efter anmodning fra Drammens kvindesagsforening og holdtes første gang i den.

Drammens kvindesagsforening har efter anmodning fra fru dr. Aletta Jacobs sendt en redegjørelse for sin virksomhed. Love og samtlige tryksager blev vedlagt beretningen.

Drammens landskvindestemmeretsforening afholdt generalforsamling den 17de april til valg paa bestyrelse.

Bestyrelsesmedlemmerne fru Anna Bjørset (formand), fru Betzy Kjelsberg samt frk. Ovidia Stibolt frabad sig samtlige gjenvalg. Til nye bestyrelsesmedlemmer valgtes: Fru Thea Ebbell, frk. Anna Fjeldstad, frk. Johanne Christensen. Suppleanter frk. A. Andersen, frk. K. Retvedt, fru J. Ringstad. Revisorer fru Kjelsberg, fru K. Halvorsen. Forslag om en fælles demonstrationsdag for kvinders stemmeret behand-

le les. Men man kom ikke til noget endeligt resultat. Valget af dagen beror meget paa maaden, hvorpaa man agter at demonstrere. Skal der arrangeres fest, kan man ligegodt have en vinterdag som en sommerdag, skal der gaaes i tog, passer jo den tørre aarstid bedst. Camilla Colletts fødselsdag eller den dag, vi fik samme arveret som mænd, 31. juli 1854, er jo prægtige som mindedage.

I hovedstyrets cirkulære staar, at den første demonstrationsdag for kvinders stemmeret bør falde sammen med landsmødet for kvindesag i Kristiania sommeren 1901, men hvis saa blir tilfældet, da blir man jo nødt til at vælge en sommerdag, hvis ikke man skal tage en extradag i den anledning og saa senere beholde en bestemt dag. Jeg antager det blir temmelig vanskeligt at komme til enighed.

Hvad der passer i den ene del af landet, passer kanske ikke i den anden.

B. K.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 10.)

Alle samled sig alvorlig omkring bordet undtagen Silence Hoit og Grace Mather. Silence sad stille, stirrende paa ilden, og Grace havde faaet noget hed grød i en kop og forsøgte at gi af den til det lille barn med kjærtegnende ord.

»Silence, hvorfor kommer du ikke hen til bordet?« raabte hendes tante.

»Jeg skal ikke ha noget,« svared Silence.

»Jeg ser ingen grund til at du skal te dig slig ligeoverfor de andre, som om du havde saa meget mere at bære end de,« sa Eunice skarpt. »Der er jo mor Spear, som har begge sine sønner liggende ubegravet ude paa veien, og alligevel spiser hun sin grød med appetit.«

John Carsons hustru satte sit barn paa sin mands skjød og bragte en tallerken grød til Silence.

»Kjære, forsøg at spise den,« hvisked hun. Hun var omtrent paa Silences alder.

Silence saa op paa hende. »Jeg har ikke lyst paa den,« sa hun.

»Men han er kanske ikke død, du. Han kommer kanske hjem

snart. Han maa ikke finde dig afkræftet og sygnende. Kanske har han ogsaa saar, som du skal forbinde.«

Silence greb tallerkenen og begyndte at spise grøden i store skefulde, svælgende den haardt.

Folkene ved bordet saa bedrøvet paa hende og hvisked sig imellem, de skotted ogsaa ofte over til Grace Mather, som sad bøiet over det døde barn. Engang raabte Isaac Moulton paa hende med sin grove, gamle stemme, som han forsøgte at gjøre mild, og hun svared skarpt tilbage: »Tror I, jeg vil gaa fra barnet, saalænge det aander, kaptein Isaac Moulton? Der er jo ingen anden end mig, som bryr sig om det.«

Men pludselig, da man var midt i maaltidet, reiste Grace Mather sig, tog op det lille døde barn, bar det ind i mor Sheldons soveværelse og blev borte en stund.

»Hun er gaaet fra forstanden,« sa Eunice Bishop. »Synes I ikke, vi skulde gaa ind til hende. Hun kan gjøre ugagn.«

»Nei, la hende være,« sa mor Spear.

Da Grace Mather endelig kom ud af soveværelset, og de alle vendte sig for at se paa hende, var hendes ansigt meget mørkt, men dog roligt. »Jeg fandt noget rent linned til det i kisten,« sa hun til mor Spear, som nikked alvorlig. Saa satte hun sig ned ved bordet og spiste.

Folkene vendte under maaltidet ofte øinene mod den stængte dør og de tillukkede vinduer. Der var nu fuldt dagslys ude, men der var intet skjær af det trængt ind i værelset, og lysene var tændt. De turde endnu ikke ta bort barrikaderne, og geværene var i beredskab: indianerne kunde komme tilbage.

Pludselig hørtes en larm ved døren, og mændene greb til geværerne. Kvinderne klynged sig sammen og stirred forfærdet mod døren.

(Mere.).

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg. | Kristiania 15de juni 1900. | Nr. 12.

Norge i det nittende aarhundrede.

Norge i det nittende aarhundrede. Ordene klinger i øret og blir igjen i sindet. De klinger som kirkeklokkers festkiming, de kalder frem billedet af et hjem med udsyn mod stjerneklar aftenluft.

Norge i det nittende aarhundrede! Vort fædreland i det aarhundrede, som er blevet kaldt kvindernes.

* * *

Der udkommer et skrift, som heder Norge i det nittende aarhundrede, et *nationalverk* kalder det sig. Der har været arbeidet paa det i aarevis under medvirkning af alt det, som kyndighed er — har vi længe hørt om gjennem pressen. Vi griber subskriptionsplanen.

Det første vi ser er, at »Norge i det nittende aarhundrede« udgives af 1, 2, 3,. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 mænd — punktum. Hm — — — naa ja, 13 er jo et slemt tal, man turde nok ikke vove sig over *det* rubikon og videre frem, der skulde mere mod til det, end Norge i det nittende aarhundrede kunde præstere, det kan vi forstaa. Medarbeiderskabet vil vel bli desto mere afvekslende, tænker vi og ser nedover navnerækkerne og — geledderne. Det sortner af mandsnavne. Men se der, en gruppe paa sex og deraf fem kvindenavne! Fænomenalt! Men overskriften er »skuespillere«, det er portræter af fem skuespillerinder, det betegner altsaa ikke det 19de aarhundrede. Det kunde for den sags skyld været det 18de aarhundrede. Scenens kunstnerinder har jo før vort aarhundrede spillet en fremtrædende rolle i

mændenes samfund. Gjennem en eiendommelig udvikling er de blevet privilegeret der. Efter at ha søgt længere, opdager vi med erkjendtlighed, at det ikke forties, at Norge har andre kunstnerinder i det 19de aarhundrede end scenens. En fire, fem navne dukker frem. Det er Erik Werenskjold, som er hovedredaktør for illustrationerne.

For texten i »Norge i det nittende aarhundrede« er Nordahl Rolfsen hovedredaktør, og her er det forstaaelsen viser sig klarest.

Naar man hører aarhundredet kaldt kvindernes, og man ser udover landene, saa kan man synes betegnelsen er parodisk nok. Men naar den dukker op omigjen og omigjen, saa er det fordi den alligevel betegner noget — ikke noget fuldbyrdet; men noget paabegyndt; ouverturen til en mægtig bevægelse. Det betyder, at stemmer har lydt over murene, at kvinder er traadt ud af de stummes leir, at den kvindelige aands fysiognomi er stærkere præget end i noget tidligere aarhundrede. Det mener at der fuldt bevidst kjæmpes for den store reformation, og at de fornemste vaaben er ord og pen — — — ogsaa i Norge.

Efter disse øieblikkes eftertanke vender vi os igjen til det literære medarbeiderskab i »Norge i det nittende aarhundrede«. Det er en meget stor skare. Der er store berømtheder, mindre berømtheder og lige ned til uberømtheder. Men det var de kvindelige penne — — — — — — — jo, der er Magdalene Thoresen. Det er et udmerket navn, men fru Thoresen hører nu mere den danske end den norske literatur til, selv om hun skriver om Norge. I et verk om Danmark vil hendes navn ganske vist ikke glemmes. Men det var de kvindelige penne i *Norge*. Vi leder baade vel og længe. Vi finder 1 — én —: Hulda Garborg, ingen flere. Med al agtelse for fru Garborg, saa er det ikke i sin orden, at hun skal være vor eneste repræsentant — — slet ikke. Saa hvis den ene er tænkt som et sonoffer, kan vi melde, at de vrede guder ikke er forsonet.

Tag det heller som hensigtsløs forstaaelsesløshed, siger man, og stol paa, at texten selv vil gi vederlag. Alt det aandens arbeide, som »nu nybygger vort land« maa selvfølgelig skildres, for se, hvad der staar med fede typer:

Norge i det 19de aarhundrede

belyser vort land fra alle sider -- mere end noget andet verk i vor literatur, viser, hvor langt vi har naaet paa aandelige og materielle omraader, giver i samlet overblik, hvad der er nationens fælleseie, hvad der konstituerer og sammenbinder det norske folk.

Men trods de fede typer, trods alle de ypperlige navne og alt det storartede skriftet vil indeholde, trods pressens hidtil enstemmige ros — saa tillader vi os at tro, at nationalverket ikke vil løse den opgave, det har betegnet som sin. I tillid til det første indtryks inspiration tror vi, det vil bli ensidigt og altfor betegnende for den reaktion, som er brudt ind ved udgangen af aarhundredet.

Hvorfor vi kommer frem med dette? Om vi haaber paa, at vor indflydelse vil gjøre sig gjældende og forandre noget i den 11te time? Det være meget langt fra os at mene nogetsomhelst saadant.

Men vi har det jo med at bekjende kjætterske meninger. Og det er vor pligt at notere tilbageslagene, ligesaavel som fremskridtene.

* * *

Og mens vi er ved tilbageslagene og Norge i det 19de aarhundrede og de store kjætterier, saa tar vi ligesaagodt med det samme Frithjof Nansens tale 17de mai.

Idet Nansen tar afsked med det 19de aarhundrede, ser vi, at han har syn for, at det barske og det bløde er tvedraget i de norskes karakter, men han synes ikke at ha syn for, at der foruden mænd er kvinder i den norske nation trods tiltaleformen: norske kvinder og mænd.

Bare et exempel blandt de mange: »Vi vil ikke ha en nation af ja- og nei-brødre, ikke stivnakker, men en nation af *mænd*? (Voldsomt bifald!) Om nu en mand eller kvinde holdt en tale for et fællestog og f. ex. sa: »vi vil ikke ha en nation af taareperser, men en nation af *kvinder*« — punktum. Mon saa bifaldet vilde bli voldsomt? Nei, det var nok noget andet, som blev voldsomt.

Der menes ikke noget fornærmeligt med det, siges der, det er saadan, man udtrykker sig. Ja, netop, det er saadan man udtrykker sig. Paa faa undtagelser nær — i øieblikket husker vi ingen anden at nævne end Bjørnstjerne Bjørnson — udtrykker alle mandlige offentlige talere i landet sig i regelen saa, og det er det betegnende.

Vi kunde ikke vente af Nansen, at han her skulde danne en undtagelse. Hver norsk mand og kvinde maa bare være Frithjof Nansen taknemlig for, hvad han alt har gjort for vort folk, og ikke fordre det urimelige af ham. Og urimeligt vilde det være at mene, at fordi en mand har udført en berømmelig polarfærd skal han skjønne sig paa kvindernes frigjørelse — forstaa de sjælelige polarfærder med deres kamp mod kulde og farer. Men Frithjof Nansen har nu engang faaet stilling som norsk idealmand, og derfor er hans ord ved en saadan leilighed dobbelt betegnende og dobbelt skjæbnesvangre. Og derfor har vi maattet notere hans 17de maitale.

Et hovedindtryk faar man ved at betragte manden i Norge ved slutten af det nittende aarhundrede: han er overordentlig forelsket i sig selv, en stor beundrer af sit eget begreb og af intet andet. For nogle aar siden var det, som synet begyndte at klarne og udvides, men nu kaster han sig blindere og mere næsegrus end nogensinde ned for sit eget mandlige ideal — *kun for det.*

Hvad er aarsagen? Vi opfordrer Norges kvinder til at besvare det spørsmaal. Vi ber dem studere problemet grundig og længe. Kanske vil det studium virke klarnende og styrkende paa dem selv. Og klarere og stærkere maa norske kvinder bli, hvis det ikke skal gaa ilde for dem og for Norge i det 20de aarhundrede, — det vi jo haaber med større sandhed skal kaldes kvindernes.

»Den norske vaar er sen og lang,« siger Nansen i sin 17de maitale, »det ved vi, men saa kan den ogsaa komme paa en eneste nat, og naar vi aabner vinduerne om morgenen, da *er* vaaren der.«

Vi siger amen.

Program

for

Den internationale kongres for kvinders stilling og rettigheder.*)

(Paris 5te, 6te, 7de og 8de september 1900.)

1ste afdeling.

Økonomiske, moralske og sociale spørsmaal.

Kvindernes stilling i de forskjellige virksomhedssfærer.

A. Lønninger. B. Værdien af kvindens arbeide i familien.

C. Arbeidets varighed. D. Hygiene.

Moral.

Samme moral for de to kjøn.

Undertrykkelse af den offentlige prostitution.

Anden afdeling.

Opdragelse.

Lige fuldkommen opdragelse for de to kjøn.

Fællesopdragelse.

---

*) Se Nylænde no. 9.

Tredie afdeling.

Lovgivning.

Privatret: Reformer i ægteskabslovene. A. Med hensyn til individerne. B. Med hensyn til de pekuniære interesser.

Familiens organisation.

Offentlig ret: Adgang for kvinderne til de offentlige hverv og funktioner. Samme borgerlige og politiske rettigheder for de to kjøn.

NB. Kongressens president er Mme. Maria Paynon, formand for den franske kvindesagsliga.

Uddrag af reglementet.

§ 3.

Medlemmer af kongressen er mænd og kvinder, som har meldt sin deltagelse til organisationskomiteens generalsekretær før kongressens aabning, eller som lader sig indskrive under denne og har erlagt medlemskontingent, som er fastsat til 5 francs.

Prisen for foreninger og selskaber er nedsat, saa de ved at betale 10 francs er berettiget til at sende 4 delegerede.

§ 10.

Intet arbeide kan foredrages eller tjene som udgangspunkt ved diskussioner, hvis ikke dets indhold har været meddelt organisationskomiteen inden 1ste august 1900.

Alle meddelelser ianledning kongressen adresseres til Mme. Marguerite Durand, generalsekretær i organisationskomiteen, adr. La Fronde, rue Saint Georges, 14, Paris.

Det er stor skade, om vore kvindesags og -stemmeretsforeninger ikke formaar at sende delegerede til denne kongres. Programmet er, som man vil se, helt ud deres.

Red.

Fælles demonstrationstog for kvinders stemmeret.

— —

Paa sidste aarsmøde i Landskvindestemmeretsforeningen vedtoges enstemmig, at foreningen skal arbeide for en fælles demonstrationsdag. Man diskuterte ogsaa paa mødet hvilke dage, der kunde passe bedst for fastsat aarlig demonstration. L. K. S. F.s bestyrelse har senere udsendt et cirkulære til de lokale foreninger rundt i landet, som indeholder en liste over de mindedage, som var paa tale:

Ved lov af 16de juli 1845 blev ugifte kvinder tillagt — fra deres 25de aar — samme grad af myndighed, som mænd opnaaede i 18 aars alderen.

Ved lov af 31te juli 1854 besluttedes, at arveretten skulde være den samme for begge kjøn.

Ved lov af 11te april 1863 udslettedes al forskjel i myndighed hos de to kjøn, idet derhos enker erklæredes for fuldmyndige, uden hensyn til alder i lov af 27de marts 1869.

Ved lov af 24de juli 1894 indførtes stemmeret for mænd og kvinder ved afstemninger angaaende oprettelse eller fortsættelse af brændevinssamlag.

Ved lov af 14de juli 1897 ansees kvinder stemmeberettigede til behandling af spørsmaal angaaende omordning eller ophævelse af frivilligt høitidsoffer.

Camilla Colletts fødselsdag, den 23de januar.

1ste juni. – 31te mai.

Da der sommeren 1901 paatænkes afholdt et stort kvindemøde i Kristiania, foreslog formanden, at den første demonstrationsdag falder sammen med dette.

Fru Aagot Gjems Selmer udgir — ifølge en interview-artikel i »N. Int.« — til høsten en barnebog og har indleveret et skuespil: *Et hjem for mennesker* til Nationalteatret, hvor det vil komme til opførelse i næste sæson.

Brev fra Holland om Ibsenforestillingerne.

Kjære redaktør!

Da man saa strømmen af mennesker til teatret igaar aftes, behøvede man ikke spørge, om det var noget usædvanligt der blev spillet.

Det var det deiligste pinseveir, man kunde ønske sig; veir til at sidde i haven hele dagen eller til at tage ud af byen og gjøre udflugter i. Hvad var det saa, som drog os til det varme teater? Intet andet end »Wenn wir Toten erwachen«, spillet af Dr. Heine's selskab.

Fra udlandet havde vi hørt meget godt om dr. Heine og hans selskab. Der blev sagt, at dr. Heine, den artistiske leder, især lægger vægt paa, at spillet er saa naturligt som muligt. Den store kunst hos skuespillerne skulde være, at de sagde sine repliker saa ligefremt og saa sandt.

Jeg var meget spændt. Ti under mit ophold i Kjøbenhavn havde jeg seet det samme stykke i Det kongelige teater og vilde gjerne sammenligne spillet.

Om stykket selv vil jeg ikke udtale mig; der er skrevet en hel del om det, og meget bedre end jeg kunde gjøre det. Men jeg vil bevidne, at det har gjort lykke i vort land, hvor dr. Heine har spillet det.

Naturligvis tilkommer der ham og hans selskab ogsaa en stor del af æren for, at det hele er blevet en succes.

Men spørger De, om de har formaaet at levendegjøre stykket, saa maa jeg alligevel svare nei.

Helene Riecher spillede Irenes saare vanskelige rolle, men efter min beskedne mening, var fru Hennings opfattelse af den samme rolle bedre. I første scene stod og gik fru Hennings rent automatisk kold og stiv og talte med næsten tonløs stemme, lidt efter lidt vaagner hun i samtalen med Rubek fra døden til livet. Intet spor deraf hos Helene Riecher, hverken i gang eller tale, dog havde hun, ligesom Willy Klein, som professoren mange gode øieblikke. Hendes plastik var ofte beundringsværdig, bare synd at hendes organ ikke hjalp til, det virker ofte rent frastødende.

De andre skuespillere strak bedre til som fru Maja, Ulfheim og inspektøren, især gav bjørnedræberen Ulfheim os det indtryk af kraft, som han skulde.

Selskabet synes ikke at ha med sig egne dekorationer; vi fik vore egne, som især i tredie akt er utilstrækkelige og ødelægger illusionen. Det almindelige publikum kunde ikke forstaa, hvad diakonissen (da sneskredet skulde komme, men slet ikke kom) mener med sin slutningsreplik: Pax vobiscum. Ja, i nogle byer skal publikum til sin store forundring ha opfattet det som: ›Max, wo bist du?«

Naturligvis skader saadanne løierlige smaating det hele.

Hvad dekorationer angaar, var jeg jo forøvrigt ikke forvænt fra Kjøbenhavn. Jeg husker endnu godt, hvor fæl den scene var, hvor Irene og professoren sidder ved bækken og lader blomsterne drive med strømmen. Nei, saa var det dog bedre her.

Men hvor et stykke lider ved oversættelse! Og dog var i det hele taget denne tyske udgave meget god. Men hvor tysk havde de ikke gjort det hele; især professoren, som Willy Klein gav, var en rigtig type paa en tysk lidt pathetisk aldrende kunstner. Nu har vi her tilgode at se »Als wy dooden ontwaken« paa hollandsk, det vil blive interessant at se den tredie opfatning af stykket.

B. N.

Gronigen, 5te juli 00.

Som De maaske ved, har vor Kvindernes udstilling sluttet med et nettoudbytte af 20,000 gylden (30,000 kr.). Endnu er det ikke bestemt, hvad der skal gjøres med de penge. Af de mange forslag (jeg tror der er 32) er der intet, der har vundet og efter min mening fortjener saa meget sympati som frk. Marie Jungins' plan, at stifte et nationalt arbeidsbureau for kvinder. Et saadant bureau skulde ikke komme enkelte grupper, men alle arbeidende kvinder i alle mulige fag tilgode. Forhaabentlig skal denne plan antages i førstkommende møde i Haag.

B. N.

Fra Kristianssand.

L. K. S. F. afholdt 21de april en enkel, meget vellykket fest med livlig diskussion.

Formanden oplæste frk. Gina Krogs foredrag fra Bergensmødet og en af foreningens medlemmer udredet i kraftige, overbevisende ord kvindestemmerettens betydning og absolute nødvendighed til betryggelse for samfundslovene.

Medlemsantallet her er ikke stort — aftager heller end øger.

Skal foreningen trives, maa den faa lidt næring udenfra. Kr.ania hovedforening *maa* sende foredragsholdere til høsten.

I hovedstaden, hvor man daglig i enhver retning har nødvendigheden af kvindestemmeretten for øiet, er det langt mindre paakrævet at holde foredrag paa foredrag i vinterens løb.

I smaa forhold blir baade ondt og godt mere udvisket, og man »vegeterer« i uvidenhed, hvor hovedstadsfolk »ser« og »tænker«.

Det er paa opfordring af foreningens medlemmer, at ovennævnte anmodning fremkommer.

Medlem.

Kr.sand S, 1. juni 1900.

Kvindernes verdensforbund
(The International Council of Women)

skal isommer i tiden mellem de to kvindekongresser opslaa sit hovedkvarter i Paris. Dette blev allerede bestemt ved Londonerkongressen isommer, men man har været meget i tvil om, naar raadsmødet skulde være, og hvor lokalet skulde være. Mødet er nu bestemt til 25de juni, og man haaber der at faa se en hel del af det internationale raads medlemmer. Men i mangel deraf stedfortrædere. Men man vil udstrække sin virksomhed videre. Man vil holde en hel række møder. Paa disse kan man ikke fatte bindende beslutninger, men man kan drøfte en hel del sager af national og international interesse. Man ønsker i det hele at træffe sammen med alle, der opholder sig i Paris og er interesseret i den internationale ide, og ber at disse vil henvende sig til raadet og sende sine Pariseradresser til *President of the International Council c/o, The United States Commissioneer-General, 20. Avenue Rapp, Paris.*

De forenede staters regjering har overladt et værelse i den nationale udstillingspaviljon til kvindelige organisationer. Og dette kan da benyttes af I. C. of W. til dets møder, der som anført ikke vil ha nogen strengt formel karakter. Hvis intet nærmere bestemmes, vil lokalet for samtlige møder være der.

Fra I. C. of W.s president, Mrs. Sewall, har jeg ogsaa faaet forespørsel, om ikke den norske regjering har udnævnt en kvinde til at representere den ved kongressen for kvinders arbeide og institutioner,*) som skal aabnes 18de juni. Jeg behøver vist ikke fortælle, at jeg har maattet svare nei.

G. K.

---

*) Se Nylænde 8.

Suomen Laulu.

Finnernes koncerter i logesalen den 11te og 12te juni blev mærkedage for Kristiania. De, som var saa lykkelige at høre dem og et øieblik blive revet væk fra alt sit hverdagskav, vil have uforglemmelige minder at leve paa. Det var et hav af begeistring, først over den smeltende vidunderlige sang, men dernæst en dyb understrøm af medfølelse og kjærlighed til det folk og det land, som vi gjennem Topelius og Runeberg har elsket fra vi var smaa, og som vi nu ved har saa tunge og mørke tider.

Hvilken usigelig vemod at høre dem synge strofer som disse:

»Där lefver ett folk så stärkt och fritt,
som lönnen sin krona höjer,
dess tårar flutit, det blödt och stridt,
men intet dess styrka böjer.
Som slaf det fått under oket kvida,
mer än de andra har det fått lida,
men än obrutet och utan svek
det står uti stormens lek.«

Det var ikke som paa en almindelig koncert, det var et stykke af livets alvor, og det skabte en stemning af jubel og begeistring blandet med vemod, som ikke kan beskrives. Det klinger igjen i ens indre længe, længe efter at stunden er gaaet. — Hvor betagende var det ikke efter disse vemodsfyldte strofer at høre Bjørneborgermarschen runge gjennem salen, sunget af Finlands egne sønner, fik den en end større magt, det klang stolt næsten trodsigt, man syntes, man saa en armé for sig med Døbeln, Sven Dufva, og alle de andre helte, som Runeberg har foreviget,

Hvad under om jubelen og begeistringen rev alle med og aldrig vilde tage ende? En begeistring saa stor, som den vel aldrig har været paa nogen koncert i Kristiania. Gid alle vore haandklap, alle vore bravoraab, al vor begeistring kunde hjælpe Finland en smule, give dem følelsen af, hvor vi holder af dem.

En tak til de finske sangere for de uforglemmelige stunder de gav os!

E. R.

13. juni 1900.

Legemsøvelser.

——

Kaptein Christensens brochure: Legemsøvelser i folkeskolen og blandt ungdommen paa landet, er en praktisk anvisning om at indføre ordnede friluftslege ved siden af eller istedenfor kunstig gymnastik.

Forfatteren paaviser fordelene ved friluftsleg: Den frie luft hærder. Man undgaar at indaande gymnastiklokalets støv. Den Lingske gymnastik, som drives hos os, er en musklernes og nervernes gymnastik. Kjødet faar saa meget mere end aanden. De frie lege stiler derimod direkte paa det sjælelige, paa udviklingen af vilje, energi og evne til anstrengelse, særlig derved, at de er baseret paa selvvirksomhed. Samtidig udvikles ogsaa legemet.

I den ypperlige indledning fortæller forfatteren, hvorledes friluftslege har været med til at danne folkekarakteren. Hos engelskmændene f. ex. for en stor del medvirket til at virkeliggjøre begrebet »gentleman« Han minder om, at vore forfædre leged fra unge af og opover i manddomsalderen. Det norske folk syntes den gang at ha været et staut, tidlig udviklet, legemlig skjønt folk. Med skjønhed forstaar forfatteren »en aabenbarelse af det fuldkomne, af skabertanken i dens herlighed«, »et rankt legeme med høit hvælvet bryst, hodet høit over skuldrene«. Han vil ved ordnet, dirigeret friluftsleg hjælpe os frem til det rette skjønhedsideal.

Forfatterens tanker gjælder det menneskelige. Det sees af en slutbemærkning, hvor det sagte direkte henvendes ogsaa til kvinderne.

Hele bogen bør uden forbehold tages til indtægt af dem. Vi ved, at selv den voldsomste leg »football« med udbytte og stor fornøielse lar sig lege af kvinder. Tillempningen følger af sig selv.

Bogen lover tre ting: naturlig skjønhed, *esprit de corps*, ridderlighed og en større legemets og aandens kraft.

Har ikke ogsaa kvinderne brug for at forøge sit pund i disse retninger. Kvinderne, som de er, staar det naturlige skjønhedsbegreb fjernere end manden. Det har ofte været paavist, at kvinderne mangler solidaritetsfølelse, ridderligheden bør lige meget være en kvindelig dyd, og styrke aandelig og legemlig taaler sikkert at forøges. Maaske er det kaptein Christensens bog, som allerede har gjort sin indflydelse gjældende, naar der isommer ved enkelte af vore pigeskoler leges under ledelse af en i disciplinær leg kyndig dame.

Det er kjedeligt at høre folks drømme, men tilgiv denne ene gang. Mine tanker var helt optagne og begeistret af det udsyn, Christensens lille bog gir, paa samme tid, som virkeligheden trykked mig. Da drømte jeg en morgen følgende:

Jeg saa et vand. Langs vandet gik en vei, og paa veien gik en mængde mennesker, unge og gamle, kvinder og mænd. Men alle var de hæslige. Nogle var skaldede, andre gustne og rynkede, andre skjæve. Nogle var pudrede, nogle var parykagtig opkrøllede, nogle var tykmavede, nogle var snørte. De stimled sammen i klynger paa veien og stirred i samme retning. En moderne klædt dame kom gaaende. Hendes hud var stuebleg. Hendes øine nedslagne. Hendes fødder traadte i for smaa høihælede sko. Hendes hænder var behandskede. Alle de hæslige mennesker rundt mig bøied sig til jorden. Jeg stirred paa damen. Da pufted en tykmavet mand til mig: »Bøi dig til jorden, din tosk, ser du ikke, det er idealet«. Og jeg fik akkurat tid, før jeg vaagned, til at se stimmelen følge efter idealet ned til vandet, hvor de alle drak sig hæslighed til.

Da vaagned jeg. Hu, tænkte jeg, det vandet maatte være alle nedarvede, forvrængte skjønhedsbegrebers kilde. De stakkels mennesker, de har ikke læst kaptein Christensens brochure om legemsøvelser.

En anden bog, som ogsaa fremholder, at den nu almindelig anvendte gymnastikmethode ikke er heldig, er *Power through Repose* af *Miss Annie Payson Call*, oversat af frk. Kate Jørgensen under titel: Kunsten at hvile. Der har overalt i pressen staaet anmeldelser af bogen. Dels refererende. Vi tør derfor forudsætte, at publikum ved, hvad bogen indeholder: En praktisk veiledning til at anvende sine kræfter aandelig og legemlig paa ret maade og til ret tid. Og ved en let gymnastik og reguleret hvile at give de overtrætte nerver og slidte muskler styrke og spænstighed igjen. Oversættelsen indeholder desværre kun en del af den amerikanske originaludgave. Saaledes er et helt afsnit om hvilens betydning for kunstnere: skuespillere og sangere, fuldstændig sløifet.

For at faa høre lidt om forfatterinden, gik jeg op til frk. Kate Jørgensen. Hun praktiserer methoden her i byen paa patienter, som dels er tilsendt hende af lægerne, dels selv har faaet indskydelsen til at lade sig behandle, og alle er blevne hjulpne. Hun har under et treaarigt ophold i London uddannet sig hos *Mrs. William Archer*, som igjen er en elev af Miss Payson Call. Frk. Jørgensen fortalte følgende om den geniale grundlægger af hvilens videnskab:

Miss Payson Call var ved et college i Boston. Hun saa, at ele-

verne var overanstrengte. Hun fik da et bestemt ønske om at hjælpe disse unge mennesker, hvis legemer og tænkeevne var overtræt og slappet. Hun benytted Delsartes gymnastiksystem under andet princip til at udarbeide en methode, hvor øvelse og hvile regelmæssig veksled. Gymnastik skulde være en rekreation, ingen trættende anstrengelse. Den skulde berolige ophidsede nerver. Gjøre sovemedicin og stimulerende medikamenter overflødig. Lægerne stiller sig meget velvillig ligeoverfor Miss Calls methode. De sender sine patienter til hende. Ved skolerne ansættes flere og flere gymnastiklærere, uddannet af hende. Hun leder plastiken ved den dramatiske skole, lærer sangerinder at føre sin stemme saavelsom sit legeme. Stemmebehandling udgjør en vigtig del af methoden. Direktøren for den dramatiske skole i Boston havde udtalt, at han vidste ikke, hvad man skulde gjort uden Miss Calls hjælp.

En reisende amerikaner sa forleden: Miss Call er den frelsende engel i vor overnervøse tid. I Boston praktiserer hun som en anden læge, har sit store gymnastikværelse, kontor og venteværelse. Og en liden livréklædt tjener fører patienterne pr. heis op i hendes etage.

Miss Call har uddannet flere elever, der nu praktiserer hendes methode rundt om i Amerika. I Europa er London og Kristiania de eneste steder, hvor den anvendes. I London har Mrs. William Archer vundet stor tilslutning. Hun har ogsaa fra fire læger i Edinburgh faaet anmodning om at nedsætte sig der.

Vi ser, at denne nye lægepraksis er noget, som vinder opmærksomhed og terræn.

Kaptein Christensen og Miss Payson Call vil begge det samme. De vil gi aanden magt over legemet, underordne det sidste til et lydigt og villigt redskab, der harmonisk og skjønt tjener aanden. Den amerikanske bogs titel fortæller os allerede det: ved hvile faar du styrke, magt, Power through Repose.

E. B.

Kommunal stemmeret for skatteydende kvinder.

En komité til revision af kommunallovgivningen blev nedsat høsten 1898. Medlemmer er borgermester Arctander, amtmand Prebensen,

doktor V. Bøgh, politimester Christophersen, gaardbruger S. Aarnes og brugseier Øverland Denne komites arbeide er nu i hovedsagen færdig og afleveres i august maaned til indredepartementet. Idet heftet gaar i pressen hidsætter vi fra Verdens Gang for 9de juni følgende om komiteens forslag:

Kommunal stemmeret har *mænd*, som har statsborgerlig stemmeret forsaavidt de har betalt skat til kommune eller stat for sidste skatteaar, har opholdt sig i kommunen de to sidste aar og ikke er tyende. Desuden skal ogsaa kvinder over 25 aar have stemmeret, naar de opfylder de tre sidstnævnte betingelser og har norsk statsborgerret. Samtidig foreslaas fattigunderstøttelsens suspenderende virkning for stemmeretten ophævet i visse tilfælde, — — —

Det kommunale stemmeretsmandtal ordnes i nær overensstemmelse med det statsborgerlige. For mændenes vedkommende sker det ved simpel overførsel fra det statsborgerlige mandtal, for kvinders vedkommende vil flertallet direkte indførelse i mandtallet uden anmeldelse, medens en minoritet holder paa anmeldelse for kvindernes vedkommende. — — —

De nuværende regler for forholdstalsvalg er i det væsentlige bibeholdt, dog med nogen indskrænkning, blandt andet i adgangen til kumulation.

Det nuværende formandskab er omdannet til en forberedende, forvaltende og økonomisk kontrollerende komite under navn af »Herreds- eller byraadet«.

Den bevilgende og beskattende forsamling — »Herreds- og bytinget« — er stillet i spidsen som den ledende og afgjørende i alle kommunens anliggender, men den daglige bestyrelse- og detailforvaltningen af disse er lagt i hænderne paa ordføreren og »Herreds- eller byraadet« samt de faste kommunale nævnder: fattig-, skole- og havnestyre samt helsenævnden — sundhedskommissionen —, hvortil kommer andre nævnder, hvis antal kan bestemmes af kommunestyret inden visse grændser.

Schweitz er nylig indmeldt som et led af kvindernes verdensforbund. Det er den 10de stat.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

——

(Fortsættelse fra nr. 10.)

»Skyv skaaten fra døren!« raabte en skjælvende gammel stemme, »luk op, siger jeg. Jeg fryser ihjel ved at staa her. Skyv skaaten fra døren! Indianerne er væk for flere timer siden.«

»Det er Goody Crane«, sa Eunice Bishop. Kaptein Isaac Moulton skjøv skaaten tilside og aabned døren lidt, mændene stod lige bag ham, mens Goody Crane slap ind som en tynd liden skygge mod dagslyset.

Hun krøb sammen lige ved ilden, skjælvende og klynkende, og kvinderne gav hende lidt varm grød.

»Hvor har du været?« spurgte Eunice Bishop.

»Der hvor ingen fandt mig,« svared den gamle, og der kom et listigt blink som et lys i mørke ud fra den store huen. Hun gik henimod soveværelsets dør.

»Mor Sheldon sover længe idag, og det gjør nok Mercy ogsaa,« sa hun. »Jeg tænker, hun ikke kommer til at støbe lys idag.«

Folkene saa paa hinanden. En skræk af en anden art end før isned dem.

Kaptein Isaac Moulton bøied sig over den gamle konen ved peisen. »Hvorledes vidste du, at mor Sheldon og Mercy var død?« spurgte han strengt.

Den gamle skeled trodsig op paa ham, hendes hode rokked. Den indtullede lille figur saa grotesk ud, naar den bevæged sig. Der var saa lidet af den gamle konen synlig, at bevægelsen forbaused, som om det var en dukke, der begyndte at røre paa sig. »Sa jeg ikke til mor Sheldon igaaraftes, at hun aldrig kom til at koge grød mere?« sa hun. Hvem rørte i grøden imorges? Jeg tænker mor Sheldons fingre var for stive og kolde til det, skjønt de har været gode til at koge grød i sin tid. Og har hun støbt lysene sine? Er hun begyndt paa vævningen? Jeg tænker det kommer til at vare længe, før Mary Sheldons linnedskab fyldes, hvis hun selv skal afsted til Canada, og hendes mor sover saa længe.«

»Spis nu den varme grøden og hold op med det der,« sa mor Spear og bøied sig over hende.

Den gamle konen strakte ud sine to skjælvende hænder efter tallerkenen. »Det var det hun sa igaar,« svarte hun. »De levende taler som de døde, og det er visdom nok for en hex.

»Du kan bli brændt som hex endnu, Goody Crane, hvis du ikke tar dig ivare,« raabte Eunice Bishop.

»Der er ild nok udenfor til at brænde alle hexene i landet,« mumled den gamle konen, mens hun spiste af grøden. Pludselig fik hun øie paa Silence, som sad ubevægelig ligeoverfor hende.

»Hvor er kjæresten din henne denne vakre morgenstund, Silence Hoit?« spurgte hun.

Silence saa paa hende, der var en underlig lighed mellem glimtet i hendes blaa og Goody Cranes sorte øire.

Den gamle kones sorte hue nikked over grødtallerkenen. »Jeg kan fortælle dig, jomfru Silence,« sa hun med tyk stemme, mens hun spiste. »Han er gaat til Kanada paa muse-fangst, og hvis jeg ikke tar storlig feil, har han nok tat vettet dit med sig.«

»Hvorledes ved du, at David Walcott er draget til Kanada?« raabte Eunice Bishop, og Silence stirred paa hende med sine haarde, blaa øine.

Silences bløde, lyse haar hang uredt som hør nedover de blege kinder. Der laa et haardt, dødt udtryk over den unge pande og den søde mund.

»Jeg ved det,« svarte Goody Crane og nikked med hodet.

Kvinderne vasked tintallerkenerne og satte dem tilbage paa skabet og feied gulvet. Lille Comfort Arms var blevet baaret ovenpaa og lagt paa den samme seng, hvorfra Mary Sheldon var blevet revet bort og tat med til Kanada. Mændene stod og talte sammen ved de opstillede geværer.

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

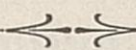

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste juli 1900.	Nr. 13.

Vort hjemmestel.

Meierier.

I den hensigt at forsyne byen med uforfalsket komælk og gode meieriprodukter blev C. Bolles meieri oprettet i Berlin aar 1881. Begyndelsen gjordes med tre af de i Berlin vel kjendte hvidmalede »Klingel«vogne. Foretagendet mødtes fra publikums side med den største sympati. Kundekredsen voksed. Meieriet maatte efterhaanden udvide sin bedrift. Nu er det et af de største og mest anerkjendte meierier i Europa.

Vi skal fortælle lidt om dets virksomhed, som det drives nu. Det beskjæftiger 1200 arbeidere, har 180 vogne og 240 heste, og den daglige omsætning beløber sig til 75.000 liter mælk.

Hver vogn har sit distrikt, hvor den hver formiddag efter en bestemt plan kjører rundt.

Fra vognen sælges fløde, nysilet mælk, den saakaldte barnemælk, steriliseret barnemælk, skummet mælk, kjærnemælk, smør og forskjellige ostesorter. Vognene er saa regelmæssige i sin rute, at man kan stole paa dem, som paa sit ur.

Mælken er i beholdere laaset inde i vognene og løber i kundens kar gjennem en kran — saaledes umulig at forfalskes fra den stund, den fra meieriet tømmes i beholderen og til kunden har faaet den. Sammen med meieriprodukterne sælges til sine tider frugt, bær og saft og syltetøi fra de til meieriet hørende frugtplantager i Cöpenick.

Før mælken sendes til kunderne blir der af en dertil ansat kemiker stillet analyser over dens beskaffenhed og smittefrihed. En større del

befries for al forurensning eller mikroorganismer ved filtration gjennem kisel og afkjøles derefter stærkt for at gjøres holdbarere.

En anden del blir centrifugeret i skummet mælk og fløde. En tredie mindre del anvendes til ostefabrikation.

Barnemælken er bedste sort nysilet mælk, som leveres fra gaarde, hvor kreaturerne hele aaret igjennem holdes paa en bestemt reguleret tørfodring. Inspektionen med h. t. renslighed og orden ved de 130 gaarde, som leverer mælken til meieriet paaligger dertil ansatte betjente. Overopsigten med dyrenes sundhedstilstand besørges af to fast ansatte dyrlæger.

Mælkens kemiske sammensætning blir prøvet i et laboratorium, oprettet i denne hensigt. Forleden aar stilledes 25,000 analyser, som viste, at kontrollen udfører sit hverv tilfredsstillende. Ved hjælp af det stadige eftersyn og straffebestemmelser for forfalskning har det omtrent lykkes at faa mælkeleverandørerne til at slutte med forfalskningen. Til den bakteriologiske undersøgelse af mælken findes et eget laboratorium.

C. Bolles meieri yder den største garanti for mælkens renhed og smittefrihed. Det regnes med rette til en af Berlins seværdigheder. En penibel, videnskabelig gjennemført renslighed hersker fra hestene i stalden til menneskene, som steller med det altsammen, til den mindste smørklump, som ikke viser sig uden at være veiet og stemplet og pakket i appetitligt oliepapir.

Bolle meieris mælkeomsætning er omtrent Kristiania bys omsætning.

Kristiania indfører fra omegnen aarlig omtr. 30 millioner liter mælk. En meget stor procent af den sælges ved mellemmænd, gaar gjennem de smaabutiker, man kjender saa vel. Et lidet noksaa kvalmt rum med allehaande salgsvarer foruden mælk og fløde. Butiken staar i direkte forbindelse med et beboelsesrum, der tjener som stue, soverum, kjøkken og vaskekjælder samtidig.

Mælkekontrollen hos os ligger i amtsdyrlægens hænder. Af hans fem assistenter anvendes to udelukkende til inspektion af udsalgene. De paaser, at butik og mælkespand er rene og kontrollerer folkenes sundhedstilstand. Ligeledes stiller de analyser over mælkens fedtgehalt. I 1898 foretoges 5435 undersøgelser. Der falder omtrent 4 visitationer aarlig paa hvert af byens 14—1500 udsalg.

For at stanse smaaudsalgene og sikre mælken mod bakterier og smittestof har kommunen faaet antaget som lov af 16. septbr. 98 følgende passus:

Sundhedsforskrifternes § 19, litra e, traadt i kraft 19de december 1899.

Pølsemagerier, udsalgs og handlendes opbevaringssteder for ferskt kjød og flesk og for *mælk og fløde* maa ikke indredes eller tages i brug uden efter forudgaaende anmeldelse for sundhedskommissionen og godkjendelse af denne.

Forat saadan godkjendelse kan finde sted, maa følgende fordringer være fyldestgjorte:

I pølsemagerier og udsalgssteder for melk og fløde, for fersk kjød og flesk, skal gulv, vægge og tag have glat overflade uden aabne fuger og sprækker. Udsalgsstederne skal have en høide under taget af mindst 2,50 m., egen indgang fra gade, portrum eller gaardsplads.

Melk- og flødeudsalg maa ikke have døre eller andre aabninger til soverum eller andre opholdsrum, arbeidsrum eller opbevaringsrum end dem, der er nødvendige for melkens og flødens opbevaring eller behandling.

De i denne litra indeholdte bestemmelser — hvilke ikke gjælder for udsalg af vildt og fugle — kommer til anvendelse foruden paa alle deri omhandlede næringer, udsalg m. v., som herefter oprettes, ogsaa paa alle ældre næringer og udsalg af denne art, naar de skifter indehavere, samt endvidere tillige ved gjenoptagelse eller gjenaabning af saadanne næringer eller udsalg paa steder, hvor de har været nedlagte over 1 aar.

Kommunen forsøger at ramme smaaudsalgenes bakteriehuler. Efter aar vil vi kanske kunne glæde os ved renslige i enhver retning rimelige mælkeudsalg. Men denne kontrol stiller kun sikkerhed for, at mælken ikke paanyt skal opta sygdomsspirer i sig, i den tid, den befinder sig hos mellemhandlerne. Nogen garanti ligeoverfor den oprindelige tuberkulosesmitte fra perlesyge kjør, byder den ikke. Og al den mælk, som vandrer direkte fra gaardene til de private kjøkkener gaar fuldstændig fri kommunens inspektion, med mindre kunderne klager. Amtsdyrlægen inspicerer da fjøset, hvorfra mælken leveres.

Klage indtræffer sjeldent. Lige overfor tuberkelsmittet mælk indløber den som oftest for sent, først naar offeret er faldt.

Det forekommer os, som den kontrol, amtsdyrlægen med sine faa assistenter kan byde, er utilstrækkelig.

Saa har vi vore meierier. Bolles meieri er en velsignelse for Berlin. Det er i enhver henseende tilforladeligt. Paa amtsdyrlægens kontor faldt forleden den udtalelse, at Stanges meieri var vort bedste. Da vi har undersøgt sagen for lidet, tør vi ikke drage nogen sammenligning. — Vi ved kun, at alle vore meierier har et stykke vei at gaa, før de i akkuratesse og tilforladelighed kan naa op til udlandets første. Men som sagerne staar, byder idetmindste nogle af dem større sikkerhed mod tuberkelsmitte end de ukontrollerede gaardes leverance. Stange meieribolag har paa generalforsamling 24. mars 1900 vedtaget følgende reglement for dyrlægetilsynet med besætningerne hos sine leverandører:

1. Alle nyindkjøbte dyr og opdrættet skal prøves med tuberkulin før mælk leveres af disse, forudsat at de ikke nylig før er undersøgte og fundet friske. Det paa-

hviler eieren saavidt muligt at søge oplyst om, og i tilfælde naar indkjøbte dyr har været undersøgte og med hvilket resultat.

2. Dyrlægens kontrol sker til ubestemte tider.
3. Finder dyrlægen i en besætning sundhedstilstanden saaledes, at enkelte dyr maa antages syge eller mistænkte for tuberkulose, er eieren forpligtet at undlade at levere mælk fra saadanne dyr eller at lade dem prøve med tuberkulin Hvis prøven foretages og dyrene viser sig friske, kan atter leveres mælk fra disse dyr.
4. Mælk fra febersyge dyr maa ikke leveres til meieriet.
5. Tuberkulinprøve og dermed forbundne temperaturmaalninger maa kun udføres at dyrlæge og en af ham godkjendt mand. Denne mand bliver at lønne af besætningens eier.
6. Mistænkte dyr prøves af meieriets dyrlæge uden særskilt honorar, dog skal eieren bekoste den nødvendige hjælp til temperaturmaalning og den forbrugte tuberkulin.
7. Ved offentlige tuberkulinprøver bortfalder disse regler.

For en del ligger det i publikums hænder at drive frem et mønstermeieri. Giv meierierne søgningen Gaardbrugerne bliver derved nødte til at underkaste sig meieribolagenes fordringer og kontrol. Og meierierne vil efterhaanden se sig istand til at kunne oprette bakteriologiske laboratorier, hvor hver eneste levering daglig analyseres. Det maa være maalet Det er publikums berettigede krav, som sikkert middel til bekjæmpelse af tuberkulosen.

E.

Drammens kvindesagsforening

har nylig havt diskussionsmøde om det altid ulmende tjenestepigespørsmaal. Fru *Christensen* fra Sandefjord indleded. Derefter fik fru *Sønderaal,* som var indbudt til at være tilstede, ordet. Hun redegjorde for sin opfatning af sagen og beklaged ikke at kunne meddele noget fra tyendelovkommissionen, hvoraf hun er medlem, da denne ikke skal ha sit første møde før i august.

Derpaa fulgte en livlig diskussion om hovedpunkterne: Fast arbeidstid. Opsigelsen. Fælles flyttedag. Skudsmaalsbøger. Fraflyttelsesgrunde. I diskussionen deltog foruden de nævnte: fruerne Bjørset, Ebbell, Falster, Killingland, Kjelsberg, Klingenberg, Ringstad, Torgersen, Wildhagen m. fl. Ogsaa endel tjenestepiger var mødt op, men de udtalte sig ikke. Mødet var besøgt af saa mange, som lokalerne kunde rumme.

Frøken N. Zahle og hendes skolegjerning.

Af

Thea Ebbell.

Efterat nedenstaaende skisse var os tilsendt, fik vi underretning om, at frøken Zahle til sommerferien vil fratræde sin stilling som overbestyrerinde, og at denne skal overtages af hendes mangeaarige lærerinde og bestyrerinde, frk. Henriette Skram. Vi er glad over at kunne bringe en skildring af frk. Zahles store arbeide nu til sommerens skolemøde herhjemme, hvor jo desværre ledelsen af den kvindelige undervisning synes i fare for at glide mere og mere ud af kvindernes hænder.

Red.

Nærværende lille skisse indeholder hverken en levnetsbeskrivelse med mange biografiske data eller en udførlig skildring af et stort skolekomplex. Den ønsker kun at kaste enkelte lysstreif hen over billedet af en merkelig kvindeskikkelse, og af det verk, til hvis reisning hun har givet stødet, og hvis øverste leder hun endnu er.

I.

Da i høsten 1876 grundstenen blev lagt til frøken Zahles nuværende skolebygning i Kjøbenhavn, blev der sunget sange, baade alvorlige og spøgende. I den ene af sangene gaar forfatteren 20—30 aar tilbage i tiden, til frk. Zahles tidlige ungdom.

»En frøken sad en aftenstund
med haanden under kind.
Hvad nu! Da slog en tanke ned
i hendes unge sind:
»Hvad om jeg prøved paa — paa en skole?«

Hun gik, hun saa, — hun fandt et hjem
og kjækt kontrakten skrev.
Saa sad hun der i stuer fem,
hun selv og *én* elev.
Med den hun skulde nu holde skole!

Kun *én!* Og dog hun ikke græd,
men lo: »De kommer nok!«
Og se, den ene blev til tre,
hver af de tre en flok,
fordi hun *kunde* nu holde skole!«

Saa skildrer da sangen videre, hvorledes der kommer saa mange elever, at huset ved Gammelstrand (fisketorvet) bliver altfor trangt for børnene. Der gives øieblikke da, »som strandens sild de staa«, og hvorledes »den frøken« da atter sidder med haanden under kind og grunder paa, om det ikke skulde gaa an »sig selv et hus at faa«. Og tanken bliver snart til handling og denne dag lægges grundstenen til det hus, hvor det tilslut ønskes, at »gid længe der Nathalie Zahle maa holde skole!«

I oktober 1877 kunde man flytte ind i det nye hus, en prægtig gaard med façade til to paralleltløbende gader, Nørrevoldgade og Linnésgade. Gaarden strækker sig saaledes gjennem et helt kvartal. Men først samledes man til afsked i det gamle hus, der i 21 aar havde givet skolen ly. Der blev sunget en gribende sang om, »hvis stene kunde tale til vidne og til dom«, hvormeget godt og smukt disse sale da kunde fortælle: om »milde hænder«, om »levende undervisning«, om »et klogt og kjærligt øie, der utrættelig har speidet for at værne, at kun fuldvægtig kjerne i sjælene blev lagt«. Men skolen behøver ikke de døde stenes vidnesbyrd, siger sangen, thi der er nok af »bløde kvindesjæle«, der med tak og med haab vil vidne for den.

Frøken Nathalie Zahle er født 11. juni 1827. Hendes forældre var prestefolk paa landet, og hendes første barneaar henrandt i et lykkeligt og muntert barndomshjem. Men hun havde den store sorg tidlig at miste sine elskede forældre, hvis minde hun altid har bevaret med den ømmeste kjærlighed. Det er rørende at se, hvorledes hun gjerne har villet henlægge sit senere livs festlige anledninger til samme datum, som festdagene i dette forlængst lukkede hjem. Hun har sat det et skjønt minde i de to ord: »Kjærlighed og sandhed«, som hun har sat over døren til sin skole, og hvorom hun ved dens indvielse udtalte, at det var fra barndomshjemmet hun havde lært at kjende velsignelsen i disse ord, der var udtrykket for hendes daglige bøn om den aand, hvori

skolen skulde ledes; at denne barndomshjemmets aand altid havde fulgt hende, tilskyndende, trøstende, opdragende, baade for hendes menneskeliv og hendes skolegjerning. I sandhed! De forældre har levet længe nok, der har efterladt sit barn et saadant minde!

Det forældreløse barn blev optaget i professor Eschricht og frues hus i Kjøbenhavn, et hjem, hvor der herskede streng pligtfølelse og ordenssans, og hvor der laa kjærlighed og velmenthed paa bunden, men hvor denne, efter de tiders skik, kom lidet tilsyne for barneøiet, der snarere kun saa og merkede den ubøielige husordens fordringer. Baade dette hjem og flere af sin barndoms lærere og lærerinder omtaler frk. Zahle med varm erkjendtlighed, og, som det ofte er tilfældet med begavede børn, hun er sig de sterke barndomsindflydelser klart bevidst, og de skjærper stadig hendes egen anrvarsfølelse ligeoverfor børnene, og holder det ønske, den brændende bøn levende, at hun maatte kunne veilede dem paa rette maade.

II.

Frøken Zahle har forstaaet at *vække tillid* og at *vise tillid.* I de to egenskaber ligger en stor del hemmeligheden ved hendes livsarbeides fremgang. Hun har eiet den skabende kraft, der præger store nye foretagenders bærere; den storslagne administrative evne, der magter at holde disse foretagender i jevn og harmonisk gang og overalt at finde den rette person til den rette post; den vækkende, tændende evne, der som et mægtigt »Bliv lys« kalder arbeidsmod og begeistring for arbeidet frem hos alle medarbeidere. Men hun har ved siden af alt dette haft en egenskab, en evne, der i end høiere grad bringer hende vort hjerte nær: hun har havt en fuld varm tro til kvindernes evne og vilje og ansvar og forpligtelse ligeoverfor den store og hellige sag: barndommens og ungdommens opdragelse og udvikling. Man ser ikke sjelden, at en kvinde magter selvstændig og personlig at sætte sig i spidsen for et samfundsarbeide — skolearbeide f. ex. eller lign. — men desværre ser man langt sjeldnere, at hun søger sin ære og sin støtte i at samle om sig andre kvinder til saadant arbeide; at hun vil dele med dem ikke alene ansvaret, men æren og glæden ved gjerningen, saa høvdingens trin — med Bergljots ord — vistnok raaber, at alle maa reise sig, men saa det er en hyldest, der ikke ydes som en tom form, men af den trygge taknemmelighedsfølelse mod den høie fører. Det siges ofte — og maaske med nogen sandhed — at kvinder staar tilbage for mænd, hvor det gjælder at vise hinanden anerkjendelse og tillid. Men et smukkere forhold end det, der i saa henseende finder sted inden frk. Zahles skole, kan vel neppe tænkes.

Ved skolemødet i Christiania i 1885 blev frk. Zahle af en af mø-

dets fremtrædende mænd kaldt »dronningen« inden den nordiske skoleverden. Man mindes ofte om dette navn, naar man ser hende inden hendes kongerige — havde vi nær sagt — inden den skole, der i det ydre og indre saa helt er hendes verk, hvor hun har plantet træet, har holdt roret, har indblæst aanden. Og det er denne aand, der besjæler lærerindernes skare, disse, blandt hvem der findes saa sjeldne begavelser, og som tæller blandt sig enkelte af Skandinaviens mest kundskabsrige kvinder. Frk. Zahle siger etsteds om denne sin »gamle garde«:

»Kvindens virksomhed ved kvindeskolen staar for os som den vigtigste og uundværligste. Det er vore lærerinder, som vil afgive den væsentligste borgen for vor virksomheds fremtid og flor, for dens trofasthed mod de ideer, der fra begyndelsen har grundlagt den, for dens tradition midt under tidsudviklingens forandringer. Disse vore trofaste medarbeidere staar for os, næst Guds naades kraft, som vor virksomheds væsentlige bærere.«

Den 11te juni 1897 holdtes en stor fest for frk. Zahle i anledning af, at hun den dag fyldte 70 aar*). Nedenstaaende vers af et digt fra en af hendes mangeaarige lærerinder giver et smukt udtryk for, hvorledes disse ser paa hendes virke og hendes personlighed:

Der gik saa mangen kvinde før,
hvis ungdomshigen opad lued,
som længselsfuldt mod livet skued,
men fandt kun lukket hver dets dør,
som følte sine kræfter ødes,
ubrugte evner langsomt dødes,
vanrøgtet mangen sjælens skat.

Da tren du frem med ungdomsmod.
Hos dig sig stort i klarhed samled,
hvad før usikkert frem sig famled;
du kvindens stærke trang forstod;
du aabnede de stængte veie
og skjænkte hende kundskabs eie
og satte hende høie maal.

*) Ved denne fest, hvor der vistes hende stor anerkjendelse fra nær og fjern, blev der overrakt hende et beløb af 17,000 kr., bestemt til et legat, som skal bære hendes navn og skal anvendes til bedste for lærerinder.

III.

Læserne vil have bemærket, at der gjentagende citeres sange og digte i denne lille skildring. Det er igrunden betegnende for de virkelige forhold, at man kommer til at uddrage billedet væsentlig af disse. Thi sang og klang er uløselig forbundet med frk. Zahles liv i hjem og skole. Det er jo den grundtvigske retning, som afgjort præger den religiøse og pædagogiske side af hendes og hendes bedste medarbeideres gjerning, og i den ved vi nok, at poesien spiller en betydningsfuld rolle. Ved hendes lærerindekurser begynder hver religionstime med afsyngelsen af en religiøs sang. Den forfatter, man her hyppigst træffer paa, er vel Grundtvig selv. Dernæst er det Chr. Richardt, som maa kaldes skolens yndlingsdigter. Frk. Zahle siger etsteds, kort efter hans død (1893), at hans sange »saa at sige hører til vort daglige brød,« særlig da de sange, der anslaar de *dybeste* strenge, og hun udtaler det ønske, »at Chr. Richardts ædle og rene, muntre og freidige sang aldrig maa forstumme paa danske børns læber«. Baade Chr. Richardt og Carl Ploug var personlige venner af frk. Zahle og varmt interesserede for hendes skole, og de har mere end én gang givet dette udtryk i vegtige og skjønne sangens ord. Idethele har hun ned gjennem aarene staaet i bekjendtskabs- og venskabsforhold til alle »størrelser«, Danmark har kunnet opvise paa kirke- og skolelivets omraade. Det er vel enestaaende for en kvinde her i norden, den paa engang smukke og prunkløse maade, hvorpaa hun har holdt »salon« eller »modtagelse«, eller hvilket tilsvarende navn fra fremmede forhold, vi nu vil bruge om den selskabelige kreds, hun har samlet om sig i sit yndige hjem, og hvor saamange af Danmarks bedste mænd og kvinder har kunnet møde hinanden. Partistrid og ensidighed har hun forstaaet at banlyse.

Paa kristelig grund har de forskjellige partiers folk mødt hinanden med agtelse og forstaaelse og i god samklang sunget de salmer og sange, der knytter det store samfundsbaand midt under al meningsforskjel forøvrigt

Det er som nævnt det grundtvigske syn paa kristendommen og skolegjerningen, som i alt væsentligt har givet frk. Zahles skole sit præg. Kristendom, fædrelandskjærlighed og oplysning — det er her det store løsen. En oplysning og kundskabsfylde, meddelt af kjærlighed til sagen, saa denne kommer til at staa lys og dragende for eleven, og derfor af ham ogsaa gribes i kjærlighed. Skolen søger virkelig altid at følge den gyldne regel, som staar fremholdt i indskriften over en af dens hovedindgange med Grundtvigs velbekjendte ord:

Den har aldrig levet,
som klog paa det er blevet,
han selv ei havde kjær.

Det er dog let forstaaeligt, at her, som i alle vore mangelfulde jordiske forhold, har med retningens store goder ogsaa noget af dens skyggesider kunnet indsnige sig. Der er arbeidet meget paa at skabe et forhold af tillid, fortrolighed, ja, personlig hengivenhed mellem lærer og elev, og det er i denne skole ofte lykkedes paa en sjelden smuk maade. Men frihed og tillid er i dette lille samfund som ude i det store samfund desværre undertiden bleven misbrugt, og for barneskolens vedkommende har der i de senere aar ofte i Kjøbenhavn været anket over, at disciplinen var for slap. Selv vor grønneste ungdom har jo en sterk tilbøielighed til at smittes af tidens frihedsrus, og de hænder, der er fine og bløde, har ofte ondt for at holde stramt nok i tøilerne. Denne vanskelighed gjør sig dog selvfølgelig langt mindre gjældende ligeoverfor voksne elever, der søger hen til et af skolens mange kurser med en vaagnende forstaaelse af kundskabens værd i civilisatorisk eller økonomisk betydning. Alle disse kurser nyder da ogsaa den største anseelse og hævder den dag idag fuldt ud sin førsterangs stilling blandt Danmarks læreanstalter. Hvad maa det ikke være for en lærelysten ungdom at kunne modtage en undervisning, saa grundig, saa aandfuld, saa gjennemtrængt af moral og kristendom, som den, der her bydes!

Det hører ikke herhen at redegjøre for planen i dette storartede skoleverk. Den kan igrunden udtrykkes i frk. Zahles egne ord, naar hun siger, at hendes formaal har været: »Under én ledelse og med én plan til grund at omfatte den kvindelige uddannelse lige fra det tidspunkt i barnealderen, da en mere ordnet undervisning kan begynde, indtil den høieste *almindelige* udvikling, som for tiden tilbydes kvinden«. Denne plan har hun da ogsaa nu i en lang aarrække seet realiseret, idet skolen foruden den 9aarige barneskole, har kurser til forberedelse for examener, der omtrent svarer til vor middelskoleexamen, studentexamen, examen for folkeskolelærerinder og tillige for et par særskilt danske examener. Desuden har skolen en afdeling til uddannelse af »privatlærerinder« (et lignende navn som vort »guvernanteskole«), hvor der kun gives afgangsvidnesbyrd, men ikke tages afgangsexamen. Maaske er der ingen afdeling, hvor undervisningen er saa rig og vækkende som i denne, her, hvor intet tryk af tanker paa examen og paa uforstaaende (eller anderledestænkende) censorer holder vingerne stækkede. Frk. Zahle har da ogsaa en særlig forkjærlighed for denne »frie« undervisning. Og dog, trods al denne mangfoldighed — ét led mangler endnu, siger hun: en høiere uddannelsesskole for lærer-

inder, fuldt saa gediegen og betydningsfuld som nogen af universitetsveiene, men dog forskjellig fra disse.

Det kunde være saare fristende et anføre udtalelser af frk. Zahle paa mange af undervisningens omraader. Nedskriveren af disse linier kjender ingen, hvis opfatning i disse spørgsmaal hun sætter høiere eller saa høit; men pladsen tillader det desværre ikke. Kun om dette sidste punkt maa det være tilladt at citere noget. Udtalelserne forekommer i anledning af et forslag til et »fortsættelsesseminarium for lærere og lærerinder«, udarbeidet af en af regjeringen (i 1895) nedsat kommission, hvoraf frk. Zahle var medlem. Hun siger bl. a.: »Med stor glæde hilser jeg de smukke examiner, som studerende kvinder i voksende maal har taget som vordende skoleembedsmænd; men jeg hilser dog ogsaa med glæde ethvert tilløb til uddannelse for lærerinder, der ikke netop gaar ad den *lærde* vei. — — — Hvad vi trænger til for et *mindretal af kvinder* og da særlig for de vordende *lærerinder* er, foruden ret til for *de faa* at gaa den lærde vei (og hele kvindeverdenen maa være de faa, der gaar denne, taknemmelige for deres bestræbelser), anledning til at berige deres første viden ved *for det første en pædagogisk veiledning*, inden de overtager lærerstillingen, selv i det smaa, og *dernæst* til at uddanne sig særlig i enkelte grupper eller i enkelte fag efter en maalestok, der maa tænkes imellem eksamen artium og skoleembedsexamen*). Denne uddannelse vil ved en afsluttende examen kunne give dem et stempel som antagelige *fag*lærerinder i »høiere«, selv i »lærde« skoler, og, hvad der er det vigtigste, yde dem en veiledning, der kan give deres samvittighedsfuldhed ro og dem selv vished for, at de virkelig magter det stof, de *særlig* have beskjæftiget sig med, de fag, de foretrækker at undervise i.«

Frk. Zahles kald og stilling har i en lang aarrække været styrerens og anførerens; rigt har hun været rustet for dette kald, og hun har forstaaet dets ansvar og pligter. Men trods det præg af autoritet, som baade for fremmede og nærstaaende hviler over hendes person, saa vil enhver der ser lidt dybere, forstaa, hvor betegnende det er, at et af hendes yndlingsdigte er Chr. Richardts lille simple digt: »Tyendeliv«, et digt, hvor han taler om al naturen og alle mennesker som Guds *tjenere*. »Om du styrer land og fæste — eller blot din husbonds heste — det er ét for himlens Gud! — — Ære hver, som ærlig *tjener* og er mer end leiesvend!« At *tjene*, at opofre sig, at leve helt for andre, det har været og er hendes ægte kvindelige hjertes dybeste trang. En god og tro tjener har hun været for sit elskede fædrelands kirke

---

*) Enkelthederne ved denne plan har frk. Z. tidligere udviklet.

og skole. Og hendes venner tænker med ærbødig glæde paa den klang, hvormed ordene: »du gode og tro tjener!« vil lyde for hende fra den Herres mund, til hvis tjeneste hele hendes liv har været viet.

Fra formanden i

De høiere skolers landslærerindeforening.

De høiere skolers landslærerindeforenings møde, der afholdes i Kristiania 11te—12te—13de og muligens 14de august, skal ha sine sammenkomster i frk. Rolls skolelokale, Løvenskioldsgd. 1, hvor ogsaa kontor vil holdes aabent under det store nordiske skolemøde, saa der er adgang for landsmødets deltagere til at træffe formanden eller sekretæren hver dag mellem ½2 og ½3.

Det endelige program kan først fastsættes i de første dage af august, efterat bestyrelsen har havt et møde; men foreløbig kan meddeles, at foruden:

Diskussion om og vedtagelse af foreningens love samt valg paa bestyrelse,

vil følgende *emner* blive foredraget og diskuteret:

1. »Den høiere pigeskole og dens kaar nu.«
2. »Hvad har der hidtil været gjort for uddannelse af lærerinder til den høiere skole, og hvad vil det være ønskeligt at opnaa?«
3. »Selvpensionering for lærerinder.«
4. »Nødvendigheden af at staten og ikke kommunen bestemmer lærerindelønningerne.«
5. »Nødvendigheden af ansættelse af inspektricer i fællesskolen.«
6. »Tilfredsstiller middelskolens undervisning i norsk de krav, som stilles til en ung pige ved hendes udtrædelse i livet?«
7. »Vanskelighederne ved arbeidet i fællesskolen i almindelighed og den uheldige ordning med de faa lærerinder i særdeleshed.«

Da den 12te august falder paa en søndag, har formanden tænkt, at denne kunde benyttes til selskabeligt samvær paa en eller anden maade.

Deltagere i landsmødet erlægger kr. 3.00, som indsendes til foreningens sekretær og kasserer, frk. Louise Conradi, Rosenborggd. 26, Kristiania.

Jernbanebestyrelsen har indrømmet mødets deltagere saadan fragtmoderation, at tur- og returbillet løses for enkeltbillets kostende.

Arendalske dampskibsselskab har indrømmet »lærerinder, der er fast ansatte ved eksamensberettigede skoler« den moderation i hele ferien, at de kan reise paa 1ste plads mod at betale for 2den, uden retur- eller familiemoderation.

Det bergenske og nordenfjeldske dampskibsselskab har indrømmet samme moderation som Arendalske, men kun i tiden for mødets afholdelse.

Adgangstegn til mødet og *legitimationsbevis* for jernbane og dampskib vil tilstilles deltagerne i slutningen af juli eller begyndelsen af august, naar sekretæren har faaet *ordentlig* besked om hver enkelts reiserute.

Fra Stenkjær.

En *sanitetsforening* er nylig dannet paa Stenkjær med ca. 40 medlemmer Vi tviler dog ikke paa, at flere kommer til efterhvert.

Bestyrelsen bestaar af fru Martens, enkefru Hagemann, fru Elstad og fru Lassen samt to suppleanter, frk. Andersen og frk. Bjerring. Formand er fru Martens, viceformand fru Lassen, sekretær fru Elstad, kasserer frk. Andersen.

Arbeidskomiteen bestaar af fru Høegh, fru Soelstad, fru Eilertsen, fru Hagemann Sverdrup, fru C. Dahl samt 3 suppleanter.

Æresmedlem af foreningen er fru statsraadinde Qvam, der var saa velvillig under sit korte ophold heroppe ivaar, at gi Stenkjærs kvinder en redegjørelse for sanitetssagens opgave og formaal, dens arbeide og de vundne resultater. Statsraadindens kortfattede og dog udtømmende, greie og velformede fremstilling, som hun gav uden at ha nogetsomhelst skriftligt, vakte alles anerkjendelse og beundring. Foreningen besluttedes paa stedet dannet, og 35 navne indtegnedes straks.

R. L.

Sommerfuglen.

Det var en dag, da blomsterduft
usynlig fyldte lysblaa luft,
at dine vingers flugt du fik, —
du, barn af lykkens øieblik! —

Al livets deilighed du bar
i dine vingers purpurpar, —
der farverige drømme flyr
i længslers digt og eventyr! —

Et barn af livets Sankte-Hans,
fra blomst til blomst du fløi i dans
og fanged elskovsstøv, som ud
du kasted paa hver blomsterbrud!

Ak! — Sligt et liv! — Et regnbuehaab, —
en sommerdrøm, et længselsraab, —
en dug, som svandt i solguldshav —
et øieblik du tog og — gav! —

Et øieblik! — Din time slog
en rose dine vinger tog! —
Dens vellugt blev dit sidste bad,
dens varme glød dit soleglad! —

Thora Holte.

Juni 1900.

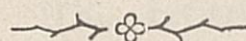

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

—

(Fortsættelse fra nr. 12.)

En af skodderne var bleven aabnet og lysene slukket. Vintersolen skinte ind af vinduerne, som den havde skinnet før, men de stakkars folk i John Sheldons dagligstue saa paa det, som om det var noget nyt og fremmed. Deres egne sind havde faaet noget saa underlig fremmed i sig den morgen, at de uvilkaarlig overførte det paa alle kjendte gjenstande. Selv jernhagerne paa Sheldons peis syntes tragiske, og grødgryden hang over ilden, som om den ikke hørte hjemme der.

Nu og da aabned en af mændene døren, saa ud og lytted. Røgen fra landsbyens ruiner trængte ind gjennem døren, men der var ingen anden lyd end tuden af den stærke nordenvind, som endnu strøg over dalen. Der var ikke skud at høre fra jorderne. Mændene drøfted en plan om at forlade kvinderne en kort stund og gaa ud for at undersøge, men enken Eunice Bishop stak sit skarpe ansigt frem mod dem.

»Her er vi,« sa hun, »en slump kvinder og barn, og Hannah Sheldon og Mercy ligger døde og jeg med huset brændt ned over mig og ingenting reddet uden sengklæderne og speilet og silkeluen, og det er et under, om det ikke er ødelagt altsammen — og saa snakker I om at gaa fra os!«

Mændene saa uvisse paa hinanden, men med det samme hørtes der knirkende skridt paa sneen udenfor, og enken Bishop skreg op. »Aa, indianerne er kommet tilbage!«

Silence saa op.

Man forsøgte at aabne døren udenfra.

»Hvem der?« raabte kaptein Moulton.

»John Sheldon,« svarte en hæs stemme. »Hvem er derinde?«

Kaptein Moulton aabned døren. John Sheldon stod for dem. Hans alvorlige, magre ansigt var malet som en indianers med blod og krudtgrimer. Han blev staaende og stirre paa selskabet.

»Kom ind strax og lad os stænge døren,« skreg Eunice Bishop.

John Sheldon traadte nølende ind og saa sig om i værelset.

»Kommer du lige fra jorderne?« spurgte Kaptein Moulton. Men John Sheldon syntes ikke at høre ham. Han stirred paa dem alle, og

de stod stille og saa paa ham igjen, saa saa han længe ufravendt mod dørene, som om han vented, at nogen skulde komme ind af dem. De andres øine fulgte hans, men ingen af dem talte.

«Hvor er Hannah?« spurgte John Sheldon.

Kvinderne begyndte at græde.

»Hun er derinde,« hulked John Carsons hustru, pegende paa soveværelsets dør, »og derinde er lille Mercy ogsaa, far Sheldon.«

»Er barnet saaret, og steller Hannah med hende?«

Kvinderne græd og puffed hinanden frem for at fortælle videre, men kaptein Moulton talte ud med engang, han stak kniven ret ind som en ærlig soldat, som dræber, naar det maa saa være, men som ikke vil lemlæste.

»Mor Sheldon ligger derinde i sin seng, skudt død, og vi fandt barnet liggende dødt ved peisen,« sagde Isaac Moulton.

John Sheldon vendte sit ansigt med det stive blik ret mod ham.

(Mere.)

Fra arbeidskomiteen for Camilla Colletts mindesmærke.

Da der endnu udestaar ca. 200 lister, saa tillader man sig herved indtrængende at anmode de indbydere, som ikke har indsendt sine lister, om at sende dem til arbeidskomiteen i *løbet af september maaned dette aar*, adr.: Norsk kvindesagsforenings kontor, Stortingsgaden 14, IV, Kristiania.

Bedes optaget i andre blade.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

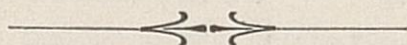

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de juli 1900.	Nr. 14.

Kvindernes internationale raad.

Paris 1900.*)

Mandag den 25de juni traadte raadet sammen med Mrs. Sewall som dets president. Det første, som blev forelagt raadet var Lady Aberdeens afskedsansøgning som president i komiteen for fred og voldgift, som blev stiftet under mødet ifjor. Hun kunde ikke være president i en saadan komite nu, naar hendes land havde kastet sig ind i en saadan krig, som hun intet kunde udrette mod. Ansøgningen medførte en ivrig diskussion. Man fremhævet, at det netop vilde være heldigt, om Lady Aberdeen som engelsk repræsenterte freden, som en stille indsigelse mod sit lands handlemaade. Alle var enige i dette. Tilslut indvendte dog Mme. Klerck fra Holland, at det paa grund af de private forhold ganske vist ogsaa var vanskeligt eller ubehageligt for Lady Aberdeen at beholde sin stilling. Man besluttet da at vælge en anden dame, som dog skulde være engelsk. Der blev stillet forslag om tre, som man skulde henvende sig til i følgende orden: Mrs. Booth, Mrs. Cadbury, Lady Battersea.

*) Publikum er tidligere blevet underrettet om, at Kvindernes verdensforbund (*The International Council of Women)* holder møder i Paris i sommer, men ikke om at jeg har været saa heldig at faa en stedfortræder, som kan repræsentere Norge i møderne. Fru M. Aars f. Aall, som for tiden opholder sig i Paris, har efter anmodning gjort mig den store tjeneste at møde paa mine vegne som *Honorary Vicepresident* for Norge — — — har gjort landet og sagen den store tjeneste, burde jeg nok først og fremst sagt.

Gina Krog.

Derefter fremlagde presidenten et smukt fredsbanner, som skulde tjene som banner for den internationale forening. Banneret bestod af 3 striber, en hvid, en gul og en violet. I midten, hvor den violette stribe var, stod indsyet et hvidt skjold, over hvilket to hænder trykket hinanden i et fast haandtryk — et symbol paa, at manden og kvinden maa staa sammen om fredsarbeidet.

Mødet blev holdt til 4 eftermiddag, afbrudt af en hyggelig dejeuner givet af presidenten.

Tirsdag var der møde fra 9 morgen til 2½ eftermiddag uden afbrydelse. De forskjellige landes representanter læste op rapport om sagens fremgang i deres land. Især var Tyskland stolt over sin store fremgang. Der er stiftet ikke mindre end 125 foreninger til at varetage kvindernes interesser. En forening arbeider for lige moral for mand og kvinde, en for sædelighed, en for forbedret barnepleie, en for barneopdragelse, kort sagt, indenfor alle de brancher, hvor kvindernes arbeide og indflydelse kan naa hen, arbeides der. Med stolthed fortalte Frau Stritt fra Tyskland om de utrolige fremskridt, de havde at fremvise for disse 6 aar, og om andre, de havde ivente, man skulde bare faa se, naar mødet traadte sammen i Berlin om 4 aar.

Ogsaa England havde meget glædeligt at fortælle, og de smaa stater hver for sig kunde melde om store fremskridt.

Derefter gik man til ordning af pressekomiteen — ogsaa stiftet ifjor —, som har at varetage kvindesagens interesser overfor pressen og holde landene à jour med hinanden indbyrdes. Det blev besluttet, at denne komite skulde træde i forbindelse med udklipningsbureauerne.

Kl. 4 samme eftermiddag holdt Lady Aberdeen i *De forenede staters* pavillon et foredrag paa fransk for medlemmerne af den nylig afsluttede kongres for kvindeligt arbeide og institutioner.*) Foredraget vakte levende interesse. Efterpaa var ordet frit, og tilhørerne fremkom med en række spørgsmaal, som besvaredes dels af Lady Aberdeen, dels af Mrs. Sewall. Det glædet alle de tilstedeværende, da det blev dem meddelt raadets beslutning, at der hver tirsdag udover sommeren vilde bli afholdt offentlige foredrag over lignende temaer paa samme sted. Førstkommende tirsdag blir foredrag holdt af frøken Vidart, repræsentanten for Schweitz.

Imidlertid blev største delen af forsamlingen staaende, ivrig diskuterende i smaa grupper, indtil Mrs. Sewall ved 6tiden maatte gjøre forsamlingen opmærksom paa, at pavillonen skulde lukkes kl. 6. Raadet

*) Beretning om denne fra en korrespondent maa vente til et senere hefte.

Red.

som endnu havde nogle sager at afgjøre, havde tænkt at holde et lidet møde efter foredraget. Dette blev der nu ikke tid til. I mangel af det bedre, samlede Mrs. Sewall raadet om sig i en ring ude paa trappen til pavillonen. Straks samlede publikum sig i store masser foran pavillonen. Her var noget rart! Mrs. Sewall maatte da henvende sig til en af funktionærerne og opnaaede tilladelse til for raadets tolv medlemmer at træde indenfor igjen. Dagen efter kom der i et pariserblad følgende:

»Kvinderne havde igaar forsamling i De forenede staters pavillon. De blev ikke færdig til lukningstiden og maatte jages ud, hvorefter Mrs. Sewall optraadte ude paa trappen og fortsatte sit foredrag for alt folket «

Det blev meddelt raadet under dets møde onsdag formiddag til almindelig jubel og latter.

Men lad os komme til sagen. Raadet har endvidere vedtaget, at endel af det internationale raad skal være tilstede i Paris under hele udstillingen. Et rum i De forenede staters pavillon skal smykkes med tolv i hinanden slyngede silkeflag fra de tolv nationer,*) som har nationalt raad, altsaa desværre intet norsk flag. I dette rum skal vekselvis følgende del af komiteen sidde hver dag fra 11 til 12½ form.: Mrs. Sewall, Pennsylvania. Mrs. Bates, De forenede stater. Mrs. Dignoron, Canada. Fraülein Schiermacher, Tyskland. Fraülein Vidart, Schweitz. Fru Fredriksen, Danmark, og undertegnede Norge.

En meddelelse om komiteen og dens formaal samt opgave over navnene skal opslaaes i hvert lands pavillon. Komiteens væsentligste formaal skal være at give tilreisende til udstillingen, som kanske kunde have interesse for kvindesagen, veiledning og hjælp.

Marna Aars, f. Aall.

Indsendt til red:

Overtro. Skildring fra ottiaarene af *Minda Ramm.* Kristiania. Det norske aktieforlag.

---

*) Schweitz er den 11te nation i raadet, ikke som i 15. juni-hefte nævnt den 10de. Hvilken den 12te er faar vi senere underretning om. En anden feil, som havde indsneget sig i artiklen om I. C. of W. i forrige hefte var: bestemt ved Londonerkongressen »isommer«, istedetfor »*ifjor* sommer«. Det vilde være uheldigt, om nogen derigjennem skulde forledes til at tro, at den meget omtalte kvindernes udstilling i London isommer har nogetsomhelst med Kvindernes verdensforbund at gjøre.

Red.

Ianl. „Norge i det nittende aarhundrede“.

Kjære redaktør!

I anledning Deres artikel om »Norge i det nittende aarhundrede« maa De være saa venlig at gi mig plads for et par bemærkninger:

Da jeg i sin tid af redaktionen for »Norge i det nittende aarhundrede« blev anmodet om at skrive en skitse fra sæterlivet østerpaa, faldt det mig virkelig ikke ind, at jeg derved var ment at skulle »repræsentere« nogetsomhelst. Jeg tænkte simpelthen, at naar jeg blev spurgt om dette, saa var det, fordi man vidste, at jeg maaske mer end de fleste skrivende mennesker her havde havt anledning til at lære den side af det norske folkeliv at kjende. At jeg skulde sættes op som representant for »de kvindelige penne i Norge« i det nittende aarhundrede var vist slet ikke meningen.

Valget af representanter for »de kvindelige penne i Norge« i det nittende aarhundrede var da sandelig ikke vanskeligt, om man havde ønsket saadanne, i det øieblik vi har to, hver for sin tid saa karakteristiske spidser som Camilla Collett og Amalie Skram. Og havde man ønsket flere, saa er der jo en lang række at ta af nedover, før man naar de yngre og yngste begyndere. Saa jeg kan godt forstaa, at »Nylænde« finder mig at være et altfor tyndt sonoffer for de vrede guder — eller gudinder.

Nei, nogen representation af norske kvindelige penne, har nok redaktionen ikke tænkt paa, og at det er en feil, er jeg enig med »Nylænde« i. Det er galt for værket selv, ligesom det er galt, at der savnes en del af de bedste mandlige forfattere. Thi værket skal jo indfri det kolossale løfte, at belyse vort land fra *alle* sider — hvad det naaet baade i *aandelig* og materiel henseende.

Men man maa ogsaa huske, at en redaktion ikke altid med sin bedste vilje kan faa de navne, den helst vil ha; men ofte maa »ta det den faar, og takke, naar den gaar«, som vi siger heroppe.

Deres ærbødige

Hulda Garborg.

Kolbotn, 29de juni 1900.

Frk. Dorothea Schjoldagers

indledende foredrag 3die pinsedag 1900

om

Sædelighesarbeidets krav til de kvindelige ledere i »Unge kvinders kristelige forening«.*)

Som redegjørelse for, at en, der hverken er leder eller medlem af U. K. K. F., her vil holde foredrag for de indbudne ledere, vil jeg si, at det sker efter opfordring fra U. K. K. F, i Kristiania. Det er derfor ikke anlagt for udtømmende at behandle emnet — den paafølgende diskussion vil bedre kunne udrede *plan* og *maade* for at opta et saadant arbeide inden foreningerne.

Der stilles os altsaa det spørgsmaal, om sædelighedsarbeidet kræver noget af lederne i U. K. K. F.?

Man kunde ligesaa gjerne, forekommer det mig, endevende spørgsmaalet: Hvorfor ikke netop af dem? Er der og kan der i hele vor kristendom være en, som med *sandhed* kan vise det spørgsmaal tilbage, tro, det ikke vedkommer sig?

Vi lever i en rastløs tid, et jag uafladelig; det er som biskop Heuch engang sa: som tiden vil rive tiden med sig — — — — — Der er og blir *krav* paa *alle* omraader: nær sagt ikke den ting mellem himmel og jord, som ikke *ber* om hjælp, og mer end ber: *kræver*, *fordrer*.

Ingen af os her staar *udenfor* disse *ubønhørlige* krav, og vi forsøger maaske at gjøre et udvalg — men det regnestykke gaar aldrig op; fordi der kommer stadig nye krav til de tidligere.

Dette, som her er reist, er et af de nye til lederne af vore foreninger og deres medlemmer, her maa vel begge parter staa sammen. Man mindes ordene: »Og Moses førte folket ud af leiren, Gud Herren imøde — — —« alle, baade de ældste og den menige, skulde her stilles foran sin Gud og tilsammen modta hans love, forskrifter og hans velsignelse til arbeidet.

Hvad er sædelighed og sædelighedsarbeide? Ja, den definition, som

---

*) Som manuskript er benyttet referatet i U. K. K. F.s blad, sendt os af foredragsholderen.

Red.

vort samfund vanligvis gir os, er: *moral*, »hvorledes et menneske har at forholde sig for ikke at støde an mod vore borgerlige love.« Den er saa isnende kold den forklaring og gjør det hele saa let, at vi *efter den leveregel* alle som en og en som alle kunde opnaa at indregistreres blandt dem, som sværger til den *moralske* fane.

Veien er saa let og bred, hvis *dermed* saasandt *kravet* til sædelighed var skeet fyldest.

Aa, nei, Guds aand gir os en anden forklaring over udtrykket: *tugt*, *selvtugt* over urene tanker ord, gjerninger. Denne *hjertets renhed*, som Jesus i sin bjergpræken lover at lønne med salighed foran Guds ansigt og navnet Guds børn, — *den er sædelighed* — og ingen anden, *den skal saa vi lære andre.*

Hvilke andre? Ja, de er mange; først de faldne, saa dem, der er lige ved at falde, og endelig dem, der mener, at de *aldrig* kan falde for et menneskes dom og domstol — — —

Hvor let nævner ikke vi i det daglige disse ulykkelige som »en *falden* kvinde«, stempler hende endog med brændemærket »offentlig«, og — gaar forbi, videre.

Hvem har dog fra først af udfundet det vovelige ord: *falden?* Vor kjære far i himlen ikke, bibelens kvinder og mænd heller ikke paa den maade. *Falden kvinde* — fra hvem eller hvad er hun faldt? Vover nogen si: fra Gud, naar han selv med sin altforbarmende kjærlighed siger: »Jeg fordømmer dig ikke heller — gaa bort og synd ikke mer.« Joh. 8.

Hvor langt tilbunds skal det dyb være, vi kunde synke i, som ikke hans kjærlighed kunde bunde og hente os op fra?

Fra en plads i samfundet er en slig faldt ned, glid ud paa en skraaplan med sin haand løftet mod alle, og alles mod hende nærsagt, men *aldrig* gled hun endda ud af Guds evige arme. Og derfor er hun i hans øine ikke »en falden«, men — en *forkommen* — »kommen for sig selv«, og vi har saa vist og sandt vor skyld der, for hver gang vi saa hende, men ikke *vilde* se hende. Hvad har vel vi at rose os af med vor opdragelse, vort hjem og al, al kjærlighed fra vuggen af? Som oftest er det kvinden fra de brede lag, der blir den »faldne kvinde« — den mand, som tilhører de høiere samfund, er maaske kjøber, han regnes ikke blandt de faldne — langtfra bare fortsætter, mens hun, som sælger sig selv, staar stemplet for hele sit liv. Det er ogsaa samfundsretfærdighed! — — —

Stiller de selv krav om hjælp? Ja og nei, hundrede gange ja; de ni af ti gjør det, *men paa sin egen maade.*

De kommer ikke ofte til os og *ber* om vor hjælp, *det* ligger ikke for *dem* at gaa den vei. *Vi maa komme til dem.*

Her har vi i U. K. K. F. og vore andre foreninger vore hyggelige

møder søndag og hverdag, vore bibeltimer, sang- og arbeidsaftener inde i de koselige stuer og store lokaler, og *udenfor* døren hulker og skriker det saart, at døren maa slaaes op; derude staar de mest forkomne af vore slægtninge og banker paa, de nærmeste af vore egne — *søstrene* vore. *Tør vi stænge dem ude;* vi, som i daaben fik barneretten, blev adlet som guds børn og arvinger til evig salighed, *tør vi* se den ulykkelige skare i øinene og — gaa forbi som præsten og leviten? Vi er paa veien til samme hjem og gjør dog forskjel.

Indvendinger: Ja, om det bare i det *praktiske* kunde gaa saa let at ta sig af dem, dette er jo bare billeder. Aa ja, saa let kan det nok gaa, naar vi bare fik fat i den lille nøglen, som aabner alle døre paa vid væg: »*Kjærlighed*«. Den aabner dørene, jevner forskjellen, lar »glædestaarer tindre i øine, som har grædt«.

Men den samme nøgle stænger ogsaa for, saa at disse stakler føler vor haandsrækning som en bespisnings- eller beklædningsfest — en betalt kjærlighedsgjerning, kunde en kalde det — ordet vil ikke bli misforstaaet i denne kreds, hvor vi vel vil naa dem, men maaske i vor iver tar galt fat. Anvisningen har vi i Es. 58, som paalægger at ta de ynkværdige og forkomne i vort hus, — — — men lønnen nævnes ogsaa: »da skal dit lys bryde frem som morgenrøden og Herrens herlighed slutte dit tog.«

Mod at opta et organiseret sædelighedsarbeide inden vore U. K. K. F.er vil kunne indvendes, at foreningernes maal er at samle en bra ungdom og værne om den. Jeg finder imidlertid ikke i nogen af U. K. K. F.s lovparagrafer, at der staar noget om *et udvalg* af den bedste ungdom; — men just den, der vil bevare sin sti ren, vil og ha plads ved siden for den søster, der skal begynde paa stien.

Endnu et: Hvilken støtte for andre arbeidere i denne sag, om vore kristelige foreninger vilde ta haand i haand med os, staa solidarisk her.

Der har saa længe, saa længe været ventet paa de 7000, som Gud nok har gjemt og i rette øieblik vil sende os til opmuntring. Høsten er saa stor, saa uoverskuelig stor, og — — arbeiderne saa faa, *saa faa.*

End om vi klædte fjeldet! Ja, end om vi begyndte smaa og store, lyngen, eneren, bjerken og furuen! Der, hvor lyngen fik en liden finger ind, tog eneren med hele haanden, bjerken tog forsigtige, sikre skridt og sidst kom furuen tungt og fast. Saa fortælles der — vi kjender den skildring af B. Bjørnson allesammen. Og der fortælles videre, at da bækken rev al nyplantning overende, betænkte de sig, men tog saa trøstig fat, gik paa, kom op stykke for stykke lige til toppen, — og hvad saa de der? »Aanei, aanei, staar der ikke

en hel skog og venter paa os paa den anden side? — og væk var de, de kastede sig i armene paa de andre, som *ventede* dem. End om *vi* klædte fjeldet? Hvem ved hvilken skog der staar færdig og venter paa os.

Engelske kvinders aarskalender.

The Englishwomans' Year Book And Direktory 1900. Second Year. Of New Issue. Edited by *Emily Janes.* Secretary To The National Union Of Women Workers Of Great Britain And Ireland.

Bogens forfatter opstiller som motto for kvindernes arbeide i 1900 følgende mundheld: »*By patience and perseverance and a bottle of sweet oil the snail at length reaches Jerusalem*«, og bogen gir et levende vidnesbyrd om, at kvinderne med sit snegleagtige taalmod, udholdenhed og blidhedens olie har naaet et godt stykke frem paa veien. Den gir oplysning om kvindevirksomhed paa alle felter. Den gir raad og veiledning til alle, som trænger oplysning om engelske forhold. Alle mulige adresser med fornødne forklaringer findes meget godt registreret. Universiteter og skoler, klubber, boardinghouses, hospitaler, pleiehjem og kliniker baade for dyr og mennesker. Hver afdeling indledes af en ledende artikel, skrevet af et fagmenneske. Skal du selv eller dine paarørende reise til England, eller trænger du af en eller anden grund oplysninger om engelske forhold, saa kan intet bedre anbefales dig, end at kjøbe kvindernes aarskalender.

Bogen er skrevet og udgit i den elskværdige hensigt at hjælpe, og sin bestemmelse opfylder den i høieste grad. For at gi et exempel paa indholdet, og paa, hvor særdeles praktisk engelskmændene ogsaa tar de mere abstrakte ting, har vi oversat den af Esmé Stuart*) skrevne ledende artikel i afsnittet om literatur:

Romanskrivning.

Disse ord henvendes kun til dem, som tænker paa at kaste sig ud i literaturens dybe sø. Der er to slags folk, som føler sig fristet til at øge den allerede overvældende masse af literatur, og begge vil gjerne

*) Miss Leroy.

tjene penge. Første slags er de fødte romanforfattere, hvis talent viser sig meget tidlig; den anden er de, som har havt en eller anden kjærlighedshistorie — og hvem har ikke det? — og nu brænder efter at fortælle verden den i form af roman.

Der er ingensomhelst grund til ikke at skrive denne fortælling. Den unge skribent føler stærkt og vil sandsynligvis magte at gi historiens personer liv. Men det er ligesaagodt med engang at se sandheden i øinene. Selv om bogen modtages med velvillig kritik, saa er *en* succes ikke nok til at gjøre skribenten til romanforfatter. Ubekjendtskabet med dette bringer ofte de heldige eller rettere sagt ikke uheldige begyndere skuffelse og gjør, at de senere ikke kommer nogen vei i vore dages store literære væddekamp.

Det er derfor farligt at gi andre raad om at slaa ind paa den literære bane. Kun de fødte romanforfattere skulde drømme om udelukkende at kunne leve af sin pen. Endogsaa for dem er livet aldeles ikke saa fuldt af held og lykke, som det kan synes for den unge helt.

For at skaffe sig vished om sit eget talent, er det ingen daarlig ide at begynde med den vanskeligste form for literatur — den korte fortælling. Dens længde burde ikke overstige 3000 ord. Der vil komme mange skuffelser. Det vil dog kun gavne lærlingen. Thi det at forfatte er en kunst. Den forlanger træning ligesom de andre høie kunster, malerkunsten og musik osv.

Har man faaet evnen til at kunne skrive, og har man ogsaa en historie at berette, saa er det kun det første skridt paa berømmelsens stige. Den unge forfatterinde maa naturligvis være vel kjendt med sit modersmaal. Hun maa ikke bare kunne skrive fornuftige sætninger, men hun maa være opmerksom paa, at hver sætning er et skjønt og uangribeligt hele. I hver sætning er der den rette plads for det rette ord, og hun maa ikke slaa sig tiltaals, før hun har fundet begge. Alle disse raad vil ikke følges af dem, som indtar en unobel stilling til literaturen, som kun betragter den som et levebrød.

Naar forfatterinden har skrevet sin korte historie, bør hun sende den rundt til de blade, som kan synes at passe bedst for dens henholdsvis alvorlige eller muntre stil. Hun behøver ikke at tabe modet ved det første eller andet afslag. Redaktørerne raader over meget begrænset spalterum og maa ofte paa grund af pladsen negte godt arbeide optagelse. Hvis fortællingen er god, vil den nok før eller senere bli antat.

Efter den korte fortælling kan der saa komme en et-binds roman paa omkring 60,000 ord.

Med vore dages enorme læsning vil det ikke være vanskeligt at

faa udgivet en roman, men for begynderen er betalingen liden. Det er faafængt for unge forfattere at skrive romaner paa tre bind. De offentliggjøres sjelden nutildags. Vi bør ikke sørge over det, for de indeholdt ofte mere fyldekalk end tema. Og det gjælder først og fremst for den unge forfatter at lære at udtrykke sig saa kort og koncist som muligt. Vi raader alle »skal-bli-forfattere« til, før de begynder paa sin literære løbebane, at melde sig ind i »The Authors' Society« (4 Portugal Street, Lincoln's Inn.). Aarskontingenten er kr. 18.00, men de raad, som her blir den unge forfatterinde tildel, sparer hende for mange udgifter, og sekretæren vil kjende forlæggerfirmaerne og deres betingelser og kunne sige, hvorvidt de er at stole paa eller ikke. Hvis forfatterinden er saaledes situeret, at hun ikke synes hun behøver raad, vil vi alligevel anbefale hende at melde sig ind i forfatterklubben for derigjennem at tilhøre en organisation, som har hjulpet og hjælper unge og uerfarne forfattere. Desuden »samhold er styrke«, og den tid kan komme, da forfatterforeningen vil betragtes som Englands *Academie Française* og hjælpe frem virkelig literatur ved at gi godt arbeide sit bifald.

Lad unge forfattere huske paa, at i literatur saa vel som i handel føres uegte varer. Det er en forbrydelse at øge deres mængde. Før man starter sit arbeide, lad det være stort eller lidet, saa læg mærke til nogle faa ting, som er nødvendige ikke alene for ens eget held, men ogsaa for at fuldkommengjøre den kunst, som man burde elske alvorlig, før man bestemte sig til at leve med og af den: I disse den hurtige produktions dage, da penselstrøgene maa være forholdsvis faa, lad da hvert eneste af dem vidne om, at det ikke er unødigt. For at kunne skrive hurtig er det nødvendigt, som en stor forfatter har sagt, at ha tænkt meget. Man maa ha levet med sit emne, gaaet med det, sovet med det, været i stadig rapport med det. Og jo længere des bedre. Som den franske maler Delacroiz en dag bemærked: »kunst er en saa ideel ting og saa flygtende, at ens instrumenter aldrig kan være rene nok eller ens metode hurtig nok.«

Det er det samme med literaturen. Tænk dybt, før du skriver, og skriv da saa hurtig, som du har lyst til. Før forfatterinden sætter sig ned for at skrive, burde historien helst være et færdigt kunstverk i hendes hjerne. Husk, at den kunst, som tilfredsstiller menneskets høieste behov, vil ydes størst hæder.

Hvis den unge forfatter vil rette sig efter disse regler, vil literaturen ikke behøve at rødme saa ofte, som den nu gjør, over det, som bydes i dens navn.

Endnu et ord til forfatterne in spe:

Inspiration er literaturens aand, men fuldkommen literær form er

dens legeme. Det ene uden det andet er gagnløst. Hvis legemet er vanskabt, vil sjælen ikke værdsættes, hvis sjælen er ussel, vil det fuldkomne legeme ikke tilfredsstille. Lad begge dele være fuldkomne, da faar vi forfattere, som vil fortjene og modtage ære af sit land.

X.

Kvindens stilling i Italien.

Reformarbetet till förbättrande af kvinnans ställning

af *Alexandra Gripenberg.*

(Forts.)*)

Aar 1895 udkom i Rom tidsskriftet »*Vita femminile*« (Kvindernes liv), redigeret af Rosa Amadori. Til motto har det Seneca's ord: »paa kvindens stilling beror statens fremgang eller forfald«. Dets program omfatted »alle spørgsmaal, som interesserede kvinderne, opdragelsen, arbeiderbevægelsen, retsspørgsmaal samt kvindebevægelsen i de forskjellige lande«. Samme gruppe, som grunded dette tidsskrift, stiftede 1896 foreningen »*l'Associazione Femminile*« (Kvindeforeningen) med formaal *at forene saavel indfødte som udenlandske* kvinder i samarbeide for kvindens fremgang i intellektuel henseende. Programmet omfatter foredrag, bibliotek, kvindesagsmøder; specielt arbeides for bedrede kaar for arbeidskvinden. Foreningens første handling blev ulykkeligvis et foretagende, der helt og holdent var udenfor programmet, en petition om at faa den afrikanske krig stanset. Dette gjorde den upopulær paa høieste sted og hos de mere konservative, og endogsaa i kvindesagskredse beklaged man dette skridt, som fra begyndelsen af gav foreningen en politisk farve. Ogsaa denne forening arbeider for anskaffelse af sommerkolonier for fattigbarn, foredrag i sundhedslære, populære undervisningskurser for arbeidersker og petitioner til parlamentet.

---

*) Vi maatte stanse fortsættelsen af ovenstaaende, da dagens emner blev altfor paagaaende og forlangte plads, men som man ser var det dog ikke meningen at forholde vore læsere det sidste og maaske i manges øine interessanteste afsnit af Alexandra Gripenbergs værdifulde skildring. Det omhandler reformarbeidet med hensyn til kvindens stilling i Italien i den nyere tid og kan, til underretning for vore nye abonnenter, læses uafhængig af det tidligere. — Nu, da feriesæsonen er inde, haaber vi, skissen ikke skal bli fuldt saa ophakket i smaadeler som tidligere. — Det samme gjælder vor føljeton.

Red.

Om det er sandt, at foreningen, som det paastaaes, blev stiftet i socialistisk interesse, er ikke bevist. Hvad derimod er sikkert, er, at de norditalienske kvindesagsforeninger indirekte arbeider for socialistpartiets sag. De gjør energisk propaganda blandt de arbeidende kvinder til bedste for »*Camera del Lavoro*«, en arbeiderforening med ren socialistisk tendens. Siden 1896 havde kvindeforeningen i Milano dannet følgende arbeiderfagforeninger, alle tilhørende den derværende »Camera del Lavoro«: bogbinderfagforeningen med 500 medlemmer, syerskernes med 160, hanskemagernes med 120 osv. osv. Desuden findes en forening for arbeidsledere med 25 og en almindelig kvindeforening med 400 medlemmer. Alle disse danner tilsammen en sektion indenfor »Camera del Lavoro«. Sektionens program er: forkortet arbeidstid, høiere lønninger, fagforeninger for kvindelige arbeidere, petitioner til styrelserne om indrettelse af fagskoler for arbeidersker samt idethele forbedring af kvindens økonomiske stilling.

I Turin, Neapel, Padua og Florens findes der ligeledes kvindelige arbeiderforeninger, alle med økonomisk program. Enkelte af dem har sygekasser. Dette er for tiden det eneste resultat af deres virksomhed. Sædelighedsspørgsmaal, stemmeretsspørgsmaalet, den gifte kvindes stilling m. fl. vigtige spørgsmaal, der har lige stor betydning for arbeidersken som for den dannede kvinde, er ikke optat paa programmet, ifølge opgave af Signora Schiff, en af disse foreningers mest ihærdige damer.

Man kan derfor ikke andet end beklage, at kvindesagsvennerne selv opmuntrer sine arbeidende søstre til at betragte disse spørgsmaal fra et saa ensidigt standpunkt.

De italienske socialister har desuden ikke virket i den retning, at man skulde ønske at se kvindesagen hjulpet frem under deres beskyttelse. Bl. a. har de med iver optat ideen om *l'assurance maternelle**), og mange kvindesagsvenner har fulgt deres exempel. Saaledes har signora Schiff udgivet skrifter over samme emne.

(Mere.)

I Ytre Rendalen holdt frk. Gina Krog søndag den 17de juni foredrag om *Kvindernes verdensforbund* for en talrig forsamling. Fru Hanna Wille takked for foredraget. Derefter retted sognepræst Holmsen en henvendelse til forsamlingen og lagde dem paa hjerte at støtte kvindesagen og kvindesagsarbeidet af al sin evne.

---

*) Omtalt i kapitlet om Frankrige. Reformarbetet til förbättrande af kvinnans ställning. A. Gripenberg.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

—

(Fortsættelse fra nr. 13.)

»Herrens domme ere naadige og retfærdige,« sagde Isaac Moulton og mødte hans blik som i trods.

»Amen,« svarte John Sheldon. Han tog af sig kappen og hængte den paa den knag, han pleied.

»Hvor er David Walcott?« spurgte Silence. Hun stilled sig ret foran ham.

»David, han er draget med indianerne til Canada, og det er gutterne Ebenezer og Remenbrance ogsaa.

»Hvor er David?«

»Jeg siger dig jo, han er med de franske og indianerne i Kanada, og du kan være glad, at han bare var din kjæreste og ikke din mand, saa du havde barn røvet fra dig ogsaa. Forbandelsen over Jerusalems kvinder er over Deerfields kvinder nu.« John Sheldon saa stivt ind i Silences hvide, vilde ansigt, og hans stemme lød mildere. »Tab ikke modet, barn,« sagde han. »Jeg reiser snart til guvernør Dudley og faar hjælp og siden til Kanada og henter dem tilbage. Fat mod, jeg skal snart skaffe dig din kjæreste tilbage.«

Silence vendte tilbage til sin plads ved peisen. Goody Crane saa over til hende. »Han kommer tilbage over nordjordet,« hvisked hun. »Pas paa, over nordjordet; men det vil vare mangen en dag, før du ser ham igjen.«

Silence la tilsyneladende ikke mærke til, hvad der blev sagt. Hun hørte ikke paa fanejunker John Sheldon, da han fortalte om, hvorledes de franske og indianerne med Hertel de Rouville i spidsen drog afsted med sine fanger paa veien til Kanada, om kampen ud paa jorderne mellem den vigende fiende og den kjække flok af Deerfield- og Hatfield-mænd, som havde taget stilling der for at stanse dem, om hvorledes de maatte holde op at skyde, fordi fangerne blev truet, og den jammerfulde fortælling om presten John Williams, om hvorledes to af hans barn blev dræbt, og han selv og hans syge hustru blev trukket med til Kanada.

»Havde folk bare hørt paa hans advarsler, saa havde vi nu allesammen siddet trygge i vore hjem med vore eiendele,« raabte Eunice Bishop.

»De vil ikke faa mor Williams med sig saa langt,« sagde Goody Crane, »heller ikke det barnet, hun har ved brystet. Det har nok holdt op med at skrige for længe siden.«

»Hvorledes kan du vide det?« spurgte Eunice Bishop og vendte sig skarpt mod hende.

Men den gamle nikked bare med hodet, og Silence la ikke merke til hende, for hun var ikke der. Den fine pigeskikkelse sad ved ilden i John Sheldons hus i Deerfield, med hodet bøiet som paa en deilig markblomst, men Silence Hoit selv fulgte sin elskede til Kanada. Hvert pinefuldt skridt han tog gjennem veiløse skove, paa forrædersk is og over øde snemarker, pinte hende endnu mer; hver kniv, som glimted over hans hode, saa hun. Hun følte al hans sult og kulde og lidelse, og det gjorde hende endnu mere ondt, fordi det traf hendes nøgne hjerte, hvor der intet kjød var imellem, for i kjødet sad hun i Deerfield, og hendes hjerte gik med hendes elskede til Kanada.

Solen steg høiere, men det var endnu bitterlig koldt; det blaa rim paa vinduerne vilde ikke smelte, og tagrendernes istapper, som næsten rørte de haarde snedriver nedenunder, drypped ikke. De ulykkelige overlevende efter den frygtelige nat begyndte at arbeide i de sorte ruiner af deres hjem. De sørged saa godt som de kunde for de døde i Deerfieldgaden og de døde ude paa jordet, hvor kampen havde staaet. Deres muskler var ganske stive, deres ansigter var blaa af kulde, men deres hjerter følte en endnu værre kulde. Der var ingen af dem, som ikke havde en eller flere faldne, hvis døde ansigter de fik se indi den rædselsfulde morgen, — eller en eller flere paa den frygtelige marsch til Kanada.

De arbeidende mænd vendte atter og atter sine øine mod nord og mødte de isnende stød af nordenvinden. Og undertiden var det som den til deres ophidsede sind og sanser bragte lyden af deres venners skrig, og de blev staaende stille og lytte.

Silence Hoit listed sig ud af huset og nedover veien et lidet stykke og stansed saa og stirred bortover nordjordet. Det lyse haar flagred i vinden, de blege kinder blev sterkt røde, vindstødene kasted sig voldsomt mod hendes fine skikkelse. Hun var gaaet ud uden at ta tørklædet paa sig.

»David!« raabte hun. »David! David! David!«

(Mere.)

gjør De det, og jeg haaber De vil være enig med mig i, at det er et i sit slags udmærket skrift, der fortjener at læses ikke blot for den del af folket, for hvem det skulde ha størst interesse — kvinderne nemlig, men ogsaa af os mænd. — — — —

Norske Intelligenssedler, 20/6: »I de hjem, hvor »Nylænde« læses, er der aandelig vækst,« skrev et dagblad for nogle aar siden. Og det er sandt, at man i de hjem staar langt mindre i fare for at stagnere, mindre i fare for at opsluges af dagsens madstræv og mindre i fare for at synke hen i ladhed og ligegladhed, end i de hjem, hvor dette lille udmærkede tidsskrift *ikke* læses. — — —

Det, som i det hele taget præger »Nylænde« ved siden af dets omfattende hjertelag, er dets klare vidtrækkende syn og dets fine, fornemme stil. — — —

Men holdes da ogsaa »Nylænde« i hvert eneste hjem? Det holdes af de paa aandens omraade *upper ten*, og det finder stadig frem til flere, skjønt det gaar lidt langsomt. Somme har ikke *tid* til at læse, siger de. Men nu kommer sommeren med ferier for de fleste og lange, lyse dage, bedre tid for alle. Lad os da ta det for os, og lad os udvide vore tanker og vor synskreds, mens vi glæder os og er i hemmelighed stolte af, at vi her i Norge har et kvindesagsblad, som kan maale sig med de bedste, og som vækker opmærksomhed langt udenfor landets grænser.

O, L.

NB. De, der *strax* bestiller »Nylænde« for 2det halvaar 1900, faar 1ste halvaar gratis.

Alle bladets venner anmodes om at virke ivrig for dets udbredelse.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste august 1900.	Nr. 15.

Stortingspresident Ullmann

har som man ved frabedt sig gjenvalg til Stortinget — hvad der er blevet mødt med beklagelse af mange.

Hos kvindesagens venner vækker efterretningen baade beklagelse og bekymring. De føler de har lidt et tab, som de ikke paa nogen mulig maade kan faa erstattet. Hvor skal vi finde igjen den aabne sans for vore krav, den redebone vilje til at hjælpe og raade sammen med hans evne og mod til at gaa i ilden for os?

Vi har tidligere rettet bebreidelser mod venstre som parti, fordi vi syntes det ikke m. h. til vor sag holdt frem som det stevned. Ingen vil kunne misforstaa det derhen, at vi er utaknemlige mod de mænd inden partiet, som har vist os, at de ikke sviger. Aa nei, det er ikke bare paa det sorte bret vi noterer, skjønt det er sandt, at det er sørgelig overmalet med navne baade fra det ene og det andet parti, og at der er meget bedre plads paa den tavle, hvor vi indskriver vore venner.

Derfor er deres navne ogsaa lettere at læse. Men det er langtfra bare af den grund, at Viggo Ullmanns navn falder saa sterkt i øinene. Det er fordi det er indskrevet med saa lysende skrift.

I Stortinget er det særlig kvinders stemmeret Ullmann har været talsmand for. Da en liden gruppe af kvinder for omtrent femten aar siden sluttet sig sammen og bestemte sig til at arbeide for den reform, var det Ullmann man henvendte sig til, og man fandt strax hos ham den mest levende sympati. Han sørged for at faa forslag frem, og da det kom til at forsvare dem, stod han paa den mest fremskudte plads. Ingen, som var tilstede i Stortinget ved de møder i juni maaned 1890,

hvor kvindestemmeretten første gang var fremme til debat, vil glemme de glimrende indlæg for vor sag. Paa en maade kan man si, at den principielle seir vandtes der i et hovedslag.

Men det har vi faat erfare, at selv om der er en voxende følelse af, at vi i principet har ret, saa formindskes ikke derved fiendernes tal. Tvertimod, da samler de sig i større flok for at holde fast paa de privilegier, de ved de ikke har med rette. Og derfor taaler vi ikke at miste en eneste ven i vor nationalforsamling og allermindst Viggo Ullmann.

Men at fortabe sig i bekymringer svækker, saa vi faar forsøge at kaste dem overbord. Vi maa jo ogsaa unde Ullmann at faa lidt pusterum og faa koncentrere sig om det arbeide, som ligger ham allernærmest. Vi sender ham paa mange kvinders vegne den hjerteligste tak for hvad han har udrettet for os — men idet vi tænker paa hvad svær kamp vi har for os, kan vi ikke andet end ønske, at det ikke maa vare for længe, før Viggo Ullmann igjen blir vor talsmand i Norges Storting

Farvel saalænge, raaber vi da allesammen og vifter og svinger med faner og flag, kom snart igjen — — — — — kom *fürchterlich wieder!*

To nordiske møder i Kristiania.

Inden næste hefte kommer ud, vil to store møder være afholdt i Kristiania. Det første, »den nordiske afholdskongres« fra 1—4 august, det andet »det nordiske skolemøde« fra 7de til 10de august.

Paa det første mødes program er optat et emne, som knytter det sammen med det andet, nemlig *Afholdssagen og skolen* med indledningsforedrag af den danske folketingsmand *Herman Trier.*

Vi haaber, der fra dette emne og behandlingen af det vil spredes lys over den vei, alkoholismens bekjæmpere har at gaa, for at deres arbeide kan bli frugtbringende og lykkeligt.

Undervisning

om alkoholen og dens virkninger er det, som maa til, om der skal naaes resultater af betydning. Vi er fuldt vidende om, at mange afholdsvenner har havt øie for, at der trænges undervisning og har virket for det. Men vi har ikke seet denne vei kraftig nok betegnet som

hovedveien for den hele skare af drukkenskabslastens fiender. Lov- og forbudsveiene blir i forhold til denne altid problematiske biveie. Ikke for det, det kan være høist berettiget, om en saadan kongres vil ta frem love og bestemmelser til analyse, for der synes at være stort urede i lovgivningens og myndigheders forhold til denne sag. Der mangler nok adskilligt baade i enhed og logik og psykologi.

Naar vi fremholder undervisningen som den store hovedvei, som bedst fører til maalet, saa tænker vi da ikke blot paa undervisningen i *skolen*. Veien heder med et andet navn *folkeoplysning*. I andre lande er man stærkere ind paa den vei end vi. Vi har tidligere i denne forbindelse talt om franske hygienikeres energiske krig mod uvidenheden. Tænk om vi nu herhjemme allesammen kunde være med i denne krig. Kvinder og mænd, landsfolk og byfolk, lærere og læger, prester og predikanter.*) Tænk om arbeidet for en tid kunde koncentreres om dette — der maatte bli store resultater. Dette arbeide i hjem og samfund og skole blev mere end undervisning, det blev til *opdragelse*.

Men hermed er vi inde paa en dyberegaaende tanke og paa en, som sommerens andet møde ganske vist vil arbeide med. Det kan vel næsten siges at være løsenet for den moderne skoles mænd og kvinder dette, ikke blot undervisuing, det er overbegrebet:

Opdragelse,

som maa granskes. Vi haaber ogsaa dette møde vil kaste sterkt lys udover. At det vil fremme undervisning, lærdom, dygtighed paa alle kanter, men at det paa samme tid vil sætte streg under, at det er *mennesker*, at det er kvinder og mænd. at det er frie mennesker landets borgere skal opdrages til.

Frihed har en pleiesøster, som heder opdragelse, de trives ikke skilt fra hinanden Fjerner den ene sig, er det som den andens væsen forandrer sig. Og ogsaa i det frie land, som heder Norge, hører man i den sidste tid friheden jamre sig. Den liker ikke alle disse smaa plagsomme lovbud, man har git den til selskab, den raaber: *opdragelse*.

---

*) Her er jo et felt, hvor ikke bare afholdsforeninger, men ogsaa en hel del andre foreninger kan virke. Vil f. ex. ikke N. K. F. ta fat med det nu fra næste sæsons begyndelse?

Om ledelsen af den kvindelige undervisning

i Norge nævnte vi et par ord ianl. frk. Zahles skolegjerning. At den i Danmark ikke viser tendens til at glide ud af kvindernes hænder, faar man indtryk af ved at læse *Kvinden og samfundet* for 3die juli. Der fortælles om to større nye opdragelsesanstalter, som har kvinder i spidsen.

* * *

Den ene er *Midtjyllands høiskole*.

Planen til denne fattedes vaaren 97 og der blev handlet hurtig — siger artiklens forfatter Julie Trojel — »allerede sidst paa sommeren stod den smukke bygning færdig, og 23—25 septbr. holdtes et stort efteraarsmøde med 5—600 deltagere, ved hvilken leilighed skolen og dens forsamlingshus indviedes. Høiskolen har siden været besøgt af 50 mandlige og 47 kvindelige elever.

Dette er den første og eneste almindelige folkehøiskole, der eies og forestaaes af en kvinde, og at denne kvinde, frk. *Eline Begtrup*, har forstaaet at vælge den rette beliggenhed og de rette medvirkende kræfter, kan man ved et kort besøg der let forvisse sig om.« — — —

»At skolen er afholdt af befolkningen, kan man nok skjønne, naar man lægger mærke til, at den ved sidste efteraarsmøde kunde samle 1000 deltagere.

Saavel disse møder med undertiden 600 mennesker til kaffe og hundrede til middag som skolens øvrige økonomi og forretningsvæsen ledes af frk. Begtrup.«

* * *

Den anden er *frk. Th. Langs kvindeseminarium i Silkeborg*.

Den blev indviet den 22de juni med en smuk fest med sange og taler. Sidst talte frk. Lang selv:

Ofte, sagde hun, havde spørgsmaalet: Hvorfor vil De dog bygge det seminarium? lydt til hende, men hun vilde nu svare: fordi hun ikke kunde andet. Ingen anden gjerning havde som denne grebet hende og givet hende interesse og mod, for ingen anden kunde hun ofre sit liv, og derfor havde hun gjort det.

Hos frk. Zahle havde hun som ung set saa meget, der havde fyldt

hende med beundring, og der var tanken vistnok undfanget; men efter hendes reiser i udlandet, hvor hun egentlig skulde besøge børneskolerne, var hun bleven grebet saa af interesse for seminarierne, at hun havde ofret langt mere tid paa dem, og var kommet hjem med beslutningen modnet om at bygge et seminarium efter sit hoved og hjerte. — Og efter meget arbeide, mange bekymringer og anstrengelser var det nu lykkedes hende. Seminariet var bygget. Enhver vilde kunne forstaa, med hvilke følelser hun stod her ved det fuldendte værk, hvilken taknemlighed og glæde, der fyldte hende. Hun takkede dernæst alle, der paa forskjellig maade havde været hende til hjælp og indbød gjæsterne til at se hendes forskjellige skolebygninger.

»Det store ny seminarium,« fortsætter »Kv. o. S.«, »med de lyse klasseværelser, bibliotek og læseværelse, foredragssal, samlingernes sal og først og fremmest det prægtige skolekjøkken gjorde megen lykke. Dernæst begav man sig rundt i de ældre bygninger; frk. Langs børneskole, seminariebørneskolen og forskoleseminariet blev besøgte, og om aftenen samledes igjen over hundrede mennesker til den mere muntre del af festen. — — —«

Fra Porsgrund.

Porsgrunds led af landskvindestemmeretsforeningen afholdt generalforsamling 30te marts til valg af bestyrelse.

Gjenvalgte blev: Fru konsul Petersen Wright (formand), og frk. Severine Petersen. Istedetfor frk. Constance Smith, der frabad sig gjenvalg, valgtes frk. Augusta Schjødt.

Forslag om en fælles demonstrationsdag for kvinders stemmeret behandledes. At gaa i tog fandt man mindre heldigt her. Man udtalte sig derimod for at afholde generalforsamling med efterfølgende fest paa en af mindedagene f. eks. Camilla Colletts fødselsdag. Noget endeligt resultat kom man ikke til.

Efter generalforsamlingen serveredes the og til slutning læstes: »Nationalfølelse« af Chr. Bruun.

S. P.

Brev
om
Junikongressen 1900.

—

Paris, juni 1900.

Kjære redaktør!

De ønsker af en tilstedeværende et referat fra *2me Congrès des œuvres et institutions féminines*, som har været afholdt her i denne uge. Godt var det, at Deres brev gjorde mig opmærksom paa datoen, ellers var denne for kvindesagen saa interessante kongres gaaet tabt for mig i udstillingens kongresmalstrøm; der er jo 2—3 kongresser med spaltelange referater i aviserne hver dag, saa man vænner sig til at springe over endog overskrifterne!

Takket være Dem, gik jeg altsaa i udstillingen, fandt Palais des Congrès, hvis første etage er optaget af »Musée d'économie sociale«, hvor jeg i forbifarten ser lommeudgaver af statshospitaler i Rusland, folkesanatorier i Tyskland, Rigsforsikringsanstalten for det tyske rige, schweitziske høifjeldssanatorier for tuberkuløse, statistik i grafisk fremstilling over de forskjellige landes økonomi m. m. m. — saa det er vanskeligt at gaa fort nok forbi til at komme tidsnok i kongressens møde.

Op en trappe, dekoreret med det franske anti-alkoholistiske selskabs (Societé française de Temperance) meget talende billeder af alkoholistisk degenererede børn, der lider for fædrenes last — *ind* i en umaadelig sal, der optager hele bygniugens længde, og hvor et uendelig langt grønt bord langs efter rummets midte antyder dets bestemmelse som samlingssted for kongresser, hvoraf der for øieblikket foruden de kvindelige arbeides kongres — endnu holdes to andre. —

Efter at have gløttet paa to døre, hvor man let nok ser at være paa galt spor, siden auditoriet kun bestaar af mænd, finder jeg salle C, et stort helt hvidt rum (større end nogen forsamlingssal, jeg kan huske at have seet hjemme, naar undtages Fæstningens gymnastiksal i Kristiania); paa tribunen, der indtager den ene tvervæg, er de delegerede placerede ved et grønt bord, i midten dirigenten, der til min forundring er en mand*); alle de delegerede er kvinder, ligesom der kun er et

*) De to sidste kongresdage dirigerede madame Kergomard og madame Bogelot.

F. a.

faatal mænd blandt det talrige auditorium, der næsten fylder salen.

Foruden de franske delegerede er følgende lande representeret ved delegerede:

Rusland (madame Semetchine); Tyskland (m.m.s Stritt og Bieber-Bøhme); Danmark (fru Meyer); Grækenland (m.me Callirhöe Parren); Østerrige (m.lle Camille Theimer); Sverige (fru Platen); Schveitz (m.lle Vidart); Ungarn (M.me Neuwied); De forenede stater (m.mes Emma Tyng og Mary E. Dewey). Dronningen af Holland havde sendt m.me Van Reenen Valter (ridder af Orange-Nassau-ordenen) for at bevidne kongressen hendes majestæts personlige sympathier.

Kongressens tre Ærespræsidenter er m.mes Bogelot, Jules Simon og Mrs. Wright Sewall. Præsident mlle. Sarah Monod. Vicepræsidenter m.mes Coignet og Siegfried. Sekretær m.me Pégard.

Diskussionen er alt begyndt, replikerne falder saa hurtig og tæt, at dirigenten ofte bruger klokken for at gjøre sin tilstedeværelse bemærket. For en udlænding er det meget vanskeligt at følge med i det livlige ordskifte.

Saavel mænd som kvinder deltar med iver i diskussionen, der dreier sig om det brændende spørsmaal: Kvindearbeide og arbeidsløn, lovenes »beskyttelse« ligeoverfor kvinders arbeide. Det indledende foredrag holdtes af mr. Lucien Le Foyer, ivrig kvindesagsven.

Erfaringerne fra England og Frankrig blev sagkyndig drøftede, og diskussionen førte til følgende konklusion:

1. De store principer om frihed og lighed bør gjælde kvindernes ligesaavel som mændenes arbeide. (»Samme løn, samme arbeide.«)
2. Alle de love, som under paaskud af at beskytte kvinderne hemmer og lammer deres arbeide, bør ophæves.

Jeg skal minde om, at »La Fronde« har havt store vanskeligheder ianl. beskyttelsen. Man vilde forbyde avisen at have kvindeligt personale i trykkeriet; thi kvinderne skulde ikke have natt arbeide. La Fronde gik dog tilsidst af med seiren, hvorledes ved jeg ikke.

— — —

Men jeg faar vel begynde med begyndelsen!

Kongressen skulde aabnes af m. Léon Bourgeois, minister »for handel, industri, post og telegraf«, under hvis sfære kongressen hører. Men da han var forhindret, havde han sendt m. Léopold Mabilleau som

sin stedfortræder. Han er direktør for »Musée social«, nævnte i sin tale, at dette hidtil ikke havde interesseret sig for kvindesagen, men nu skulde om kort tid en speciel afdeling oprettes for kvindearbeide. Kongressens program, siger han, viser paa en gang klogskab og dristighed. Programmet sikrer frugtbare diskussioner. Hvis kvinderne viser lige megen klogskab og beregning som fantasi og hjertelag, *maa* de triumfere over alle vanskeligheder og komme til at spille den rolle, som er dem værdig. Han søger at definere denne rolle og ender med at overgive verdens skjæbne i »vore smukke hænder«, som skal bringe den fremover mod mere retfærdighed og godhed.

Efter at man havde valgt præsidenter, sekretærer etc., hvis navne før er refereret, og vedtaget arbeidsinddelingen, takkede præsidenten mademoiselle Sarah Monod, regjeringen, Paris's kommunestyre samt generalsekretæren for kongresserne m. Gariel, for den interesse, som de alle havde vist kvindearbeidets kongres. Hun takker ogsaa de udenlandske regjeringer (England, Tyskland, Amerika, Østerrige, Ungarn, Rusland, Sverige, Danmark, Grækenland, Schweitz, Holland), som havde ladet sig repræsentere ved talrige delegerede.*) Derefter viser hun kvindesagens fremgang; hvilken vext i de sidste 12 aar, siden kongressen i 1889! Kvinderne troede før, at de skadede sin stilling ved at slutte sig til os. Men da de saa, hvor kloge, retfærdige og moderate vore ideer er, da de saa, hvor vi med flid undgik ufrugtbare og ophidsende diskussioner, har de i massevis fylket sig under vor fane.

Ærespræsidenten madame Bogelot tager ordet for at mindes Emilie Mossier, der døde i 1896, og var en af de første og mest fortjente kvindesagsforkjæmpere. Hun udtaler det ønske, at der i hvert land maa dannes en kvindernes union, som skulde staa i forbindelse med et stort internationalt kvindernes raad.

Derpaa frembar de udenlandske delegerede for de franske kvinder hilsener hver fra sit lands kvinder. Alle talte et beundringsværdig godt fransk, ifølge pariserjournalisternes dom.

Madame Vincent mindede med tak og ærbødighed alle dem, som har deltaget i kvindebevægelsen, kjendte som ukjendte. Bevæget gjenkalder hun i vor erindring Saint-Simon, Fourier, Jean Macé (hvis statue skal afsløres 13de juli), Laurent d'Ardeche, Ernest Lefèvre, Léon Giraud, Jeanne Devin, Maria Deraismes, Eugenie Potonié Pierré, Reclus og flere. Madame Kergomard tilføier Caroline de Bareaus navn.

Man sender et telegram til madame Jules Simon (der som før

---

*) Som man har set af tidligere artikler i »Nylænde«, staar den franske republiks regjering som indbyder baade til denne og septemberkongressen.

Red.

nævnt er valgt til ærespresident), for at bevidne hende kvindesagsvennernes taknemmelige erindring om hendes mand, endvidere et telegram til republikens president og madame Loubet.

Derefter begyndte kongressen sit arbeide. Der var anmeldt henved 30 diskussionsemner foruden talrige rapporter. For at faa tid til at bearbeide dette store materiale, delte kongressen sig i fem afdelinger eller sektioner, der arbeidede hver formiddag, medens eftermiddagen optoges af plenarmødet, i hvilke sektionernes forslag til resolutioner (»voeux«) blev drøftede og endelig afgjorte.*)

Efterat alt kongressens arbeide lørdag aften den 23de var endt, holdtes en souper, hvor Paris's kommunestyre præsiderede ved sin viceformand m. Escudier, og hvor ved ærestaflet var placeret kongressens præsident m.lle Monod, alle dens ærespræsidenter, vicepræsidenter, dens sekretær og sektionernes sekretærer, de fremmede delegerede, endvidere mange præsidenter for kvindesagsforeninger og blandt dem den modige og dygtige madame Vincent, formand for »le groupe d'Egalité«. Alle de fra kongressen kjendte navne var der naturligvis. En mængde taler blev holdte; mest bifald vakte m. Escudier's repræsentanten for Paris kommunestyre, samt m.me Wright-Sewalls og m me Vincent's. Præsidenten i det internationale raad ønsker vel mødt ved det internationale møde i 1904. Man holder taler for Frankrig, Paris's kommunestyre, de udenlandske delegerede, for m.lle Monod, for ærespræsidenterne, for virkeliggjørelsen af vore kjæreste ønsker; musiken spiller marseillaisen og de andre landes nationalsange, og man skilles med vemod, idet hver vender til sin strid og sit arbeide, og i den sikre forventning engang at se den frie kvinde, der kjender sit ansvar og alle sine rettigheder og pligter, realisere ideen om menneskehedens harmoni og lykke.

Frøken Cecilie Wendt fra Østerrig har netop ved Wiens universitet taget doktorgraden i matematik; rektor udtalte ved hendes promovering: »Det er af vigtighed, frøken, at slaa fast, at naar De har valgt til Deres studium matematik, en af de mest abstrakte videnskaber, en af de vanskeligste, mest utilgjængelige, som den menneskelige aand har opfundet, saa har De vist Dem som fuldstændig herre over Deres stof. De har derved bevist, at matematisk talent ingenlunde er mandens privilegium.« — Det bør tilføies at mange kvinder har før frk, Wendt modbevist de fordomme, som man havde opgjort sig i denne henseende.

*) Beretning om disse sektionsmøder vil komme i næste hefte, vi gaar her over til vor korrespondents videre skildring af mødet i sin helhed. Red.

Trøst.

Saa varmt, saa varmt i luften det er,
solen skinner paa græs og trær —
og truer den store skyggen;
den vilde saa gjerne til klokken blaa
sende en straale, men kan ikke naa —
thi blomsten har granen i ryggen.

Granen saa mørk og taus og sterk —
bøier sig ikke for vindens verk,
stoltelig løfter den grenen;
breder som skjold sin naaledragt
udover blomsten, — gi'er nøie agt!
gjemmer den godt bortved stenen. —

Liden blomst — der ved morgensang
aabned sit øie for første gang —
rystede klokken og sendte
længselsfuldt blikket mod solen ud.
Da kom et lidet glædesbud —
en sommerfugl for at hente

— —

blomsterstøvet i kalken gjemt.
Klokken ei aner saadan skjemt!
Den smiler — historien hører
om solen, der dreier ved aftentid
og spreder sit guld under granen hid,
før natten det hele tilslører. —

L. B.

Kvindens stilling i Italien.

Reformarbetet till förbättrande af kvinnans ställning

af *Alexandra Gripenberg.*

(Forts.)

Da det ikke nogetsteds findes antydet, at kvindesagsvennerne har optraadt mod prostitutionen, giver deres holdning overfor »moderforsikringen« anledning til alvorlige betragtninger, ikke m. h. t. deres gode vilje, men m. h, t. deres evne til at gjennemskue den egentlige mening med den ovennævnte forsikringside.

Vaaren 1898 stiftedes i Italien af grevinde Taverna, signorina Melegari m. fl. *De italienske kvinders nationale raad* i den hensigt, at det skulde slutte sig til »Kvindernes verdensforbund«,*) stiftet i Washington 1888. Forbundets holdning turde efter stifterindernes anskuelser at dømme være vel konservativ, men da det saa nylig er stiftet, er det grund nok til, at der intet kan siges om dets virksomhed.

De italienske kvinder har længe været varmt interesserede for fredssagen. De fleste kvindesagsforeninger har mere eller mindre direkte arbeidet for dens fremme. I Parma findes en særskilt kvindefredsforening. Ligeledes udmerker de italienske kvinder sig ved storartet velgjørenhed. Den vigtigste velgjørenhedsforening er »*La Carita*« (barmhjertigheden) i Rom. Medlemmerne er rige, katholske damer. Deres virksomhed bestaar væsentlig i at uddele smaa pengegaver, omtr. kr. 2.80, til fattige mødre. Under Italiens krig med Abyssinien udviklede denne forening stor energi og havde paa en uges tid faaet istand en ekspedition med sygepleiersker, læger og materiel, færdig til at drage afsted til Afrika. En anden forening »*Soccorso e Lavoro*« (hjælp og arbeide), bestaaende af damer fra hofkredsene, uddeler arbeide til fattige kvinder, driver et folkekjøkken og uddeler smaa pengebidrag, 1 lire pr. dag til fattige familjer. Enkelte har desuden udviklet stor virksomhed paa filantropisk omraade. En rig russerinde, fru Helbig, har indrettet et fattigapothek og sygehus, hvor fattige barn og mødre faar gratis medicin og lægetilsyn. I anstalten findes ogsaa et operationsværelse. Francisca Xavier Cabrini, der tilhører den italienske afdeling af

---

*) Italien er endnu ikke indmeldt i Kvindernes verdensforbund, hvis det da ikke er sket ganske nylig.

Red.

»*Les Sœurs de Charité*«, har virket meget, specielt for vanskjøttede, forladte barn. Hun har oprettet hjem for dem baade i Italien og Amerika. Hertuginde de Galliera gav 7 millioner lire til oprettelsen af et hospital i Italien og 1 million til sin fødeby Genua. Desuden bygged hun i Paris et arbeidshjem og et gamlehjem samt et barnehjem i Meudon.*)

Det omraade, hvorpaa saavel mænd som kvinder har været mest virksomme m. h. t. kvindeinteresser, er kvindeopdragelsen.

To omstændigheder har bidraget hertil, nemlig den almindelige patriotiske bevægelse under frihedskampene og det omkring aarene 1870—80 vaagnende ønske om at gjenopta den gamle nationale sløid i hjemmene. Saasnart befrielseskrigene slutted, og den italienske nation fik øie for, hvad der var dens nærmeste pligter, gik det snart op for alle tænkende borgere, at man maatte lægge al vægt paa folkeoplysningen.

Begeistrede kvinder stiftede skoler for egen regning, og mange ofrede hele sin formue paa lignende foretagender. Blandt andre institUter oprettedes af en rig engelsk Mrs. Schwabe, enke efter en belgisk millionær, *Instituto Internazionale Froebeliano Vittorio Emanuele II* i Neapel. 1896 talte etablissementet over 1000 elever, gutter og piger. Det er indrettet efter Frøbels metode og omfatter børnehave, folkeskole, lærerklasser eller seminar. Der findes baade betalende og gratis afdelinger. De bedste lærerkræfter fra forskjellige lande er ansatte ved institutet (blandt andet underviser en svenske i sløid). En tysk dame, fru Adèle von Porrugall er bestyrerinde og fortsætter paa en værdig maade Mrs. Schwabes verk.

Anstalten nød en tid godt af en statsunderstøttelse paa 12,000 lire, men da den er konfessionsløs, kom den i miskredit hos det katolske element, som af alle kræfter arbeided paa at faa understøttelsen inddraget. Dette skal ha lykkes 1896. Mrs. Schwabe døde 1895. Hvilken indflydelse denne kjæmpeinstitution udøved paa hele den yngre neapolitanske generation kan let tænkes.

Aar 1859 blev som allerede nævnt Cassatiloven gjennemført og med den en slags skoletvang. Denne gjennemførtes fuldstændigere 1877. Elleve aar senere fandtes 16,816 folkeskoler for piger og 6.082 fællesfolkeskoler med ialt 856,521 kvindelige elever. Her undervises i elementærfag og haandarbeide, men da barnene slutter skolen allerede ved 10aars alderen, lar systemet meget tilbage at ønske. Aar 1888 fandtes 83 normalskoler for uddannelse af folkeskolelærerinder med ialt 3316 elever. I disse normalskoler eller seminarier undervises i en

*) Samme dame gav en million til paven og testamenterte sex aars løn til sine tjenere.

mængde emner, saasom pædagogik, italiensk sprog og literatur, matematik, geografi, Italiens historie, samfundslære, naturlære, husholdningsøkonomi, jordbrugslære, kalligrafi, tegning, sang, gymnastik, haandarbeide og fransk.

Heller ikke den høiere kvindeundervisning har man glemt. Aar 1861 oprettedes i Milano en høiere læreanstalt for piger. I Viktor Emanuels regjeringstid medførte den vaagnende interesse for opdragelsesspørgsmaal en almindelig reform af skolevæsenet.

(Mere.)

Frk. Marcilie Holmboes musikinstitut afsluttede forleden dag sit *første* skoleaar med en vellykket elevsoire, ved hvilken 12 dygtige elever optraadte, hvorefter *uddeling* fandt sted af de præmier, der er tilstillet institutet, som gaver fra d'hrr. *Hals's*, *Zapfe's og Warmuth's* musikhdl. De 2 første præmier tilkjendtes de kun 12aarige elever *Margit Huseby* og *Alf Killén.* Desuden uddeltes 12 præmier. Hver maaned har en elevsoire med assistance af lærerne været afholdt. Institutet, der sattes igang i september f. a. med et antal af 8 lærere og 70 elever — fordelte kun paa en elementær- og mellemklasse, udvides fra 1ste september iaar med en øverste afdeling for *viderekomne elever* i klaverspil med frk *Holmboe* som lærer. Institutet har sikret sig undervisningslokaler i de fleste bydele, hvilket i væsentlig grad letter — særlig mindreaarige elever — adkomsten til institutet. Fra høsten er adskillige nye lærerengagements truflet.

Tillaye, *ordfører i den senatskomite,* som skulde behandle lovforslaget om kvinders adgang til skranken, har den 21de juni fremlagt komiteens betænkning for det franske senat. Som man ved, er det flere maaneder siden, at deputeretkammeret med en overvældende majoritet vedtog dette forslag, som var underskrevet af de mest fremragende medlemmer fra forskjellige partigrupper.

M. Tillaye foreslaar, at forslaget skal vedtages, og om en kort tid vil forsamlingen træffe afgjørelse, om det skal tilstedes kvinder at være advokater i Frankrig.

L. K. S. F.s,
N. K. S.s og
N. K. F.s kontorer er lukked i ferierne.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 14.)

Nordenvinden kasted sig mod hende, den hylte rasende som en luftens vildmand; de tørre grene af et lidet træ lige ved slog hende i ansigtet. »David,« raabte hun igjen, »David, David!« Hendes hvide strube bevæged sig som en fugls, stemmens klang var sød, men gjennemtrængende og langtrækkende. Mændene, som gik omkring paa jordet længere borte og bøied sig over de døde, saa op paa hende, men hun brydde sig ikke om dem. Hun var kommet igjennem en aabning i forskansningerne, paa begge sider af hende skraaned de frosne snedriver sterkt opad mod sine topper, de glitred i morgensolen som snefjeld med blaaligt lys over de hauger, som fienderne var kommet over aftenen iforveien.

Mændene paa jordet saa Silences haar vifte som et gult banner mellem snedriverne.

»Stakkars pige, hun er løbet ud barhodet,« sa John Sheldon. »Hun er nok næsten gaat fra forstanden for David Walcotts skyld.«

»En mand skulde ikke ha nogen kjæreste i disse tider, hvis han ikke vil, at hendes hjerte skal knuses,« sa en ung mand ved siden af ham. Han var ikke stort mere end en gut, og hans ansigt rødmed af vinden som en ung piges. Han holdt sig nær til fanejunker Sheldon, hans tanker var hos den unge Mary Sheldon, som vandred til Kanada paa sine trætte smaa fødder. Han havde ofte paa søndagene siddet i forsamllngshuset og seet over til hende og tænkt paa, at der ikke fandtes nogen pige, som kom op imod hende i Deerfield.

Fanejunker Sheldon tænkte paa den, han havde kjærest, som laa med stivnet hjerte i det iskolde sovekammer, og bøied sig over en død Hatfield-mand, hvis ansigt var frosset ned i sneen.

Den unge mand, hvis navn var Freedom Wells, bøied sig ned for at hjælpe ham. Saa stansed han med et. »Hvad er det?« raabte han.

»Det er bare Silence Hoit, som raaber paa David Walcott igjen,« svarte John Sheldon.

Stemmen havde lydt som Mary Sheldons, syntes Freeman. Taa-

rerne rulled nedover kinderne, han stak hænderne ned i sneen og forsøgte at grave den bort fra den døde mands ansigt.

»David! David! David!« raabte Silence.

Pludselig la tanten sin knoklede arm om hende. »Er du blet rent gal?« skreg hun mod vinden, »staar du her og raaber paa David Walcott? Ved du ikke, at han nu er en halv dagsreise paa vei til Kanada, hvis ikke de vilde har skalperet ham da — og ladet ham ligge paa veien? Staa her med haaret flagrende og uden tørklæde! Ind i huset med dig!«

Silence fulgte tanten uden at gjøre modstand. Kvinderne i fanejunker Sheldons hus var nu optat med sit arbeide. De stegte brød i den store murstensovn, spandt og dypped endog stakkars mor Sheldons lys.

»Sæt op haaret dit som en ærbar pige og begynd saa at spinde,« sa Eunice og pegte paa rokken, som var blet reddet ud af huset. »Vi som lever faar arbeide og ikke sidde ned og stelle med vort eget hjerte. Der er knap en alen linned i Deerfield nu, for ikke at tale om uldtøi. Sæt op haaret dit!«

Og Silence bandt op haaret og satte sig ved rokken, lydig og dog med en vis værdighed, en kvindelig værdighed, som, selv naar hendes sind var mest forstyrret, aldrig forlod hende. Og der vistes hende da heller aldrig andet end respekt.

Som tiden gik, blev det ogsaa synlig for alle, at skjønt Silence Hoits yndige skikkelse gik i Deerfields gader, sad i forsamlingshuset og stræved ved rokken og væven, saa var hun selv ikke mere tilstede der, end om hun var blevet slæbt med til Kanada med de andre fanger den frygtelige februaraften. Det var en udbredt mening, at Silence Hoit aldrig vilde bli sig selv og faa sin lyse forstand igjen, hvis ikke David blev udløst af sit fangenskab og ført tilbage til hende. For det tilfælde ansaa man det sandsynligt, at den ulykke, som var faldt paa hende, vilde vige; hvis aarsagen blev ophævet, mente man, virkningen ogsaa vilde forsvinde.

»Vent bare,« sa enken Eunice Bishop, mens hun energisk greiet ud linet, somom det var fiendens skalptotter — »vent bare. Hvis David Walcott viser sig igjen, vil Silence Hoit bli frisk igjen. Hun har et ømmere hjerte end andre, jeg kunde nævne, som gaar smilende omkring, mens deres nærmeste er i indianernes hytter. Hun bryr sig ikke om at skaffe sig en ny kjæreste. Hun har et trofast hjerte, som ikke trøstes saa let, som visse andres. Silence var aldrig nogen let sommerfugl, som flagred omkring for at finde ny blomster paa buskene, Og for alt det I ikke synes hun er ved sine fulde fem nu, saa er der ikke en pige i Deerfield, som gjør bedre dagsarbeide end hun.«

Og det var ganske sandt. Alle Deerfields kvinder, koner og piger, stræved uafbrudt med en slags trodsig taalmodighed, af samme art som den, deres mænd og forlovede viste — den samme taalmodighed, som besjæled alle de uforfærdede grænsenybyggere, som stadig var nødt til at bygge op igjen efter ødelæggelser, lig myrer ved veiene, hvis tuer altid trampes ned.

Uafbrudt arbeide med rok og væv var nødvendigt, for der var stor mangel paa lintøi i Deerfield, og Silence Hoits slanke, fine pigehænder hvilte sig mindre end nogen andens.

Alligevel — mangen en morgen, naar snemarkerne skinned med blaaligt lys, eller ved solnedgang, naar snehaugene rødmed, eller endnu oftere i maaneskinsaftenerne, naar det hele vinterlandskab glitred i sølv — forlod Silence Hoit pludselig sin husgjerning og skyndte sig op paa haugen, som havde udsigt til nordjorderne, og raabte: »David, David, David Walcott!«

Landsbybørnene knised aldrig af hende, som undertiden af Goody Crane, naar deres forældre ikke var med dem. De stirred med en blanding af forundring og beundring paa Silences skjønne, forvildede ansigt med de gyldne lokker nedover de røde kinder og med skildpaddekammen høit paa hodet David Walcott havde givet Silence den kammen, og hun var aldrig uden den.

Og mangen en gang, naar Silence stod ved skraaningen af nordjordet og raabte paa David, kom nogle af landsbyens smaapiger løbende i sine hjemmespundne forklær og hjalp hende at raabe. De var ikke ræd for hende som for Goody Crane.

Og i Deerfield var man endnu mere ræd for Goody Crane end før. Der gik dystre rygter om hende efter den frygtelige blodnat.

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de august 1900.	Nr. 16.

Kvinder, som arbeider

med jordbrug og havestel.

Vi fortæller ikke nogen af vore læsere nyheder, naar vi omtaler, at kvinder er sysselsat med at dyrke jorden rundt omkring i landene, men vi tror nok, det er en nyhed for de allerfleste, at jorddyrkende kvinder har sluttet et *internationalt fagforbund*. Og dette forbund har allerede sit organ. Det udkommer hvert fjerdingaar og har samme text paa fransk og engelsk. Meningen med baade foreningen og bladet er at udbytte kundskab, give opmuntring, støtte og hjælpe hinanden.

Det er et meget glædeligt tidernes tegn. Kan man nu paaregne interesse for et *saadant* internationalt forbund her i Norge? Kanske ikke endnu.

De første oplysninger om norske kvindelige gartnere er omtrent saa gamle som »Nylænde« selv, om de første specielt uddannede kvindelige jordbrugere har vi senere berettet. Siden den tid har der været adskillige gode meldinger om, at kvinder herhjemme har faaet mere af den slags jordiske interesser end før, men den hele sag er dog endnu et temmelig udyrket nylænde. Der kræves meget baade af offentlig og privat foretagsomhed, før der kan bli ordentlig fart i bestræbelserne.

Det indvendes saa ofte, at det aldrig vil lønne sig *ordentlig* at dyrke jord herhjemme. Men mon ikke det er en af de mange pessi-

mistiske forvisninger, som vilde udvandre, saa snart kvinderne fik bedre betingelser. Naar videnskab og erfaring slaar sig sammen, naar nok af oplyste kvindehjerner og flittige kvindehænder blev med i arbeidet, vilde det vist lønne sig i mere end en forstand. Vi er forvisset om, at de penge, som ofres paa at uddanne kvinder i denne retning, vil bidrage til at gjøre landet rigere og hjemligere, og vi haaber det ikke vil vare altfor længe, før norske kvinder blir med i det verdensforbund, som har til formaal at gjøre sig jorden underdanig.

Nogle iagttagelser fra udenlandske ysterier.

Ingen, som ikke har befattet sig med ostelagning, gjør sig den rette tanke om, hvad dette er for et interessant arbeide.

Der skal duelighed baade til brødbagning, ølbrygning og mangen anden slags gjerning i husholdningen, men den allerhøieste husindustri er dog den, der befatter sig med forædling af melk, særlig — fremfor smørlavningen — fremstillingen af ost. Paa min stipendiereise ifjor havde jeg anledning til at se og deltage i ystning i flere lande og paa forskjellig slags vis.

I Holland er det kvinderne, som staar for dette for familiens velfærd saa vigtige arbeide. Naar manden har været ude paa marken med sine drenge og melket kjørene, samt har roet ind ad kanalerne med de store, runde spand og slaat melken i ystekarret, da tar han rolig til sin langstilkede snadde og lar mutter sørge for »het Kaasmaken« (dog at han sommetider assisterer, naar der skal kræfter til, som ved nøgelostens tilvirkning).

Det er »de vrauw«, som tar skjøn over dagens melkemængde uden pottemaal — som føler temperaturen med sin albu, og som derefter afmaaler netop passelig mængde løbelaag til at stivne melken i beregnet tid. Det er hun, som med varsomme, kraftige hænder fører den hollandske osteharpe og med den, bedre end den dygtigste matematiker, jævner og deler ostemassen i mindre og mindre stykker. Der er de mangfoldigste detaljer, som hun har at iagttage baade herunder som ved den senere presning, saltning og lagring. Men selv den dygtigste kone indlader sig ikke paa at forklare alt dette. Et indblik deri faar man ikke uden ved at deltage med hende i ostelavningen en uges tid.

Hvis man stiller spørgsmaal, er det manden, som svarer — men ofte bort i væggene. Han gaar jo bare der og røger og gjør sig saa op sine egne meninger om disse ting. Konen lar ham snakke — forstaar ikke saa nøie, om det er ret eller galt — men at lave gode oste, det forstaar hun bedre.

Mens mandens sterke, store hænder tages til hjælp ved presningen af de runde edammeroste, netop komne i formen, og den hvide myse pibler ud mellem hans fingre, sender han mig et gløgt øiekast og siger belærende:

»Fedtet maa ud, skal der blive god ost.« En sætning, som vil faa enhver meierist til at smile.

Om det nu saaledes er noksaa heldigt, at manden blindt overlader til sin hustru dette vigtige arbeide, hvoraf den hollandske »melkboers« velfærd afhænger, saa er det af desto større betydning for ham, at han ikke vælger sin kone i blinde. Naar han drager til markedet for at sælge ostene, faar han vide, hvad hun duger til. Om hun forstaar at lage ost til »hoogste prijs«, har hun bragt ham en prægtig medgift. Hvis det modsatte er tilfældet, da lønner det sig ikke at være »melkboer«. Hvad hjælper det, om han fodrer og steller om kjørene, saa de giver meget melk, dersom hun lager oste, der stinker kjøbmanden imøde, naar han prøver dem med sin sonde — og som ikke gir udbytte saa meget som til at dække folkelønnen engang.

Nei, i Holland bør man ikke inklinere, før man har gjort bekjendtskab med den elskedes oste.

I Schweitz er ostelagningen ingen husindustri. Den drives dels i andelsmeierier, hvortil i virkeligheden ogsaa de fleste sæterysterier hører, dels i ysterier, drevne af private personer. Her er det manden, som besørger ystningen. Det er da ogsaa meget naturligt, naar man tar i betragtning melkens mængde (indtil 1000 liter) og de enkelte ostes vegt (op til 100 kg.). Stor forbauselse vakte det derfor i den lille landsby i Jurafjeldene, hvor jeg var i lære en tre ugers tid, at man fik se en kvinde ved ostekarret. Men jeg kan rigtignok ikke rose mig af nogengang at ha fortsat arbeidet saa langt, som til at fange op ostemassen fra kjedelbunden — trods min »Käsers« spøgefulde opfordring.

Ingensteds har jeg gjort bekjendtskab med en saa ypperlig teknik som i Schweitz ved gruyere- og emmenthalerostenes fabrikation. Den kræver en uendelig stor opmærksomhed hos ysteren. Her kan det dog ikke passe at gaa nøiere ind paa alt, hvad han har at iagttage. Exempelvis vil jeg dog nævne, at han ved at kneppe paa ostens overflade med fingrene — af tonehøiden kan komme paa det rene med,

om huldannelsen (dannelsen af »øine«) er igang eller endt, om osten lider af »indvendige revner« eller lignende.

For mit bakteriologiske studium af ostegjæringen mener jeg at ha samlet bedre stof ved at lytte til de gamle, erfarne ostefabrikanter, end ved at læse de lærdeste afhandlinger om den materie.

I Frankrige er ostetilvirkningen nu næsten overalt bleven til en formelig fabrikindustri. Til disse fabriker faar man overordentlig vanskelig adgang. Konkurrencen er jo saa livlig — ogsaa med udlandet — idet man nu andetsteds end i Frankrige er begyndt at eftergjøre de delikate franske ostesorter.

Franskmændene forstaar den kunst, at gjøre meget ost ud af melken — eller rettere udtrykt — at fremstille oste af stort vandindhold. Under modningen antar disse en myg konsistens og opløser sig let paa tungen. Heraf narres man til hos dem at antage et rigt fedtindhold. Man vil saaledes neppe tro, naar jeg fortæller, at fransk brie- og camembert-oste er procentisk fattigere paa fedt, end f. ex. god engelsk cheddar-ost. De franske slaar paa denne vis to fluer med et smæk, idet de samtidig sælger vand dyrt og desuden duperer folk ved ostenes fede beskaffenhed.

Udenfor Frankrig skal den danske bondekone Hanne Nielsen paa Havarthigaard i Øverrød være den første, som det er lykkedes at lave gode camembert-oste. Hendes held har bragt mangfoldige, særlig i Tyskland, Rusland og Finland til at tage fat paa imitation af denne og tillige andre franske oste.

Hanne Nielsen reiste igjennem Frankrige i sin tarvelige bondeklædning med det sorte hovedskaut. Uforfærdet og ligefrem af væsen forstod hun, tiltrods for sit ubekjendtskab med det franske sprog, at komme ind, hvor hun vilde, og at se, hvad hun vilde. En liden brugt straabrikke fra en camembertkjælder pakkede hun ind og puttede i lommen. Derved førte hun den rette smitte fra camembertostene — d. v. s. (uden at hun selv vidste det) netop de rette og for osten nødvendige mikrober — med ind i sine egne lokaler.

Saa heldig som Hanne Nielsen var ikke jeg. Ikke en eneste fabrik opnaaede jeg adgang til, tiltrods for de bedste anbefalinger — men tiderne har jo ogsaa forandret sig siden hendes tid.

Ved statens meieriskoler derimod fik jeg den bedste modtagelse. Og ved ostekarret fik jeg mig mangen en nyttig samtale med meierister fra forskjellige distrikter; og jeg deltog i arbeidet med fremstilling af flere af de mere bekjendte bløde oste. Oppe ved Rennes i Bretagne besøgte jeg en statsskole til uddannelse af kvinder i meieristel, gartneri og biavl. Direktricen, en enkefrue af meget god familie, havde drevet

denne anstalt op til stor betydning. Hun havde uddannet mange hundrede kvinder, der nu var spredt omkring i landet — tildels i ledende stillinger. Fruens to døtre besørgede undervisningen, henholdsvis i praksis og i theori. Den sidste, mademoiselle Jeanne Bodin, fik efter vore mange samtaler om spørgsmaal vedrørende ostegjæringen saa stor interesse for dette emne, at hun nu har faaet indrettet offentligt laboratorium ved skolen og søger ved hjælp af dette at faa bedre indsigt i ostens modningsproces.

England er konservativt i alt — saa og i ostelagning, som næsten overalt foregaar paa noksaa tungvindt vis. Ingen ost skaffer saa meget arbeide, som f. ex. engelsk cheddar. Men saa er ogsaa til gjengjæld methoden overordentlig sikker.

Ystningen foregaar her som i Holland for det meste rundt om paa gaardene, hvor man ofte har anseelige melkemængder at arbeide med. Her i Norge har vi mest hørt tale om engelsk cheddar-, stilton- og chester-ost, men i virkeligheden existerer der ligesaa mange ostevarieteter, som der findes shires, og de har sine navne fra disse.

Personligt bekjendtskab gjorde jeg — grundet min altfor knappe tid — kun med de tre nævnte ostesorter. Den sidste: stiltontypen, med den rynkede, graabrune overflade og indvendig blaagrøn marmorering, er en fornøielig ost at lave, men — efter min mening — en forfærdelig ost at spise. Jo bitrere og harskere des bedre! Smaamark generer heller ikke de engelske osteskjønnere. Detaljerne ved fremstillingen af denne ost er overordentlig lidet kjendt udenfor dens egentlige distrikt og findes, saavidt jeg i øieblikket erindrer, ikke i de større meierihaandbøger. Det var derfor et heldigt tilfælde for mig, at jeg fik deltage i denne ystning under en lærer, der i flere aar har arbeidet i en af Englands mest bekjendte stiltonysterier.

Paa det store »dairy show« i London i november havde man leilighed til at faa et overblik over Englands imponerende osteproduktion. Saa stor plads, som byer og fabriker end optager af denne folkerige ø, lader det alligevel til, at der findes græsmarker nok -- at dømme baade fra statistiken og fra selvsyn her i »Agricultural Hall«, hvor ostene stod opmarcheret i regimenter, der kunde bringe en engelsk ko til at raute af stolthed.

Thora Scheel.

Sommeren 1900.

Indsendt til red. *Forklaring* over Luthers lille katekisme af C. Westrum, kirkesanger og lærer i Eidanger. Med biskop dr. Bangs oversættelse af katekismen. Kristiania. Steenske bogtrykkeri og forlag. 1900.

Fru Ragna Nielsens tale*)
ved kvindernes stemmeretstog 17de mai 1900.

Det aarhundrede, som vi betegner med tallet 18, har for os norske kvinder været et stort aarhundrede. Det har git vort land friheden — kanske ikke helt og fuldt, kanske saa, at der endnu maa en hel del kamp og arbeide til, men dog saa, at vi tør tro, det bare vil bero paa norske borgeres egen troskab og udholdenhed, om vi skal vinde helt frem. Men vi kvinder har desuden faat noget mere i dette aarhundrede. Sammen med vort lands frihed har der lydt kald til os om aandelig frihed, tilbud om en frihed, ønske og længsel efter en frihed, som forrige aarhundreders kvinder ikke engang drømte om.

Hvad er det, vi mener med denne frihed, hvad er det vi vil? Det er ikke sikkert, at alle kan si sig det selv klart, men instinktet er der, fornemmelsen af, at nu er tiden kommet til at udvikle og bruge alle de dels forkrøblede, dels ubrugte kvindelige evner og kræfter. Vi har det paa fornemmelsen, at det nye aarhundrede vil sætte krav til kvinderne, vil ha brug for kvinderne som aldrig før, og at frigjørelsen og udviklingen af alt, hvad der hører kvindeligt væsen til, af det, som før kanske har været baade upaaagtet og ringeagtet, er forberedelse til et arbeide, som forestaar i samfundene.

Først der, hvor den mandlige og kvindelige aand virker med lige vegt, med lige anerkjendelse, først der vil fuldkommenheden kunne naas. Ingen stængsler maa sættes for kvindernes udvikling, for verden maa engang kunne faa vide, hvad endnu ingen ved, hvorledes den kvindelige aands beskaffenhed egentlig er. Og fordi om alt, hvad der hører kvindeligt væsen til hidtil har været dels forkrøblet, dels vendt til det onde, saa maa vi ikke derfor tro, at det ikke har fuldkommenhedens spire og mulighed i sig. I frihed, men ogsaa under aarvaagen vagt og omhyggelig pleie, maa det faa lov at udfolde sig.

Vi kvinder kan ikke si, at friheden er vundet i Norge, før alt det, som hindrer kvindernes frie udvikling, er ryddet bort, de hindringer, som møder baade i menneskers opfatning og i det praktiske liv.

Men kvinderne kan ikke spille anden rolle i samfundet end den, som har været tildelt dem fra verdens skabelse, svares der os.

---

*) Som manuskript er benyttet referat i *Social-Demokraten*, sendt os af sekretæren i kvindernes 17de maikomite, frk. Anna Mossevig.

Kvinderne er ikke skabende og blir det aldrig; de er receptive, de kan tilegne sig det foreliggende, og de er praktiske, saa de kan benytte, hvad de engang forefinder, men overlegne paa noget gebet, det blir de aldrig. Smidig tilegnelsesevne, men mangel paa originalitet, det er kvindens karakteristik. Meget muligt — lad os foreløbig sætte, at det er saa. Beviser saa det, at der ikke skulde være brug for os i det offentlige liv? Læs lidt historie, og De vil snart opdage, at der er nationer, paa hvem den karakteristik passer lige saa godt som paa kvinderne. Der var nybyggere, som ikke skabte noget nyt der, hvor de kom hen; de indskrænkede sig til at gribe det engang grundlagte og føre det videre; der er i deres arkitektur og i deres literatur intet fremtrædende originalt præg, de lagde mere praktisk dygtighed og smidig tilegnelsesevne for dagen end opfindsomhed. Men læs saa videre, hvad netop disse nybyggeres efterkommere udrettede i politik og statsorganisation. Se, om de ikke der har skabt noget virkelig nyt. Hvis Sars har ret i, at det system, som Ganger-Rolfs efterkommere indførte i England, blev banebrydende for den moderne frihed, saa kan vi ha lov til at føre paralellen videre og tænke os muligheden af, at naar karakteristiken af de gamle normanner passer saa godt paa den nulevende kvindeslægt, saa kunde det ogsaa være, at fremtidens kvinder kunde ha et vægtigt ord at si, netop hvad statsorganisation angaar. Og da bebreidelsen for mangel paa skaberevne og originalitet ikke længer passer paa efterkommerne af de skandinaviske nybyggere, kunde der kanske ogsaa være haab for efterkommerne af den nuværende kvindeslægt i den retning med. Det er aldeles utroligt, hvilke evner og kræfter, der kan opstaa og udvikle sig, naar betingelserne er der, og naar friheden er der — og er dette saa slaaende sandt for det enkelte menneske og det hele folk, saa er det rimeligt, at det vil vise sig sandt for det hele kvindekjøn, naar kvinderne først gjennem generationer har havt anledning til at udvikle sig i frihed. Det, som man smiler af og harcellerer i en generation, kan nogle generationer efter være en anerkjendt sandhed — derfor blir spot og gjøn aldrig noget argument.

Det er ikke bare for vor egen skyld, for hvert individs skyld, at vi fordrer fuld frihed, fuld ligestilling — vi fordrer det ogsaa for samfundets skyld. For vi vil ha et samfund, hvor der er *retfærdighed*, vi vil ha et samfund, hvor lykken blir saa stor som muligt, og lidelsen saa liden som muligt, vi vil et samfund, hvor ingen sætter hindringer og stængsler for medmennesker, et samfund, hvor alle arbeider undtagen de smaa og de gamle, men hvor ingen sulter og hvor ingen behøver at arbeide over kræfter — vi vil ha et samfund, som arbeider opad mod lys og fuldkommenhed — for kun deri er lykke.

Men et saadant samfund kan ikke mændene bygge alene, Der er et evigt kapløb mellem det onde og gode, mellem det, som ødelægger menneskers lykke, og det, som søger at bygge den op. Denne kamp har hidtil, hvad samfundene angaar, næsten udelukkende været ført af mænd; de gode, kvindelige kræfter har ikke kunnet komme rigtig til, de har ligget der bundne og uudviklede, bundne ved mændenes uforstand og ved kvindernes svaghed.

Det forrige aarhundrede saa plebeieren komme op. Det er da paa tide, at det tyvende aarhundrede ser kvinden komme op, ser hende faa adgang til fri udvikling til alle muligheder. Og efter alle mærker vil det aarhundrede, som kommer, faa det at se. Lad os da forsøge at undgaa den feil, som plebeieren ialmindelighed begaar, naar han kommer i fint selskab. Han har ikke mod til at være sig selv. Lad os prøve paa at være os selv. Dermed mener jeg naturligvis ikke, at vi skal holde paa vore feil og lyder og mangler — kunde vi aflægge dem, saa desto bedre. Lad os kaste bort kvindagtigheden, men holde paa kvindeligheden. Det maa være muligt at tilegne sig det nye, men bare det som er godt af det nye, og det maa være muligt at kaste bort de gamle feil, men beholde de gamle dyder — den gamle aandelige indolens og ligegyldighed, den vil vi kaste bort, men den gamle taalmodighed og sagtmodighed, den gamle offerlyst og kjærlighedstrang, den vil vi holde paa. Og naar vi fordrer samme frihed for os som for mænd, naar vi fordrer ret til at ha stemme i vore egne og samfundets anliggender, saa mener vi ikke med frihed løssluppenhed, vi mener ikke, at vi vil opgi at være — hvad dog gode kvinder til alle tider har været — tempelvagt omkring de gode, rene, lykkelige hjem, tempelvagt om alt det, som arbeider for godhed og fromhed, sagtmodighed og fordragelighed. Og tænk, om vi kvinder kunde vise verden, at det mørke mismod, det kan overvindes, og at lykken og glæden *kan* trives paa jorden — ikke i et mandfolkesamfund, hvor det fineste trampes paa, kvæles og dræbes, fordi det netop paa grund af sin finhed ikke eier den brutale styrke, som kan forsvare sig. — Ikke i et mandfolkesamfund, hvor drik og svir er livets glæde, hvor de usædelige kvinder er mændenes ideal og tiltrækning, — ikke i et mandfolkesamfund, hvor alene mandlig styrke og kraft sættes i høisædet, som om ikke svagheden kunde ha egenskaber, der er af ligesaa guddommelig oprindelse. Men i et samfund, hvor alt, hvad der er vakkert og godt i mennesker faar lov at komme frem og virke, hvor ligesom i et godt hjem det onde, om det ikke kan helt overvindes, ialfald ligger bundet, hvor alle forstaar, at det er i det retskafne og flittige arbeide, i den stadige higen og stræben efter fuldkommenhed — for sig selv og for samfundet — at det er der, at lykken og glæden er at finde.

Det er dette, vi vil stræbe efter

Og lad os saa ikke bli modløse, fordi om det gaar langsomt. Vi kan ikke vente andet. Det er ikke mere end et aarhundrede, siden man opdagede, at der er noget, som heder en menneskehed, at der er noget, som heder en nation, og at en nation ikke bare er et politisk udtryk, men at en nation bestaar af levende mennesker, at det er hos denne nation, alt suverænitetsprincip ligger, og at loven skal være udtryk for nationens vilje. Mændene kan arbeide for eller de kan stritte imod, men sikkert er det dog, at dette demokratiske princip mere og mere gjennemsyrer alt. Og skulde det da være muligt, at ikke den erkjendelse paa samme tid arbeidede sig frem, at halvdelen af nationen bestaar af kvinder, og at hvis loven skal være udtryk for folkets vilje, gaar det ikke an at udestænge halvdelen af folket.

Hver eneste kvinde, som hjælper med til at hæve og udvikle sit eget kjøn, hjælper med i arbeidet paa at skaffe et nyt og bedre samfund. Hver eneste kvinde, som arbeider paa at udvikle sig selv, arbeider for at opfatte, forstaa og danne sig en mening om det, som foregaar om hende baade i den snevre kreds og i det store samfund, hun hjælper med i det store arbeide. Hver eneste kvinde, som ved sit rene liv og sit ærlige væsen tiltvinger sig respekt, hun bidrager til det godes seir i den evige kamp mellem ondt og godt. Hver ung pige, som ved sanddru, naturligt og uforfængeligt væsen styrker gode mænds tro paa, at der er lykke at finde i kjærlighed mellem mand og kvinde, hver god mor, som ved sin usigelige ømhed og offervillighed staar for sine børn som inkarnationen af den guddommelige kjærlighed — alle saadanne kvinder vil tilsidst faa tvunget frem den fulde agtelse for kvindeligt væsen og den fulde forstaaelse af, at samfundet ligesaa lidt som hjemmet kan undvære den kvindelige aand.

Den dag, denne erkjendelse er trængt igjennem, vil ikke kvinderne gaa i et 17de mai tog alene — den dag vil mænd og kvinder sammen glæde sig over den lykke, som blomstrer op i et samfund, der, for første gang siden samfund blev til, er virkelig *frit.*

Det nordiske afholdsmødes demonstrationstog var imponerende, og glæde og tilfredshed over mødet i det hele har været almindelig at høre blandt deltagerne. Om afholdssagen og skolen talte lærer Bjerre, ikke som før meldt folketingsmand Trier.

„Nytt Lys"

engang til.

Kære redaktør!

Medfølgende brev sender jeg Dem som et af disse udraab af glæde fra kvinder ved at have opdaget *Nylænde*, som af og til er kommet frem gennem Deres tidsskrift.

Brevet er, som De vil se, den samme skrivelse, som frøken Smith nævner i vor »*brevveksling*« (»Nytt Lys«)*). Det indeholder udtalelser af højt værd; det kaster lys over det dybeste forhold i menneskelivet. Dets indhold tyder paa, at den sætning er sand: »Det er kvinden givet at være den første, som udlægger skriften i dens sande mening« (*Science and Health*, side 514) thi her er det en kvinde, som bringer klarhed over menneskets aandelige væsen.

Det gamle lys, som fra de ældste tider har straalet ud over menneskeheden, har længe været formørket, trængt tilside og holdt i skjul af baade verdslige og aandelige fyrstendømer og magter.

Mørket har varet saa længe, menneskene er blevne saa vante til det; de ser ikke længer, at det er mørke. Med hensyn til det vanskabte i samfundet, slaar de fleste sig til ro med, at »verden er slig«.

Derfor er det jeg fremsender dette brev til »*tidsskrift for kvindernes sag*«, da dette »Nye Lys« er af stor vigtighed for denne sags fremgang. Vi ændser ikke dem, som synes at »det er kedeligt«, og dem, som forsikrer, at de »ikke skønner et mukk af det«.

Jeg sender det frem til »den slegt, som er i vekst«, som har liv og haab i sig, som fornemmer at vaaren er kommen, som vil pløje og plante.

Det er *fremtidens børn*, som jeg saa spor til allerede for tolv aar siden, og til hvem jeg sendte min glade hilsen over havet, det er dem, jeg haaber paa som de modtagelige.

Aasta Hansteen.

Juli 1900.

Brev fra frøken Marie Smith. (1893.)

Den inderlige glæde og tilfredsstillelse kan ei beskrives, som jeg erfor ved fornylig at læse for første gang nogle hefter af tidsskriftet *Nylænde*, der paa en ganske underlig maade kom mig ihænde.

---

*) Nylænde, nr. 23, 1896.

Denne min taknemlige følelse kender og fatter enhver, som er vaagnet op og er ført med ind i nutidens frigørende og opreisende strømning.

Enhver, som har faat aabnet øinene, ser, at i kvindens udvikling og forædling ligger mandens tillige; thi da disse to fra skabningens begyndelse udgør enheden *Mennesket*, saa er manden, som menneske, kun halv, indtil den finere og ædlere halvdel af denne enhed kommer til, og ved hans side indforlives med ham til en fuldkommen helhed. Herved blir, efter faldet, igen oprettet den fuldstændige samklang i skabningen, saaledes som Gud skabte den i begyndelsen.

Det er en herlig tid, vi lever i, da vi rundt om sporer, hvorledes det gærer og bryder; hvorledes sandhed og retfærdighed staar bagom og baner vej. Men som der paa vor jord ingen fødsel gaar for sig uden veer — uden at oppebie tidens komme til barnets fødsel, saa har vi ogsaa taalmodighed behov.

Dog glæden i forvisningen om sejr og fremgang gør, at vi kvinder, som har baaret og bærer den største byrde af de bitre frugter fra faldet, vi lidende og undertrykte, opløfter vore hoveder, da forløsningen stunder til.

Jeg hilser eder derfor, I kære søstre, der har faat den lod at staa i breschen for kvindesagen og at føre denne store sag frem, indtil at lyset har fortrængt mørket, indtil alle skygger og alt mørke flyr for sandhed og rett, der tilsidst skal regere over al jorden.

Medfølgende pakke bøger (*Science and Health* og *Christian Science Journal*) sender jeg med det ønske, at de maa fremlægges til gennemsyn, hvis kvindesagsforeningen har et læseværelse.

Jeg adresserer disse bøger til Dem, frøken Hansteen, som udtryk for min imødekommen og min glæde ved at læse „Kvinden i det nye Norge«; især de sider, hvor De fremstiller de første grundtanker til det skrift, som De senere udgav under titel: »Kvinden, skabt i Guds billede«. Da blev jeg fuld af fryd i mit indre; det var noget lig Elisabeths og Marias møde paa *bjergene* — d. e. det vidtstrakte syn i aanden fra højderne.

Det er merkeligt, hvorledes alt i legemlighedens verden er en billedlig fremstilling af aandens verden. Det er kvinden, som altid er den fødende; i hende faar fosteret udvikling, indtil det kommer for dagen. Hun er den lidende del; hun bærer vægten af, hvad der skal komme frem. Ingensinde har en mand været den fødende. Derfor det forvrængte og fordreiede i hans egne anstrengelser og hans magt-system i virkelighedens verden omkring os.

Alt maa komme igen i guddomlig harmoni og orden i skabningen. Det er guds eller aandens sag at oprette det tabte paradis igen.

De var paa rett spor, frøken Hansteen, i Deres fremstilling af tanker — *contra* Adolphe Monod og Dr. G. V. Lyng. Allermindst var han paa rett spor, den gode professor, som i sin filosofisk-teologiske blindhed stødte paa sit eget »ribben«; og derfor maa famle i sit eget mørke til han opreises fra Adams søvn og kender i kvinden sin mage saa han kan sige: »*Denne gang* — *nu* er jeg kommen til at forstaa, at hnn er kød af mit kød!« — i høiere forstand — efter aandens mening.

Mindernes glans.

En sommerfugl fager og jublende glad,
en sanger i tonernes dirrende hav,
en rose i sommerens solskinsbad, —
de alle kan finde sin lykkes grav.

Dog herligt at vide, at flugten var fri,
at tonen var ren imod himmelens blaa,
at knoppen blev blomst og løfted sig i
et straalende haab, da den lysøiet saa.

K. D.

750,000.

Kjære redaktør!

I »Nylænde« for 1ste mai har sætteren været saa velvillig at multiplicere L. K. S. F.s medlemstal med 1000. Det er jo vore længslers maal: *Norges kvinder samlet om stemmeretskravet* — og havde vi saasandt 750,000 kvinder i L. K. S. F., som vi ved afslutningen af 1899 blot havde 750 — saa var den dag inde, da vore krav *maatte* opfyldes. Vi faar haabe, at de tre tilføiede zifre om ikke altfor længe maa komme ind i L. K. S. F.s protokoller!

Formanden i L. K. S. F.

* * *

Vi erklærer os enig med den ærede indsender og tilføier blot: — og ind i »Nylænde«s protokoller.

Red.

Det nordiske skolemøde

har afsluttet med sin store fest paa Sankthanshaugen og med lidt solskin og klarveir efter alt det fæle regnplask, Kristiania har trakteret sine mange gjæster med.

Trods regnveiret eller kanske rettere begunstiget af det har de mange foredrag og diskussionerne alle havt udmærket hus. Det er en stor mængde emner forhandlingerne har spændt over, en roser det ene, en det andet møde og foredrag som det interessanteste, og vi har hørt ytret tilfredshed med det meste; men spør man om der er noget, som har været epokegjørende som pædagogisk indlæg, centralt, med evne til at koncentrere mødets hovedinteresse om sig, svarer man enstemmig nei.

Nei, det løsen, som mødet kom til at stille, var ikke en ny *pædagogisk* tanke, det var *den nordiske tanke.*

Norden var feltraabet, og det raabtes paa mange maader og paa flere sprog. Men den uklarhed, som den strømning ofte har ført med sig, var ogsaa at spore her. Og dog skulde det hele efter de erfaringer man har høstet, være saa klart. Norden en politisk enhed? Historien har sagt sit nei. Samstemmighed og udbytning og venskab? — Kultur og fremskridt raaber ja —

Men tiltrods for at intet lands navn gjorde stærkere indtryk end Finlands, skjønt sympatien uden sammenligning viste sig stærkest for dette land, var det til en begyndelse ofte bare tre lande, man talte om i norden, saa kom det 4de efterpaa. Hvad mentes med det? Er det racefællesskabet, »skandinavismen« i sin nye skikkelse vil gjøre gjældende — isaafald blir den kanske ikke mere frugtbringende end den gamle.

Begynder vi med racen — saa faar vi ligesaagodt gaa til »germaner« med en gang. Nei, lad det tidlig bli klart. Den nordiske tanke — skal den løftes som banner, da maa det være for norden i aandsforstand, i kulturforstand, og da bør vi nævne det lands navn først, som nu gjennem sin dybe lidelse kanske skal hjælpe os alle til at aandeliggjøre og forædle nationalitetsbegrebet og fædrelandsfølelsen.

Lærerinderne har *under* skolemødet og *efter* havt særdeles vellykkede fester med indbudte finske, danske, svenske og norske gjæster. Først folkeskolelærerinderne, saa de høiere skolers — begge paa Holmenkollen. Men om dette og landslærerindeforeningens møde i det hele — mere i næste hefte.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Fortsættelse fra nr. 15.)

Det var mod manges protest man gav den gamle kone tilhold i landsbyen og havde det ikke været fordi man stadig havde de alvorligste ting tyngende paa sindet, kunde det gaaet hende ilde paa grund af de uhyggelige rygter, som var i omløb om hende.

Mangen en nat efter blodbadet blev vinduerne slaaet op og ængstelige ansigter stirred ud. Det var som om folkets øren uafladelig lytted efter indianernes krigshyl og som om deres tanker fik dem til at gjenlyde i natten.

Forskansningerne blev godt efterseet nu, der var ikke en frossen skraaning at finde, som kunde skaffe fienden fodefæste, og skildvagten sov aldrig paa sin post.

Men de opskræmte kvinder lytted hele vinteren efter krigshyl, og ofte syntes de, at de hørte det skrige. I denne usikkerhedens angst var det ofte en stor fristelse for dem at raadspørge gamle Goody Crane, som man troede sad inde med hemmelig kundskab.

»Jeg vædder paa, at gamle Goody Crane kunde fortælle os paa korteste varsel, om indianerne vil komme før daggry,« sagde Eunice Bishop en stormfuld nat, som gjenkaldte mindet om rædselsnatten.

»Kundskab, som kommer ad syndefulde veie vil ikke hjælpe os,« svarte mor Spear. »Jeg stoler paa, at Herren endnu har magt til at beskytte *sit* folk.«

»Jeg tviler ikke paa det,« sagde Eunice Bishop, »men jeg vilde nok synes om at vide, om jeg skulde grave ned luen min og rokken og speilet i en snefane iaften. Jeg vilde nødig, indianerne skulde faa tag i dem. Og jeg tænker nok hun ved besked om det.«

Men Eunice Bishop raadspurgte ikke Goody Crane, skjønt hun holdt skarpt øie med hende og lytted nøie til hendes smaasnak, naar hun sad i peisekrogen. Eunice og Silence bodde i John Sheldons hus sammen med flere af dem, som havde overlevet blodbadet. Det var det største hus i landsbyen. Og de fleste af dets egne beboere var døde eller i fangenskab. Folkene klynged sig angstfulde sammen i de faa huse, som stod igjen, og kvindernes rokker og vævstoler stod tæt ind paa hinanden.

Saasnart veiret bedredes begyndte arbeidet med at bygge nye boliger og gik tappert fremad, eftersom vaaren nærmed sig. Luften var fuld af lokkende vaarfugles sang og øxe- og hammerslag.

Et lidet hus blev bygget for Silence og Eunice Bishop paa det gamles tomt, Enken Sarah Spear tog bolig sammen med dem, og gamle Goody Crane søgte ofte ly i deres stue.

Det var en husstand af kvinder, som havde geværerne lige ved haanden, mens rokkene og vævene summed og arbeided den udslagne dag. De havde knapt bohave og husgeraad, som Eunice Bishop stadig stræved med at øge. Flere gange den sommer gjorde hun farlige reiser til Hatfield og Squakbeak for at bytte garn og uld mod husgeraad. I december, da fanejunker Sheldon med den unge Freedom Wells drog til Boston for at raadslaa med guvernør Dudley om en expedition til Canada for at befri fangerne, gav Eunice Bishop, som havde lagt sig op en liden smule penge, ham i kommission at kjøbe hende en ny hue og et par ildpustere. Hun var meget vred, da han kom tilbage og hun fik høre, at han, sterkt optat af sit vigtige hverv, havde glemt at udføre kommissionen.

Den dag, da John Sheldon og Freedom Wells drog ud paa sin trehundrede mil lange, frygtelige reise for at udfri fangerne, sad Eunice Bishop ved peisen og spandt og skjændte.

»Aa nei, de vil nok ikke komme tilbage med fangerne,« sa hun og satte næsen høit i sky, og hendes stemme steg skarpt frem over rokkeduren; »de vilde ikke gjøre en stakkars ensom enke den tjeneste, at ta med sig en lue og ildblæser fra Boston — de har nok ingen med sig fra Kanada. Jeg skulde ønske, at jeg kunde faat guvernør Dudley i tale. Jeg vilde sagt ham, at han skulde sendt forstandigere mænd afsted. Eunice kasted med hodet, mens hun skjændte og spandt som en bi, der blev sintere, eftersom den summed.

Silence sad og strikked og brydde sig ikke om, hvad der blev sagt. Hun havde ikke bryd sig om noget af al den tale om fanejunker Sheldons og Freeman Wells reise til Kanada. Det saa ud, som hun ikke hørte efter, da enken Spear havde forsøgt ot forklare sagen for hende. »Hvis det er Guds vilje, saa kanske de bringer David tilbage til dig, kjæreste Silence,« havde hun sagt omigjen og omigjen, men Silence havde bare strikket videre og ikke svaret.

Hun var nu den eneste i Deerfield, som ikke var fyldt med uro og spænding, eftersom dage, uger og maaneder gled hen og den eneste, som hverken viste glæde eller skuffelse, da John Sheldon og Freedom Wells vendte tilbage med fem af fangerne, og David ikke var iblandt dem.

(Mere.)

Vi har faaet underretning fra Paris om, at den 12te stat i kvindernes verdensforbund er *Italien*, og at vi snart kan vente melding om, at Frankrig har faaet sit nationalraad. — Fortsættelse af beretning om junikongressen maa desværre vente til næste hefte.

Fra arbeidskomiteen for Camilla Colletts mindesmærke.

Da der endnu udestaar ca. 200 lister, saa tillader man sig herved indtrængende at anmode de indbydere, som ikke har indsendt sine lister, om at sende dem til arbeidskomiteen **i løbet af september maaned dette aar,** adrs. Norsk kvindesagsforenings kontor, Stortingsgd. 14 III, Kristiania.

NYLÆNDE udkommer to gange hver maaned. Koster indenbys kr. 3 50 pr. aar. Udenbys kr. 3.85. Udenlands kr. 4.70. Betalingen kan om ønskes *erlægges halvaarsvis.* Bekjendtgjørelser koster 30 øre pr. petit spaltelinje paa 1ste side, 20 øre paa de øvrige af omslagets sider. Adr. Edv. Stormsgade 3I. Redaktionstid kl. 1—2 formiddag. Exped.tid 5—7 efterm.

Telefon no. 9235.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

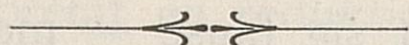

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste september 1900.	Nr. 17.

Landslærerindeforeningen

havde sit første landsmøde i Kristiania 11te, 12te, 13de august. Mødet aabnedes af forbundets formand frk. Fredrikke Mørck med følgende ord:

Ærede kolleger!

Paa den øvrige bestyrelses og egne vegne har jeg den ære at ønske jer alle et hjerteligt velkommen til vort møde.

Dernæst skal jeg i korthed gi en liden beretning om, hvorledes denne vor forening er bleven til.

I aaret 1898 førtes en ivrig korrespondance mellem Trondhjems lærerinder og en del lærerinder her i Kr.a om, at man fandt tiden inde for de højere skolers lærerinder at slutte sig sammen og faa sin forening — en forening, der maatte bli en landsorganisation. Der udtaltes ønske om, at Kr.a lærerinder maatte gaa i spidsen, og den 14de maj 1898 stiftedes Kr.a lokale forening, der udgør en afdeling af vor landsforening. Cirkulærer med eksemplarer af afdelingens love sendtes rundt til alle byer i landet, baade til de kommunale og private skoler med anmodning til disses lærerinder om at følge hovedstadens eksempel og danne lokale foreninger, der kunde udgøre led i den eventuelle landsforening.

T.hjems lærerinder stod færdige, saa allerede 8 dage efter hadde vi deres lokale forening.

Saa fulgte Drammen — der forresten senere er gaat ind — dens medlemmer staar direkte i landsforeningen — Larvik, Smaalenene, Hor-

ten, Holmestrand og Tønsberg, samt Bergen. Saaledes har vi nu 6 lokale foreninger. De romsdalske og nordenfjeldske byer har sluttet sig til T.hjemsafdelingen, fra de vestlandske byer — Bergen altsaa undtagen — har vi derimod lidet eller intet hørt. Stavanger er f. eks. slet ikke repræsenteret i vor forening. De nordlandske og finmarkske byer har ligeledes forholdt sig tause — med undtagelse af Bodø — saa vi savner ogsaa dem.

Det tog tid, inden vi kom saa vidt, at vi kunde notere det glædelige faktum, at det er gaaet op for lærerinderne af den højere skole, *at de ogsaa havde fælles interesser at vareta — et fælles maal at arbejde for.*

Først den 14de oktober 1899 stod de højere skolers landslærerindeforening der som et vidnesbyrd om, at samlingstanken var trængt igennem hos de fleste.

Ved dannelsen af de højere skolers landslærerindeforening er det første skridt gjort til at faa istand mere samhold og større samarbejde mellem os. Men denne forening maa ikke staa der paa afstand -- da blir den bare tomhed. Hver eneste en af os maa føle, at vi er et lem af den, at vi har forpligtelser mod den, saa følger nok ogsaa interesse for den og kærlighed til den.

Der har været dem, der har været ængstelige for, at vor forening skulde ha til hensigt at stille sig i opposition til de store skolers bestyrelser. Dem vil jeg svare: Jeg tænker vi føler os med saa mange baand knyttet til vor skole, at vi føler os som et led af den; men den dag kan komme, da vi blir nødt til at gribe ind for at forsvare vor stilling; men jeg haaber, den er meget langt borte — ja, at den aldrig kommer. Men *om* den kommer, hvor godt om vi da kunde hjælpe hverandre. Da trænger vi sandelig til at staa sammen.

Nu er det saa, at en forening som denne bestaar af uensartede elementer, idet vi jo lever under forskellige arbejdsvilkaar: Nogle arbejder ved statsunderstøttede, nogle ved kommunale, andre, og det er vel de fleste — ved private skoler. Men det er nu alligevel saa, at vi alle er mere eller mindre afhængige af den samme lov — skoleloven. Og vi har alle den samme uddannelse, idet der ved alle tre skoler findes lærerinder med universitets-, guvernante- og middelskoleuddannelse, saa der er intet ivejen for, at en lærerinde fra privatskolerne kan gaa over i den kommunale eller statsunderstøttede skoles tjeneste — vel at mærke i disses lavere klasser.

Derfor er det, vi kan og maa forstaa hverandre, naar vi taler sammen; vi maa fortælle hverandre alt det, som er »vrangt og skakt«, ha tillid og vise gentillid.

Mon det ikke har været for en stor del vor egen skyld, naar vor

stilling har været saa lidet respekteret og vore kaar saa miserable, som de f. eks. var for 10 aar siden. Solidaritetsfølelsen har manglet, hver og en af os har vandret ensom.

Ved den nye skolelovs ikrafttræden har lærerinderne oplevet, at man har fundet, at lærerinder behøves der næsten ingen af i fællesskolerne; — der er derfor foretat en reduktion i vore rækker.

Den gang stod vi hver for os — — formaadde intet. Mon vi ikke den gang — før denne beslutning blev lov, hadde havt anledning til at gøre vor indflydelse gældende, om vi hadde staat sammen paa vagt for vore rettigheder? Mon ikke myndighederne hadde hørt paa os, om vi allesammen — hver eneste lærerinde i det hele land — var kommen til dem med en forestilling om, at kvinder maa være med om at lede børns opdragelse saavel i skole som i hjem.

Mænd alene kan ikke dette, og børnene vil lide under det. Myndighederne har ikke lov til at berøve fremtidens borgere og borgerinder den aandelige indflydelse, som kvinder med sine ejendommeligheder kan ha paa dem under skoletiden.

Der er endnu desværre blandt mange saa liden respekt for vor stilling og vort arbejde, og denne respekt maa vi kræve. Fuld respekt — den respekt, som hvert rettænkende menneske har for den arbejder, der er med om at forædle menneskesjelene, og som derved udfører det største og ansvarsfuldeste arbejde i verden. Og jeg mener, at naar vi ved siden af at udføre vort arbejde ærligt og trofast, selv verner om vor stilling og vore rettigheder til at leve og virke i det kald, hvortil vi føler evner i os, og som vi i kærlighed og taalmodighed øver, det hellige kald at være med i det vigtige samfundsarbeide, at lægge god sæd i spiredygtig jord, hegne og verne om de fine spirer, lede dem fremad — opad — mod lyset, som vi hver dag maa la skinne over spirerne i barnesjelen — saa maa vi kunne kræve forstaaelse og respekt hos alle mennesker.

Jeg tror, vi allesammen tiltrods for vore mange fejl og skrøbeligheder kan si med os selv, at vi har arbeidet samvittighedsfuldt og trofast i den stilling, hvori vi har været sat, og jeg ved, at der er mange, baade forældre og skolebestyrere, der fuldt ud forstaar at vurdere vort arbejde.

Men ikke en af disse mange hævede sin røst — mig bekendt iallefald — eller gjorde sin indflydelse gældende, da det gjaldt at verne om vore interesser!

Hvor var da de, der sætter pris paa os? Skolens bestyrelser taug. Og mødrene? Hvor blev der af dem? De tier og samtykker, finder sig i, at deres pigebørns saavelsom deres sønners opdragelse fra 10 aars alderen i fællesskolerne kun skal besørges af mænd.

Men desværre, der er nok et spørsmaal, som brænder mig paa tungen; hvor var vi selv, at vi lod dette ske?

Derfor tror jeg det var paa høj tid, vi fik vor forening. *Godt*, at vi fik den, *godt*, at vi er komne sammen idag, *godt*, at vi kan faa fremført for hverandre og i ærlighed og fuld tillid diskuteret med hverandre de ting, som det særlig ligger os paa hjerte at faa tale om, og jeg haaber, at dette møde maa bli frugtbringende for os alle, at det maa skabe mere glæde hos os til atter at ta fat paa vor ansvarsfulde gerning i den glade bevidsthed og fulde overbevisning hos hver især: jeg har ret til at vareta mine egne interesser, jeg har krav paa at bli hørt, for jeg udfører mit arbejde i ærlighed og med samvittighedsfuldhed, og jeg har den overbevisning, at skolen kan ikke undvære lærerinders arbejde uden at lide skade — og dette er jeg ikke alene om at tænke, jeg har kolleger landet rundt med mig!

I haab om at disse følelser herefter maa bli de herskende hos os, og i haab om, at vi maa kunne faa udrettet noget, der kan bli til nytte og glæde for os selv og derigennem for den skole, i hvis tjeneste vi staar, er det jeg paa bestyrelsens vegne erklærer dette vort første landsmøde for aabnet, og atter af mit fulde hjerte ønsker hver eneste en et »vel mødt« — et hjerteligt velkommen!

* * *

»De høiere skolers landslærerindeforenings« første møde, som var helt igjennem vellykket, vil sætte sterke spor. Af enkelte foredrag skal vi senere bringe delvist referat, men det som satte kronen paa det hele, den storartede fest paa Holmenkollen søndag den 12te august, kan vi ikke undlade at ofre et lidet mindeblad her med det samme, om det saa bare er en række navne vi i farten faar skrevet ind.

Nu — — extra sporvogne til Holmenkollen og til modsætning fra det store skolemøde deiligt veir. Ankomst kl. ½7. Udflugt til Voxenkollen for finske, danske, svenske og de mindst dovne norske. De hjemmeværende har Telemarksstuen med altan til sin raadighed. Kl. ½9 souper — *særdeles* livlig samtale trods stor appetit. Men saa — — dessert — — pause — — det høitidelige øieblik er kommet! *Frk. Mørck* tar ordet, henvendt til kolleger ønsker hun, at sorger og bekymringer nu maa svinde og glæden holde sit indtog. *Fru James Roed* taler for de fremmede gjæster. *Frk. Rønstrøm* (svensk medredaktør af »Bog og Naal«) taler for *en nordisk pædagogik*, vil reise hjem og faa dannet magen til denne de høiere skolers forening *strax*. *Frk. Bohnhoff* fra Finland faar ordet. Hun vil for en gangs skyld anslaa muntrere strenge end vanligt, naar hendes fædrelands navn har været nævnt. Hun istemmer en vise om finske lærerinder med mange hentydninger til, at deres kaar under lærerindemødet har været skildret

som særlig gunstige, det er de ogsaa, siger visen, saasnart de faar »dispensation från sit kön«. Forsamlingen synger efterhvert med omkvædene under stor munterhed. *Frk. A. Lagerlöf* (Sverige) har hørt beklagelse over, at man ikke har faaet eventyrstuen til sin raadighed. Hun kan ikke se andet, end at vi er midt i eventyrstuen. Saa taler *frk. Randers* (Horten) for Kristianialærerinderne og *frk. Andersen* (Sarpsborg) for formanden. Alle de skrivelser, de havde faaet i provinsen undertegnet *Fr. Mørck*, var ypperlige og vækkende, men det personlige samvær med hende vandt dog prisen. *Frk. Midelfart* (Trondhjem) taler for sekretæren *frk. Conradi, frk. Wilhelmine Schønberg* for skolen og barna. *Frk. Møller* henvender en skaal for skolebestyrerinderne til *frk. Roll*, og *frk. Roll* takker med en skaal for alle lærerinder. Indimellem talerne har man hørt røster hviske om, at man muligens vilde kappes med en bekjendt fest i Bergen, hvor der var 44 taler. Men de advarende røster ændses ikke. *Frk. Krog* vil som eneste tilstedeværende repræsentant for Kristianiapressen hilse alle de udenbys. *Frk. Midelfart* taler for kvindesagsarbeidet henvendt til frk. *Krog*. *Frk. dr. phil. Maikki Friberg* (Finland) taler for de smaa nationer med de store idealer. *Frk. Astfrid Storm* (Trondhjem) mindes Sønderjylland henvendt til den danskfødte norske læge *Caroline Steen*, som svarer med nogle ord om Danmark og Norge, *frk. Scharffenberg* (Aalesund) taler for formand for Kristiania-afdelingen *frk. Wilhelmine Schønberg*.

Hvorledes man fik fortæret den udmerkede dessert vil vist til alle tider bli en gaade. Lidt pauser er der jo mellem talerne, men de udfyldtes øieblikkelig dels med hurraer for talens gjenstand dels med sang. Efter at frk. *Dannevig* omtrent midt i festen har bedt alle istemme et »Leve Finland« faar man saaledes ikke bare »Vårt land«, men du gamla, du friska«, — »der er et yndigt land« og »Ja, vi elsker«. — Og saa hjemover i den deilige nat i ens *egne* elektriske vogne! — — man kan vel gjætte sig til at stemningen var høinordisk der!

En episode ved skolemødets fest

10de august 1900.

Efter at den officielle del af skolemødets fest paa Sankthanshaugen var forbi, og den værste hunger var stillet, blev der blæst til lyd.

Fru Aino Malmberg besteg talerstolen og oplæste et digt,*) hvoraf især følgende tre vers vakte stærk bevæget stemning hos det omstaaende publikum:

Men hvar och en har fått sitt eget öde
att fylla ut på egen hand i tiden,
och i dess skiften dristigt stå sitt kast.
Och om än fröjd och jubel ligga döde,
och slut är sorglösheten, slut är friden,
vi äga likväl något, som står fast:
vår *tro,* vårt starka stöd, då allting brast.

Och därför vilja vi ej blott beklagas,
såsom de där sitt öde ren fullbordat,
vi äga än vår ärfda stolthet kvar.
Tron, brödrafolk, med oss, att än det dagas,
och veten, att vårt hopp ej än vi jordat!
Ja, låt oss se, som nordens lynne var
i trotsig framtidstro mod framtids dar.

I öster solen stiger — så det heter.
Till oss har ljuset kommit ifrån väster.
Det segra skall — ty det är seger värdt —
igenom evigheters evigheter.
Och aldrig glömma edra finska gäster,
att det är Skandiens folk, som dem ha lärt
att hålla ljuset mer än lifvet kärt.

Orkestret istemte »Suomis sång«. Derefter holdtes taler paa finsk af en finsk og af en norsk lærer, og der blev raabt paa finske sangere. Mens de samled sig, talte den danske folketingsmand Holm for Finland i gribende ord, og saa toned sangene udover — sidst slutningsstroferne: »Och högra klinga skal en gång vår fosterländska sång«.

---

*) »Hälsning från Finland«. Digtets forfatterinde er magister Naema Jacobson. Digtet er os velvillig oversendt gjennem fru Malmberg.

Tale

af

frøken dr. phil. Maikki Friberg

den 8de august 1900.

For de venlige, sympatiske ord, som her er blevet udtalt om Finland, vil jeg paa mine egne og landsmænds vegne faa udtale min hjerteligste tak. I kan vanskelig forstaa for en trøst, der ligger i bevidstheden om, at de bedste og ædleste i verden føler med os og billiger vor kamp. Det virker tilbage paa hele vor nation, fra den høiest stillede embedsmand til den fattige jordbruger, som gaar der med bøiet ryg bagom sin plog, og den udslidte arbeiderhustru, som med angst tænker paa sine barns fremtid. Vi er saa lykkelige over at være her i det skjønne, stolte Norge og indaande dets frihedsmættede luft. Norge er et af de lande, hvortil vi staar i den største taknemlighedsgjæld for vækkende ord og ædle tanker. Og dette gjælder ikke mindst os kvinder. Jeg skal her blot minde om en gave, som kom til os herfra for et par aar siden. Det var Alvilde Prydz' Gunvor Thorsdatter. Den læstes og beundredes og fik vor sjæls inderste strenge til at vibrere. Hvor stor og sterk og fri er ikke denne Gunvor, men tillige hvor mild og fuld af medfølelse. I hendes hjerte findes plads for hver fattig arbeider og hvert lidet barn. Hun er som et forbud paa et nyt samfund med nye ædle mennesker, dette nye samfund, som vi alle saa gjerne drømmer om. Jeg ved, at mange af os kvinder har fundet, at den nuværende samfundsbygning lider af mange feil og skjævheder, og at der findes farlige hul og revner. Ja mere, vi har ved nøiere granskning fundet, at det nuværende samfund er bygget paa et falsk fundament, paa vold- og magt-principet, det er sammenfæstet med blod og opretholdes ved kanoner og bajonetter. De sandheder, som forkyndes i vore skoler og kirker, skyves tilside, straks det kommer til det politiske omraade. Vi kvinder har ikke skabt disse forhold, men vi lider forfærdelig under deres tryk.

Men derfor maa vi reise os med al vor kraft for at omdanne det og hjælpe til at bygge et nyt etisk samfund, hvor kjærlighedens og retfærdighedens begreb ikke bare er tomme fraser, »en lydende malm og en klingende bjelde«, men de ledende principer, som maa gjælde i det private som i det offentlige liv, i politiken og i diplomatien. Men hvor skal vi kvinder kunne formaa det? Ved at opdrage os selv og

vore barn til etiske personligheder, ved i al vor gjøren og laden aldrig at prutte med det rette. Lad os ikke følge massen af mænds exempel, ti de gaar voldsveiene, men lad os fæste vore øine paa de ædleste og bedste blandt dem, paa dem, som har kunnet overbevise ved sin personlige indsats i det godes tjeneste. Det fortælles om frimurerne, at de har et ord og løsen, ved hvis hjælp de strax kan kjende og bistaa hverandre. Lad os kvinder ha et saadant løsen, som forener os, som gjør os sterke og solidariske, og lad det ord være: *retfærdighed*. Under det merke skal vi engang seire og skabe et lykkeligere samfund.

Omstaaende tale holdtes ved den fest, som Kr.a lærerindeforening under skolemødet afholdt paa Holmenkollen og var svar paa frk. Anna Rogstads tale for Finland.

Voxenkollen.

Anne Kures Hotel. En lysfest.

Naar man en klar vinteraften gaar opover Bogstadveien, ser man mod vest en lysgruppe skinne med usædvanlig glans. Den ser ud som den vil konkurrere med de himmelske stjernebilleder og har taget Karlsvognen til mønster, men har fattet en ny plan og gjort ændringer her og der. Det er Holmenkollens, Frognersæterens og Voxenkollens skinnende diadem. Naar jeg i vinterens løb har seet lysene skinne, har jeg tænkt: en af de stjernerne har nu jeg været med at tænde.

Det var netop idag et aar siden. Vi havde alle havt det saa godt under vor vertindes omsorg. Snart skulde vi spredes, men først var vi indbudt til at samles — — til fest i den store hall, ti nu skulde alle de elektriske lys tændes for første gang. Her holdt man da taler for vor vertinde m. fl., for elektriciteten m. m. og for nationalteatret, som netop den aften 1ste september 1899 blev høitidelig aabnet, vi ønsked, at de maatte ha det saa godt ved festlighederne der, som det gik an uden os, der jo nu havde forpagtet det høieste lys i hovedstaden og omegn. — Ja, vi tilskrev os alle æren, som jo dog kun tilkom en: Voxenkollens erobrer, Anne Kure.

De allerfleste Kristianiafolk og en mængde udenbys ved, at Anne Kure i en aarrække har havt privat hotel i Kristiania, og at det stod

høit i ry i alle henseender. Men saa fandt hun paa at bygge sig en liden hytte paa Voxenkollen, og stedet var saa altfor deiligt, og saa modnedes ideen hos hende om ogsaa at lægge sit slot der. Paa østsiden af Kristiania har jo ledelsen af sanatorier og store pensionater længe været i kvinders hænder — hvem kjender ikke frk. Hammers og de andres etablissementer paa Nordstrand og Lian, men paa Voxenkollen har Anne Kure været pioner. Sig saa, at kvinder ikke har praktisk initiativ!

I levende minde om lysfesten paa Voxenkollen et aar idag, sender vi Anne Kure en hjertelig tak og et ønske om held og lykke til hendes pionerarbeide.

G. K.

Brev fra Paris

om

Junikongressen 1900.

(Fortsættelse fra nr. 15.)

De forhandlinger, som vil interessere »Nylændes« læsere mest, er maaske 2den sektions om *lovgivning og moral*. Jeg skal derfor bringe et nogenlunde nøiagtig referat herom.

Madame Gévin-Cassal overbringer som repræsentant for indenrigsministeren og direktøren for l'Assistance publique regjeringens og administrationens hilsen og gode ønsker for arbeidet. Derefter gaar man over til forhandling af de foreliggende sager.

1. Om bestyrelsen af konens formue i ægteskabet. Indlededes af m.me Oddo-Deflon.

Madame Jeanne Schmahl udtaler, at den grad af frihed, som er tilstaaet den gifte kvinde, er en gradmaaler for et lands civilisation. Hun gjennemgaar den gifte kvindes stilling hos de forskjellige folk. I Rusland og i de skandinaviske lande giver loven hustruen fri dispositionsret over frugterne af sit arbeide. Ikke som i Frankrige, hvor manden alene sidder inde med forældremyndigheden, retten som værge for børnene, bestyrelsen af fælleseiet. Den gifte kvinde har ingen økonomisk uafhængighed; arbeiderskerne især lider grusomt ved denne stilling. Manden har ret til hos arbeidsherren at lade sig udbetale den

arbeidsløn, som konen har tjent op, — i alle tilfælde hvor der ikke er ægteskabskontrakt, hvilket der aldrig er i de fattige ægteskaber. Han har endvidere ret til at disponere over alle fællesboets møbler, selv efter at have forladt hjemmet og familien i flere maaneder eller flere aar. Og skilsmissen? Den bliver der for de fattige ikke tale om, de hverken kan eller ved at benytte sig af den. Der findes ikke *en* lovbestemmelse, som beskytter konen mod en uværdig mand. »Vor ægteskabslovgivning er en væv af uretfærdigheder, den mest aflægse og afskyeligste i den civiliserede verden«, og man enedes om at udtale det ønske, at

a) ægtefællerne skal have lov til at ordne sine pekuniære forhold i ægteskabet som de selv vil, naar de ikke angriber den offentlige moral og orden, og b) at den gifte kvindes umyndighed ophæves, at c) regelen (naar der ikke er kontrakt) skal være særeie for ægtefællerne, saaat den gifte kvinde har samme ret over sin eiendom som den ugifte, endelig d) at konen, hvadenten der er fælleseie eller særeie, skal have fri dispositionsret over udbyttet af sit arbeide, hvis frugter ikke bør falde ind under fællesboet.

2. Om faderens og moderens lige rettigheder overfor barnet. Følgende beslutninger foresloges:

a) I ægteskabet har fader og moder samme ret over sine fælles børns person og eiendom, b) i tilfælde af uenighed kan enhver af dem forlange voldgiftskjendelse hos »le juge de paix« (fredsdommeren). c. Dommeren skal opbyde alt for at forlige fader og moder. Hvis dette ikke lykkes, skal han inden 8 dage afgive sin kjendelse. Denne kan kasseres af le président du Tribunal, som om 14 dage afsiger den endelige kjendelse.

Monsieur Bonzon erklærer disse resolutioner for unyttige, fordi de alt for længe siden er gaaet over i det daglige liv. I de ærbare familier*) anerkjender forældrene gjensidigt hinandens ligerettigheder. At give et barns skjæbne i hænderne paa en fredsdommer, hvis intelligens og kompetence ofte er meget tvivlsom, vilde være en dumhed og en fare. Madame Kergomard mente, at en dom ikke bør afhænge af en domstols forgodtbefindende, men kun af loven. Derfor maa man forandre loven. Mr. Réville bestrider hr. Bonzons sats. Han ender med et forsvar for fredsdommerne, hvis agtbarhed og intelligens ikke kunde sættes i tvivl. »Det er en virkelig turnering; de to herrer mangler kun de vide ærmer i advokatkappen, for at man skulde tro sig hensat til justitspaladset,« blev der sagt. Madame Pognon fortæller en lærerig historie: En ulykkelig kone var bleven forladt af sin mand, som ogsaa havde taget barnet fra hende. Hun kunde ikke faa det tilbage fra

*) Hvordan er det i de andre?

ham paa grund af den faderlige magt over barnet. Hun maatte have faaet skilsmisse for at opnaa sin ret; men formaliteterne ved skilsmisse er endnu mere indviklede og kostbare for fattige folk end ægteskabsceremonierne.

En af damerne mente, at hvis disse ændringer var indførte i lovbogen, vilde antallet af skilsmisser aftage.

Forslagene vedtoges.

3. Om værgemaal. Faderens og moderens lige ret som værger for sine børn. Om kvindernes adgang til at indsættes som værger ved testament eller af øvrigheden, og om kvinders adgang til familieraad.

I den franske lovgivning er kvinderne simpelthen af de elskværdige lovgivere regnet sammen med de mindreaarige, de gale og de umyndige.

Efter lovbogens artikel 319 kan manden før han dør give sin overlevende kone en raadgiver eller værge, uden hvis raad hun ikke kan tage nogen bestemmelse angaaende værgemaal for sine børn, Man foreslaar følgende forandring: »Den som dør først kan give den gjenlevende, mand eller kone, en værge« osv. Det er efter ordsproget: øie for øie og tand for tand.

M.me Pognon og m.me Bogelot foreslaar noget bedre, nemlig at hele denne artikel skal ophæves. Kvinderne vil ikke gjengjælde ondt med ondt.

Ved afstemningen stemte 42 for afskaffelse af værgen, 54 imod. (Kun de delegerede havde stemmeret NB.)

(Mere.)

Sigbjørn Obstfelder.

Det var i »Nylændes« første aars sidste maaned. Bølgerne gik høit i diskussionen om sædelighed, kjønsforhold, kjærlighed. Da kom en dag en ung mand ind paa redaktionskontoret — — meget, meget stilfærdig — og overrakte et manuskript, som bar merker af at ha været haandteret længe. Artiklen hed *Diskussion*. Han nævnte sit navn, som jeg syntes hørtes underligt. Dette er kanske ogsaa noget rart noget, tænkte jeg, men strax jeg havde læst det, sa jeg tak, mange tak. Vi blev enig om at sætte en liden *s* under. »Diskussion« fortæller om hvorledes en ung og moderne mand, som har sin egen »livsplan« og ikke sine omgivelsers, blir seet paa af andre mænd, og om

hvor lidet den mand, som kjæmper for renhed, har udsigt til at vente sig nogen »kampløn« af kvinder. En poetisk og original fremstilling — rar i god forstand.

Det lille stykke vandt sig ogsaa venner, men andre fandt frem udtryk, som forarged dem, og fra Amerika kom en »protest«. Jeg satte for sikkerheds skyld strax en hale til som anti-protest, men spurgte saa forfatteren, om han ikke selv vilde forsvare sin artikel. Nei, han var glad, at jeg havde sparet ham for det ved at udtale, hvad han mente. Han følte sig dybt saaret af angrebet, det var let at forstaa — men sa saa pludselig med sterkere stemme: en dag skulde de nok faa se, hvem det var de havde angrebet. — Naa, saa tænkte jeg, det er nok flere slags kampløn, du higer efter — ogsaa laurbær. Men det er nu ikke eneste gang, jeg har hørt en ung mand spaa slig om sig selv, og jeg pleier ikke være forbauset, om laurbærene ikke viser sig ved næste møde.

Adskillige aar efter traf jeg i et tidsskrift paa en fortælling, som fik mig til at studse. En ny forfatter, som ubestridelig var digter. Fortællingen hed *Liv* og forfatteren *Sigbjørn Obstfelder*. Hvor havde jeg hørt det navnet før? Jeg ledte. Skulde det være den unge mand fra dengang? Ja saamen kunde det være ham. »Liv« var jo ogsaa rar. Men sikker blev jeg først, da jeg længe efter tilfældigvis traf Obstfelder, og han kom og spurgte, om jeg husked. Vi talte om dengang, og jeg ved vi senere talte om *Liv,* som ikke var oplevelse i nogensomhelst ydre forstand, da vilde den sjælelige sammenhæng og sandhed ikke været der, mente digteren.

Men jeg tænkte, hvad vi menneskesjæle kan *gjennemleve* paa nogle aar, hans blik bar merker af det. Og efterpaa tænkte jeg. Han vandt altsaa laurbærene — for hans navn var i manges munde den gang — vennerne havde indfundet sig, og beundrere og forhaanere, alt i orden — — — Nu faar vi se *næste gang* vi træffes.

Ja, noget lignende var det jeg tænkte, men da jeg nu fik høre fra Danmark om den stilfærdige begravelse med de faa ifølge, forstod jeg, at han havde nok ikke passet synderlig godt paa de trofæerne sine.

Aa nei, lad andre presse og opbevare laurbær, han havde ikke tid, han havde andet at gjøre. Der var saa uendelig meget at lytte til. Saa fremtrædende var dette lyttende ved hans person og digtning, at alle, som har skrevet om Obstfelder, har nævnt det.

Han lagde sit øre til jorden og hørte det store sus af menneskers sorg og klage. Og han strakte sin sans mod universet, som omgir os, og som vi ikke ser, stille og andagtsfuld lytted han, om han ikke skulde fange toner fra »harmoniens hjem«, men det blir til vemod, »ti mine jord-

sanser strækker ikke til«. Hvor har han da ikke følt sig som menneskeinsektet, der strækker sine stakkars følehorn ud her og der og prøver og prøver, men bare forvirres. Men han kunde ogsaa lytte sig sund og straalende og gaa ud under himmelhvælvet. og synge sin glæde ud. Som i den deilige nytaarshymne om menneskets høihed og adel. Bare menneskeaanden vilde erkjende sin høie oprindelse, bare menneskene vilde løfte sin pande og sende sit blik opad og fremad. Hvorfor se tilbage, »fortidens sjæl er i det, som kommer«, og hvorfor se ned, fæster du øiet mod jorden, »saa taber du jorden« — — ogsaa den del af universet, som er jorden, mener han vist.*) — —

»Korset« nævnes ofte som Obstfelders betydeligste arbeide. Det har efter min mening *en* stor feil, den kvindelige hovedperson. Her naar ikke digteren stort længer end sine medforfattere. Jo — smaapiger skildres finere, men den voxne kvinde — da blir han som de andre, gammelmodig, dogmatisk, og mennesket blir ikke skabt. Kanske er han ogsaa paavirket her. En saa fri aand? — ja, men ogsaa saa sensibel og sympatisk en natur. Tilsist vil han ikke undgaa at stemmes nøiere sammen med det som omgir.

I »Korset« er manden, jeg-personen selv en følelsesfuld, øm, kvindelig-sensibel natur — hvorledes blir saa gjenstanden, naar hun ifølge dogmet skal være en afglans, en »guirlande«, en afhængig tilbedende, i knæ for den mandlige aand? Hun blir en sentimental opløsning, hun blir et af de »manetvæsener«, som Bjørnson i de dage talte saa haanfuldt imod. Men kjærlighedshistoriens tre mænd er desto bedre skildret — og forøvrigt er der da megen deilighed i »Korset«, som i alt, hvad Obstfelder har skrevet.

Og hvad kunde han ikke ha naaet, hvis den grumme død ikke var kommet og havde tat ham væk saa tidlig. Forresten — — hvem kan vide? — — Hans ungdoms skjønne ærgjærrighed, hans mandoms titankamp, men — — tredie akt af dramaet, hvem kan sige noget om den? Kanske kan hans efterladte arbeider fortælle. Hvad vil de vise os? Straaler et lys fra et høit sted eller — — er han slappet, gledet? Naar en dvæler længe, grublende, stirrende, følende der ved erkjendelsens grænser, saa kan en bli bytte for mangeslags aander. Man fortolke det som man vil, men saa er det. Og gaar du paa en smal eg mellem brat nedstupende kløfter, saa er det mere skjæbnesvangert at glide paa foden end det er at tumle overende, naar du gaar i dalbunden. — — Nu — hans efterladte skrifter være som de vil, en krans skal digteren ha for, hvad han har git os. En

---

*) »Hymnen« stod engang at læse i en avis. Jeg har hverken dette eller andet af Obstfelders digtning ved haanden, mens jeg skriver.

sjelden krans til ham — ridderen, som kjæmped for sandhed, for ømhed, for sjæl, for virkelighed, det indre livs virkelighed.

Af hans rare, skjønne digte er der især et, som er blevet forhaanet, det om »en feil klode«, og det skildrer dog saa glimrende en stemning, som vist mange har følt den.

Hvor de graablaa skyer blir tunge.
Jeg ser, jeg ser . . .
Jeg er vist kommet paa en feil klode.
Her er saa underligt . . .*)

Men hos Obstfelder var denne stemning vist mere blivende end hos andre — — var mer end stemning. For trods hans vilje til at dele alt med andre, trods hans »avisglæde«, hans glæde over byers vext og andet saadant, saa var det alligevel, som han ikke var rigtig med.

Som en kan mærke paa den, der har lært sig et nyt sprog, at det ikke er det oprindelige, selv om det tales godt — merke det paa klangen, paa tonefaldet, saa mærked man paa, hvad han skrev, at »sjælens hjemve« aldrig var langt borte, merked det fremmede hos den, der følte sig paa en feil klode.

Om det nu virkelig var saa? — — om han *nu* er paa den rette! Om han nu kan trænge dybere ind mod harmoniens hjem — — —
— —

Her er saa vidunderligt . . . .

Skydækket har løftet sig. Stjernelys over langt glidende bølger. Inderst ved stranden hvisker havet — — saa stille.

Hvor baadmasterne vugger — — sagte — — — — — — — —
— —
— —

Næste gang vi traffes, det blev da her . . . Vi talte om døden. Døden var ikke grum, sa han, den var god, den var hans bedste ven, ti mens han lytted, kom den og tog de sløve, gjøglende jordsanser væk.

Gina Krog.

Fredriksværn i august 1900.

*) Citeret efter Gunnar Heibergs artikel om Obstfelder i »Verdens Gang«, Nr. 208.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

Føljetonen faar desværre ikke plads denne gang. Vi skal til gjengjæld bringe mere af den i næste hefte.

NYLÆNDE udkommer to gange hver maaned. Koster indenbys kr. 3.50 pr. aar. Udenbys kr. 3.85. Udenlands kr. 4.70. Betalingen kan om ønskes *erlægges halvaars vis.* Bekjendtgjørelser koster 30 øre pr. petit spaltelinje paa 1ste side, 20 øre paa de øvrige af omslagets sider. Adr. Edv. Stormsgade 3^I^. Redaktionstid kl. 1—2 formiddag. Exped.tid 5—7 efterm.

Telefon no. 9235.

Fra arbeidskomiteen for Camilla Colletts mindesmærke.

Da der endnu udestaar ca. 200 lister, saa tillader man sig herved indtrængende at anmode de indbydere, som ikke har indsendt sine lister, om at sende dem til arbeidskomiteen **i løbet af september maaned dette aar**, adrs. Norsk kvindesagsforenings kontor, Stortingsgd. 14 IIII, Kristiania.

Norsk kvindesagsforenings fagskole i huslig økonomi skal, som man ser af annoncen, komme igang til høsten. Som bestyrerinde er ansat fru Angelique Rachlew, der for tiden opholder sig i Danmark, og som hjælpelærerinde frøken Sofie Wilse.

De kortere aftenkurser i tarveligt madstel for voxne kvinder skal afholdes i en af folkeskolernes lokaler. Demonstrationerne, antagelig en hver Maaned, vil ogsaa foregaa i folkeskolen og anlægges for interesserede og lærelystne fra alle samfundslag. Dagskolens 5 maaneders kursus til uddannelse af husmødre og husbestyrerinder og senere hen lærerinder tager sin begyndelse 1ste november i fagskolens lokale, Wergelandsvei 19, 1. etage, medens som ovenfor sagt gratiskurserne gratiskurserne afholdes i det af folkeskolens lokaler, som af kommunen stilles til raadighed.

Skoleplan udleveres foreløbig fra Nylændes expedition.

NYLÆNDE.

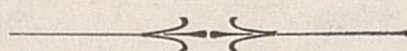

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de september 1900.	Nr. 18.

Barnet.

Om Morgenen.

Op — op — op,
din lille dovne krop!
Solen skinner, fuglen flyr;
sommerfugl og andre dyr
glæder sig i skoven.
Aa, saa bassen søvnig er!
Nei — hvad er det her, vi ser —
liden bitte grættenper?
Nei vel! bare munden ler;
ingen gut er doven.
Kom da, bissevovven —
bid den guttens næsetip
og hans taa og øreflip —
nei da — — bare klappe!
Og saa vil vi nappe
af den lille skjorten din;
op! Saa stor er gutten min!

Staa for den, du liker bedst.

Tip top,
hip hop;
staa for den, du liker bedst.
Hverken mig
eller dig!
— en, der ikke er som flest!

Tip top,
hip hop;
jeg skal si dig, hvem det er —
hverken mig
eller dig;
det er sikkert vovven der.

Tip top,
hip hop;
var det ikke? Det var leit —
hverken mig
eller dig;
pusen — aa ja, det er greit!

Tip top,
hip, hop;
heller ei? Nei, det var rart!
Hverken mig
eller dig;
hvisk det da til mama snart.

Tip top,
hip hop;
Jasaa, bassen — var det saa?
netop mig
og saa dig —
Ja, vi skal tilsammen staa!

I skammekrogen.

Nei aldrig, aldrig mere jeg
vil være glad i mor!
Hun er saa styg, saa ond og lei —
aa gid, at jeg var stor, —
saa skulde hun vel prøve paa
at slaa og tvinge mig
i skammekrogen her at staa;
— — aa mor, jeg hader dig!

Jeg skulde ønske, naar hun hid
vel siden kommer ind
og tænker paa at være blid,
hun maatte — aa, du min!
mig finde liggende og død
af sorg og sult og tørst, —
nei, heller saar — et digert stød —
saa mor fik se *det* først!

Da, tænker jeg, hun angred sig;
ja mor, da graat nok du!
— — men snille dig, graat ei for mig;
jeg dør vist ikke nu?
— Aa gid, hun kom i denne stund
herind, — i døren stod;
jeg loved fast med haand og mund
at være snil og god!

Aa kjære mor, jeg ønsker jo
at blive bra og snil;
jeg vil arbeide flink som to
for dig — aa mor, jeg vil!
Kom hid; jeg længter efter dig;
kom snart, du søde mor —
Aa gid, jeg kunde bære dig
nu straks, før jeg blir stor!

Rognebær.

Røde, blanke rognebær —
saa mange og saa pene!
Langs hele veien fulde trær
med tunge, tunge grene.

Røde, friske rognebær —
de vakre, store klaser
blandt bladene, som mørke er
og desto mere stadser!

Røde, skjønne rognebær —
det høstens mesterstykke!
Se, just i kulden bæret ler
og straaler som et smykke.

Røde, fine rognebær —
Men ved vi, disse masser
bebuder længer vinterveir,
end, synes vi, det passer!

Røde, klare rognebær —
For fugl, der til dem kommer!
De spiser, bruser op sin fjær
og kvidrer som i sommer.

Røde, fulde rognebær —
Hold fast paa Eders varer!
For ser I ikke gutten der
med doner og med snarer?

Røde, røde rognebær —
den fyren maa I lure!
Ja, nar ham — lad ham smage fler
af bærene, de sure, — —

Lagertha Broch.

»Barnevers er det vi allermest savner« — sa en lærerinde, som forstaar sig mer end almindelig paa barn, til os.

Vi har jo de klassiske barnesange af vore bekjendte forfattere, men de er snart talte, saa har vi en skat af rim og ordleg og rægler*) i vore bygdemaal, men vi trænger et nyt forraad, og vi trænger et stort forraad ogsaa paa det maal, som vi taler til dagligdags i byerne og mangesteds paa landet med. Det meste af det, som er nyt, er ikke barnsligt. Skaf os noget som er stemt i den tone baade mor og barn kjendes ved, noget som afspeiler barnets følelser og tanker og vaner og leg og interesser — saadant, som kan bruges baade i barnekammer og barnehave og smaaklasser o. s. v.

Ja, det er nok et ganske »alment krav« dette ogsaa, og vi gjør her en begyndelse til at efterkomme det, idet vi bringer en liden samling af Lagertha Brochs (L. B**) forraad af barneliteratur. Foredrages det dramatisk nok og helst med sang til, er vi sikker paa det vil tilfredsstille sit publikum.

Under ovenstaaende titel skal vi saa fra tid til anden bringe mere baade af L. B. og andre, baade i bunden og ubunden stil.

---

*) Gjennem flere af „Nylænde"s aargange vil man finde adskilligt af denne mundtlig overleverede literatur.

**) L. B. er et merke, som ofte har været at finde i „Nylænde" og mange andre blade. Det første af disse vers (Om morgenen) har staaet i Barnets blad.

Frida Hansen.

En udtalelse om teppevævning.

—

Fra de udenlandske aviser ved vi, at det, som mest tiltrak sig opmerksomheden ved den norske afdeling paa Pariserudstillingen, var fru Frida Hansens vævede tepper. Tepperne hænger i *Palais del 'industrie d'Art* og ikke i den norske pavillon. Over denne ordning har der været ytret adskilligt misnøie. Se direktør Grosch's Pariserkorrespondancer i »Aftenposten«. Vi afæsked fru Hansen hendes egne meninger om sagen og skal gjengi dem her:

»Jeg maa svare, at jeg heller vilde have dem der, de er, fordi de der er paa sin plads — sammen med de øvrige landes kunstindustri. I det store dertil indrettede *Palais de l'industrie d'Art.* Ganske vist vilde det været heldigere for den norske pavillon, om den var mere alsidig udfyldt — ikke bare fiskeri og sport — men ogsaa textilindustri — og lidt kunstindustri. Men den tanke helt og holdent at putte alt vort ind i denne bygning vilde været at skygge for os selv — efter min mening. Thi det er ikke bare en *ud*stilling her tilsigtes ved et saadant verdensstevne — men en sammenstilling, en sidestilling af mit og dit. Det er en kappestrid, en mandjevning om man vil — og ikke blot for landene som samlede lande — men for de enkelte arbeider hver i sin art, som skal sees paa og bedømmes. Det er derfor selvfølgelig lettere, mere orienterende, at hver art arbeider kommer sammen, maskinindustrien, madindustrien, stenindustrien o. s. v., og endelig kunstindustrien. At kunstindustrien har sine egne dertil egnede haller — som indredes med tanke paa, at netop kunstindustrielle sager skal udstilles der, er ligeledes en vigtig faktor til, at de respektive lande, som kan yde kunstindustri, benytter sig af samme. Hvis alle vilde benytte sine bygninger paa den maade, vilde det ikke længere blive et verdensstevne i Paris, men en masse smaa

lokaludstillinger. At et land er stort eller lidet, har her intet at si, netop fordi det er efter arbeidets art, der bedømmes, efter hvert slags arbeide, altsaa ikke kvantitet, men kvalitet. Et lidet land kan saaledes vise ypperlige arbeider, hvor et stort land viser middelmaadige sager frem. Jeg husker heller intet land, som har havt hele sin udstilling i sit hus, det var ialfald intet ledende. Altsaa for at begynde med Frankrige — som havde sit Palais vis à vis de fremmede lande, hvori fandtes al fransk kunstindustri — Rusland, Østerrige, Italien, Ungarn, Spanien, Tyskland, England, Schweits og endelig Danmark, Sverige og Norge. Forresten har dette været prøvet før — Sverige f. ex. havde paa Chicago-udstillingen alt sit udstillet i sin pavillon, men, at man ikke fandt sig beføiet til at gjøre det iaar viser, at man ikke fandt resultatet tilfredsstillende — og jeg maa tilstaa, jeg synes den svenske udstilling i Chicago var lidet fornøielig. Der var ligesom alt og ingenting.«

Det har ligeledes fra forskjellige hold været ytret, at fru Hansens tepper var et forsøg paa at fremstille noget i lighed med de franske gobeliner. Men at dette maatte mislykkes, da vor teknik, saa forskjellig fra den franske, slet ikke egned sig for gobelinvævning. Og at Munthes maner var den eneste maade at arbeide paa for os.

Fru Hansen imødegik denne mening, som følger:

De, som taler saa, har ganske vist ikke seet en *haute lisse* vævstol i de franske gobelinfabriker.

Disse har ikke et eneste teknisk kunstigt hjælpemiddel mere end vore Opstadvæve, kun opspændte traade. Den eneste forskjel er, at vi bruger gaffel, hvor de franske har en slags snelle. Det er aldeles feil, at vor teknik skulde være iveien for at fremstille tepper lig de franske gobeliner. Hvis vi vilde, kunde vi. Men vi vil selvfølgelig ikke. Veien for vævning er ikke at kopiere maleriet. I den retning har de franske drevet det saa vidt, som det overhovedet er muligt at naa. Resultatet af den fremgangsmaade ser vi i de franske udstillede gobeliner nu paa udstillingen. Middelalderens teppevævning er uovertruffen i dekorativ henseende. Jeg gaar tilbage til middelalderen. Men hvor middelalderens kunstnere saa skjævt og galt, ser vi rigtig. Hvorfor skal vi tegne fod eller haand forkjert, fordi om tidligere kunstnere gjorde det. Charmen ved de gamle tepper ligger ikke i de fortegnede hænder og fødder. Vi vil ikke kopiere, vi vil bygge videre paa det, som er givet. Vi maa formidle middelalderen. Jeg har fundet min retning og vil bygge videre paa den — ingen kan se i fremtiden — men et er sikkert — fransk gobelin kommer jeg aldrig til at væve. Saa vidt fru Hansens egne udtalelser.

Udlandets første kritikere har aldeles samme opfatning og stiller Frida Hansens tepper op som forbilledlige. I en kritik af Fritz Stahl i

»Berliner Tageblatt« heder det saaledes: «Netop det som ingen af kunstnerne for den franske stats-manufaktur, og hvad heller ikke Munthe har forstaaet, yder hun. Hun vælger ikke kun motiver, som kan passe for vævestilen, men hun finder motiver, hvor vævtekniken med alle dens virkninger og finheder kan udfolde sig som i de gamle gobeliner. Hendes motiver er tegnet og farvelagt for vævning og kunde ikke virke i nogensomhelst anden form. Og det er jo netop det høieste, det man ikke maa bli træt af at fordre, nemlig at den gamle tingenes tilstand skal vende tilbage, da i kunstindustrien idé og udførelse laa forenet i samme haand.«

Videre skriver C. M. i Stockholms Industritidning *Norden* følgende: »— — — Hvad der uden sammenligning tiltrækker sig størst opmærksomhed er gobelinerne eller billedtepperne. Ja, jeg undres paa om ikke mange besøgende, ligesom jeg, finder, at de mest kunstneriske og selvstændigste af de moderne gobeliner paa hele verdensudstillingen er at finde paa den norske afdeling istedetfor paa den franske. Frankrige som dog har den største og paa traditioner rigeste gobelintilvirkning i verden. Visselig kan ikke de norske billedtepper stilles op mod de franske, hvad udførelsens finhed angaar, men jeg tror ikke, at en saadan finhed er efterfølgelsesværdig. Kanske netop det grove materiale bidrager sit til at gi dem sit kunstneriske præg. Men først og fremst er det ved de rige, saftige og harmoniske farver disse gobeliner blir, hvad de er. Man kan ikke undlade at sammenligne netop farverne med de franske. Den franske gobelinkunst har gaaet tilbage tiltrods for den høit drevne teknik og vævernes store duelighed, og tiltrods for den store interesse, som overalt viser sig for denne kunstindustri Naar vi har gaaet og seet os træt paa de franskes mærkværdige, smagløse og raa farvesammensætninger, og siden ser paa de norske, kjendes det som en frisk vind fra skjønhedens region. — — —«

For nogle aar siden*) skrev Fru Randi Blehr i »Nylænde« om Frida Hansen og den geniale indflydelse, hun var vis paa hun vilde faa paa norsk vævkunst. Frida Hansen var den i hvis hænder den store nationale opgave var lagt, at gjenføde Norges kunstvævning. Norges kunstvævning er langt fremskreden. Vi saa det ved verdenssammenstillingen iaar. Den er specifik norsk. Lad os derfor samle os om denne kunstgren i kjærlighed. Lad os gjøre vort til at støtte den og hjælpe den. Det er aldrig gjort med beundringen. Danmark staar sammen om keramiken. De elsker og er stolte af sit porcellæn. Vi har nu, hvad vi skal være stolte af og bære frem. Det er norsk kunstvævning. *E. B.*

*) Aarg. 9, no 7.

Den liggende mand

er „den sovende mand“.

Den store kunst er død, — hører vi gennem »Rodin« af Gunnar Heiberg.*) De ideale, de græske antike skikkelser som viste os *mennesket* som den opreiste skabning — med opløftet hoved seende mod lyset — tilhører en forbigangen slægt. Kvinden som fritt fornuftvæsen — den fine, symbolske skikkelse, hendes stolte form, ophøiet som Afrodite fra Milo — tilhører en forbigangen slægts opfatning.

I nutidens mandlige bevidsthed er det manden som er mennesket; og han forestiller sig *homo sapiens masculinus* som en liggende skabning — lærer vi af Gunnar Heiberg.

Liv er efter denne bevidsthed dyrisk liv. Nutidens kunst opfatter, at det lave er *det* som skal udtrykkes: »Manden lægger sig paa maven i mandlig kraft.« I moden alder er han lavest liggende: Paa maven med ansigtet mod jorden. »Barnet ligger hjelpeløst paa ryggen; ynglingen vælter sig paa siden for at tænke — paa hvad han har tænkt; oldingen ligger atter paa ryggen hjelpeløs.«

*

»Rodin viser os kvinden som den evige Venus.«

Vi vil her fremføre for den mandlige bevidsthed den oplysning, at det er denne »evige Venus«, denne Venus *Anadyomene*, som har stødt manden ned i det lave. Saalænge han opfatter denne *Anadyomene* — denne »evige Venus« — som *kvinden*, saalænge blir han liggende overende.

*

»Kvinden er den sovende mand«, siger Dr. G. V. Lyng. Han vil »mægle mellem parterne«, (mand og kvinde) »dog saaledes, at jeg afgjort har tilkendt manden forrangen, naar jeg med henblik paa den maade, hvorpaa kvinden er bleven skabt, har sagt: Kvinden er den *sovende* mand. *Det* er jo bibelens forklaring«, (???) »og dermed mener jeg igrunden ogsaa alt er sagt« (!!!)**) — —

»Da lod Gud Herren falde en dyb søvn paa Adam, og han sov«, staar det; I. Mose II, 21. Dette fortolker, som vi ser, den dybsindige filosof saaledes, at det er Eva som sover.

*

---

*) Verdens Gang. Aug. 1900.

**) »Jødedomen«, side 184.

Det er *kvinden* som nu maa løse trolddomen. Hun maa træde frem som det frie fornuftvæsen, som *menneske skabt i Guds billede,* (I. Mose I, 27), vække manden fra Adams søvn, og række ham haanden for at reise ham til den opreiste stilling igen.

Manden som adlød kvindens røst til fald, maa nu lytte til hendes røst til opreisning.

Da først kan kvinde og mand, mand og kvinde, atter blive til enheden *mennesket.*

Indtil da er det manden, *Adamah,* som er »den sovende mand«.

Aasta Hansteen.

Om renslighed i armeens kjøkkenstel.

Der foregaar for tiden en gjennemgribende reform af hele det militære kjøkken- og madstel. Madstelkurser for armeens underofficerer er kommet igang efter general Keilhaus initiativ. Som lærer og inspektør fungerer sanitetskaptein Reichborn Kjennerud, der underviser i varekundskab. Kommandersergeant Øderud, inspektør ved den kommunale bespisning af trængende skolebørn, er lærer i »massekogning«. Frk. Helga Helgesens fag er almindelig husholdningslære med demonstration om almindeligt madstel. Frk. Helgesen har ogsaa en kort tid i sommer reist rundt og besigtiget flere af de militære kjøkkener. Det vil maaske ogsaa interessere at høre, at en kogebog for soldaterne i fred er under udarbeidelse, og at frk. H. Schønberg er behjælpelig med bearbeidelsen af kogereglerne for den menige soldat i felt.

Ved det omtalte madstelskursus for armeens underofficerer har frk. Helga Helgesen holdt et foredrag om kjøkkenrenslighed, som hun indledede med følgende ord:

Mine herrer!

Jeg ønsker eder »Armeens husmødre« velkommen til Møllergadens skolekjøkken! Maa de faa timer I her skal have, blive til gavn for eder selv og til velsignelse for armeen og for vort folk og land. Da jeg begyndte med det første furerkursus var det med tvivl, ja med angst. Med tvivl om, hvorvidt jeg kunde magte arbeidet og gjøre nogen nytte; med angst for, hvordan mine vordende elever vilde finde det overensstemmende med sin mandlige og militære værdighed at undervises af og arbeide under en kvinde. Jeg læste ogsaa tvivl og spørsmaal i manges øine den første dag ligesom nu, men tvivlen svandt og gav plads for vaagen interesse. Arbeidet blev til glæde og

vil bære sin frugt. Jeg ønsker og haaber at det samme vil blive tilfældet med dette kursus.

Jeg hilser eder som »Armeens husmødre«, og jeg vil tale til eder her som husmor til husmødre. Eders arbeide er ikke bleven holdt i ære, og de militære kjøkkener er bleven forsømte og sat tilside ligesom kjøkkenet i mange huse er henviste til den mørkeste krog og ofte sættes tilside for husets øvrige rum. Ved den vundne dygtighed og erfaring haaber vi, at I skal blive centre, hvorfra bedre stel skal brede sig udover og »bøte det som rangt er og bøte med bot, som duger.« Og jeg tænker, vi er enige om, at der er mangt og meget at forbedre i det militære mad- og kjøkkenstel. Vi kvinder kan ikke staa ligegyldige paa dette omraade; thi vore brødre, sønner, slegtninge er det jo, som sendes ud som soldater, og vi bør ikke unddrage os, naar det gjælder arbeide for at øge helse, arbeidsevne og velvære for dem, for fædrelandets forsvarere. Vi har pligt og ret til at være med saalangt evnen rækker.

Vi kan kjæmpe med mænd om mange stillinger, men vi kan ikke gjøre mændene rangen stridig som fædrelandets forsvarere, ligesaalidt som de kan gjøre os rangen stridig paa ernæringens, madstellets felt; thi fra vuggen til graven er menneskets ernæring, madstellet, væsentlig lagt i kvinders hænder. Det er saa *naturens orden*. Maatte I da med glæde finde eder i at have en kvindelig læremester, ligesom det er mig en glæde og en ære at have eder som elever og derved paa en mere direkte maade end det falder i de fleste kvinders lod, at kunne tjene min »værnepligt« ved at bidrage mit til et bedre og mere økonomisk mad- og kjøkkenstel inden armeen. Frederik den store udtalte: »Skal man grunde en armé, maa man begynde med maven, for den er fundamentet.« Herved er pegt paa den store betydning, som et godt madstel har for soldatens arbeidskraft og mod; herved er pegt paa den store betydning, som dygtige furerer og kokke har. Jeg kan godt tænke mig, at det ofte kan falde mænd kjedeligt, dette stel med mad og gryder, med sod og smuds. Men under det trivielle arbeide, hvor man saa let gaar træt, særlig naar der arbeides under vanskelige forhold, faar I huske: »*Tapper er den, som gjør hvad han skal*«, om det ikke er andet end at skure gulv, bære ved og vand og lave mad. —

Mange af eder er ældre, erfarne furerer; men her er ogsaa nybegyndere. Maa I da alle paa en forstandig maade forstaa at anvende og omforme det her lærte, saa det kan passe paa de forhold, hvorunder I skal arbeide. Her blir arbeidet udført i det *smaa*, I skal udføre det i det store ved massebespisning. Her stelles under gode ydre forhold, I skal som oftest stelle under høist primitive forhold og med faa eller ingen redskaber og hjælpemidler. Men hvor forskjellige end forholdene

kan være, saa er de store og ledende principer for et fornuftigt og sundt madstel altid ens.

De første og vigtigste af disse principer er *orden* og *renslighed;* thi hvor ordenen ophører, begynder utilfredsheden, hvor rensligheden tager af, tager sygdom og arbeidsudygtighed til. Uden gjennemført renslighed er et sundt og godt madstel uopnaaeligt. Furererne maa derfor først og fremst lære at forstaa, hvad der menes med personlig renslighed i kjøkkenstellet. I skal huske, at skal kokkene kunne oplæres til renslighed, maa I selv være det fuldt ud; thi kun det levende eksempel har blivende værd i denne verden. En skraaende, spyttende og røgende furer i et kjøkken er intet skjønt syn og virker ikke opdragende paa kokkene. En furer som behandler madvarer uvorrent, tar i dem med skidne hænder, lar dem bringe i urene kar, kan ikke forlange omhu og rene hænder af sine kokke. Vis respekt for kjøkkentjenesten og den skal bli respekteret af overordnede som underordnede! Kan I faa eders kokke til at arbeide, som om de havde hele kompaniets øine rettede paa sig under arbeidet, saa først blir stellet som det bør være.

Frøken Hilda Larsen, som med statens haandverkerstipendium har studeret ved *The John Williamson Academy,* er kommet hjem og vil gi undervisning her i byen. Frøken Larsen er den første norske kvindelige elev, som det nævnte akademi har havt. Vi har tat i øiesyn et overordentlig smukt *First Class Diploma,* hun har erholdt for dygtighed i tilskjæring af al slags dameklæder. Naar hun nu vil meddele andre af den kundskab, hun har erhvervet sig, haaber vi rigtig mange herhjemme vil benytte sig af det.

For at faa oprettet et ferie- og rekreationshjem for forretningsdamer, har en del af byens damer i disse dage udstedt en aktieindbydelse. Man vil kjøbe en landeiendom i byens omegn og der drive baade vinter- og sommerpensionat samt havebrug. Aktiekapitalen er sat til 90,000 kroner, fordelt paa aktier à 150 kroner, som kan indbetales i smaa maanedlige bidrag.

Der er vel ingen tvil om, at et saadant feriehjem vil være en sand velsignelse for de mange »kvinder, som arbeider« her i byen, pligtopfyldende, anstrengt, ofte overanstrengt. Og ideen at lade det hvile paa selvhjælp og kooperation er udmerket.

Lidt fra Finmarken.

Vaar og sommer iaar.

———

Vaar! Du deiligste ord paa jorden; alt, hvad der findes af spirende jubel og sprættende liv og glæde i natur og menneskeliv staar du i pagt med! Naar jeg lukker øinene, staar det saa tydelig for mig, hvordan du gjorde dit henrivende indtog i vestlandets store birkeskove, du kastede dit fine, lysegrønne ungdomsslør over skog og mark og fyldte vintertrætte sjæle med nyt haab og nyt mod. — Men jeg er jo i Finmarken, rigtignok i mai maaned. Et uendeligt snedække, saalangt øiet naar, et tungt hvidt lagen over jorden og over menneskenes forhaabninger. Træerne strækker sine sorte fortvilede arme op mod en trøstesløs graa himmel. Sne, sne og atter sne; paa jorden ligger den stiv og kompakt, fra himlen siger den ned i store, vaade floker, der lægger sig til det øvrige dække. Nattefrosten klapper den rigtig godt og fast til, saa snetæppet skal bli end solidere. Naar blir her vaar! Naturen sukker efter den, menneskene skriger efter den. Men vaaren kommer ikke. — Mai med sine lange 31 dage siger ud af dagenes række og lægger sig tilro i en snehoug — til næste aar, og saa stiger juni frem at samme snehoug i mais lignelse, lidt mere pjusket og vaad og opløst. »Tænk juni, sommermaaned, og enda ikke kvit sneen,« jamrer menneskene, »hvordan skal det gaa!« og alle landbrugets sorger og bekymringer ramler indover dem. »Vi har ikke mere hø til kreaturerne, vi kan ikke faa stelt paa ager og eng, tælen gaar langt, langt ned i jorden« o. s. v. — Men saa en dag begynder det at regne, ikke en mild, forfriskende vaarregn som der »sørpaa«; aanei, vaaren kommer ikke heroppe som en blid dronning, der gjør sit smilende indtog over land og rige. Finmarkens vilde »vaarjætte« vaagner brat en dag, strækker sine vældige lemmer og begynder saa sit arbeide. Det gjælder at bli fort færdig til St. Hans, og jætten kiler paa. Regn og storm sendes hen over skog og mark, saa sneen begynder at smelte og svinde ind, inden en uge eller to findes der blot mindre flekker i skyggen og skogkanten. Buldrende og bragende styrter smaa improviserede bække og fosse afsted i alle mulige og helst umulige retninger, og med sande tordenbrag farer snelaviner ned fra tagene og bardus i hovedet paa hvemsomhelst. Varme findes der dog lidet af i luften; men storm og regn har gjort rent bord, marken grønnes og træerne sprætter endelig. Dog vaarstemning er der ikke over arbeidet, koldt og surt, og ikke skjønner jeg, hvordan mark og skog finder sig tilrette med slig kølig behandling; men vanen er jo den anden natur, siger man. — —

Og saa kommer sommeren, det vil sige, iaar har vi den i almanakken, ellers fornemmer vi den ikke. Beskrive den formaar jeg saa-

vist ikke; for den er rent ubeskrivelig — rædsom. Ja, visselig faar vi føle, at vi er et lydrige under snekongens vældige scepter. Iskolde regnbyger afvekslende med sne og hagel og al anden vinterens uhumskhed slaar os i ansigtet, bare vi vover at stikke næsen udenfor vore koselige opvarmede stuer. Paa marken staar græsset fingerhøit, og gule ranunkler og smaa sørgmodige blaaklokker bøier hoderne i rædsel, naar nordenvinden feier hen over dem og truer med at knække deres unge liv, længe længe før ljaaen har tænkt paa at røre ved dem. Og midnatssolen, Finmarkens stolthed og glæde, hvor er den ivaar? Gjort svenske af sig, havde jeg nær sagt, hvis det ikke havde lydt altfor unationalt at sige noget saadant om vor specifik norske sol. Nu, man kan jo sige, at den har givet gjæsteroller da; for lidet, sørgelig lidet har vi seet til vor kjære, velsignede sol isommer, naturen græder dag efter dag over sine egne og menneskers skuffede forhaabninger, og solen tilhyller sit aasyn. Finmarkens faste sangfugle, kraaken og skjæren, opfører sine disharmoniske konserter, som forøvrigt passer bedre til naturens stemning iaar end den vaarlige smaafuglesang, som vi har hørt lidet til isommer. Selv myggen er »gaaet i hi«, og vanskeligt har det rent været at kunne opvise et respektabelt stik af disse ellers saa utrættelige plageaander.

Naar jeg gaar mine sure smaaturer i fuld vinterhyre udover landet og betragter alt dette graa, trøstesløse, der som et tæt slør indhyller jord og himmel, kan jeg ofte gribes af en vild lyst til at rive og slide i dette fortvilede slør og kaste det langt langt bort. Kunde jeg saa fremtrylle lidt sol, aa, hvor vilde du ikke stige fortryllende frem af din graa forklædning, Finmarken; for deilig, deilig kan du være, skjønnere og mere betagende end noget andet sted med din midnatssol og dine lange, lyse nætter. Ak, var du bare ikke saa ofte forklædt i din askepotdragt!

Finmarken i juli 1900.

z.

Brevkort fra septemberkongressen.

Paris 9—9—00.

Vor kongres blev en eneste stor sukces. I sammenkomsterne var stemningen lige fra den første store eftermiddagsthe — serveret paa taget af kongresrestauranten tirsdag den 4de — til den sidste dags afskedsbanket i den elegante sal, nedenunder samme tag, den allerhjerteligste. Og i kongresmøderne, som begyndte onsdag den 5te, var der arbeidsiver og hidsighed og ild og megen vrede, som sig høver,

hvor der er virkelig kamp. Det er ikke overdrivelse at paastaa, at kongressen var resultatrig. Man kan med vished forudsige, at denne med saa stor dygtighed forberedte, med saa stor energi ledede kongres kommer til at øve en bestemmende indflydelse paa Frankriges lovgivning i de nærmeste aar og forhaabentlig ogsaa paa lovgiverarbeidet og paa samfundsvilkaarene rundt om i verden. Jeg skal straks sende nærmere beretning.

Marna Aars f. Aall.

Til frk. Gina Krog!

I det finske tidsskrift »Nutid« har jeg læst Deres artikel om, hvorledes et tidsskrift for kvindernes sag bør redigeres. Artikelen var paa svensk. Der er flere, som har haabet at faa se samme artikel paa norsk, men forgjæves. Faar vi den ikke i »Nylænde«? I Deres offentliggjorte brev til »Nutid«s redaktion siger De, at artiklen mens De skrev blev til en del af Deres »testamente«. Synes De ikke »Nylænde«s læsere er selvskrevne til at se det?

Marie Høeg.

Horten 31. august.

*

Spørsmaalet er ikke saa let at svare paa som det synes. Saa jeg maa ha betænkningstid til næste hefte.

Gina Krog.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

»Sagde jeg ikke, at det vilde gaa saa, da de glemte at ha med hjem luen og ildpusteren fra Boston,« sa Eunice Bishop. »Den eneste af de fangne, som kunde ha reddet en stakkars piges forstand, lod de bli igjen. Mary Sheldon er kommet hjem, hun blir rød, naar Freedom Wells gaar hen til hende, alle, som er tilstede, ser det. Jeg synes nok de kunde gjort lidt for stakkars Silence ogsaa,« og Eunice sat i at græde høit, men Silence udgød ikke en taare. Kort efter gik hun ud og raabte »David! David! David!« over nordjordet og stirred med de blaa øine mod Canada og strakte ud sine skjønne arme, men det var ikke længer at merke paa hende, at hun følte skuffelse eller fortvilelse.

Og hver morgen og hver aften kaldte Silence udover jordet, som en vaarfugl fra busken kalder paa sin bortfløine mage, og folk hørte hende og sukked og gyste. En eftermiddag sidst i juni maaned, da Silence stak frem sit ansigt mellem bladene af et vildt kirsebærtræ og raabte: »David! David! David!« brød David selv frem fra tykningen og stod foran hende. Han og tre andre unge mænd var rømt fra sit fangenskab og kom hjem. Alle fire, som kom krybende halvdøde over jorderne, havde hørt Silences stemme, og David havde forladt de andre og stod nu foran hende.

»Silence,« sagde han og holdt ud sine stakkars arme og aanded tungt.

Men Silence saa forbi ham »David! David! David Walcott!« raabte hun.

David kunde knap holde sig oppe, saa skalv han, og han greb en gren af kirsebærtræet for at støtte sig og vakled med den.

»Kjender — — du mig — — ikke igjen, Silence?« sa han.

Men det var som hun ikke hørte ham, hun raabte igjen og saa stadig forbi ham. Og David Walcott, som var segnefærdig af udmattelse og lidelser og hunger, la armen om stammen af det nærmeste træ for at støtte sig, han saa paa hende, og taarerne randt nedover kinderne. Men hun raabte — — forbi ham. Endelig kom nogle kvinder og førte ham bort og forsøgte at trøste ham; de fortalte, hvorledes det var med hende, og at hun nok vilde kjende ham igjen, naar han blev mere lig sig selv igjen.

Men sommeren gled, og hun kjendte ham ikke, skjønt han altid fulgte hende bønfaldende. Flere af de ældre bebreided ham, at han tog sig for lidt af arbeidet i kolonien. Det passer sig ikke for en ung mand at bli uduelig til arbeide for en ung kvindes skyld,« sagde de. Men David kunde til enhver tid forlade kornsigden i akeren og øxen i træet, forlade alt uden sin skildvagtpost, naar han hørte Silence raabte hans navn over nordjordet. Han gik og stilled sig ved siden af hende, og hans stemme svigted som en kvindes: »Her er jeg, kjære Silence, her staar jeg ved siden af dig, aa, vend dig og se paa mig.

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE udkommer to gange hver maaned. Koster indenbys kr. 3.50 pr. aar. Udenbys kr. 3.85 Udenlands kr. 4.70. Betalingen kan om ønskes *erlægges halvaarsvis*. Bekjendtgjørelser koster 30 øre pr. petit spaltelinje paa 1ste side, 20 øre paa de øvrige af omslagets sider. Adr. Edv. Stormsgade 3 I. Redaktionstid kl. 1—2 formiddag. Exped.tid 5—7 efterm.
Telefon no. 9235.

Dansk Kvinderaad har oprettet et centralbureau, som søger at skaffe oplysninger af enhver art kvinder vedrørende saavel fra indland som fra udland. Raadet har ogsaa udgivet den første beretning om sin virksomhed 1899—1900.

Norsk Kvindesagsforenings kursus i kjolesøm (det femte i rækken) afholdes ved frk. Carla Meyer paa Rusløkkens skole fra midten af september, onsdag, torsdag og fredag kl. 5—7. Undervisning gives i ridsning, tilklipning, prøvning og søm. Forudsat et tilstrækkeligt antal elever melder sig, agter foreningen iaar ogsaa at sætte igang et kursus i linsøm. Paa dette skal frk. Anna Halfstad fungere som lærerinde. Undervisningstiden kl. 5—7 mandag og tirsdag. Nærmere oplysninger gives paa N. K. F.s kontor, Storthingsgaden 14, kl. 5—6.

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste oktober 1900.	Nr. 19.

Maison Espérance.

En oase i örkenen.

I.

Maison Espérance er navnet paa en kjolesømforretning i London, som jeg under min stipendiereise var heldig nok at lære at kjende næsten fra mit Londonopholds første dag. Forretningen blev aabnet i 1896 af to damer, Miss Neal og Miss Pethick, som i en række af aar har arbeidet med en klub for unge piger i West London og der lært at kjende de fortvilede forhold, hvorunder størsteparten af dem arbeider. Jeg vil imidlertid lade Miss Neal selv tale:

»En saadan forretning har jeg drømt om i aarevis, thi aar for aar saa jeg virkningen af det uvisse og anstrengende arbeide paa vore unge piger. At være sæsonarbeider er det samme som enten at være skrækkelig overarbeidet eller aldeles intet arbeide at have. De blir sjælden eller aldrig ordentlig ernæret og klædt, og de bor elendigt. Da de begyndte at faa tillid til mig, fortalte de mig om sit hjemliv, og jeg kunde da forstaa, hvorfor deres ansigter var medtaget og furet. Paa vore ferieudflugter talte vi ofte om en syltetøisfabrik paa landet, en have, hvor vi kunde dyrke vore egne raaprodukter og mange andre umulige drømme. Men da vore unge piger var beskjæftiget i forskjellige haandværk, fandt vi det taabeligt at tage dem bort derfra. Vi fandt det fornuftigere at prøve at gjøre noget for dem i deres eget fag. Og saa blev det da til, at vi gjorde vort første forretnings-experiment ved at aabne en liden kjolesømforretning for vore klubmedlem-

mer, og vi kaldte den Maison Espérance, fordi vi i vore hjerter havde det store haab, at denne forretning vilde vise vei til løsningen af flere af de vanskeligste spørgsmaal. Vi leiede værelser i 155, Great Portland Street, og begyndte med en arbeidsstok paa 5 unge piger og løfte om søgning fra en del af vore venner.

Emmeline Pethick og jeg fungerede som bogholder og sekretær. Vi havde fuldstændig opgjort med os selv, da vi begyndte, at forsøget ikke vilde være værdt at gjøre, hvis vi ikke kunde betale vore arbeidersker en løn, som var tilstrækkelig til livsophold.

Vi havde altid hørt arbeidsgivere sige, at det var umuligt at finde ud, hvad en løn tilstrækkelig til livsophold, maatte anslaaes til.

For os derimod syntes det ganske enkelt. Vi leiede en liden leilighed i en arbeiderbolig og gjorde et eksperiment for at opdage, hvad en kvinde behøver for at *kunne leve* ordentlig, idet vi tog med i beregningen den større dygtighed, som vore unge piger besad i at faa en liden indtægt til at slaa til, og jeg tror, at den endelige slutning, vi kom til, var temmelig nøiagtig.«

Da forretningen begyndte, blev der udstedt et cirkulære, og efter 2 aars forløb atter et — væsentlig af samme indhold som første —, og her er en oversættelse:

»Det er over to aar siden vi anmodede Dem om Deres samvirken til at faa igang en kjolesømforretning. Det forekom os, at de forhold, hvorunder kvinder i denne arbeidsgren arbeider, gjorde det til en bydende nødvendighed at søge at forbedre tilstanden.

Tiden er nu kommen til paany at fremholde de grundsætninger, paa hvilke eksperimentet er grundlagt, de forholde, hvorunder vi arbeider, og til at give en beretning om, hvorledes planen har udviklet sig, og om hvilken fremgang foretagendet har havt.

For adskillige aar siden stiftede vi en klub for unge piger i Londons vestkant. Medlemmerne tilhører det distrikt, som er beskrevet af Arthur Sherwell i hans bog »Life in West London«, og de har, som de fleste af beboerne i det distrikt, sæsonarbeide, hvilket vil sige, at de i en trediedel af aaret er arbeidsløse. Naar de har arbeide, er deres løn saa daarlig, at de — tiltrods for 70—90 timers arbeide om ugen — ikke kan skaffe sig tilstrækkeligt mad, klæder og husly. At arbeidsgiverne skulde tænke paa ferier, rekreation, sygdom, lægehjælp eller alderdomsforsørgelse, er der selvfølgelig ikke tale om. Til vore heldigere stillede medmennesker siger vi efter moden overveielse og med grundigt kjendskab til forholdene, at de kvinder, som bruger sin ungdom og kræfter i deres tjeneste, modtager til gjengjæld *intet*, som gjør livet værd at leve. Alligevel er betalingen for de færdige dragter

stor nok til at skaffe dem alt, hvad de behøver, om blot en retfærdig andel tilfaldt dem, stor nok indtil bedre livsbetingelser har vakt videre interesser og høiere fordringer til livet hos dem.

Vi tror at overalt i vort land er samvittigheden hos over- og middelklassens kvinder ifærd med at vaagne. Naar vi taler om de forhold, hvorunder kvinder for tiden arbeider, spørger man os, hvilket øieblikkeligt botemiddel vi kan foreslaa, og udtaler, at man ikke længer ønsker at støtte den uretfærdighed, som lader en klasse klædes ved en anden klasses savn og lidelser.

For at sætte os istand til at besvare dette spørgsmaal, som vi tror vil reises af et stedse tiltagende antal kvinder, og fordi vi ansaa det for langt bedre at gjøre et forsøg end roligt at finde os i og støtte de nuværende industrielle og sociale forhold, aabnede vi en kjolesømforretning for vore unge piger. Og endskjøndt de her arbeider for den samme klasse kunder og i mange tilfælde for nøiagtig de samme individer, arbeider de ikke destomindre under betingelser, som har forandret deres liv, der før tilbragtes i slid og slæb med en uvis indtægt, til en tilfreds og sikret tilværelse.

Her er nogle af vore forretningsprinciper: 1. Arbeidstiden er 8 timer ikke alene nominelt, men *virkelig*. 2. Mindstelønnen er 4 pence timen eller 15 shillings om ugen for arbeidersker over 17 aar, indtil udbyttet tillader høiere løn. 3. Ingen, som ikke arbeider i forretningen, modtager løn. Efterat alle lønninger og nødvendige udgifter er dækket, anvendes overskudet til forretningens udvidelse i arbeidernes interesse. 4. Arbeidet udføres i lyse, godt ventilerede værelser i sunde omgivelser, men der er ingen elegante prøve- eller modtagelsesværelser, heller ikke har vi haft nogen udgift til avertissementer. Kunderne har den tilfredsstillelse at vide, at de værelser, hvor deres klæder blir *syet*, er ligesaa sunde og bekvemme, som de, hvori de blir *prøvet*. 5. Betalingsprincipet er kontant; ingen varer udleveres uden mod kontant betaling. 6. Regnskaberne revideres af autoriserede regnskabsførere og bøgerne og lønningstabellen er altid rede til gjennemsyn.

Vi har nylig sikret os en dygtig og øvet bestyrerinde fra Paris, og vi betænker os ikke paa at anmode vore kunder om fremdeles at beære os med sin søgning. Jo flere damer der er, som samvirker med os ved at give os sin søgning, des flere kvinder vil bli befriet fra de arbeidsforhold, som gjorde vort begyndelsesforsøg til en moralsk pligt for os.

De to aars virksomhed leverer beviset for vor antagelses rigtighed. Vi har havt et stadigt og altid tiltagende antal kunder, som alle fortæller os, at de kun er altfor glade ved at benytte sig af leiligheden til at faa sine dragter syet under tilfredsstillende forhold og ber os om

oplysning om de virkelige forhold samt anfører uvidenhed som grund til deres forrige ligegyldighed.

Fra alle dem, som kjender til vort vovestykke, har vi faat den største opmuntring og deltagelse. Dannede kvinder har git os sit venskab, forhenværende arbeidsgivere og forretningskvinder er kommet os til hjælp i alle praktiske enkeltheder. Fra alle klasser har vi mødt den største velvilje.

De unge piger, som er i vort arbeide, har knyttet venskabsforbindelse med flere af de damer, som de arbeider for, og den forhøiede glæde, som nye og videre udviklede mennneskelige forhold bringer med sig, har ikke været det mindst bemærkningsværdige resultat af de 2 aars arbeide.

Vi har ogsaa erfaret, at man kan stole paa den arbeidende, unge pige, vi har havt mange beviser paa dette. Vore arbeidersker har taget dette nye eksperiment alvorligt, og de har lagt sin bedste vilje til.

Resultatet af en sikker indtægt, kortere arbeidstid og sunde omgivelser har vist sig i en uafhængighedsfølelse og indsigt, som tidligere var umulig at faa udviklet. For første gang i deres liv er de rent legemlige fornødenheder sikret ved en regelmæssig og tilstrækkelig indtægt, og de har derfor begyndt at stræbe efter en videre menneskelig og aandelig udvikling. Vi har altid fastholdt, at mangel paa ansvarsfølelse og driftighed for en stor del var frugten af haabløshed. Vor erfaring har fuldstændig retfærdiggjort den tro.

Fra begyndelsen har vi været istand til at klare vore udgifter, saa vi ikke har behøvet at henvende os til den ædelmodige ven, som garanterede os de første 3 aars husleie. Vi har været istand til at indfri vore forpligtelser, eftersom de indfandt sig.

Mange af vore kunder har baade i breve til pressen og til os udtrykt sin fulde tilfredshed med vort arbeide, og vi modtager stadig mundtlige vidnesbyrd om det samme.

I aarets løb har vi ikke arbeidet en times overtid end ikke midt i sæsonen, og vi anser dette som et bevis paa, at den lange og anstrengende overtid, der bruges saa almindelig i dette fag, kunde erstattes med en rimeligere ordning.

Ingen, som ikke er elev, har mindre end 15 shillings om ugen. Vi har nylig givet et almindeligt lønspaalæg. Vi begyndte med en arbeidsstok paa 5 unge piger, og vi beskjæftiger nu 22. Alt synes at pege hen paa fortsat held og trivsel, og vi kan nu henvende vor opmærksomhed paa en videre udvikling af foretagendet. Adskilligt saadant er allerede realiseret, saaledes en afdeling for modepynt under bestyrelse af en modehandlerinde fra et anseet Westend firma.

Men det allervigtigste skridt er, at forretningen fra at være et privat foretagende nu er blevet omdannet til et kooperativt selskab indført under Provident Societies Act af 1893. Alle de ældre arbeidersker er nu parthavere, en bestyrelse er dannet, og vi beder alle vore venner, som hidtil har støttet os, om at kjøbe en eller flere af vore 1 £ aktier. Eiere af 5 aktier kan indvælges i bestyrelsen, af hvilke 2 udtræder hvert halvaar, men kan næste gang gjenvælges. Ingen interessent er forpligtet udover aktiens paalydende beløb. Nu, da dette er fuldført, har vi kun hvert aar at øge vor evne og antallet af vore kunder, for at grundlægge en forretning, som kan vinde sig en sikker plads blandt andre sunde forretningsforetagender.«*)

Hilda Larsen.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris den 5.—8. september 1900.

Af

Marna Aars f. Aall.

Hele pariserpressen staar enig om at anerkjende vor kongres' store succes. Ikke mere vrede, ikke mere harcellas. Man hører os, man lytter til os. En af de største blade skriver en af dagene: »Kvindesagen er i sig selv blevet et mægtigt socialt spørsmaal, som vokser og fortrænger alle de andre. Ikke heller kan der være tvil om, at regjeringerne og deres repræsentanter blir nødt til at yde kvindesagen mere og mere opmærksomhed.«

Vi faar haabe at dette blir tilfældet. Men selv om modstanderne ikke kan følge os i alle vore krav, kan vi dog fra nu af være vis paa, at man ikke mere vil kaste vore krav i papirkurven med et smil. Og vi tør have det sikre haab, at den dag ikke er langt borte, at man vil arbeide paa at give kvinden opreisning for al tilsidesættelse og skaffe os den stilling baade privat og offentlig, som der saa længe forgjæves har været kjæmpet for.

---

*) Forfatterinden vil i næste hefte fortælle lidt om sit ophold i Maison Espérance.

Kl, 4 tirsdag eftermiddag blev kongressens medlemmer af organisationskomiteen inviteret til en meget belivet eftermiddagsthe, hvorefter man — lidt paafaldende for en emancipations-kongres — vandrede til kostumepaladset paa udstillingen. Her er en meget berømt og interessant historisk fremstilling af kostymerne i de forskjellige tider lige fra Kleopatras tid og ned til de sidste parisermoder.

I forsalen fik man et meget interessant foredrag af mme. Harlor: »Det er af to grunde, at man studerer Palais du costume, af esthetiske og historiske. Men for os kvinder gir det ogsaa undervisning i at klæde sig med mere smag. Der har vi paa den ene side krinolinens latterlige mode med sine monstra af kvindefigurer. Der har vi paa den anden side en mode, som følger kroppen saa nøie og gjør klærne saa trange, at det er til gêne. Lad os lære deraf at gjøre vore klær saadan, at de giver vor krop og vor bevægelse fuld frihed. Dette bliver der ogsaa mest stemning ved. Idet vi idag ønsker vore damer et kostyme, sundt og praktisk, vil vi dog paa ingen maade renoncere paa at det skal være yndigt og graciøst. Det er nødvendigt, at man studerer dragten som en sand kunst. Opdragelse til god og sund smag burde forlanges hos kvinden i lige høi grad som anden aandelig uddannelse. Og jeg lægger til, at det heller ikke er nok, om hun forstaar i sandhed den kunst at klæde sig med smag. Hun skal ligeledes forstaa at smykke sit hjem, hvilket med tiden forhaabentlig vil have tilfølge, at hun ogsaa kan faa indflydelse over den ydre arkitektur, til held for denne.«

Dette var altsaa vor første sammenkomst. Dagen efter begyndte arbeidet. Og vanskeligheden var, at kongressen var overlæsset med arbeide. Der var af organisationskomiteen formet og trykt 60 resolutioner, som der skulde refereres, diskuteres og stemmes over paa tre og en halv dag. De 60 resolutioner var fordelt paa 3 sektioner — 1) økonomiske, moralske og sociale spørsmaal, 2) opdragelsesvæsen, 3) lovgivning og privatret. Hver sektion begyndte med et større foredrag af den franske komites rapportør, som senere igjen havde ordet til forsvar for hvert enkelt votum, om det var blevet angrebet af en eller flere talere. Under disse forhold kunde der selvfølgelig ikke blive tale om, at der blev tid til fra forsamlingens side at føre nogen indgaaende diskussion om de 60 resolutioner; mange blev vedtaget af fuldt hjerte, andre halvt eller helt i blinde; det var ikke sjeldent at høre grupper af kvinder, som voterte ivrig med oprakte hænder, ligesaa ivrig spørge hverandre: hvad er det egentlig, vi nu voterer om? Saa var da her som i andre kongresser misfornøielsen med bureauets ledelse ofte stor og enkelte gange særdeles berettiget. Bureauet vilde for enhver pris have sin resolution igjennem og ledet forhandlingen derefter.

I det store og hele taget maa det dog siges, at bureauet udførte sin pligt med stor imødekommenhed, og at den ligesaa store bestemthed og skarphed i ledelsen var vel paakrævet. Meget godt kom der frem i rapporterne og i diskussionerne, og et stort verk var der øvet, da de fleste af de 60 resolutioner og en række tillægsresolutioner var voteret. Med rette kunde presidenten, enkefru Pognon, føle sig lykkelig, helt igjennem straalende, da dette verk var tilendebragt.

Kl. 10 onsdag formiddag aabnedes kongressen med indskrivning af de udenlandske delegerede, om eftermiddagen holdt den elskværdige m.me Maria Pognon indledningstalen.

Denne kongres var den første, som aabnedes i Frankrige under statens beskyttelse.

Saa langt var man naaet efter langt arbeide. Flere af de kjære — her nævnte hun navne — hvem vi skylder tak for dette arbeide, er nu døde, og jeg har maattet sige dem et sidste farvel, dog ikke farvel, men paa gjensyn; thi som de afdøde selv var, er ogsaa jeg sikker paa et hinsidigt gjensyn. Men før deres afsked har de kunnet glæde sig med os over mange gode frugter af vort arbeide ialmindelighed og særlig af vor forrige kongres. Flere gavnlige love er vedtaget i kammeret og følgende er under debat:

Loven om at kvinder skal ha ret til at modtage løn for sit arbeide uden mandens autorisation. Loven om at kvinder kan praktisere som advokat. Stoleloven, som pligter forretningerne til at stille stole til disposition for det kvindelige personale.

Vi ser det gaar fremad ogsaa her. Men ellers maa vi med skam erkjende, at Frankrige, som var den første til at forkynde mandens rettigheder, er blandt de sidste, som vil indrømme kvinden hendes. Og hvorfor er dog Frankrige, som pleier at være i spidsen for civilisationen og fremskridtet, saa sen, naar det gjælder at indrømme kvinden mere frihed? Man siger, det er fordi manden bærer landet med sit arbeide. Lad mig nævne Dere et tal. Alt arbeide, som udføres i industri, handel osv., alt undtagen agerbrug, hvor jeg ikke har kunnet faa nogen oplysning (men vi ved, at vore bondepiger og koner arbeider meget paa marken), udføres af 2,565,625 kvinder, 3,328,908 mænd, hvilket vil sige, at henimod halvdelen af arbeidet, som udføres i Frankrige, udføres af kvinder. (Livlig applaus!) Har vi ikke ret til at sige til mændene: I har hindret fremskridtene ved at underkue halvdelen af menneskeslægten, I har gjort en forbrydelse mod menneskeslægten! Og for at bøde paa det onde skal nu for fremtiden vore sønner og døtre opdrages til de samme rettigheder. Hvis jeg vilde, kunde jeg sige, at for at oprette det forsømte, skulde vore døtre opdrages til at være over manden og til at have rettigheder fremfor

ham. Det vilde være retfærdig gjengjæld. Men vi skal lade os stille tilfreds med lighed. (Latter).

Man siger at en god hustru og mor har nok i sit hus og skal ikke beskjæftige sig med andre ting, at det kun er de dovne, som gaar om og har interesser.

Jeg for min del har altid merket, at de kvinder, som er flinkest og udretter mest i sit hus ogsaa er de, som finder bedst tid til at beskjæftige sig med og udføre arbeider, som ikke vedgaar huset. En uvidende og uinteresseret kvinde forstaar meget slettere at indrette sit hus og inddele sin tid end en kvinde, som dyrker mange interesser.

En avis idag har en lang artikel med kritik over vor kongres og spør mig specielt, om det ikke vilde passe sig bedre at undervise kvinderne om deres *pligter*, end at pukke paa deres rettigheder.

Jeg finder det noksaa merkeligt at sammenkalde en kongres for at tale til kvinderne om deres pligter. Fra min fødsel af kan jeg heller ikke mindes andet end at der støt og stadig har været talt om kvindens *pligter*. Og saa har det vist været fra verdens skabelse af. Men det er omvendt med manden, som altid omigjen taler om sine rettigheder. For ham vilde det vistnok være meget berettiget at holde en kongres, for at han kunde faa høre noget om sine pligter. Kanske har forfatteren skrevet feil.

Han anbefaler os fremdeles at holde en konkurrence, for at vise vore talenter som kokker. Man kunde for eks. bedømme vore syltetøier. Med fornøielse. Der vilde kun blive en mangel, tør jeg forsikre, og det er, at vi alle vilde ta første pris Jeg for min del laver altid mine syltetøier selv og har ofte arbeider at udføre i mit kjøkken. Men nok om dette.

Vi hilser velkommen alle de delegerede og alle de, som er kommet hid, og haaber, at vore kolleger efter at have deltaget i vort arbeide, vil blive vore sande og trofaste venner, og at en eller anden, som kan være kommet hid fremmed for kvindesagen, maa vende tilbage helt ud vundet for kvindernes sag. — — —

(Mere.)

Indsendt til red. *Lærebog i Menneskets Anatomi Fysiolog og Sundhedslære.* For Middelskolen og Folkeskolen. Udarbeidet af Halfdan Hopstock, Prosektor ved universitetets anatomiske institut. Pris 75 øre. Kristiania. Steenske bogtrykkeri og forlag. 1900.

Om kvindesagstidsskrifter.

Nedenstaaende artikel blev skrevet efter opfordring af det finske tidsskrift »*Nutid*«s redaktion. Den blev, oversat paa svensk, offentliggjort i »Nutid«s aprilhefte, hvor det lader til ikke faa norske har læst den, ti fra flere kanter har jeg hørt ytret samme ønske, som er udtalt i frk. Høegs henvendelse til mig i forrige hefte: at faa se den offentliggjort paa norsk.

Naar jeg alligevel har betænkt mig saa længe paa at efterkomme dette ønske er det, fordi emnet ligger mig saa nær, at behandlingen af det, som antydet, virkelig har faaet en vis lighed med et »testamente« eller et brudstykke af testamente. For at et saadant skal ta sig ud, behøves der en vis fjernhed. I mangel af *d'outre tombe* bør det helst komme fra andre lande. Naar jeg nu alligevel har besluttet mig til at efterkomme opfordringen, maa jeg be erindret, at artiklen ikke oprindelig er skrevet specielt for »Nylænde«. Det er til alle dem, der i de forskjellige lande staar samlet om en kvindesagsfane, jeg overgir disse mine meninger. Desværre er jeg ikke i besiddelse af det oprindelige manuskript, saa jeg har maattet oversætte tilbage fra den svenske text.

Det er den trange vei, som fører til livet, og det er den brede vei, som fører til publikum, hvorledes skal da et blad, som først og sidst vil livet, kunne existere og udbrede sine ideer?

Det er virkelig ogsaa et stort problem. Et blad for kvindernes sag maa ville livet, maa søge at vække det døde, gjennemtrænge det materielle, i hvilken form det saa findes — ellers har det ingen mission.

Vel, svarer mange, det er maalet, men midlerne og veiene er mange. Søg først at vinde publikum, vind det paa de vante maader, gjør veien let og jevn at gaa, søg at smigre lidt, at pirre lidt osv., saa faar du det store publikum lokket til, saa kan senere det høiere liv begynde lidt efter lidt. Du kan øge de gode lærdomme mer og mer, du kan indskrænke det daarlige gods mer og mer, og en vakker dag kan saa de livgivende sandheder være i majoritet.

Men der er det i veien med denne metode, at medens det arbeide at vinde massen paagik, har aanden forladt dig. Om du faar aldrig saa stort publikum, om du ophober aldrig saa meget af sandheder og ædle lærdomme, saa vil de ikke gjøre virkning, eller de vil virke modsat af hvad der tilsigtes, — ti du har seilet under falsk flag.

Ja, siger andre, det er forkasteligt at seile under falsk flag. Men hvorfor bestandig tone flag? Hvorfor demonstrere saa, hvorfor skræmme bort med principer og idealer, hvorfor ikke ta det *praktisk*, man maa ikke stille saa store fordringer — man behøver jo derfor

ikke at fornegte noget. Ikke den brede vei, men heller ikke den trange.

Der er bare det i veien med dette mellem-standpunkt, at man intet udretter med det. Et blad med et saadant program har igrunden ingen ret til at existere. Den almindelige presse kan udrette det ligesaa godt og bedre. Om en mængde kvinder vilde slutte sig sammen om det, saa vilde vegtskaalen dog ikke synke til livets side.

Hvad skal man saa gjøre?

Man faar tone flag og heise det helt til tops lige fra begyndelsen af — der findes ingen anden raad.

Men hvorledes skal man da naa sin bestemmelse, og hvorledes skal man existere. Man maa jo leve, og man vil jo dog ha fat paa publikum. Ja, det kan synes en umulighed. Men er det ikke den samme svære vanskelighed, som flere af dem, der har udrettet mest i verden, har mødt. Og er det ikke gjennem denne og andre lidelser der presses frem de draaber hjerteblod, som maa blandes i blækket, pennen dyppes i — det eneste, har man sagt, som gjør det skrevne værdt at læse, og gjør det læseligt gjennem tiderne.

Jeg ved meget vel, at man ikke kan lægge samme maalestok paa de personer her tales om, som paa dem, der gaar under navn af digtere, kunstnere, tænkere. Men jeg er paa den anden side fuldt paa det rene med, at de heller ikke kan sammenstilles med dem, der gaar under navn af journalister. Et af to, saa staar de de første nærmere. De er lig dem i det, at bloddraaberne maa til. Som kvindesagen endnu staar, maa de ofres.

Men paradoxet den trange vei — publikum?

For et blad maa ha et publikum. En banebryder — i forskningens rige f, ex. kan trøste sig med et fremtidens publikum. De banebrydere, jeg her taler om, maa faa tag i sin samtid; med andre ord, et blad uden — eller med et par — abonnenter er et intet, en karrikatur.

Man bør derfor ikke tænke paa at udgi et blad for kvindernes sag, før man er sikker paa en liden flok. Men efter min mening bør man ikke sætte en flok frem til at redigere bladet, heller ikke til reklame for bladet. Jeg ved at en del af de første forkjæmpere rundt omkring i verden ikke er enig med mig i dette. Men det er jo min egen mening, man har bedt mig om at fremholde her. Og min mening er, at der maa være helt, ikke delt ansvar. Det sker jo oftest ved andre blade af betydning, og det er særlig fornødent her. Person og ide, det hører sammen.

Den lille flok deler da i strengere forstand ikke ansvaret, sætter

ikke sine navne ind. Destobedre maa den løse sin opgave, som bundsforvandt, som støtte og hjelp. Det er den, som med sin iver, sin sympati, sin interesse skal holde bladet oppe, saa det faar tid og ro til at udbrede sine ideer og vinde sjæle.

Men, siges der, saaledes er jo i flere lande blade for kvindernes sag blevet sat igang, med begeistring, med offervillige ledere, med en kreds af sympati omkring sig, men det har ikke varet længe, saa har de maattet dø, eller de har faaet saa liden næring, at de ikke har kunnet holde sig i høide med sin opgave, de har mattet af, skrumpet ind.

Paa samme tid blomstrer og trives en skare af »kvindeblade«, hvor man ikke kan spore endog den ringeste antydning til blodets farve.

Det er sandt, og det er sørgeligt.

Paa kvindekongressen i London forrige sommer hørte jeg flere udtalelser som vidned om, at selvstændige og intelligente engelske kvinder skammed sig over sine »kvindeblade«. Ikke bare privat, ogsaa offentlig kom det frem. Hvad skal vi gjøre for at faa bedre blade, blev der spurgt.

Efter hvad jeg hørte og iagttog, kan de blade, man var misfornøiet med, karakteriseres omtrent saaledes:

De startes af mænd og for mænds penge. Undertiden er endog mænd redaktører; men i regelen staar mænd blot bag og engagerer en kvindelig redaktør. De betjenes af en skare kvindelige medhjælpere. De vinder indgang i hjemmene ved at akkomodere sig. De stiller sig i modens tjeneste med hele den sjæl de eier.

Disse blade hører alle til samme familie. Jeg undres om stammoderen ikke egentlig hører hjemme i Tyskland. Men der findes mange varianter af arten. De er høist ulige i henseende til udstyr og størrelse. Flere af dem er vakkert udstyret og rigt illustreret. Nogle af dem indeholder ogsaa fra tid til anden udmærkede artikler af bekjendte forfattere, ti deres økonomiske stilling er ofte god, saa de kan betale høie honorarer.

Nuvel, siger man, hvorfor saa dømme dem. Om de ikke arbeider i nogen idees tjeneste, saa er de dog uskadelige og kan være en underholdende læsning i familierne. Nei, man vilde vist ikke ha opponeret saa sterkt imod dem, hvis de ikke var andet. Men sagen er, at mange af disse blade koketterer med kvindesagsideerne, de udnytter dem meget ofte i snobberiets tjeneste, udvander dem, opblander dem, forsøder og krydrer dem til glæde og hæder for kreti og pleti. Man kan let forstaa, at saadan uskadelighed kan bli meget skadelig. Disse blade kan aldrig skabe respekt for kvinderne, holdningsløse, *tandløse*,

som de er, glider de ind i alle kjølvande og holder selv ingen kurs.

En af aarsagerne til, at mænd ikke respekterer os er, at vi har en saadan presse, sa engelske kvinder. Nei — — mænd spekulerer i — — ja, hvad spekulerer de i — — — — — i kvindesagen? i kvindelige svagheder? — — — og kvinderne tjener dem, det er ikke veien til at vinde respekt for kvinder. Men jeg tænkte, da jeg hørte de engelske damer tale saa: Hvorfor — ja, hvorfor har I ikke understøttet de gode blade, I har havt — — smaa lovende spirer, som blot behøved lidt rigere næring for at voxe sig store.

Men det er nok ikke værdt at gaa specielt i rette med engelske damer, for England er ikke det eneste land, hvor disse fænomener kan iagttages. Det ser ud, som om lignende blade i flere lande har faaet vind i seilene, netop efter at kvindesagen har begyndt at vinde terræn.

Det er et af de ikke faa sørgelige fakta, som i mørke stunder kan stirre en ind i øinene og spørge: det, som du kalder fremskridt, er det ogsaa virkelig fremskridt? Er det ikke bare borttagelse af beskyttende vern, saa flere kræfter uhindret kan drive sit spil med det, som er dig dyrebart.

Jeg vil her verne mig mod misforstaaelse. Jeg synes der er kvindeblade d. v. s. blade, som er beregnet paa et kvindeligt publikum, som bør leve og leve godt ved siden af kvindesagsbladene, som jo er beregnet paa baade kvinder og mænd. Vi har jo forskjellige kvindelige fagomraader, det var at ønske, at de alle med tiden fik sine egne organer. Vi har det store kvindelige fagomraade, det huslige, det fortjener sandelig sine særskilte blade, og vil disse følge med sin tid, eftersom kvindesagen gjør sine erobringer, er det glædeligt — meget glædeligt.

Men jeg synes man har ret til at fordre — ikke lojalitet, det er formeget, men alligevel lidt orden i papirerne. Jeg synes for blot at nævne et eneste exempel, at det ikke ser godt ud, naar et blad, som i sit væsen er reaktionært ligeovertor sagens forkjæmpere, og som har sin skjulte »raison d'être« netop i at modarbeide dem — alligevel øieblikkelig styrter til, naar de ser, at der i de trær, som forkjæmperne har plantet, hænger frugter, som kan gribes med hænder — styrter frem og napper dem, ogsaa før de er modne, for — tænk om journalisterne skulde komme for sent. Tænk om det skulde bli modesag!

Hvor forvirrende saadant maa virke, hvor langt mere skjæbnesvangert end direkte modstand, behøver jeg ikke forklare. Kommer der ikke snart kraftig modvegt, vil niveauet synke igjen, og reaktionen

brede sig, de fiendtlige kræfter er saa mangfoldige, saa ihærdige og saa snedige.

Aldrig har en uafhængig, ærlig kvindelig presse været nødvendigere end nu, der ligger de største opgaver og venter paa den, den er nødvendigere end paa kvindesagens første stadium.

Hvorledes skal den saa bygges op?

Først og fremst ved at bevare det man har, støtte og opretholde det. Ikke lade det sygne af mangel paa næring, ikke lade det ødelægges ved utidig kritik.

Er blot det væsentlige iorden, er det blot ærligt, kraftigt og ædelt — lad saa ikke manglerne eller feilene eller ufuldkommenhederne, eller hvad det nu altsammen heder staa iveien. Den tid, som gaar med til at kritisere, kunde anvendes bedre til at hjælpe. Gid min stemme kunde naa frem og ha magt til at indblæse mod! Da vilde jeg raabe til alle dem, som staar i breschen: »hold ud« og til de smaa flokkene: »vær modige og trofaste, saa skal flokken øges, men vær taalmodig, om det ikke gaar fort. Husk paa, at al udvikling gaar gjennem de enkelte, de faa — fik vi strax de mange med, var der noget iveien. Men hold godt sammen, og pas paa, at de enkelte ikke forbløder sig. Staa i tæt geled, thi I kjæmper mod en vældig overmagt, Se den sandhed ind i øinene.«

Hvis man erkjender, at kvindesagens virkeliggjørelse kræver en omvurdering af mange værdier, hvis man forstaar, at den i sit inderste væsen er et menneskelighedens evangelium, saa forstaar man ogsaa, at den maa vække modstand, ja, forargelse.

Et blad for kvindernes sag maa da nødvendigvis være et oppositionsblad, d. v. s. det behøver ikke at sætte ud som et polemisk blad, men der vil ikke gaa lang tid hen, før man merker, at det er det.

Der blir kamp sent og tidlig, men langtfra bare kamp, Sværdet og murskeen — det er jo ikke egentlig kvindelige attributer, men vi bruger dem, og de hører sammen. Ja, der bygges — trods alle mørke stunder bygges der saa ihærdig i alle land, at vi knap kan faa plads til at nævne det engang.

Og her støder vi da strax paa noget af det martyrium, som følger med kvindesagsbladene, dette, at de paa grund af sin begrænsede læsekreds maa være smaa. Men af to ting heller smaa blade med intensivt indhold end store med udflydende, saaledes som ofte i den almindelige presse. Et epigram er blevet sammenlignet med en bi: et lidet legeme, en braad og honning. De smaa blade faar ta samme mønster. Ogsaa honning? Ja, ikke den bekjendte sødladenhed, men ser man ikke fra tid til anden det, som kan faa en til at ønske, at bladet kunde flyde med honning.

Men et martyrium blir nu den begrænsede plads alligevel, eftersom trangen til udvidelse voxer. Og under normale forhold vil denne trang voxe med emnerne og stoffet. Ti hvad er ikke vort stof? Fra kun at ha behandlet kvindesagen i engere forstand, faar man lyst til behandle alt — alt, som er kvindeligt og menneskeligt. Ti bør ikke alt sees med kvinders øine. Og her viser sig velsignelsen ved at ha sat ud under rent flag. Man misforstaas ikke, tendensen er klar, man udsletter intet, man flytter ikke, som Rubek (i Henrik Ibsens epilog) opstandelsens kvinde i baggrunden, selv om man tar med hele jordskorpen og smaakrypet — lysglansen blir dog paa hendes hoved.

Hvad gavner saa den velsignelsen eder? spør man haanlig, naar I ikke har større magt; hvad nytter eders Don Quixotiske blade?

Ja, magten var nok sød at ha, men i mangel af den, faar vi ta indflydelsen, og den faar vi, naar vi seiler modig og under eget flag.

Endnu mer — vi faar respekt. Og i mangel af bedre, er respekt ogsaa god at ha. Og har vi vundet indflydelse og respekt — saa har vi bevist os ikke at være Don Quixoter.

Men hermed er ingenlunde sagt, at ikke kvindesagsbladene har meget at lære af de andre. Kunde vi saasandt lære at være listige som slanger! Dette trænger kanske lidt nærmere forklaring: Der er en side ved et bladforetagende, som er fuldstændig praktisk, og ligesaa forkasteligt det er at være for praktisk paa det aandelige omraade, ligesaa uheldigt er det ikke at være det paa det — — praktiske omraade. Mit ræsonnement løber ud i et meget praktisk raad: Sørg for første rangs forretningsførsel helt fra begyndelsen. Se at skaffe bladet en energisk, initiativrig forretningsfører. De penge, som ofres paa dette, faar man vist igjen med renter. Bladets udbredelse og trivsel beror vist mere end man aner paa dette embede.

For yderligere at fralægge mig Don Quixotiske meninger, gaar jeg tilbage til mine udtalelser om journalister. Jeg begyndte med at ta afstand fra dem. Men jeg synes selvfølgelig det var godt, om man havde flere af deres bedste egenskaber: paapasselighed, uforfærdethed, snarraadighed, smidighed, takt osv. osv. Netop fordi man er saa kringsat, var det godt, om man havde alt dette, men desforuden bør man ha — det væsentlige, det som gjennemsnitsjournalisterne ikke har, men som de forøvrigt helst burde ha lidt af. Men den almindelige presse er et langt kapitel for sig, og det var ikke om den, jeg skulde tale her.

Kun dette: der findes jo nu alt en stor skare kvindelige journalister, ansatte baade ved smaa og store blade rundt omkring i verden, og vi haaber vist alle, at kvinderne efterhaanden skal arbeide sig frem

til mere ledende stillinger i den almindelige presse. Men der findes dem, som haaber endnu mer. Der er dem, som drømmer vilde drømme om at kvinderne engang skal komme til at udøve en forædlende indflydelse paa den hele presse. Men da maa ikke saltet miste sin kraft. Ved de ovenfor karakteriserede kvindeblade kan megen kraft gaa tilspilde. Ved de store dagblade kan kvindelige journalister lære særdeles meget, men jeg er saa dristig at paastaa, at de ved siden heraf kunde ha godt af et studieophold ved et kvindesagsblad, som holder maal. Ti det styrker at gaa tilfjelds, fjeldluften renser blodet.

Den trange vei staar for mit sind som en fjeldvei med lange, mørke kløfter, men med udsigt nu og da. Fortiden er vi inde i et langt, trangt pas — men hvem kan si, hvad vi faar se, naar vi kommer ud af det, hvem ved, om vi ikke langt i det fjerne faar se en svagt dæmrende stribe af livets land.

Gina Krog.

Det regner.

Det regner. Saa stille . . . . .
Hører du ikke graaden? Hører du ikke taarerne trille?
— — — — — — — — — — — — — —
De sorgløse, livslette dage!
Hvert lidet blad skalv i varmen — hver liden blomst strakte armene mod solen!
Disse dage grædes der for — — —
Ser du nu taaren paa blomst og blad?
Ser du de smaa blomster ydmygt bøie sin nakke?
Ja, de narred og lokked, de solvarme dage!
Lod ikke moderen rokken staa, tog barnet ved haanden og sa: Nu gaar vi og møder far!
Voved ikke gamle bedstemor sig ud i solen. Takked hun ikke Gud, hun, som hver dag bad om døden!
Listed ikke pigen sig væk for at møde sin ven midt paa sollyse dagen? Sidder de ikke sorgløst under birken haand i haand — — —
Er det da lørdag aften? — — —
Hvem narred og lokked og fik til at glemme?
Duft fra mark og eng, smil fra hver en blomst — musik fra skjælvende blade — — —
Ja, græd, græd! Bøi dig, blomsternakke, — krum dig, blomsterblad. —
Hører du nu graaden?
Hører du nu taarerne trille?

A. M.

Lykønskning til Brita Grimestad! Hun har havt sin sag gaaende i snart 31 aar. Hun havde nu haab om atter at faa fri sagførsel; men ansøgningen herom til justitsdepartementet og andre vigtige dokumenter, der var med som bilag, gik tabt ved postulykken paa Voss Derved kommer det til endnu mer at trækkes i langdrag. Stakkars Brita! En ny taalmodighedsprøve! (Nylænde, 15. febr.)

Nu har vi nylig læst i et dagblad, at postvæsken, som gik tabt ved dette ulykkestilfælde — den er nu fundet — og indholdet er uskadd.

Til held, kære Brita! Det er din retfærdige sag som har reddet postvæskens indhold.

»Det kan so mykje heppa,« synger Ivar Aasen, »so kann det full henda og eingong, at retten fram kunde sleppa.«

Aa. H.

Husk Dr. kreds af Norske kvinders udlodning til indtægt for et fond til hjælp for tuberkuløse mænd og kvinder.

Lodder sælges hos hr. Harald Lyche & co., Drammen, hr. Chr. Jensen, do., Aviskiosken, Bragernæs torv, E. Hauffs boghandel, Kristiania, Grefsens sanatorium.

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

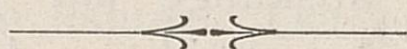

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de oktober 1900.	Nr. 20.

Welhaven.

Arne Løchen: I. S. Welhaven. Liv og skrifter.

(Kristiania. Forlagt af H. Aschehoug & Co. 1900.)

Welhaven — — hans skjæbne har det været aldrig at staa alene for efterslegtens bevidsthed.

Wergeland og Welhaven — — og navnene har kaldt frem for vort sind et vaarbrud og en blomstring, vaagnende liv og kraft og poesi — og en kamp, som atter og atter har draget vort sind til sig. En tidsperiode, som vi alle har tat arv af, men som særlig har præget de personer, som tilhørte den, ihvertfald dem, som var med i striden og i udfoldelsen.

Flere af dem, som var inden centret i den sidste del af 30- og i 40-aarene — kjender jeg og har jeg kjendt, og jeg har ofte tænkt, at det var i den levende tid, de fik den styrkedrik, som har holdt deres ungdom i live gjennem aarene.

Senere i vort aarhundrede har det igjen samlet sig i en kampens og en digtningens tid, men en vidt forskjellig, der var andre krav fremme i 80-aarene. Meget træffende siges der i foreliggende bog om den digtning, som indvied denne handlingens æra, at *viljen* var ført ind i den.

For vor sag var, som vi ved, 80-aarene den første gjennembrudstid, og jeg vil her faa understreget, at de ældre kvinder, som da hilste frembrudet med glæde og blev med i arbeidet, tilhørte 40-aarenes slegt — d. v. s. var i den rette modtagelighedsalder i den tidsperiode

— mens der for 50-, 60- og 70-aarenes*) kvinder gaber et tomrum. Enkelte af de kvinder, som var med i omtalte periode, har baaret traditionen over gjennem vort blad, saaledes Camilla Collett, Vilhelmine Ullmann, f. Dunker (M. D.). Thora Hansteen var disses jevnaldrende, mens Aasta Hansteen er adskillige aar yngre, men ogsaa hun har kjendt Welhaven i hans velmagtstid — det Hansteenske hus var jo som bekjendt gjennem mange aar samlingsstedet for alt, hvad Kristiania eied af aand og interesser.

Men for at komme tilbage til udgangspunktet, saa var jo Welhaven engang det inderste centrum i Kristianias selskabelige liv, hvorom alt dreied sig.

Her var han den første og den eneste. Striden var efterhaanden stilnet. Wergeland døde i 45, og vor nationale romantiks blomstringstid vared langt udover. Welhaven kom selvfølgelig ikke til at staa saa sammenlænket med sin store modstander i bevidstheden hos denne slegt som hos en senere.

Mange af os, som bare har kjendt Wergeland og Welhaven gjennem historie og literatur, har lige fra vore skoledage paa en vis tat parti for den ene eller den anden af de kjæmpende. Dette valg var vel i regelen instinktivt, det var i overensstemmelse med vor egen natur vi valgte, og for de fleste er vist valget blivende i henseende til retningerne. Men billederne af de to kjæmpende kan modta mange ændringer. Jeg husker, hvor det akademiske og i mange maader schablonmæssige billede, som min literaturhistoriske læsning havde givet mig af de to, fik forandret karakter efter mit bekjendtskab med Camilla Collett. Henrik Wergelands ansigt fik blødere og blødere træk, Welhavens haardere, men den personlighedens magt, som Welhaven havde, lærte jeg at forstaa — — »dæmonisk« var et ord Camilla Collett brugte om ham. Jeg studsed, da fru Ullmann engang fortalte: inden vor kreds syntes vi ikke Wergeland, men Welhaven var den, som bragte nyt. Wergelands kosmopolitisme og norskhedsbegeistring, syntes vi, vi kjendte fra før. Men Welhavens fund paa national grund, det var det nye. Men efter dette forstod jeg bedre baade Welhaven og det milieu, hvori han virked. Hvad sagen selv angaar, saa er man vist nu enig om, at de begge gjorde fund, begge bragte nyt, begge var moderne. Kampen stod fra begyndelsen ganske udenfor de ældres kreds. De to var, siges der gjennem et citat i foreliggende bog, »tvende Hanekyllinger paa Parnasset, som netop have begyndt at gale«, men som vi ved drog jo de to kamphaner efterhvert det hele dannede publikum ind i sin kamp.

I Arne Løchens bog om Welhaven maa naturligvis striden med Wergeland ha sin behandling. Og ogsaa Wergelands digtning skildres

*) I sidste del af 70-aarene begyndte dog livstegnene at vise sig.

kortelig, — mest for at fremhæve, hvor lidet Welhavens ungdomskritik kunde bruges som maal paa den andens produktion — men forøvrigt anvendes ikke den gamle sammenstillings- og sammenligningsmetode. Mere og mere stiger Welhavens billede frem alene. Han staar frit, og lyset falder paa ham fra alle kanter. Det er en retfærdighedshandling, som er fuldbyrdet, synes vi, og vi undrer os over, at det ikke er skeet før.

Og som vi læser, ser vi, hvor sammenstillingen med den anden tidligere har skygget for vor opfatning. For Welhavens lidelser har vi ikke havt følelse nok, ikke vidst, hvor stort ogsaa hans martyrium var helt fra ungdommen af. Hans kamp mod fattigdommen har vi ikke kjendt — heller ikke hans samtidige vidste, hvor fattig han var, han forstod at dække over, hans sind var elastisk, hans muntre humør rev ham med sig, og han bar jo præget af selvtillid og stolthed; men hvor hemmende maa det ikke ha virket, ti ikke bare i studenterdagene, men fremover gjennem hans bedste produktionstid maatte han daglig kjæmpe med næringssorger og alt det pinende, ydmygende og uskjønne, som følger med. Heller ikke har vi vidst, hvor seig og langvarig en forfølgelse han var udsat for, hvor smaalig og hadsk han blev angrebet i den lange ventetid, før han fik lektorposten i filosofi — sit embede og sit levebrød.

Vi har før hørt om den lidelsesfulde sygdomstid i den sidste del af hans liv, men ikke om hans pinefulde slid i yngre dage, vi har hørt om hans store sorg over at miste sin ungdomselskede, Ida Kjerulf, men vi har ikke vidst for et saaret og forpint menneske denne tilskikkelse traf.

Selv hans bekjendte hensynsløshed og vittige ubarmhjertighed, som der har verseret saa mange historier om, falder der nyt lys over. Han førte en fortvilet kamp ogsaa mod den aandelige armodsdom

Gjennem Arne Løchens bog stiger Welhavens personlighed lyslevende frem for os. »Lyslevende« var det netop han var, glad, sprudlende, »spillende«, vexlende, lunefuld, skabende en stemning uden lige.

Men naar han fór herjende omkring i den lille bys ferske selskabelighed for at finde »des Geistes Tropfen« — naar han var i det kritiske hjørne — saa var han heller ikke med maade uelskværdig og flængende. Det var det bortskjemte barn, som boltred sig — han blev forkjælet som ingen anden — og forkjælelse plus forfølgelse og haan er ikke den bedste opdragelse for en dødelig.

Kristiania bar skylden, denne by, som var og blir sig selv lig i at være en uheldig omgivelse for de store begavelser — husker jeg Camilla Collett sa. Og saa er da ogsaa hans egen bøn om tilgivelse uimodstaaelig:

»Tænk, hvad et spirende Liv maa lide,
hvor Mørket ruger og Taagerne skride.«

— — — — — — — —

»Jeg saarer, men ak, jeg gjemmer dog
en større Smerte end jeg forvolder.«

Men der er grund til at anta, at Welhaven ikke aned, for en smerte han i mange maader forvoldte. Han kjendte ikke tilfulde sin egen magt.

For dem, der bærer Welhavens digte i sin erindring som daarende klang, som skjønne billeder, blir det en tilfredsstillelse at læse denne bog om hans liv og skrifter. Forstaaelsen blir større, og der kommer dybde i mangt, som var upaaagtet. Hvad man tog for objektive billeder, ser man er led i digterens livs- og lidelseshistorie. Selv digte som: »En vildand svømmer stille« og »Barnet raabte i hungersnød« — har en baggrund af trist personlig erfaring.

Særlig fængslende er kapitlet med overskrift: »Natursans, æsthetik og livsopfatning«. Her vendes medaljen helt, man ser ikke længer overmodets, men vemodens billede — vemoden, »hans dybeste følelse«. Vi følger fremover, det vil si indover, den vei han selv fulgte, droges til med fuld bevidsthed og vilje, med liv og lære i fuldeste harmoni — indad, indad til hans erindrings helligdom, hvor der fra erfaringens spiregrund voxer op et høiere liv. »Erindringens kunst« var den kunst han øved, og i »den vemodige erindrings kunst« blev han mesteren.

Fra det negative til det positive blev da udviklingens gang, fra det søndersplittede til det religiøse, fra kulde til større og større varme.

Bogens forfatter nævner, at der blev en saa sterk modsætning mellem den ydre og den indre verden, at den ikke kunde være gunstig for den frie, rige udvikling. Det var ganske vist saa. Her i betragtningen af det udadvendte liv, som ensbetydende med det larmende, det overfladiske, det tomme, »det ydre røre«, blir digteren selv overfladisk. Ligesaa foragteligt som det selviske udvendighedens væsen er, ligesaa beundringsværdigt kan det udadvendt handlende være, en strøm indenfra, som vælder ud og frugtbargjør i vid omkreds. Størst er det vel at ofre af den indre beskuelses stilhed og lykke for handlingens skyld, for de andres skyld. Men for digteren blev det efterhvert et offer i samme retning det at udsende sine digte, en saa stor blyghed var der hos ham, at han helst gjemte sig og sine skatte bort.

Naar digteren vender sig udad kjæmpende, er det altid med satire og ironi og tugtende svøber — saa modsat hans indre væsen, at det

synes helt utroligt og uharmonisk, indtil man opdager, for et høit vern han har bygget om sin indre helligdom, og hvor trofast han vogter den.

Havde han ikke trukket op saa sterke grænser for sig selv og for andre, kunde hans væsen faat større fylde, og vi kunde nu kanske nydt en rigere høst af hans arbeide, men dybere og sjælfuldere kunde ikke tonerne klinget os imøde — en renere læskedrik kunde han ikke skjænket vor slegt. Det føler vi, naar vi som her føres helt hen til kilden.

Adskilligt i foreliggende bog vil specielt interessere »Nylændes« læsere. I det kapitel, som benævnes Ida Kjerulf, omtales tragedien Welhaven—Camilla Wergeland, men ikke indgaaende — udtrykkene blir derved paa sine steder vel kategoriske og almindelige. Der siges, at selv i hendes senere aar kunde smerten strømme hen »i lidenskabelig klage mod ham, for al den sorg han havde bragt over hendes liv, en lidenskabelighed mod ham, hvor endnu brændte en lidenskab for ham.« — Hvis Camilla Collett havde levet, vilde hun lidt ved de ord men følelsens styrke vilde hun vist ikke negtet. Man maatte kjende den følelsens dybde og seige udholdenhed, som var i hendes slegt, for at forstaa, hvad disse oplevelser var for hende — siger hun i et brev til en veninde, skrevet i 80-aarene.

Fredrika Bremer faar vi her — som i skildringen af Wergelands iv — se et lidet glimt af. Mens hun var i Norge sommeren 1837 skriver hun til Welhaven og spør ham, om han i nogle privattimer kan veilede hende i den norske literatur under hendes korte ophold i Kristiania. »Da hun ikke kan komme paa forelæsningerne, er det hendes inderlige ønske, at faa nogen del i den nydelse, Kristianiaboerne har ved at høre ham.«

Om disse forelæsninger (»En Cyklus af Forelæsninger over vort Sprogs skjønne Literaturs Historie«) fortælles der, at de var en begivenhed i Kristianialivet. De var besøgte af det fineste publikum, og da abonnenterne havde lov til at medtage damer, som hørte til deres familie, var ogsaa talrige damer tilstede. Dette var noget usedvanligt En indsender i *Den constitutionelle* mener, at ingensteds er »communicationen mellem Damer og Herrer« saa slet som i Kristiania. Dog er det et Skridt til det bedre, »at Hr. Welhavens Eftermiddagsforelæsninger blive besøgte af et saa talrigt Antal Damer. Herved er gjort et stort Skridt ind paa Herrernes Territorium, for hvilke Damerne alene tilkommer Hæderen og ved Hjælp af hvilket de om nogen Tid vil have tilkjæmpet sig endnu flere Fordele.«

Jeg kjender blade, som ikke udtrykker sig fuldt saa elskværdig som »Den constitutionelle«, naar damerne søger at tilkjæmpe sig fordele.

Et moment, der ikke har været paaagtet nok, fremhæves gjentagende i foreliggende bog. Det er Welhavens stilling som vestlænding, som bergenser i de dages Kristiania. Han var »et stykke Bergensnatur i Kristianiadalen«. Han følte sig ofte helt fremmed, han længted efter vestlandets natur. Vi forstaar det nu. Naar vi lukker bogen, synes vi, vi selv har gjennemvandret et vestlands-landskab med bræ og ur og fossevæld og fjordbund og lyse lier i solnedgangens glans — og at vi har havt den bedste fører paa veien.

Eidsvold, oktober 1900.

Gina Krog.

Kvinderne og agnosticismen

er overskriften paa en side i et af *New York Heralds* sidste billednummere. Det er et interview i meget stor stil. Personerne er Mrs. Fannie Humphrey Gaffney, formand for New Yorks nationale kvinderaad. Miss Gail Laughlin, jurist. Mrs. A. Hanaford, prest i universalistkirken, samt New York Heralds reporter. Scenen er i festsalen i »The Waldorf Astoria«. Grunden til at bladet har udbedt sig denne offentlige »conversation« er, at en prest, Mr. Shaw, har holdt et foredrag i en kvindelig fagforening, hvor han har udtalt sin beklagelse over, at vantroen griber sterkt om sig blandt kvinderne, især mener han blandt univetsitets-dannede kvinder og de, som har lignende »pedantiske« interesser. Reporteren ønsker nu at faa nævnte damers mening at vide om følgende punkter: 1. Virker universitetsdannelse for kvinder i retning af at undergrave deres religiøse tro? 2. Bærer kvindeklubberne ansvaret for den tiltagende ligegyldighed blandt kvinderne for religiøse anliggender og kirkelige interesser?

Hvad svaret blev, skal vi fortælle næste gang.

Fru Randi Blehrs foredrag — i Larvik — om *Husflid* blev modtat med stort bifald.

Paa sagførernes landsmøde blev lovudkastets forslag om, at kvinder kan autoriseres som sagførere, antat.

Erik Børresens stiftelse isærdeleshed og anbringelse af uforsørgede børn ialmindelighed var temaet for en diskussion, som Drammens kvindesagsforening havde indbudt til 20. sept. Fremmødet var overordentligt, talerne mange og publikum sterkt interesseret. (Nærmere senere.)

Brev fra Paris
om
Junikongressen 1900.

(Slutning.)

4. Om eftersporing af barnefaderen. Eller nøiagtigere følgende ordlyden i kongressens program: Om mandens økonomiske ansvarlighed ligeoverfor kvinde og barn i illegitime forbindelser.

M. Bonzon holder et langt og ordrigt foredrag, som ingen hører paa. Han erklærer, at kvinden i den illegitime forbindelse ikke er mere skyldig end forføreren. »Feilen« er de fælles om. Efter dette skulde man tro, at han vilde, de to medskyldige skulde dele ansvaret. Nei, aldeles ikke. »I den gamle morals navn« synes M. Bonzon at ville hævde, at det er de uægte børn, som skal bære al skyld. — M.me Pognon's standpunkt er mærkværdigt. Hun vil heller ikke vide af, at barnefaderen skal efterspores, men af ganske andre grunde. Det uægte barns moder vil, hvis hun har nogen følelse af egen værdighed, betænke sig paa at lade efterspore den mand, der nægter at anerkjende deres fælles barn — simpelthen af undseelse, for at undgaa pinlige scener og paatrængende spørsmaal. Hun foreslaar at faa istand en »Caisse de la Maternité« for at hjælpe disse kvinder. — M. Réville oplæser det forslag, som anden sektion fremsætter til forandringer i artikkel 340 i Code civil (denne artikkel indeholder det bekjendte forbud mod at efterspore barnefaderen). Forslaget er fremgaaet væsentlig efter samarbeide af følgende: M.me d'Abadie, M.me Bogelot, M.elle Jeanne Chauvin, advokat, M. Marc. Réville, advokat ved Cour d'Appel, M. Lucien Leduc, advokat ved Cour d'Appel.

Saavidt jeg kan forstaa det franske lovsprogs for en uindviet vanskelige tekniske udtryk, gaar forslaget ud paa, at forbud mod at efterspore barnefaderen kun skal gjælde forsaavidt, som man derved har til hensigt at opnaa en anerkjendelse af det uægte barn som familiemedlem og arveberettiget. Derimod foreslaaes, at barnets moder eller dets værge i barnets navn kan efterspore barnefaderen, for at faa ham tilpligtet at underholde barnet, indtil det har naaet myndighedsalderen. Ved underhold forstaaes foruden kost og øvrigt livsophold ogsaa opdragelse og oplæring i en profession svarende til moderens livsstilling. Naar faderen gifter sig, skal det, som han pligter

at betale til sit uægte barns underhold, udredes af hans egne midler. Det kan ikke søges udbetalt af fællesboet.

Man diskuterer længe, og der kommer mange skarpe udtalelser mod den berygtede lovparagraf, men man enes ikke om nogen resolution for dens ophævelse.

5. *Monsieur de Morcier jun.* refererer derpaa det forslag, som anden sektion er bleven enig om, nemlig ophævelse af alle undtagelseslove og -vedtægter ligeoverfor kvinden i sædelighedssager. Han kræver ophævelse af den reglementerede prostitution, og udtaler, at det saakaldte sædelighedspoliti kun skyldes vilkaarligheder og kun har til hensigt at gjennemføre undtagelses forholdsregler mod kvinden, uden at ændse hendes værdighed og frihed. Hvorfor bliver ikke manden forulempet paa samme maade?

6. Mademoiselle Poppritz taler om »lovstraf for tilskyndelse til sædelige udsvævelser« og holder paa, at prostitutionen bør være gjenstand for straffelovens indgriben; hun støttes heri af madame Bieber-Boeme; men de er enige med doktor Fianx i at opfordre alle kvinder til at kjæmpe mod den reglementerede prostitution. En livlig diskussion opstod angaaende begge de to sidste foredrag, hvori Monsieur Yves Guyot saglig og med vægtige argumenter imødegik d'hrr. Trarieux' og Bérenger's sats, at omsorgen for samfundets sundhed retfærdiggjør reglementeringen. M. Guyot bestrider denne sats i kraft af principerne fra 1787. »Samfundets sundhed« er ingen tilstrækkelig grund til at lovhjemle foragt for alle menneskerettigheder. M.me Pognon udtaler sig i samme retning mod »den foragt, som ærbare kvinder viser ligeoverfor de ulykkelige, hvis last alene er en følge af deres fattigdom. Man faar prøve at sætte sig ind i deres stilling. Da de ikke fortjener nok ved sit arbeide til at underholde sig selv og sine børn, nødes de til at søge andre udveie for at leve, og finder ingen anden end at sælge sit legeme. Bør man regne dem det som en forbrydelse? Har de ikke selv retten over sit legeme? Siden kvinden intet har, som er hendes, siden man har berøvet hende alt, saa at hun intet har tilbage uden sit legeme, er hun fri, hun har retten til at sælge det, for at ikke hun og hendes børn skal dø af sult. Det er ikke sælgersken, men kjøberen, som man skal foragte.

Jeg ser, at ikke alle i salen er af denne mening. Jeg forstaar ikke, hvad man kan anse for stødende i disse enkle og rigtige reflexioner.«

Man enes om følgende resolutioner:

a. Den private prostitution kommer kun ind for samvittighedens domstol, ikke for straffelovens.

b. Staten bør i sædelighedssager indskrænke sig til at beskytte

mindreaarige af begge kjøn, og kun straffe de forbrydelser, der gaar ind under de almindelige straffelove.

c. Ingen kvinde bør underkastes lægevisitation under paaskud af moralens fremme.

Q.

* * *

Beretningen om de andre sektioner vil senere komme i sammentrængte notiser. Den sammenhængende fremstilling afsluttes hermed med vor korrespondents citat af »La Fronde«: »Det regner med rapporter, der er anmeldt 230 ialt. Jeg tror ikke at nogen af de øvrige 129 kongresser kan opvise en saadan sum af anstrengelse. Hvad skal man sige om de ulykkelige journalister, som er eller tror at de er nødte til at høre paa alt og referere for sine læsere? Alt? Nei, det er umuligt. Dette kongrespalæ er som en kinematograf, der indeholder den universelle videnskab, en uhyre encyclopædi i 129 bind, hvis blade man dreier med en svimlende hast.«

Vi gir derpaa ordet til septemberkongressen, som efter hvad vi allerede har hørt, maaske opviste en ligesaa stor »sum af anstrengelse«. Forfatterinden af følgende beretning fru Marna Aars var her delegeret for *Landskvindestemmeretsforeningen*. *Norske kvinders sanitetsforening* var representeret ved fru Ingeborg Brandes.

Red.

Kvindestemmeretsforeningen har nylig afholdt et af sine møder til forhandling om kommunale anliggender. Formanden frk. Holsen gav en oversigt over »Indstilling til lov om kommunalt selvstyre«, og frk. Mossevig holdt orienterende foredrag om ordningen af vort fattigvæsen. Mødet var meget godt besøgt.

En gift lærerinde i Stavanger, som i 1897 afskedigedes af skolestyret fra folkeskolen, da hun for anden gang søgte permission ianledning af forestaaende barnefødsel, anlagde sag mod kommunen for at faa afskedigelsen underkjendt. Byfogden har nu afsagt dom, hvorved kommunen frifindes. Da sagen er af principiel betydning, vil den antagelig bli indbragt for høiere ret (sl. Lærerinder og ægteskab, Nylænde nr. 11). I kvindestemmeretsklubbens møde torsdag den 18de ds. vil man diskutere spørsmaalet.

Frk. Kristine Bonnevie er af kollegiet ansat som konservator ved universitetets zootomiske museum.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris d. 5—8 september 1900.

Af *Marna Aars, f. Aall.*

(Forts. fra nr. 19)

Det første forslag kongressen havde at debattere var, at stat og kommune i alle sine lønninger vilde anerkjende principet lige løn for lige arbeide uden hensyn til, om arbeideren var mand eller kvinde.

Det gik igjennem med stor stemmeflerhed. Den syntes kanske en smule farlig den lov. Vil den ikke føre til ægteskabernes opløsning? Nu bestaar ægteskaberne derved, at manden fortjener nok til hele familiens underhold. Men skal kvinden faa lige stor løn som manden, vil enten *alle* lønninger synke betragtelig eller, hvis kvindernes løn stiger til det, som manden nu har, vil til gjengjæld alle levnetsmidler stige i den grad, at en mand ikke mere kan underholde en familie. En anden sag er, at denne lov er absolut retfærdig. At fangearbeidet og veldædige stiftelsers arbeide ikke maatte trykke prisen paa det frie arbeide ned, blev ligeledes vedtaget. Fremdeles den resolution, at alle undtagelseslove, som er gjældende for kvindeligt arbeide, bør afskaffes (§ 3). Her det humoristiske tilfælde, at organisationskomiteen, som havde foreslaaet den §, samtidig selv foreslaar § 7: at der i alle forretninger, hvor kvindearbeide benyttes, skal være en stol til disposition for hver kvinde: stoleloven.

Til forskjel fra flere andre selvmodsigelser blev denne opdaget af forsamlingen, og da »stoleloven« *desuden*, efter hvad der berettedes, drev forretninger til at lade sit kvindelige personale afløse af mandligt, foresloges en ny § 7: at der i alle forretninger er en stol til disposition for hver arbeidende person uden hensyn til kjøn. § 5 og § 6 var sociale ønsker uden særligt hensyn til kvinder: udelukkelse af natte-arbeide ogsaa i forretninger og magasiner, komplet søndagshvile og 8 timers arbeidsdag, det blev alt vedtaget. § 5 siger, at »de samme love skal gjælde for tyende som for arbeidere med hensyn til hvile og hygiene«. Den blev livlig bekjæmpet. Presidenten gav efter forespørgsel den forklaring, at det kun »dreied sig om søndagshvile« (repos hebdomadaire), og at dette skulde indsættes i resolutionen. Dette glemtes dog igjen, og resolutionen blev at dømme efter det »stenografiske« referat vedtat i sin oprindelige ordlyd. Talrige og dygtige op-

ponenter hævdet forgjæves, at en saadan regulering af husarbeidet ved lov var praktisk uigjennemførlig.

»Det er meget bra alt dette,« hævdet m.me Wiggishof, »og det er ganske vist, at man bør gjøre noget, især for de umyndige blandt pigerne, for de andre ved i almindelighed at hævde sin ret fuldkommen vel nok. Men vi har endnu ikke truffet den mest praktiske metode. De forlanger en hel dag om ugen til hvile. Men hvor skal saa disse unge piger gaa hen paa sin fridag, hos hvem skal de ha sin hvile?«

»Hos Dem.« Det var m.me Renaud. Forhenværende pige, forhenværende arbeiderske, nu lærerinde og socialismens ivrigste og hidsigste forkjæmper.

M.me Wiggishof: »Altsaa skal jeg lave frokosten til min pige — og middagen ogsaa for den sags skyld. Jeg er stygt bange, den ikke vilde bli færdig. Nei, dette er ikke praktisk. Den unge pige skulde ikke engang vide, hvordan hun skulde bruge en hel dag til hvile! Jeg forlanger, at arbeidet skal være inddelt, og at man istedetfor at give en hel dags frihed, skal fastsætte et bestemt antal timer om dagen. Men merk vel, at jeg kun taler om de 15—16-aarige, de andre ved sandelig godt nok at hytte sig selv.

M.lle Bonneviol: Jeg foreslaar følgende tillæg til paragrafen: »Og hvad angaar de umyndige skal de være undergivet inspektion til kontrol af deres arbeidstimers antal.«

M.me Pognon, presidenten: Vi kommer altid tilbage til de samme vanskeligheder. Hvordan kan det bli muligt for en inspektrice at visitere alle husene og alle etagerne.

M.lle Bonneviol: Men naturligvis faar de ikke gaa hver dag i samme hus. Det faar man ordne anderledes. I ethvertfald vil det altid være en stor hjælp for de unge piger at vide en, som vaager over deres interesser.

M. Lefort: Vi er alle enige i, at de svage maa beskyttes. Jeg vil minde om, at der ogsaa er mange daarlige tjenere. Og hvad de mindreaarige angaar, er der ingen, som er nærmere til at beskytte dem, end deres egen familie, deres far og mor. Jeg ved af erfaring, hvad et saadant inspektørarbeide vil sige. Jeg siger dere, det er næsten ugjørligt.

»Men det er netop forældrene, som sælger sine barn til mest muligt arbeide for mest mulig penge,« lød det nede i salen.

M.lle Bonneviols forslag blev adopteret med 110 mod 70 stemmer. Derefter blev vedtaget et forslag om, at alle fæstekontorer i alle lande skulde være offentlige og gratis. De private skulde forbydes.

Nu bukserne. Det blev voteret, at kvinden under sit arbeide maatte ha lov til at klæde sig paa en rationel maade af hensyn til tryghed for liv og lemmer eller til sin sundhed. Saa foresloges der, at de ogsaa paa gaden skulde kunne gaa i bukser uden særlig polititilladelse. Der blev stor munterhed, men ogsaa megen forbitrelse, og forslaget blev forkastet navnlig af hensyn til moralen.

Ved samme anledning fremkom et ønske fra en frue om, at kongressen skulde ønske, at alle damer skulde bære korte skjørter paa gaden.

M.lle Bonneviol: Dersom der var en lov, som forbød kvinder at bruge korte skjørter, skulde jeg absolut stemme for ønsket, saa stygge de korte skjørter end er.

M.me Debor: Vi er i en international kongres. De tyrkiske kvinder bruger knæbukser. Forslaget blev forkastet.

§ 10: »At kvindens arbeide i familien skal værdsættes«, blev bekjæmpet, idet det særlig spurgtes efter: hvilken vurderingsbasis? Som stuepige, som guvernante, som amme eller som kokkepige? Den, der udtrykte sig mest præcis i denne diskussion, var m.me Renaud, socialisten. Da hendes indlæg var særlig interessant, tillader jeg mig at tage plads til det.

Jeg finder, at dette spørgsmaal er et helt igjennem moralsk spørgsmaal. Kvindens arbeide i hendes familie, naar hun opfylder tro sine pligter som hustru og mor, kan ikke værdsættes, da det er et arbeide, som ikke har pris. Intet kan betale en kones arbeide i hendes hus. Som man allerede før har paapegt, er der undertiden kvinder, som kan arbeide til langt paa nat for at gjøre istand sin mands klær. Naar en kvinde er gift, og hun elsker sin mand og sine barn, behøver man ikke være særlig klarsynt for at forstaa, at hendes rolle er helt igjennem mere kompliceret, mere vanskelig og slidsom end mandens.

Det er paatide manden lærer at forstaa, hvad konen er i hjemmet. Konen det er hovedarbeideren. Det er hjemmets grundpille. Endnu lige til det sidste har man ikke forstaaet hende, hun har været miskjendt i verdens øine. Man faar ikke alene sige det, men man faar presse det ind og sige det om og omigjen. Det som mangler kvinden, det er tiltro til sig selv. Dersom hun havde mere selvtillid, skulde hun fremtvinge respekt hos sin mand. Derfor maa hun have tro paa sin værdi, bevidsthed om sin rolle. Det er ikke ved at betale hendes arbeide med saa og saa meget om maaneden, at man forbedrer hendes stilling. Jeg siger det endnu engang. En hustru, som arbeider i sit hus, tjener mer end manden. Lad os f. ex. ta en ugift arbeider, som tjener 150 frc. om

maaneden. Denne mand spiser op sine 150 frc. og mere end det. Der er arbeidere, som klarer sig med 150, der er andre, som gjør gjæld med det. Dersom han er gift med en kvinde, som ved, hvad det vil sige, at dele en sou (skilling) i fire dele, vil han selv hæves til mere moral, og han vil have en familie vel holdt. Denne mand vil let kunne forstaa, at hans kone deler og deler paa de 150 frc. for at faa dem til at strække til og det med sit arbeide og sin intelligens. Thi det er fremdeles stor vildfarelse af manden, naar han tror, at der ikke skal intelligens til for at ordne sit hus, ligesaavel som for indreministereren til at ordne statens affærer. (Latter.) Ja, en hustru, som dygtig leder sit hus, som med lidet penge faar opdraget sine børn og holder sin mand og sine børn ordentlig, jeg siger det, hun er en liden indreminister.

M. Passy fremholdt, at hvis der skulde være lighed, maatte man forlange, at *saavel* kvindernes som mændenes arbeide i hjemmene skulde værdsættes. Ellers forekom det ham en smagløs ide. Jeg har spurgt mig selv, hvad mon jeg, hvis jeg var kvinde, vilde føle ved den tanke, at skulle blive betalt at min mand

Presidenten foreslog, man skulde votere over forslaget og overlade komiteen at ordne vanskelighederne ved udførelsen. »Man kunde behøve en speciel kongres for at bestemme, til hvormeget man skal værdsætte hustruens arbeide i hjemmet.«

Propositionen blev vedtaget.

(Mere.)

Fra Holland. Som jeg tidligere har fortalt, sluttede vor Kvindernes udstilling med et nettoudbytte af G. 22,000 (33,000 kr.) Nu er der bestemt, hvad der skal gjøres med pengene. I møde 27de september har bestyrelsen antaget frk. Marie Jungius plan: et centralt arbeidsbureau for kvinder.

Hvis vi faar ligesaa gode resultater af vort arbeidsbureau, som kvinderne i Stockholm har af sit, vil vi være meget tilfredse.

B. N.

De smaa i samfundet er overskriften paa en artikel, som har staaet at læse i flere af vore dagblade. Nylændes hefte var desværre allerede saa fuldpakket, da artiklen kom os ihænde, at den ikke fik plads. Artiklens forfatter, som er en god bekjendt af vore læsere, og hvis navn kan opgives i redaktionen, har havt til hensigt at slaa til lyd for alle dem, som paa grund af nød og savn gjemmer sig bort og forkommer midt iblandt os, og som kunde hjælpes, hvis blot alle vilde gjøre *lidt* for at støtte dem og — glæde dem. Bidrag modtages og nærmere oplysninger gives paa Nylændes kontor.

Vore kunstnerinder

udstiller mere end nogensinde. Om høstudstillingen næste hefte. Om frk. Asta Nørregaards billeder hos Blomqvist skal vi gjengi hendes egne udtalelser til os. Billederne er to portræter — en gammel herre i galla, brystbillede, og en ung pige i gult og hvidt, knæbillede, samt to høitjeldsbilleder, de tre sidste pastel:

»Landskaberne er bare et par bagateller fra Lauvaasen, hvor jeg var i sommer en maaneds tid. Jeg pleier gjerne more mig lidt med at male landskaber om sommeren. Det er en hvile efter den anstrengende portrætmaling om vinteren. Men dette var en tvilsom morro. Folk, som gaar forbi og kaster et flygtigt, distræt blik paa det og mange andre billeder, aner nok ikke, hvor ondt vi maa slide, vi kunstnere. Ikke vil jeg paastaa, at de har kostet mig mit hjerteblod, de billeder, men mit blod har de dog kostet mig og det i ikke ringe kvantiteter! Jeg ved ikke, hvor mange hundrede myg nød sin frokost paa mig derude paa sletten om morgenen, og var der ikke myg, var det saa koldt, at jeg næsten frøs ihjel, eller vind, som blæste alt omkuld for mig, eller kjør, som skræmte vettet af mig.

En vakker dag var hele motivet væk. Vandpytten i forgrunden var tørret bort; men da havde jeg den alt — heldigvis! Det er Rondane, man ser i baggrunden, og veien fra Tofte til Lauvaasen slynger sig gjennem den brune sletten. Jeg liker saa godt den brune lyngen og de graa buskene.

Det lille portræt i olie er direktør Meinich paa Bjølsen og malt til Nydalens Compagni, i hvis lokale det hænger.

Er det ikke nogen morsomme øine han har, og skulde De tro, han var 80 aar! Jeg har sandelig ikke flatteret ham. Jeg venter mig grin og kritik, fordi han har ordener og ikke snip; men jeg syntes, det var saa stygt og ukunstnerisk med den store, hvide skjorteflade i saa lidet et billede, og derfor tillod jeg mig at være ukorrekt.

Portrætet af den unge pige er en datter af generalkonsul P.

Jeg bryr mig ikke om at udstille saa mange af mine portrætter, da de tildels er repræsentative portræter af embedsmænd og folk i uniform og fuld galla. Den slags synes jo baade kunstnere og kritikere er saa »kjedelige«. Jeg ser ikke andet, end man i udlandet altid udstiller den sort, og ingen faar grin for det; men her skal nu altid alt være noget for sig.

I fremtiden tænker jeg alligevel, det vil ha sin interesse at se, hvorledes folk i vore dage saa ud, baade til hverdags og i fuld puds.

Jeg synes man er urimelig mod kunstnerne nu. F. ex. mod dem, som udstiller paa statens udstilling. Der er sandelig saa mange gode, ja udmerkede ting. De, som alle andre kritikere, klager naturligvis over mangel paa ideer etc. Dere ved ikke, hvad det vil sige, at befatte sig med den store komposition her i landet.«

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

(Forts.)

Men hun vilde ikke lade øinene hvile paa ham mer end et øieblik, saa vendte hun sig mod Canada og raabte lige ved hans øren — med en længselsfuld sørgetone, som skar ham i hjertet: »David! David! David!« Det var som hendes sind og sans, som altid havde speidet og været langt borte for at søge efter ham, havde tat saadan fart, at hun ikke kunde se den, hun søgte, og ikke kjende ham nu, da han var kommet hende nær.

Men undertiden blev David Walcott rent fortvilet, han slog armene om hende og kyssed hendes fine kolde læber og kinder, som om han med magt vilde faa hende til at kjende ham igjen, men da rev hun sig løs fra ham med en lidenskabsløs uvilje, som gjorde hans hjerte sygt.

En høstdag, da kanterne af Deerfields marker stod i dunkel purpur med vilde asters, og gyldenris slog op som smaa flammer midt iblandt dem, havde David Walcott igjen forgjæves bønfaldt Silence, som stod og raabte, om at kjende ham igjen.

Pludselig vendte han sig om og styrted bort, og hans ansigt var fordreiet af hulkende graad som et barns. Idet samme han kom ud fra buskene, mødte han gamle Goody Crane, han vilde skjule sit grædende ansigt for hende, men hun stansed ham.

»Stans et øieblik, unge hr. David Walcott,« sagde hun.

»Hvad vil du mig?« raabte David vredt og holdt bagen af den ene haand over øinene.

»Det er fuldmaane inat,« sagde den gamle kone hviskende. »Kom ud hid en time efter at maanen er staaet op, og jeg lover dig, at hun skal kjende dig«.

Den unge mand stirred paa hende.

»Jeg lover dig, jomfru Silence Hoit skal kjende dig inat,« svarte

den gamle konen. Hendes stemme lød hult dybt inde fra det store tørklæde hun bar viklet om hodet. De smaa øine glimted fra inderst derinde med mørk glans.

»Jeg vil ikke ha noget slags trolddom øvet mod hende,« svarte David barsk.

(Sluttes.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

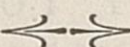

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 1ste november 1900.	Nr. 21.

Indstillingen til lov om det kommunale selvstyre*)

anbefaler vi vore læsere til gjennemlæsning og granskning. Her anfører vi foreløbig saa kort som muligt, hvad der vil interessere mest.

Kapitel 2. § 7. Post 1 lyder: Stemmeberettigede ved kommunale valg saavelsom paa borgermøder, sammenkaldte i medhold af forskrifterne i denne eller anden lov, er mænd og kvinder, som har norsk statsborgerskab, naar de opfylder nedenanførte vilkaar:

a) Mænd, dersom de paa den tid, da stemmeretten skal udøves, vilde have havt adgang til at stemme ved da afholdte statsborgerlige valg, og de desuden har havt fast ophold i vedkommende kommune i de to ved samme tidspunkt sidst forløbne aar samt ved det kommunale stemmeretsmandtals afslutning har betalt skat for det sidst forløbne skatteaar efter ligning af indtægt eller formue til stat eller kommune, alt, forsaavidt de ikke som tyende tilhører en andens husstand.

b) Kvinder, dersom de paa den tid, da stemmeretten skal udøves, vil have fyldt 25 aar, da har havt fast ophold i landet i 5 aar og i vedkommende kommune i de to sidst forløbne aar, samt ved det kommunale stemmeretsmandtals afslutning har betalt skat for det sidst forløbne skatteaar efter ligning af indtægt eller formue til stat eller kommune, alt, forsaavidt de ikke befinder sig i noget af de tilfælde, som for mænd ifølge grundlovens § 52 og § 53 vilde have medført mid-

*) Afgivet af den af Indredepartementet i august 1898 nedsatte komite.

lertidigt eller endeligt tab af den statsborgerlige stemmeret, og de ikke som tyende tilhører en andens husstand.

§ 8. P. 1 lyder: Valgbar ved kommunale valg er enhver, som har ret til at stemme ved disse.

Af motiveringen hidsætter vi: Formelt medfører flertallets forslag fuld ligestilling af mænd og kvinder med hensyn til den kommunale stemmeret. Men da den betingede skatteerlæggelse skal ske ved den stemmeberettigede selv af den ham eller hende lignede indtægt eller formue, vil bestemmelsen altsaa kun gjøre de kvinder stemmeberettigede, som selv er lignede af formue eller indtægt og derfor f. t. neppe omfatte mere end en forholdsvis ringe anpart af de gifte kvinder.

Komiteens flertal tænker sig, at ogsaa gifte kvinder i formuesfællig engang i fremtiden vil opnaa kommunal stemmeret og erkjender, at der, naar sagen anskues alene fra kvindernes standpunkt, kan være adskilligt, der taler for at tage de gifte kvinder med, som foreslaaet af frøken Qvam, men den har fundet det tilsagt af fornødne forsigtighedshensyn, hvor der er tale om en saa betydningsfuld samfundsreform som denne, at der ialfald begyndes med en overgangsbestemmelse, inden de stemmeberettigedes antal *fordobles* gjennem tillæg af et hidtil paa dette omraaade helt uprøvet element, og da frembyder det sig af sig selv, som en lempelig og rimelig indledning, at medtage til en begyndelse kun de kvinder, der, som forholdene f. t. er, vilde have været stemmeberettigede, om de havde været mænd. Gjennem en videre anvendelse af den adgang, som lovgivningen aabner til opret relse af særeie mellem ægtefolk, vil adskillige ogsaa af de gifte kvinder i tidens løb opnaa stemmeretten.

Naar det efter en tilstrækkelig prøve at de selvforsørgede borgerinders deltagelse i det kommunale arbeide, som man haaber det vil blive tilfældet, viser sig, at det kvindelige element har været til gavn for vore kommuner, kan det saa meget større antal gifte kvinder i dets helhed eller delvis indlemmes blandt de stemmeberettigede, uden at derved løbes den i og for sig alvorlige risiko, som deres medtagelse strax vilde afføde, at den overveiende del af de aktive borgere maaske i de fleste af vore kommuner kom til at bestaa af uprøvede individer af »det svage kjøn«. —

Dette er da flertallets indstilling (hrr. Sofus Arctander, Vollert H. Bøgh, Ludv. Christophersen, Bernt Øverland). To af komiteens medlemmer, N. C. G. Prebensen og S. K. Aarnes, vil ikke ha kommunal stemmeret udstrakt til kvinderne.

Prebensen finder det, saalænge man staar uden erfaring om virkningen af den for faa aar siden vedtagne betydelige stemmeretsudvidelse, ikke tilraadeligt allerede nu at forøge de stemmeberettigedes tal ved en for det hele kommunale liv saa vidtrækkende forføining som

den at indrømme kvinder kommunal stemmeret. De grænser, flertallet har optrukket, vil neppe kunne bevares. Krav paa udvidelse af den kvindelige kommunale stemmeret vil strax melde sig, og naar principet om landets og kommunernes styrelse alene ved mænd først er brudt, vanskelig kunne modstaaes. Hvad der gjør flertallets forslag særlig betænkeligt, er, at der med den kvindelige stemmeret ogsaa er forbundet valgbarhed (udkastets § 8). Hvor heldigt og hensigtsmæssigt det end er, at kvinderne gives plads i mange, maaske de fleste af vore kommunale nævnd, bør dog, efter nævnte komitemedlems mening, vort offentlige livs tre generalforsamlinger, storting, amtsting og kommuneting, alene bestaa af mænd. Dette er vistnok ogsaa tilfældet i de fleste af de lande, der i større eller mindre udstrækning har givet kvinderne stemmeret.

Aarnes kan ikke slutte sig til flertallets forslag om den kommunale stemmeret, dels af hensyn til, at kvinder er medtagne, dels og fornemmelig fordi en stor del mænd er udelukkede. Kvinderne vil og bør, efter hans mening, antagelig i en ikke fjern fremtid faa kommunal stemmeret; men spørgsmaalet er at finde et passende tidspunkt for en rimelig begrænsning ved dens indførelse. Kvindens retslige stilling saavel i familien som i samfundet, har i den sidste tid paa lovgivningens omraade undergaaet store forandringer, der alle har sigtet mod det maal, at gjøre hende mere selvstændig og uafhængig. Alle disse lovbestemmelser paa et par undtagelser nær, er dog fra de sidste 20 aar. Den saamange aarhundreder gamle samfundsopfatning, at kvinden kun har sin virkekreds inden familien, og endog der med temmelig indsnevret myndighed, forandres ikke saa let, og der vil hengaa et tidsrum, før hun opnaar den fornødne selvstændighed i tænke- og handlemaade, som er en betingelse for, at hun med nytte for samfundet kan udøve den kommunale stemmeret.

Om telegrafistindernes stilling og lønsvilkaar har *Elektroteknisk tidsskrift* no. 29 en redaktionsartikel. Der tales med stor indignation om den maade, hvorpaa telegrafdirektør Rasmussen behandler telegrafistinderne — nu senest ved at lade dem bytte tjeneste med de ikke til telegrafistarbeidet uddannede og lavere lønnede telefonistinder. Det er ikke smukt mod telegrafistinderne »ved kunstfærdige kombinationer atter at røve dem, hvad der er vundet,« siger bladet. Nei, det er ikke smukt. Vi skal senere gaa nærmere ind paa sagen.

Mrs. May Wright Sewall.

President for Kvindernes verdensforbund.

—

Vi har tidligere bragt portræt af den forrige president for Kvindernes verdensforbund: Lady Aberdeen, vi presenterer idag den nuværende.

Mrs. May Wright Sewall var vicepresident i den forløbne femaarsperiode og er fra juli 1899 president, mens lady Aberdeen fra den tid har overtat vicepresident-stillingen. Mrs. Sewall var med blandt de første, som fatted ideen til forbundet og fik det planlagt og stiftet. Hun er i det hele en meget øvet organisator, har været med i at stifte og grundlægge mindst 50 klubber i De forenede stater. Mrs. Sewall har studeret og tat A. M. graden ved et Chikago-universitet og har sammen med sin mand grundlagt og i mange aar ledet en stor høiere pigeskole.

Hun er amerikanerinde, typisk amerikanerinde kan vist godt siges, energisk, praktisk, grei, livfuld, selskabelig, forekommende, en øvet og udmerket taler og vistnok i alle maader skikket til det hverv, hun nu skal indehave indtil sommeren 1904, da det nye valg skal foregaa.

Siden Mrs. Sewall blev president er to stater føiet til de 10 foregaaende, nemlig Schweitz og Italien. Frankrige holder paa med at danne sit nationale kvinderaad. Saa har man haab om Østerrige og saa om — — Norge. Gid man saa ikke maa bli skuffet i dette. Gid vi kunde faa norske kvinder og lederne af deres organisationer til at forstaa, hvor stort dette verdensforbund lover for fremtiden, for kvindernes sag.

»Nylændes« læsere kjender May Wright Sewall gjennem et aabent brev fra hende til »the Honorary Vicepresident for Norway« ifjor og gjennem fru Marna Aars' korrespondance isommer fra Paris. Her fik presidenten for the International Council of Women blandt andet istand ugentlige sammenkomster, hvor mere og mindre bekjendte personer, som interesserede sig for internationale ideer, var velkomne. I alle

breve, som hun sender til Norge, udtaler hun det hjerteligste ønske om snart at se vort land med i forbundet.

Vi haaber det ihvertfald vil ske i hendes presidenttid, — altsaa inden sommeren 1904.

Vore kunstnerinder

paa statens 17de aarlige udstilling. 1ste ophængning:

Frk. *Mimi Falsen* udstiller fem mindre billeder, hvoraf vi skal fremhæve »Forstuen« som specielt vellykket. Solen skinner ind paa væggen gjennem det storbladede, grønne træ i krukken paa gulvet. Hunden ligger dovent midt i solstriben. Den lille, venlige entré fortæller om hele huset og dets beboere.

Af frk. *Tupsy Jebes* tre portræter, en dame, Bernt Lie og billedhugger Harboe, er vel det sidste det interessanteste. Knæbillede, hvor hele figuren, i sort klædning og sort, blød hat, staar i dybeste skygge, medens der falder et rødt lysskjær over ansigt og hænder.

Frk. *Juliane Langberg* udstiller to laaveinteriører.

Frk. *Leis Schelderup* har et billede, hel akt. »Anger« kalder hun det. En kvinde paa knæ paa gulvet. Den ene arm dækker ansigtet den anden er stivt, lidt krampagtig fremstrakt. Huden har en levende varm farve.

Ragnhild Thrane udstiller: Maanelys nat *Cecilie Dahl:* Mod aften. *Anna Diriks:* To akvareller. *Jessie Muir:* Still life. *x.*

(Mere.)

Efter Randi Blehrs foredrag i *Larvik* blev der stiftet en forening for husflid paa 150 medlemmer. Fra flere byer og bygder har fru Blehr faaet opfordring til at holde sit husflidsforedrag.

I **Bodø** er stiftet et led af Landskvindestemmeretsforeningen.

Fra **Vardø** er netop kommet telegram om, at: Led af *Landskvindestemmeretsforeningen* er stiftet med 39 medlemmer. Formand fru Gundersen.

Hurra! — nu er baandet slynget om hele Norge!

Norsk kvindesagsforenings fagskole i huslig økonomi

begynder idag sin virksomhed i Wergelandsveien 1. Vi sender den vore bedste ønsker, haaber at den vil udvikle sig til en høiskole for de huslige fag, som landet og kvinderne vil ha ære af.

Naar man engang i fremtiden ser tilbage paa vor tidsperiode — det nittende aarhundrede — vil man forbauses over, hvor lidt der har været anledning for kvinder til at skaffe sig kundskab i det, som man i høie toner har deklameret om som hendes høie kald. Man vil dømme tilstanden som barbarisk; man vil ogsaa notere, at først da norske kvinder begyndte at lade haant om deklamationerne, da de erklæred, at de selv skulde afgjøre, hvad deres kald var, da begyndte der ogsaa at bli anledning til dygtiggjørelse i de huslige fag.

Men vi kommer ikke til at stanse med dette. Blandt de mange særfag, som staar opført paa denne skoles program, er ogsaa et, som heder »*barnepleie*«. Men antagelig kan ikke meget ofres paa dette emne blandt saa mange andre,

Og de høivigtige fag, som grupperer sig om barnet trængte at ha sit eget akademi eller en egen afdeling ved en fælles høiskole for de hjemlige fag.

Dette er for mange aar siden foreslaaet i vort blad,*) men nu er interessen stigende, og nu kan det nytte at gjenta kravet. Og vi er sikker paa ønskerne vil opfyldes, efterhvert som løsenet ogsaa her blir: ikke *kald*, dikteret af *andre*, men fag, fordret og ordnet af os selv.

Dette er haabet for fremtiden. Men her vor tak til dem, der har arbeidet ud af fortiden, hvad vi idag tar i eie.

Dr. jur. Marie Raschke

har 1ste oktober 1900 i Berlin begyndt udgivelsen af et tidsskrift for populær retslære (»Zeitschrift für populäre Rechtskunde«) for mænd og kvinder af enhver stand og stilling.

*) Mest bestemt har tanken været fremholdt af fru Olaug Løken.

I indledningsordene siges bl. a.: »Kjendskab til lov og ret forlanges af loven, ti den gaar ud fra den grundsætning, at ubekjendtskab til lovene ikke beskytter mod skade og straf. Derfor handler enhver i sin egen interesse, naar han studerer retslære, og enhver, som forsmaar at tilegne sig grundbegreberne i denne lære, skader sig selv. Som paa andre omraader gjælder ogsaa paa det juridiske: *dannelse frigjør*, og som om enhver viden saa og om den juridiske: *kundskab er magt*«.

Næste artikel i bladet er af professor dr. I. Kohler og heder: »Die Frau und das Recht«.

Vi anfører her det første afsnit:

»Bør kvinderne befatte sig med retslæren? Det er et spørsmaal, som man engang vil finde ligesaa paafaldende, som spørsmaalet: bør kvinderne lære at læse. Kun den, som kjender lov og ret, er i sandhed myndig.«

Tidsskriftets plan er at orientere paa lovgivningens, domstolenes og den juridiske videnskabs felt. Det vil være med i drøftelsen af aktuelle sager. Alle spørsmaal fra læsere besvares. Som bilag vil følge populære og ordnede fremstillinger af den private og offentlige ret.

For en betydelig gjerning det er, som indledes herved, behøver vi ikke nærmere fremholde — vi har saa ofte omtalt nødvendigheden af lærdom paa dette felt baade i skolen og livet, vi skal ikke gjenta det her. Men vi vil sende vor lykønskning til de tyske kvinder.

Naar vi tænker paa hvad hindringer de endnu møder paa sin vei, bare de vil skaffe sig universitetsdannelse, saa ser vi i en kjensgjerning som den foreliggende et nyt vidnesbyrd om, hvilken beundringsværdig energi de for tiden udfolder. Og vi føler os forvisset om, at frk. Raschkes kjække gjerning vil hjælpe til at rydde bort hindringer og skranker for hendes landsmænd og landsmandinder, ti:

Kundskab er magt, og dannelse frigjør.

I distriktsfængslet for kvinder holdes gudstjeneste og opbyggelige foredrag hver søndag form. fra kl. ½11 tiden. Ida Wedel-Jarlsberg, Ida Welhaven og Dorothea Scholdager har talt gjentagende ved disse leiligheder.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris d. 5—8 september 1900.

Af *Marna Aars, f. Aall.*

(Forts. fra nr. 20)

§ 12, som forlanger for kvindelige arbeidere, hvad slags deres arbeide end maatte være, 14 dages frihed før og en maaneds frihed efter nedkomsten, blev vedtat. Desuden skulde hun i denne tid ha ret til at kræve af staten mindst 2 frc. om dagen for sig og sit barn. Komiteens forslag, om at man skulde anmode staten om at bruge de penge, den tjente paa detailsalg af tobak til disse udlæg, forkastedes.

§ 13 forordner at 1) et ophold i et reconvalescenthjem paa mindst en maaned skal paabydes enhver mor, som efter sin nedkomst ikke kan godtgjøre, at hun har midler til livsophold for sig og sit barn, og siger dernæst, 2) denne forholdsregel har til maal at hindre al pengehjælp, som udbetales af fattigvæsenet og kun altfor sjelden kommer moren selv tilgode.

Denne paragraf blev paa det voldsomste bekjæmpet og med ubetinget ret af de kvindelige arbeiderrepresentanter. Den altid lige hidsige, lige udmærkede taler m.me Renaud greb ogsaa her ordet: Jeg protesterer mod ordet: paabyder. Jeg tror at forslaget maa være fremkommet ved liden overveielse eller af mangel paa kjendskab til arbeiderkonerne. For en arbeiderkone, som har sin mand, som har et barn, kanske to, vilde det være umuligt at tage sig en saadan hvile i et hospital. En arbeiderkone, som vidste, hvordan hendes mand og barn vilde ha det alene der hjemme, vilde ikke rolig kunne aande ind den rene landets luft, som man vil paabyde hende. Hun vilde flygte derfra gjennem dør eller vinduet for at komme tilbage til de ulykkelige, som hun havde derhjemme. Jeg foreslaar ordet paabyde ombyttet med: der er anledning til for enhver kvinde.

M.me Wiggishof: Jeg svarer paa de bebreidelser, som er fremkommet mod ordet paabyde, at det er nødvendigt at tvinge folk til at pleie sig selv.

M. Basire: Jeg kan ikke skjønne, at man kan ville give en mor frihed til at opfylde eller ikke opfylde de nødvendige hygieniske krav, hvoraf hendes barns velvære afhænger. Barnet tilhører ikke alene

moren, det tilhører ogsaa staten. Jeg forlanger mer. Jeg forlanger at instituterne skal kunne modtage moren to maaneder før og beholde dem begge til 2 maaneder efter barnets fødsel. Man spørger mig: hvorfra skal man tage pengene? Det er mig ligegyldigt. Det er en retfærdig sag. Man *faar* ta den op. Man faar finde raad til at gjøre det. Man finder let nok hundreder af millioner for at sende vore børn afsted til at dræbes. Man faar da ogsaa se at finde de nødvendige existensmidler til disse børn. Staten, som tillader sig at trænge ind i familien og tage barnet i dets yngste og bedste aar for at gjøre det til soldat, har ogsaa den pligt at beskytte barnet. Idet kommissionen har sat ordet paabyde, har den handlet meget rigtig, idet den har tænkt navnlig paa den nyfødte.

Propositionen blev vedtaget.

(Forts.)

I kvindestemmeretsklubben havde man møde 18de oktober. Man diskuterte: *gifte kvinder i skolens tjeneste* ianledning den i forrige hefte omtalte sag i Stavanger. Da man imidlertid ikke havde kjendskab nok til denne sag, holdt man sig ikke saameget til det konkrete tilfælde, som til spørsmaalet i sin almindelighed. Dog udtalte nogle sin dom om det omtalte skolestyres færd som inhuman. Hvad spørsmaalet i sin hele bredde angik, saa faldt der ganske skarpe udtalelser fra forskjellige synspunkter. Ved diskussionens slutning var man dog ikke saa langt fra at være enig om, at man i sin almindelighed kunde være tilfreds med ordningen, som den var. Loven gir adgang til at ansætte, og skolestyrene ansætter gifte og mødre som lærerinder. Det øvrige faar bli individuelt. Skulde det hænde, at en lærerinde, fordi hun ikke vil gi slip paa lønnen e. l., vedblir med sit hverv, saa skolen bevislig maa lide skade ved det, maa man selvfølgelig være i sin ret til at afskedige en gift lærerinde ligesaavel som en ugift — at bestemme naar skolen lider skade ved det, indlod man sig ikke paa i diskussionen, men der blev fra flere kanter udtalt haab om, at der maatte danne sig en opinion, som bragte de enkelte til selv at trække sig tilbage, naar baade hjem og skole led ved deres ansættelse som lærerinde.

Klubmødet var interessant ogsaa derved, at man havde flere udenbys og udenlandske gjæster, blandt disse den bekjendte engelske forfatterinde, den elskværdige Beatrice Harraden.

Kvindernes læseværelse i Drammen.

Det er ikke længe siden vi med en blanding af varm sympati og sort misundelse læste om Kvindelig læseforening i Kjøbenhavn, om indflytningen i det nye, elegante lokale og de smukke festligheder, som knytted sig til denne begivenhed. Men misundelsen blev drevet paa flugt, da vi modtog nedenstaaende beretning.

Nu vel, tænkte vi, Kristiania staar tilbage for Kjøbenhavn; men mon man i Danmark udenfor hovedstaden har noget tilsvarende til de Drammenske kvinders energi.

Neppe har vi hørt om den virksomhed, Dr. kv.sagsf. udfolder paa en kant, saa faar vi høre om Dr.'s led af N. kv. sanitetsf.'s arbeide paa en anden kant — dens livlige forholdsregler til bekjæmpelse af tuberkulosen — og saa er det *Kvindernes læseværelse* i Dr., som meddeler os sine planer og resultater:

Bestyrelsen vil ha baade læseværelse og bibliotek vel forsynet med literatur, og den *vil* ikke forhøie den aarlige kontingent, kr. 5, hvad skal man saa gjøre? Her er svaret: »For at skaffe midler hertil arrangeredes en høstfest i Drammens park i september maaned, hvortil velvillig assistance blev ydet med den største beredvillighed. Men saa viste publikum ogsaa sin paaskjønnelse ved et efter Drammens forhold storartet fremmøde, der blev saaledes aabningsdagen solgt ikke mindre end 3500 billetter til parken. Resultatet af fem afteners anstrengelser blev et nettoudbytte af kr. 2826.10.

Af udenbys damer medvirkede godhedsfuldt skuespillerinden fru Alma Fahlström, der indstuderede et par dilettantkomedier med byens unge damer og herrer, og forfatterinden fru Hulda Garborg, der for anledningen skrev en prolog.«

I denne prolog optræder en borgerinde af Drammen med sine betragtninger, hvoraf en prøve:

— Vi synes vist alle, at det er godt og vel
med al denne huslige hygge fra morgen til kvæld,
og vi bager saa gjerne vor middagskage
og steller for børn og ægtemage!
Men,« smiler hun lunt, »af al denne hygge og gode mad,
blir man tilslut lidt aandelig lad!
Og vore mænd, ja pardon, men er det vel sundt at de spiser,
saa de ser ud som julegriser!
Snart en drammenser som en anden pave
kan kjendes paa sin yndige borgermestermave!
Nei, noget maa gjøres, og derfor mine fruer,
jeg foreslaar en streik i de drammenske stuer! o. s. v.

„Retskrivning og folkedannelse"

af

Moltke Moe.

Forf. har kaldt sin bog »Retskrivning og folkedannelse«. De fleste vil i farten kalde den: »Moltke Moes bog om retskrivning«; men man skulde nødig udelade det sidste ord; for her ligger pointet, og har man først *læst* bogen, saa vil heller ikke dette ord glemmes:

Bogen er et lidet hefte paa 50 sider og vil vel ved første øiekast se tørt og kjedeligt ud for alle dem, som ikke særlig interesserer sig for retskrivning. Men jeg vil raade netop alle de uinteresserede til at læse den, saa vil de faa interesse for denne sag, som dog angaar os alle saa temmelig nøie.

Vor retskrivning har jo nu naaet et saa forvirret stadium, at iallefald alle vi, som »skriver«, lider svarlig under denne forvirring, og intet trænges mer end en myndig og forstandig stemme, som kan klare op i virvaret. Vi har længtet efter denne stemme; nu har vi faat den, og vi kunde aldrig faat nogen bedre end Moltke Moe. Han er jo *videnskabsmanden* paa dette omraade. Men selv om vi kunde faat en ligesaa videnskabelig uddannet mand som Moltke Moe, saa kunde vi aldrig faat nogen *elskværdigere*. Og — elskværdighed er der brug for overalt, i alle slags spørsmaal.

Forf. har tat sagen saa at sige fra den ethiske side og stillet den i et lys, som iallefald jeg aldrig har set den i før. Bogen er saa langtfra skrevet bare med et videnskabeligt hode, den er skrevet med virkeligt hjertelag. Og dette hjertelag strømmer os saa varmt imøde, at vi, hvergang det kommer tilorde, faar lyst til at hive de sidste rester af betænkeligheder mod den nye retskrivning overbord, de rester, som endnu maatte være igjen efter alle hans beviser og grunde.

Bogen begynder med et lidet kapitel om retskrivningskampene i fortid og nutid; men istedetfor at fortsætte disse kampe »med en hete, en hadskhet, en ufordragelighet, som om det var en *troskamp*, det gjaldt,« tar forf. det humoristisk og citerer byskriveren i *Peder Paars*, som

> da han et *i* foruden tøddel saa,
> skreg: Inden stakket tid et barbari vi faa!«

og mere i samme smag.

Saa kommer en grei udredning af hvad skrift er for noget. *Vor* skrift er *lydskrift* — i modsætning til kinesernes f. eks., som er *ordskrift* — og gaar ud fra en gjengivelse af talens enkelte lyd. Men da vor tale til alle tider undergaar ændringer, saa maa vor skrivemaade

ogsaa ændres, ellers faar vi to sprog, et i tale og et paa papiret, et naturligt og et kunstigt. Og naar kløften mellem disse to sprog er blit saa stor som den nu er hos os, da begynder *striden*.

Hvad er saa *sproget?* Det vi skriver eller det vi taler?

Naturligvis vort levende talesprog; det paa papiret skal kun være gjengivelsen af dette. Altsaa, vi ændrer ikke *sproget*, fordi om vi ændrer *skrivemaaden*, siger Moltke Moe.

At der er vanskeligheder nok, og at der vil bli mange inkonsekvenser under forsøget paa at bringe vort skriftsprog mer i samklang med vort talesprog, nægter forf. ikke. Men — kom ikke og snak om inkonsekvenser, siger han: dem er der mer end nok af ogsaa i vort gamle skriftsprog. »Og det si'er *de*, hvis egen skrivebruk viser hundreder af slike inkonsekvenser!« Dermed lar han det regne over os en hel syndflod af eksempler paa inkonsekvenser i vort skriftsprog, som vi aldrig har tænkt paa, simpelthen af den grund, at »folk *ser* inkonsekvensen ved det *nye*, men *ikke* ser den ved det *gamle;* overfor det de er oplært i og har levet sig ind i har de ikke længer friske øine.«

Dette er jo saa sandt som det er sagt. Og vi behøver jo bare at tænke paa alt det, vi i løbet af de sidste 10—15 aar har vænnet os til af ændringer i vor skrivemaade for at skjønne, at det hele er en *vanesag*.

Men intet af alt det, forf. anfører som grund til, at vi bør faa en ny retskrivning, slog mig saa som dette, at vi *først* maa lære barn at *skrive* anderledes end de *udtaler* ordet, og *saa* med meget stræv lære dem at udtale det anderledes end de skriver det!

Dette er jo forresten intet nyt; vi ved det alle saa godt, mange af os har under vor lærergjerning strævet saa inderlig just med dette. Og hvad kan vel virke mere forvirrende paa barn end disse temmelig inkonsekvente rettelser: først streg i diktatbogen, fordi de skriver *graat*, saa rettelse i læsetimen, fordi de udtaler *graad*.

»Har vi tid til dette?« spør Moltke Moe. Og hermed er han inde paa det, som er pointet i hans bog: for folkets skyld, for almuesmandens skyld er det vi høiere dannede maa gjøre dette offer, om det *er* noget offer, at forenkle vor skrivemaade. »Set fra *folkeskolens* og *menigmands* standpunkt er strævet for en bedre, en lettere og lydrettere skrivebruk alt andet end et pusleri med »uniformsspørsmaal«, (som Bjørnson har kaldt det). Det har et ganske alvorligt indhold.« Og: »La os maale *hans* og *vor* skoletid mot hinanden, og la os svare os selv, alle »vi som, saa temmelig uten *vor* fortjeneste, har faat nyde fordelen av en mangeaarig skolegang« og har lært retskrivningens kunstgrep — la os svare os selv, om vi har ret til »for vor egen bekvemmelighet eller af likegladhet at opretholde en meningsløs og forvirrende skrivebruk, og derved stemple som udannet hver og én, som ikke er

sikkert hjemme i dens labyrintiske ganger.« Om vi har ret til at holde laas og skaate for læsningens kunst, saa kun de færreste naar indenfor porten til litteraturens og tankens rike. Og hvad der er værst: ved alt dette vanskeliggjøre de brede lag adgangen til at fylde sin plads — i et samfund som er bygget paa det princip, at *alle* folkelag virker likelig med til løsning av samfundsopgaverne.

Jeg har citeret disse udtalelser af forf. saa udførligt, fordi jeg synes, at ligeoverfor *slige* grunde blir alle andre grunde saa smaa og intetsigende. Alle vore æsthetiske grunde: det ser saa stygt ud, o. s. v., tar sig saa inderlig egoistiske ud sammen med *dette* ræsonnement. Det gaar mig som naar jeg hører afholdsfolk og ikkeafholdsfolk forfægte hver sin mening: jeg er aldrig i tvil om hvem jeg skal gi min beundring; thi det at ville *ofre* noget for at hjælpe andre er dog større end at kjæmpe for, at ens egen frihed ikke blir krænket. Naa — at være afholdsmand, naar man for sin egen skyld ikke trænger det, *er* et offer; men dette med at ændre vor retskrivning, det er da intet offer at snakke om! Saa hvis vi dermed kan hjælpe folkeoplysningen frem og lette de laverestillede i deres stræv for at tilegne sig alt dette, som vi saa let kommer til, fordi vor skoletid var saa meget længere, saa kjære væne, la os kaste vore elskede bløde konsonanter og alle de stumme bogstaver, som vi aldrig udtaler!

Jeg for min part er saa plaget af det virvar, som nu hersker i vor retskrivning, er saa inderlig kjed af den uvished, som stadig griber mig: skal jeg skrive saa eller saa? at jeg med glæde vilde hilse et *magtsprog* i vor ortografi. M. a. o. at skolerne paabød den, som Moltke Moe nu skriver, og som er den af ham, Aars og Hofgaard foreslaaede, og med de tillempninger, som blev vedtat under drøftelsen paa kirkedepartementets møder om sagen ivaar.

Moltke Moe, Aars og Hofgaard, vore autoriteter paa norskens omraade, og saa tilogmed kirkedepartementet i ryggen — da synes jeg vi trøstig kunde gi os over og kaste alle vore betænkeligheder!

De haarde konsonanter har jeg længe følt trang til og ogsaa forsøgsvis brugt dem i enkelte ord, hvor jeg synes de særlig trænges: *lek*, *graat*, f. eks. Og den norske flertalsendelse paa substantiver: *hester*, *hunder*, *elver;* dette *siger* vi jo bestandig, saa jeg har af og til vaaget mig til at skrive det. Men inkonsekvensen ved ikke bestandig at bruge de haarde konsonanter og den norske flertalsendelse har plaget mig saare.

Nu trøster Moltke Moe mig ved at si: »Heldigvis vil konsekvens i praktisk forstand heller ikke si det samme som enten at rette *alt* eller *ingenting*. Konsekvent er enhver rettelse, som uten at *bryte* med det nedarvede *peker* i *den rigtige retning og følger sprogets utviklingslinje* — og som saa overlater alle andre konsekvenser til fremtiden.«

Se det, dette er noget for alle os »inkonsekvente«!

For mig kom denne bog som det forløsende ord, og begynder skolerne, vil jeg ikke betænke mig et minut paa at følge denne retskrivning i et og alt, uagtet jeg kunde ha et og andet at indvende mod den. Der er saaledes enkelte haarde konsonanter, som vi for konsekvensens skyld maatte skrive, men som vi da aldrig *siger*, f. eks. *flytende*, læse flytende? Nei, det har jeg aldrig hørt nogen si; men *flyte* siger vi jo, og saa kan vi vel ikke pludselig indføre d'en igjen i præsens particip. Det er heller ikke saa mange som siger en *sak;* vi siger oftere en *sag*. Men dette er kanske bare danskhedsrester, som vi vilde vænne os af med uvilkaarlig, naar vi fik en mere norsk retskrivning.

Det, jeg vilde ha vanskeligst for at gaa med paa, var at skrive *fremmede* ord efter udtalen. *Det* »ser virkelig stygt ud,« udannet, om man vil: *Nasjon, prinsipper* — jeg kan ikke faa det til! Men om vi sa dette til Moltke Moe, saa vilde han paa sin elskværdige maade vist svare omtrent saa: Javel, det støder ogsaa mit akademisk dannede øie; men — *just* disse ord volder almuesmanden mest stræv, og hans maade at skrive disse paa er det, som især stempler ham som udannet. Derfor mener jeg, at vi bør gjøre ogsaa dette lille ofter — — — og, dermed er jeg igrunden afvæbnet.

Naar jeg nu til slutning blader bogen gjennem for at se, om jeg ikke har glemt at nævne noget af særlig vigtighed, faar jeg lyst til at citere lidt fra hvert eneste blad, *alt* er af vigtighed og af interesse. Derfor, læs bogen selv Det lønner virkelig umagen; man staa paa hvilketsomhelst standpunkt i retskrivningsspørsmaalet. Man faar ogsaa en hel del interessante oplysninger, som jeg er vis paa er nye for de fleste af os. Hvem har f. eks. vidst, at Holberg ikke *selv* skrev sit rare, snirklede sprog, men at korrektører og sættere udpynted det slig! Hans breve skal ha en ganske anderledes ligetil ortografi; ikke engang store forbogstaver brugte han! Disse er et af »paryktidens paafund«, fortæller Moltke Moe os, og først med Holbergs bogtrykkere kom de til nogenlunde regelmæssig brug i vor skjønliteratur.

Altsaa, ta og læs og læg mærke til det betegnende motto:

»Det er alt langt paa dag:
det er paa tid vort lærdomsaag
blir vendt til folkesag.«

Helene Lassen.

Indholdsfortegnelse.

NYLÆNDE udkommer to gange hver maaned. Koster indenbys kr. 3.50 pr. aar. Udenbys kr. 3.85 Udenlands kr. 4.70. Betalingen kan om ønskes *erlægges halvaarsvis*. Bekjendtgjørelser koster 30 øre pr. petit spaltelinje paa 1ste side, 20 øre paa de øvrige af omslagets sider. Adr. Edv. Stormsgade 3 I. Redaktionstid kl. 1—2 formiddag. Exped.tid 5—7 efterm.
Telefon no. 9235.

Vi omtalte i nr. 15, at frk. Wendt havde taget doktorgraden matematik ved Wiens universitet, og at rektor havde udtalt, at hun havde bevist, at matematisk talent ingenlunde var mandens privilegium. *La Fronde* mener med rette, at dette er for længe siden bevist og tilføier: Vi behøver blot at nævne m.me Du Châtelet Sophie Germain, Sonja Kowalewska og fra den sidste tid Philippa Fawcett og Elsa Neumann. De to sidste har taget brilliante examener i matematik ved universiteterne respektive i Cambridge og Berlin.

Frøken Wendt er af sin far, direktør for gymnasiet i Troppou, forberedt til den examen, hun gik ud af med saa megen glands. Andre fædre burde følge hans exempel, siger *La Frond.*

Af mangel paa plads maa desværre fortsættelsen af Maison Espérance og flere artikler henstaa til senere hefter.

Frelsesarmeen udsender et opraab om bidrag til fortsættelse af deres sociale arbeide her i byen. Resultatet af foregaaende aars arbeide er 2 Herberger for mænd, 1 Redningshjem for kvinder, 1 Dampkjøkken, 1 Café og spiseforretning, 2 Vedhuggerier 1 Klædesdepot, 2 Arbeidsbureauer, 13 S umstationer, 4 Børnekrybber, 38 Slumofficerer. Antal mænd erholdt logi de sidste 12 maaneder 63,004. Madportioner udleveret 159,550 Fattige familier hjulpne med gaver i penge, mad og klær til et beløb af kr. 11,941.99 Antal smaabørn pleiede 6.693.

Indsendt til Red.:

Det norske Aktieforlag: *Almen*: Et Pigebarn, *Charlotte Koren*: Fra Edvard den 6tes og Maria den blodiges Tid, *Helene Lassen*: Stemninger og Fortællinger, *Marie*: 4de omarbeidede Udgave af Gjennem Kamp, *Sfinx*: Hjemme og Gadelangs *Johanne Vogt*: Da Professoren reiste, *Dikken Zwilgmeyer*: Anniken. Paa samme Forlag udkommer som sædvanlig „*Juleaften*“ i 2 Udgaver og „*Børnenes Juleaften.*“

Paa H. Hagerups Forlag i Kjøbenhavn er udkommet. Hovedkommissær for Norge Aschehaug & Co.: *Grønlænder Hanseraks Dagbog* ved S. Rink. Hos *H. Aschehoug & Co., Kr a.*:

Elise Kielland: *Aaret Rundt i Fjeldbygden.* Hanna Isaachsen: *Vore Gutter.* Om Opdragelse.

Haffner & Hilles forlag Kr.a. I Reichborn Kjennerud, Sanitetskaptein: *Veiledning ved Bedømmelse af Madvarer til den norske hær.*

Endvidere er redaktionen tilsendt prøve af Nordisk Musik-Revue, Redigeret af Iver Holter. Bladet er pent udstyret, har udmærkede medarbeidere og vil som et moderne foretagende sikkert lykkes.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA

NYLÆNDE.

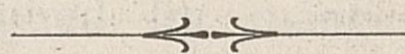

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de november 1900.	Nr. 22.

Om fru Agnes Slott-Møllers kunst.

Hvis der gjennem nutidstanken: ad kulturens vei at gjøre samkvem og kjendskab de nordiske lande imellem mere indgaaende — kunde fremstaa ambulante, hyppige kunstudstillinger rummende nordisk kunst, vilde meget være vundet. Med de sparsomme fremvisninger af bildende kunst er det nu saa, at over hvert lands horizont lyser for de bredere kunstinteresserede lag kun faa nutidsnavne fra de andre skandinaviske lande. Denne paastand tør maaske nok begrundes ved et nærliggende slaaende exempel: at et stort og originalt dansk talent som fru Agnes Slott-Møllers er kun lidet kjendt i Norge. Det har derfor været mig en glæde at modtage »Nylændes« ærefulde anmodning om at give tidsskriftets læsere underretning om et nationalt foretagende, som en kreds af damer nylig har afsluttet og derved bragt et af fru Slott-Møllers historie-billeder paa en, dette eiendommelige maleri tilkommende, hædersplads i kunstmusæet i Randers — byen hvor Niels Ebbesens minderige daad fandt sted. Som omkvæd til billedets indhold er i rammen indskaaret det vers, som en samtidig skrev paa latin om begivenheden, her i oversættelse: »Alle danske sjæle love den dag, aar tusind tre hundred og fyrretyve, da slangen segned for løvens slag, da Niels Ebbesen tog Grev Gert af live.« Paa den storladne, mørke jyske hede rider Niels Ebbesen ensom; hans vælige brune hest slaar utaalmodig med hoven i sneen, der fyger over det karge jordsmon, maaske et symbol paa den forpinte tilstand, Jylland var kommet i ved den holstenske greves voldsherredømme — dog nu straaler den opgaaende sol, og her mellem nutid og fremtid fængsles beskueren af

Niels Ebbesens brynjeklædte skikkelse, ansigtet under det opslaaede vizir gennemglødet af taalmod og seig viljeskraft.

Nu hænger dette store billede 6 × 7 alen i Randers musæum for enden af 3 sale, idet kjøbesummen fire tusinde kroner skaffedes i kort tid, takket være offervillighed fra mange sider og støtte fra musæet selv, Randers byraad samt et statstilskud, som komiteen opnaaede. Imidlertid havde der i selve kvindernes kreds hævet sig røster for hellere at skjænke Niels Ebbesen til Askov høiskole, aandscentret for den danske høiskolebevægelse og afholdt i vide kredse. Da opstod tanken om at give indsamlingens overskud til basis for en anden indsamling, der skulde have det formaal at skjænke fru Slott-Møllers gribende skjønne relief: »Dronning Dagmars død« til Askov høiskole. Dette lykkedes i løbet af kort tid, og det seks alen lange relief forlener nu den nybyggede festsal med høi ynde. Som et tredie led i denne kjæde har Kvindelig læseforening den 1ste oktober faaet skjænket ved en kreds af medlemmer den eneste gengivelse, som findes af Askovs original, og Dagmarrelieftet pryder da nu foreningens nye lokale.

Som det alt fremgaar, er fru Slott-Møller, der just nu staar i sin fulde ungdomskraft, en af de bærende repræsentanter for vor nationale kunstudvikling og søger sine inspirationer i den gamle danske historie og poesi, særlig i kæmpe- og folkeviser. Sindrig i at fremstille stemninger og fin og alvorsfuld i farveharmonierne, som bærer disse, er fru Slott-Møller ifærd med at blive en folkets historiemaler i kraft af sit talents eiendommelighed.

Fru Slott-Møller har udstillet fra 1885; først paa Charlottenborg og senere stadig paa den frie udstilling. 1895 deltog hun i skitsekonkurrencen om et relief, der skulde smykke hovedportalen paa det nye raadhus i København, og vandt første præmie. Selve relieffet »Byens raad« modellerede hun aaret efter, og det er nu anbragt paa dets plads over hovedindgangen til raadhuset.

Stadig udfolder hendes talent sig, baaret af folkevise-stemninger; fra de sidste aar kunde nævnes relieffet: »Ebbes døtre« og malerierne, »Stolt Adelil« og »Jomfru Blidelil«.

Nu, udelukket er det ikke, at man i Kristiania i en nærmere fremtid faar anledning til at beskue fru Slott-Møllers malerier, og da vilde øieblikket være til nærmere redegørelse for denne fuldt ud danske kunst, der værdig vilde deltage i bestræbelsen for at nærme nordens folk mere til hinanden og derved fremkalde en livligere udveksling af aandelige værdier mellem de skamdinaviske lande.

Sophie Alberti.

Andragende fra De høiere skolers landslærerindeforening.

Til den kongelige norske regjerings departement for kirke- og undervisningsvæsenet.

Paa landsmøde i »De høiere skolers landslærerindeforening« den 13de august 1900 bemyndigedes bestyrelsen enstemmig til at indgaa til det høie departement med følgende andragende:

Kirke- og undervisningsdepartementet anmodes herved ærbødigst om velvillig at sørge for:

1) At der ved alle offentlige og kommunale høiere fællesskoler udnævnes en inspektrice, som efter en bestemt instruks har at varetage pigernes tarv, samt
2) at ved fremtidige besættelser af lærerposterne i de nævnte skoler det nuværende misforhold i antallet af mandlige og kvindelige lærerkræfter søges rettet, saa at disse skoler efterhaanden faar et ligeligt antal lærere og lærerinder.

Fællesskolens lærerinder har længe arbeidet under en trykkende følelse af det mislige i, at de kvindelige elever har været uden specielt kvindeligt tilsyn, og er blevne mere og mere bestyrket i den overbevisning, at dette er til skade for pigebørnene saavel i moralsk som i hygienisk henseende.

Da fællesskolen — ialfald i smaabyerne — er de eneste anstalter, ved hvilke piger kan erhverve sig nogen høiere almendannelse, mener vi, at det er en billig fordring, at disse anstalter ogsaa med hensyn til lærerpersonalet indrettes saaledes, at de kvindelige elever ikke blir brøstholdne. Men med det minimum af kvindelig lærerhjælp, hvormed skolerne har ment at kunne nøie sig, er dette uundgaaeligt.

Efter det høie departements tidligere udtalelser (af 19de august 1886) er vi berettigede til at tro, at vi er i fuld overensstemmelse med dette, naar vi udtaler vort ønske om ansættelse af en inspektrice ved hver statsunderstøttet skole.

Vi anser det imidlertid for fuldt saa nødvendigt for gjennemførelsen af fællesskolens ide og for, at den tilfredsstillende skal kunne løse sin opgave, at mænd og kvinder blir ligelig repræsenteret inden dens lærerpersonale, i hvilken opfatning vi ogsaa tror at være i overensstemmelse med det høie departement (kfr. ovennævnte rundskrivelse).

Naar vi har stillet ønsket om ansættelse af inspektricer som no. 1, er det skeet af praktiske grunde, nemlig fordi det tør forudsættes, at

en saadan reform uden nævneværdig vanskelighed maa kunne gjennemføres allerede i den nærmeste fremtid, idet vi gaar ud fra, at en af de ved de respektive skoler allerede ansatte lærerinder kan og vil paatage sig dette hverv enten mod en passende godtgjørelse eller mod en formindskelse i antallet af undervisningstimer.

I bestyrelsen for »De høiere skolers landslærerindeforening«:

Fr. Mørck, p. t. formand. *Wilhelmine Midelfart.* *Lovise Møller.* *Josefine Sørvig.* *Julie Randers*, viceformand. *Beate Lampe.* *A. Grieg.* *E. James-Røed.* *L. Conradi*, p. t. sekretær.

*

Dette andragende blev forrige maaned tilstillet kirkedepartementets chef. De af vore læsere, der hørte frk. Julie Randers' ypperlige foredrag ved landsmødet i september om inspektricer i fællesskolen, eller som senere har læst det*), vil ledsage andragendet med sine varmeste ønsker. Men selv uden yderligere udvikling og paavisning af baade p. 1 og 2 end i ovenstaaende motivering, maa man stille sig paa ansøgernes side — hvis man bare vil gi sagen et øiebliks eftertanke. Fællesskoler med »et minimum af kvindelig lærerhjælp« og tilsyn — det blir en karrikatur af fællesskolens tanke. Skulde det gaa saadan med realiseringen af denne ide, som vi har lovet os saa stort af, da maatte vi heller ønske fællesskolerne bort. Men vi kan ikke nære den ringeste tvil om, at der vil bli rettet paa tilstandene i den retning, som andragendet peger. Vi er blot ræd for, at det ikke vil ske hurtig nok.

Red.

Politiarrester for kvinder — kvindelige sluttere.

Som man vil erindre indgik »Norsk kvindesagsforening« vaaren 98 til Kristiania kommunestyre med andragende om egne politiarrester for kvinder og kvindelige sluttere ved samme.

Allerede foreningens forhaandsundersøgelser bragte paa det rene, at ikke *alle* i realiteten stilled sig saa imødekommende og forstaaende til sagen, som ønskeligt kunde være. Men efterhvert som sagen blev udredet, forholdene ved de bestaaende arrester trukket frem i dagslyset og sat under publikums kritik, samtidig med at tusinder af kvin-

*) I »Aftenposten«.

der ved indsendte lister støtted og underskrev andragendet — fik det hele et andet udseende. Det blev med engang saa *rimeligt*, saa *høist* paakrævet; pressen og publikum, formandskab og repræsentantskab var enig om den fornødne bevilgning — og en skjøn dag kom haandverkere og tog fat paa indredning af de nye celler i politikamrets kjælderetage.

Og nu staar de der; 1ste juni iaar blev de aabnet for sit ulykkelige publikum, — de har »sit eget folkefærd« de rum, sin historie at fortælle, om væggene kunde si fra og taget sprænges af jammeren fra *det dyb.*

Nat efter nat vandrer det ud og ind »det dystre tog, som har læst i smertens bog,« som har lidt og lider under synder og laster, værre end nogen kan formaa at tolke — — det lange tog af ravende, døddrukne kvinder, som i det ene øieblik raser ud i unævnelig raahed og brutalitet — i det næste staar skamfulde, ulykkelige — —

Godt at vide for dem og os, at de i saadanne øieblikke mødes af de to ansatte *kvindelige sluttere*, med bestemthed, overbærenhed, forstaaelse og *medlidenhed. Godt* at de to ser dette arbeide som et *missionsarbeide* — umuligt ved egen hjælp — *godt*, at de allerede i det halvaar, der er gaat, har faat den løn og opmuntring, som en *følt tak* fra en ulykkelig altid blir.

Det at bli mødt med *kjærlighed*, bli set paa og hjulpet *som kvinde af kvinde*, gang paa gang modtat uden bebreidelser — dem har de nok af i sit eget indre — *det* har lokket frem taarer hos de gamle, der i aarevis har været »stamgjæst« i »fyllearresterne« og hos den unge nykonfirmerte pige, der for første gang kom der.

For mange er den behandling saa fremmed, den mødte dem *her* for *første gang!!!* Kommer saa hertil en eller anden mere »materiel haandsrækning«, er øieblikkets glæde *virkelig*, og de er oprigtig de »løfter«, som de i en saadan stund uopfordret gir, løfter, som de ventende venner udenfor imidlertid lidt senere paa dagen ihærdig hjælper dem at bryde. — — Hvorfor staar der ikke heller en vennekreds af *varmhjertede kvinder* der udenfor og tar sig af disse ulykkeligste blandt alle ulykkelige? Aa, om vi ret mange *vilde* og kunde opta *det kvindesagsarbeide!* Jeg sender spørsmaalet og ønsket videre til »Nylænde«s læser.

Maaske vil N. K. F. ogsaa opta til diskussion og organisation den arbeidsgren som *fortsættelse* af, at ovennævnte institution er i virksomhed — foreningen har vist, at den kan banke paa døre til de aabnes, rydde vanskeligheder afveien, *kan gaa paa*, — og myndighederne har vist os, at de imødekommer *retfærdige krav.*

Dorothea Schjoldager.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris d. 5—8 september 1900.

Af *Marna Aars, f. Aall.*

—

(Forts. fra nr. 21)

§ 14 er en resolution om at der ikke skal findes undtagelseslove for kvinder i moralske anliggender. Den blev vedtat uden at der fandt sted nogen indgaaende drøftelse af sundhedsspørgsmaalene. M.me Sainte Croix holdt her en meget lang tale. Det at sælge sig, var saa fordømmeligt, hed det. Ja vel, det var leit og det var galt. Men det at kjøbe var saa retfærdigt og rigtigt, at endog staten maatte garantere varen. —

Forslaget blev vedtaget uden protest til stor glæde for presidenten: Dette resultat er saa meget smukkere, sa hun, som vi har en hel del herrer iblandt os. Derefter holdtes et foredrag af M.me la doctoresse Pillich, hvori hun meget bestemt tilraadet, at militærtjenesten ikke skulde begynde, før mandens 25 aar var fyldt, da havde han mere kraft og mere modstandskraft. Desuden foreslog hun, at enhver mand, som var 25 aar og ikke gift, skulde ilægges en særlig skat. Dette for at hæve moralen blandt de unge. Dette forslag blev meget omstridt, idet bl. a. M.me Renaud paastod, at en ung arbeider ikke *kunde* gifte sig, da han ikke tjente nok. Fra det andet hold fremhævedes det, at arbeideren i reglen ikke brugte flere penge til sin familie end naar han var alene. Og at var der nogen, som giftet sig tidlig, saa var det blandt arbeiderklassen. Da forslagene ikke regntes medhørende til kongressens arbeide, blev der ikke voteret over dem. Man gik saa over til anden sektion, *om opdragelse.*

Man vedtog en række forskjelligformede resolutioner, som alle gik ud paa en ensartet opdragelse for gutter og piger, samt en opdragelse som sporet til selvhævdelse og personlig frihed. Ligesaa blev vedtat angaaende historieundervisning, at den skulde belyse krigenes uretfærdighed og barbari, og opdrage børnene til beundring for videnskabsmænd og menneskeslægtens velgjørere paa bekostning af blodige krigsmænd og uretfærdige erobrere. Dette med fællesopdragelsen er jo et felt, hvor Frankrig er saa langt tilbage, at diskussionen interesserer os mindre. Men, der fortaltes en scene, som var saa illustrerende for de franske forholde, at jeg ikke kan lade være at gjengive den her. Det

var M.me Kergemard, som talte. Hun var en dag kommet til en blandet skole, hvor man ikke havde været vis paa, om det skulde være fridag eller ikke, derfor var kun enkelte af lærerinderne kommet og børnene legte. I et hjørne stod smaagutterne og legte trist, i et andet smaapigerne lige ubestemte. »Tror De ikke, frue, hvis disse børn legte sammen, at legen vilde gaa livligere og bedre?« »Fru overinspektrice, det er meget delicat, det De der foreslaar mig. Tænk Dem, det kunde jo hænde sig, at en af gutterne skulde i gaarden, rent ud sagt.« »Ja, naturligvis forstaar jeg, at i en fællesskole er der ofte store vanskeligheder; men tror De ikke, med megen delicatesse, at det kunde gaa an, at disse stakler legte sammen?« »Nuvel, frue,« sa hun tilsidst oprørt, »jeg har selv smaa hjemme, gutter og piger; men det har aldrig faldt mig ind at lade dem dele soveværelse.« »Bedste frue, ikke jeg heller.« Lærerinden syntes næsten forbauset.

Men lad os komme tilbage til ting, der staar os nærmere. Der blev vedtaget en resolution, som fyldte mit hjerte med glæde. Kongressen udtaler det ønske, at der skal gives særskilt kvindelig undervisning i de for kvinden nødvendige særfag. Man skal lære de unge piger: A. Barnelære, 1) spædbarnets hygiene, 2) barnets fysiologi og psykologi, 3) rationelle opdragelsesmetoder. B. Husvæsen, 1) familie hygiene, 2) de nødvendigste medicinske begreber, 3) huslig økonomi, 4) husholdningslære.«

Jeg behøver neppe at sige, at jeg af hele min sjæl slutter mig til ønsket om saadan undervisning ogsaa udenfor Frankrige.

I denne sammenhæng maa jeg nævne et indlæg af *M.lle Delen*, delegeret fra et forbund for barneopdragelse i Belgien. Indlægget blev forelæst af M.lle Belilou. Hjemmene overdrager formeget af opdragelsen til skolen. Skoleopdragelsen kan kun være ufuldstændig og rig paa huller. England har til fremme af opdragelsen i hjemmet sin forening: *Parents' national educational Union*. De forenede stater har af smaa »Forældre-foreninger« ikke mindre end 300. Frankrig har netop stiftet et lignende pædagogisk forbund. Det *belgiske forbund* søger at samle de udenlandske foreninger til et internationalt samfund.

Kvindekongressen vedtog følgende resolution:

1. Det er at ønske, at der i alle lande dannes forældreforeninger med det formaal, at studere den rationelle barneopdragelse og praktisere den.
2. Det er at ønske, at de nationale foreninger danner et stort internationalt forbund.
3. De offentlige myndigheder bør sørge for disse foreningers fremme.

Tredie sektion:

Som § 1 blev vedtat, at kvinden skulde tage sin mands nationalitet,

hvis hun ikke ved vielsen havde erklæret, at hun vilde beholde sin egen. Endvidere, at enhver lov, som forlanger lydighed af kvinden mod manden, skal stryges. Paragrafen om, at gjensidig overenskomst skal være nok til skilsmisse, naar man har udtalt ønsket derom for øvrigheden 3 gange (de første 2 gange med 3 mndr.'s mellemrum, den 3die gang efter 6 mndr.) blev vedtat. Her fremkom efter en lang diskussion en hel række af forslag til forandring af paragrafen, der alle blev forkastet. Jeg skal nævne de vigtigste:

Mr. Fayer: Øvrigheden skal forsikre sig om, at der ved kontrakt mellem forældre er stillet tilstrækkelig garanti for børnenes interesser. Ellers paalægger retten saadan forpligtelse. Børnene maa raadspørges, saasnart deres alder tillader det.

Fremdeles Fayer: Da børnene har ret ikke alene til næring, men ogsaa til familie, gives der ikke skilsmisse for ægtefæller med børn.

Dr. Aars: Gjensidig overenskomst skal kræves som betingelse for skilsmissen, hvor der ikke foreligger andre solide grunde, grunde som senere blir nærmere at bestemme.

Mr. Rabelin: Skilsmisse for ægtefæller uden børn maa kunne erholdes inden 2 mndr. Det er ikke nødvendigt at opretholde et helvede i hele 6 mndr. o. s. v., o. s. v.

Alle disse forslag blev altsaa forkastet og komiteens indstilling adopteret.

En meget vigtig bestemmelse: at ægtefæller, fraskilt for utroskabs skyld, skal ha lov til at gifte sig med sin elsker eller elskerinde; fortiden forbudt i Frankrige.

§ 4: Den paragraf i loven (den franske lov), som erklærer »undskyldelig« den mand, der dræber sin utro hustru — stryges. Enstemmig vedtat. Endvidere, at 5 aars vedvarende sindssyge hos den ene af ægtefællerne er gyldig grund for den anden til at erholde skilsmisse. De to tilstedeværende læger fraraadet dette — ægtefolk faar dele sygdom, og sindssygdom er ikke andet end sygdom; men det blev glimrende forsvaret af Pognon: hensynet til børnene, retten til at skabe sig ny lykke, naar al mulighed for at være noget for den syge er borte. Forslaget blev vedtaget. Idet vi springer forbi enkelte forslag, skal jeg nævne Hubertine Auderes forslag, at enhver gift kvinde bør bære sin fars, ikke sin mands navn. Som indvending blev bare fremholdt, at hun efter nu gjældende lov ikke er tvunget til at forandre navn ved giftermaalet. Man vedtog da, efter forslag fra M.me Pognon, at hun »burde« benytte denne adgang, og bære sin fars navn, istedenfor mandens. Om hendes børns navn blev i denne sammenhæng ikke talt.

(Mere.)

Maison Espérance.

En oase i ørkenen.

II.

Før min afreise til England fik jeg i »Aftenposten« se en kort notis om, at en forretning kaldet »Maison Espérance«, var grundlagt paa samme principer som *Bon Marché* i Paris. Jeg noterte navnet og efter min ankomst til London fandt jeg Maison Espérance ved hjælp af Miss Walls, protokolfører i et engagementskontor for forretningsdamer, oprettet af Y. W. C. A. i London, til hende blev jeg sendt af miss Gordon, sekretær i Travellers Aid Society, til hvilket selskab jeg igjen var anbefalet hjemmefra. Jeg presenterte mig med min anbefalingsskrivelse og forespurgte, om jeg kunde faa midlertidig ansættelse der, førend jeg begyndte mit kursus paa akademiet, hvad jeg ogsaa opnaaede. Jeg fandt det nemlig heldigst i nogen tid at vænne mig til sproget og forholdene forøvrigt, da jeg paa den maade kunde haabe at drage mere fordel af mit ophold paa akademiet. Jeg blev i »Maison Espérance« omtrent 2½ maaned, og i denne tid havde jeg den bedste anledning til at overbevise mig om, at de principer, som allerede er omtalt, ikke var humbug, men virkelighed. Det var en fornøielse at se det gode forhold, som herskede mellem »the girls«, samt den pligtfølelse, som gjorde sig gjældende blandt dem. Jeg fik den bedste modtagelse og blev behandlet som ven og ikke som fremmed og udlænding. Det var ogsaa en glæde at iagttage den beundring og kjærlighed, som Miss Neal og Miss Pethick var gjenstand for. De var og blev tiltalt som sister Mary og sister Emmy, og det mest fuldkomne venskabs- og fortrolighedsforhold herskede mellem dem og deres »girls«.

Min forbindelse med »Maison Espérance« blev ikke afbrudt, da jeg forlod dem. Jeg var indbefattet i de indbydelser, som de unge piger undertiden modtog fra forretningens kunder. Jeg var saaledes engang buden til eftermiddagste hos Miss Cholmondeley, som tilhører en af Englands ældste familier, og hvor vi alle blev modtaget med ægte, engelsk gjæstfrihed af Mr. Cholmondeley, en prægtig, hvidhaaret gammel herre samt de tre yngre frøkener. Teen blev serveret i det hyggeligste bibliotek, man kan tænke sig, og den muntreste og mest utvungne tone herskede i selskabet. Bagefter blev der i dagligstuen givet en musikalsk-dramatisk underholdning, hvor de optrædende dels var husets døtre og dels deres private venner. Ved afskeden fik hver enkelt af os en foræring, som for mit vedkommende bestod i en

kabinetfotografiramme, som altid minder mig om nogle hyggelige timer og venlige mennesker i et fremmed land.

I det ovenfor omtalte cirkulære er nævnt, at arbeidsgivere ikke pleier tænke paa »ferier, rekreation, sygdom, lægehjælp og alderdomsforsørgelse«. For »Maison Espérance« arrangerer Miss Neal og Pethick ferieophold enten paa landet eller i en kystby, hvor der er anledning til billig badning. Miss Neal leier et hus, sørger for provianten og ordner husholdningen, medens vedkommende værtinde besørger den daglige kogning og det øvrige husstel. Lang øvelse og erfaring har lært Miss Neal, at et saadant landophold kan ordnes for en rimelig pris. »Vi gjør det billigere hvert aar«, sagde hun til mig, »efterhvert som vor erfaring vokser«. De unge piger bidrager selv med et bestemt beløb, som dækker alle omkostninger, og da de jo har en regelmæssig indtægt aaret rundt, er dette ingen umulighed for dem, og disse sommerferier er da ogsaa noget, som de glæder sig til hele aaret. Miss Neal og Miss Pethick staar ikke alene om dette arbeide. De tilhører en kreds af venner, som alle arbeider med sociale opgaver som ledere af klubber for gutter og piger, og som selv lever blandt dem, de ønsker at hjælpe, for paa den maade at forvisse sig om deres virkelige behov. Saaledes levede en af Miss Neals venner 3 aar i 2 smaa værelser i en leiegaard i et af Londons tættest befolkede distrikter og har siden været istand til at benytte sit fortrolige kjendskab til denne bydel paa den fordelagtigste maade i sogneraadsbestyrelsen.

En anden frugt af Miss Neals og Miss Pethicks arbeide blandt deres »girls« er ogsaa en liden kooperativ kolonialhandel, som først blev begyndt for praktisk at belyse nogle af grundsætningerne af ko-operation, som tidligere var forklaret i nogle forelæsninger. Butikken er aaben 2 dage om ugen i klublokalet og medlemmerne besørger selv betjeningen og udfører størsteparten af arbeidet i forretningen. Bortset fra den opdragende betydning af denne forretning som en praktisk belysning af teoretiske principer, har den havt fremgang ogsaa rent forretningsmæssigt, idet den i kort tid har sikret sig et medlemsantal af næsten 100 aktieeiere, som fordetmeste bestaar af klubmedlemmernes forældre, og som saaledes er istand til at faa gode varer til laveste pris og paa samme tid erholde et udbytte af, hvad der indkommer ved salget.

Den lille kreds, som jeg her har omtalt, tilhører desuden Englands lille, bitte fredsparti, som engang prøvede at faa ørenslyd paa *Trafalgar Square*, men istedet blev mødt af pøbelen med ukvemsord og raadne æg og æbler. Jeg regner det for en af de lykkeligste begivenheder i mit liv at have mødt og lært at kjende disse mennesker, som viste mig saa meget venskab under min udlændighed.

Hilda Larsen.

Føljeton.

Billeder fra Ny England.

—

(Slutning)

»Jeg vil ikke prøve anden slags trolddom paa hende end mit eget vet,« sa Goody Crane. »Hvis de vil hænge mig som hex for det, kan de gjerne gjøre det. Men ingen uden jeg kan kurere hende. Nu ber jeg dig, kom ud hid inat, naar maanen har været oppe en time, og husk paa at bære et hvidt saueskind over skuldrene. Jeg skal ikke skade hende saa meget med min trolddom, som du gjør det med din kjærlighed, for alt det du snakker om den«.

Den gamle kone puffed sig forbi ham og frem til Silence, som stod og raabte. Goody Crane vented lidt der i skyggen af det vilde kirsebærtræ. Saa trak hun Silence i kjoleskjørtet, mens David stod lyttende skjult af de tætte busker.

»Jomfru Silence Hoit, hør paa mig et øieblik,« sa hun. Silence gjorde en pause og smilte til hende, blidt og træt.

»Ræk mig haanden din,« bad den gamle konen. Og Silence rakte ligegyldig ud sin haand som skinned hvid i den grønlige dunkelhed.

Den gamle konen vendte haanden og bøied sit indtullede hode dybt over den. »Han kommer!« raabte hun pludselig. »Han kommer nærmere og nærmere med et hvidt saueskind over skuldrene! Han kommer fra Kanada gjennem skovene. Han kommer over jordet, naar maanen har skinnet en time inat. Han bærer et hvidt saueskind paa skuldrene, det kan du kjende ham paa«.

Silence's omflakkende blik fæsted sig paa hende.

Da tog den gamle konen hende fast om skuldrene og rysted hende frem og tilbage. »David! David! David Walcott!« raabte hun. »David Walcott med et hvidt saueskind paa ryggen! Over jordet! Inat en time efter maaneopgang! Vær ude her inat Silence Hoit, hvis du vil se ham komme fra nord!«

Silence gisped svagt efter veiret, da den gamle konen befried hende fra sit greb og gik sin vei smaamumlende. Saa gik Silence hjem og satte sig med sit strikketøi ved peisen.

Da Eunice Bishop hang paa grødgryden, løfted Goody Crane paa klinken og kom ind. Det holdt paa at mørknes men det var endnu en time til maaneopgang.

Goody Crane sad ligeoverfor Silence med øinene stift fæstet paa hende, og Silence maatte mod sin vilje se paa hende. En guldbrosche, hun bar oppe ved halsen, skinned i ildslyset, og den syntes særlig at

fange Silence's opmerksomhed. Tilsidst stirred øinene uafladelig paa den, mens hun strikked.

Og selv da hun spiste aftensmaden, tog hun neppe øinene bort fra den, saa satte hun sig igjen til at strikke, strikked og stirred, uden at vide af det, paa den skinnende guldplet paa den gamle kones hals.

Nu steg maanen op; træernes grene udenfor vinduet bøied sig i sølvlyset, luften fyldtes af græshoppenes enstonende lyd.

Silence blev urolig og slap ned masker i strikketøiet. »Nu nærmer han sig«, mumled Goody Crane, og Silence skalv.

Maanen havde været oppe en halv time. Enken Bishop spandt, enken Spear sad ved væven og nøsted garn, og Silence strikked.

»Han kommer nærmere«, hvisked Goody Crane.

»Jeg vil ikke ha noget med trolddom at skaffe«, raabte Silence pludselig og skarpt.

Tanten stansed med at spinde, og enken Spear for sammen.

»Hvordan det?« sa tanten. Men Silence strikked igjen.

»Hvad mente Du med det?« spurgte tanten skarpt.

»Jeg har sluppet ned en maske«, sa Silence. Tanten spandt videre, men sendte hende nu og da skarpe blik. Tre kvarter var nu gaaet siden maanen stod op. Silence stirred uafladelig paa Goody Crane's hals, hvor guldbroschen lyste.

Nu er det næsten en time efter maaneopgang, nu maa Du gaa«, sa den gamle konen lavt og enstonende.

Silence reiste sig øieblikkelig.

»Hvor skal Du hen nu næsten ved nattetider?« sa tanten misfornøiet. Men Silence bare skred forbi hende.

»Du vil nok snart miste dit gode navn og rygte, som Du har mistet din forstand«, raabte Eurice efter hende, men søgte forresten ikke at stanse hende, for hun vidste det ikke nytted.

»Med et hvidt saueskind over skuldrene«, mumled Goody Crane, da Silence gik ud af døren; og de andre kvinder undred sig paa, hvad hun mente.

Silence Hoit gik raskt og stille ned Deerfieldgaden til det gamle sted paa terassen over nordjordet. Hun skjøv sig frem mellem de vilde kirsebærtuer, som bøied sig i maaneskinnet, som hvide arme, der rørte hendes ansigt.

Saa raabte hun, vendende ansigtet mod nord, mod Kanada: »David! David! David!« Men i stemmen var der en ny tone, det var som den bæved med hendes hjertes slag.

David Walcott kom gaaende langsomt over jordet nedenfor; et hvidt saueskind, der var slængt over skuldrene, lyste i maaneskinnet. Han kom nærmere, nærmere, nærmere, saa gik han opover skraaningen til Silence. Hans ansigt, der var hvidt som en hvid blomst i maane-

lyset, skinned lige imod hende. Han vented et sekund, før han talte. »Silence!« hvisked han.

Da udstødte Silence et høit skrig og slog armene om halsen paa ham og trykked sig ømt og vildt ind til ham med sit vaade kind mod hans.

»Kjender Du mig, elskede?«

»Aa David, David!«

Træerne bøied sig over dem som en løvhytte tung af de vilde druer, som gav luften sødme, natteinsekterne svirred i buskene. Deerfield landsby og den hele dal laa i maanelyset og skinned som sølv. De elskende stod med armene om hinanden, sammenslynget, ubevægelige, og syntes fæstet i Ny Englands jordbund ligesom planterne omkring dem, som om de ogsaa skulde vise sig igjen og igjen; foraar efter foraar, med deres kjærlighed i samme rige blomstring.

I seildugsfabriken (nær Paulus kirke) talte Ida Welhaven den 30te oktober for arbeiderskerne under en halv times ophold i deres arbeidstid. Hun talte praktisk kristendom for dem og sang sammen med dem. Man vil henvende sig til flere kvinder for oftere at faa lidt sang, lidt foredrag e. l. for dette publikum. Ved fabriken er der 800 kvinder i arbeide. Her er nu kvindeligt tilsyn. 1ste januar 1900 blev frk. Ellen Ellingsen ansat som inspektrice her, og man skal alt spore gavnlige følger af hendes virksomhed.

Kvindestemmeretsklubben havde den 8de august en festlig sammenkomst i anledning Randi Blehrs ophold i Kristiania. Hædersgjæsten hilsedes først velkommen af klubbens formand, Kitty Kielland, hvorpaa Aasta Hansteen i begeistrede ordelag holdt festtalen. Fru Blehr svarte med en tale for klubben, henvendt til Aasta Hansteen, og saa blev ordet givet frit med den følge dette pleier ha. Det blev et meget livligt og gemytligt samvær. Udover aftenen vexledes med sang af fru Schirmer, pianonummere af fru Onarheim og lystige beretninger og viser af andre.

Indholdsfortegnelse.

NYLÆNDE udkommer to gange hver maaned. Koster indenbys kr. 3.50 pr. aar. Udenbys kr. 3.85 Udenlands kr. 4.70. Betalingen kan om ønskes *erlægges halvaarsvis* Bekjendtgjørelser koster 30 øre pr. petit spaltelinje paa 1ste side, 20 øre paa de øvrige af omslagets sider. Adr. Edv. Stormsgade 3 I. Redaktionstid kl. 1—2 formiddag. Exped.tid 5—7 efterm.
Telefon no. 9235.

Vore kunstnerinder, frk. *Harriet Backer* og *Kitty Kielland*, havde begge billeder paa udstillingen. Frk. Backer to interiører, Stange kirke med en barnedaabsgruppe i forgrunden og En rød stue. Frk. Kielland nogle større landskaber holdt i en egen nøgtern graa og grøn farvetone.

Hos Blomqvist har fru K. Johannesen, Bergen, nylig udstillet nogle billedtepper efter Munthes tegninger. Af stor dekorativ virkning er «Et møde«. »Den bergtagne« er en reproduktion af samme teppe, som paa Bergensudstillingen opnaaede sølvmedalje.

Frk. Marie Irgens har sunget for de kvindelige fanger ved søndagsgudstjenesten i distriktsfængslet. Hun vil vedbli dermed og ogsaa af og til synge for arbeiderskerne paa seildugsfabriken. Det vilde være glædeligt om flere af vore sangkræfter fulgte frk. Irgens' elskværdige eksempel.

N. kvindesagsforening havde møde fredag d. 9. Frk. *H. Helgesen* holdt foredrag for obligatorisk husholdningslære indført ved folkeskolen.

Fru statsraad Qvam redegjorde for, hvorledes idé og plan om fagskolen for huslig økonomi har vundet frem gjennem aarene. Derefter valgtes tilsynskomite for skolen: Fru Olaug Løken, fru Emma Ree, frk. Helgesen. Suppleanter blev frk. Andersen og fru Lund f. Heyerdahl.

„Hjemmenes Vel" aabner om kort tid i Grænsen nr. 5—7 sit længe paatænkte »kjøkken« med spisesal, kafé og læseværelse. Der vil bli *billig* og *proper* servering. Lokalet skal holdes aabent fra kl. 10 form. til kl. 9 aften, — men alt kun for foreningens medlemmer.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI. CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg. | Kristiania 1ste december 1900. | Nr. 23.

Barnet.

Hvorledes kan man bedst ta sig af forældreløse og andre uforsørgede barn.?*)

Dette blev det principielle i den diskussion, som vi omtalte, *Drammens kvindesagsforening* havde indbudt til ianl. spørsmaalet *Erik Børresens stiftelse*. Vi gjengir det vigtigste af diskussionen her.

Først et par ord om Erik Børresens stiftelse og den nærmere anledning til mødet.

Erik Børresens testamente er fra 1857. Han har tænkt sig et stort barnehjem bygget, eftersom kapitalen steg. Ved dette aars udgang eier stiftelsen 800,000 kr. og desuden et byggefond stort 200,000 kr. Endel af statuterne er nu forandret. Folkeskoleordningen i Drammen har gjort en speciel skole inden stiftelsen ufornøden, derved kan flere optages, og udtrykket *forældreløse* barn er udvidet til barn *uden forsørgelse*.

Statuterne blev approberet i slutningen af 98. Ifølge testamentet skal stiftelsen bestyres af tre mænd. Bestyrelsen bestaar for tiden af d'hrr. borgermester Rynning, bankchef Børresen og skoleinspektør Larsen.

Stiftelsen har en tomt, stor 20 maal, oppe ved Hamborgskoven til sin raadighed, og man har tænkt at opføre et bygningskomplex her.

Imidlertid sees der at være fremkommet kritik i Drammens presse, som har affødt en diskussion, hvor selve ideen Waisenhus er fremholdt

*) Artikelen er blevet liggende paa mangel af plads.

som forkastelig. Pengene vilde anvendes bedre til udsættelse af barn til pleieforældre paa landet.

Spørsmaalet har efterhvert interesseret publikum saa meget, at Dr. K. S. F.s bestyrelse fandt det heldigt at sammenkalde et møde. Det holdtes i den konservative arbeiderforenings lokale og havde samlet over halvfemte hundrede deltagere. Indbudne var bestyrerne for Erik Børresens stiftelse m. fl. K. S. F.s formand fru Kjelsberg valgtes af forsamlingen til dirigent.

Adjunkt Tønnesen holdt det indledende foredrag: Der var jo ikke tvil om, at ideelt seet var private pleiehjem den bedste erstatning for eget hjem — men var der mange saadanne ideelle hjem at ta af, var det ikke saa, at der man kunde ønske at se fremmede barn anbragt, der vilde man ikke ha pleiebarn, og at de hjem, som tilbød sig, var ikke gode for barn? Vilde ikke barnet bli en fremmed, en slags »sparerbøsse«, og vilde ikke pleiesøskende ofte saare dem? Barnløse hjem vilde maaske være bedst. Men selv med ulemper vilde jo pleiehjemmene være bedre end *daarlig ledede barnehjem.* Derfor gjaldt det at være forsigtig og ikke planlægge noget paa ensidig maade.

Taleren omtalte derpaa de forskjellige systemer af barnehjem. Kaserner (Barracks) gjør stor nytte i millionbyerne, hvor de redder en mængde barn fra forbryder- og fængselsliv — nævnte specielt dr. Barnando's storartede anstalt, hvor man tar imod 6—8 barn hver eneste dag, orden, disciplin, gymnastik har den bedste indflydelse paa viljen. Uniformer bruges her, men selv det behøver ikke altid være uheldigt, nævnte de barhodede »Blue Coat Boys« i London, som er stolte af sin eiendommelige dragt. Ligesaa gutter fra andre engelske barnehjem. Disse sendes ofte over til store kolonier i Kanada, og det er bare 1 3/4 pCt. af de afsendte hundreder pr. aar, som ikke er skikkelige og maa sendes hjem igjen. Dr. Barnando kan ha den glæde at se en hær paa 20—30,000 barn, som ved hans arbeide er reddet fra forbrydelsen og givet samfundet som nyttige borgere. Men disse svære anstalter egner sig bedst til at redde masserne ud fra elendighedens hvirvel. Her kan ikke lægges an paa nogen udvikling af de finere sider af hjertelivet. Det andet system er villa- eller cottagesystemet, og her maa sortering af børnene anvendes. Taleren kritiserte det imponerende komplexsystem, man havde planlagt for Erik Børresens stiftelse. Barnehjem burde lægges beskedent og afgjemt. De smaa engelske barnehjem var meget tiltalende, mindre murvillaer omgivet af store, vakre haver. Taleren mente, at indretted man saadanne smaa hjem hyggelig og forstandigt, saa vilde de kunne bli ligesaa gode opdragelsesanstalter som familier, men kvinder maatte ha meget mer med befatningen af dem end hos os vanligt, og der maa ikke hvile nogen mørk pietistisk eller streng

herrnhutisk religiøsitet over dem. Ledes de i den rette aand, vil de kunne løse sin opgave.

Vagtmester Hansen mente, at sortering kunde virke uheldig. Han syntes det var bedre at ha et barnehjem i byen, hvor det kunde kontrolleres, end som i aviserne foreslaaet, at sætte barn til familier udover landet.

Arbeidsformand Sven Halvorsen mente, at der *maatte* bygges et barnehjem, det var *Erik Børresens* mening, at saa skulde ske. Man maatte anvende meget kritik, men saa handle raskt, bestyrelsen burde supplere sig selv med flere medlemmer, mænd og kvinder, og saa gaa igang med stiftelsen og bygningen og gjøre den til et sted, hvor barn kunde lære at arbeide, det kunde bli til stor velsignelse.

Frøken Svenda Holst vilde lægge et godt ord ind for barnehjemmene. Hun havde selv i 23 aar været mor for et saadant hjem. Hun trodde, naar man i aviserne havde talt om, at de gav daarlige resultater, saa var der vist noget iveien med den statistik, som var bragt frem. Man regned saa ofte barnehjemmene tillast de barns opførsel, som bare var en ganske kort tid inden hjemmet, man fik regne efter dem, som var der hele sin barndom. Taleren citerte frk. Bønsnæs — i mange aar opsynskvinde ved varetægtsarresten i Møllergaden —: »Opret barnehjem,« havde hun sagt, »der er faa af de barn, som kommer her.«

Fattigforstander Folkestad mente, det var overdrivelse at si, at Waisenhusene ikke udretted noget godt, men det uniformerede, som var ved dem, passed lidet tor barnenaturen. Han vidste mange exempler paa, at barn, som af fattigvæsenet var udsat til familier paa landet, havde det godt. I en senere replik omtalte han, at foreningen til barns beskyttelse i Kjøbenhavn satte ud barn til familier paa landet med de bedste resultater. 90 pct. af disse blev reddet for samfundet. I Sverige havde man gjort lignende erfaringer. En bekjendt dame i London, der har havt med tusender af barn at gjøre, lar dem begynde med barnehjem, men sender dem saa snart som muligt til gaardbrugere i Kanada. Taleren mente, at man mere og mere var kommet til det resultat, at private pleiehjem var bedre end Waisenhuse.

Skoleinspektør Larssen redegjorde for planen for Erik Børresens stiftelse.

Fru Bjørset mente, at man ikke behøved at søge med lys og lygte efter gode hjem, at sætte pleiebarnene i. Talte i de varmeste ordelag for hjemmene kontra institutionerne. I hjem blev det ikke blot at kræve, men at dele *sorger* med forældrene, karakteren skabes paa en naturlig maade. Advared mod de socialistiske tendenser, som undergrov hjemmene.

Overlærer O. W. Lund ytrede, at der i sidste repræsentantskabsmøde af rektor Nygaard var udtalt, at den nye lov om værgeraad

kunde komme i kollision med ordningen af stiftelsen og bragte i forslag et engere møde af kvinder og mænd.

Distriktslæge Pettersen udtalte, at det var muligt, at det var bedre med barnehjemmene i England end andetsteds, men overalt paa kontinentet er Waisenhusene fordømt, særlig da for piger. Dette er paavist ved de mest indgaaende statistiske arbeider, særlig af tyske forfattere, og at de ogsaa for gutterne blot er et nødvendigt onde. Vi er vant til at tro, at de udsatte barn sker overlast, det hænder jo nok. Men i det store og hele har de det godt. Taleren slutted sig til fru Bjørset. Det har vist sig, at jo bedre Waisenhuset er, desmere gjør de barnet vant til et slags luxus og uskikket for kampen for tilværelsen.

Arbeidsformand Sven Hvlvorsen svarte til fattigforstander Folkestad, at det var nyt at høre godt om det forhadte bortauktioneringssystem, og det var bra der var lysglimt ogsaa der — men selv om man fik et barnehjem, blev der jo nok af barn at sætte ud ogsaa. Henvendt til fru Bjørset ytred taleren, at man ikke arbeided socialismen ihænde, fordi man vilde ha et barnehjem i Drammen. Agtelse for hjemmene blev da ikke rokket for det. Til distriktslæge Pettersen ytred taleren, at han vidste hvad det var, at komme ud som otteaarsgut til fremmede, og det glemte han aldrig. Man kunde da vel indrette barnehjemmet saa, at det ikke blev luxus men arbeide man lærte.

Malterimester A. Christensen slutted sig til Folkestad og vilde holde paa, at det private hjem er ti gange bedre end en anstalt.

Dirigenten takked tilsidst bestyrelsen for Erik Børresens stiftelse, indlederen og alle de andre talere og fremmødte, anbefalede til antagelse baade forslaget om selvsupplering og det om et engere møde.

* * *

Det vilde være af interesse, om flere vilde udtale sig om denne sag i vort blad. Vi mener ikke nærmest om dette specielle tilfælde, men om spørsmaalet i sin almindelighed: *Hvorledes kan man bedst ta sig af forældreløse og andre uforsørgede barn?*

Fru Randi Blehr ber os sende Stemmeretsklubbens medlemmer en hjertelig tak for det morsomme og behagelige samvær, som ikke lidet bidrog til at gjøre opholdet herhjemme hyggelig.

Takken adresseres til formanden frk. Kitty Kielland.

Frk. Gina Krog er i Stockholm opfordret til at gjenta sit foredrag om Camilla Collett. Hun vil muligvis følge opfordringen, naar hun vender tilbage fra Helsingfors og Aabo. Ligeledes har hun faaet opfordring fra Upsala og Gøteborg, at holde sit foredrag i disse byer ogsaa.

Ekorn om høsten.

Har du set paa ekorn, du?
fin den er med busket hale!
se, hvor let den kan sig snu
rundt omkring i skovens sale.

Sommerdragten dens var brun —
husker du, saa blank og vakker?
nu er den helt graa og lun,
ligner mest de visne bakker.

Op og ned den skynder sig,
samler alskens vinterføde.
Snart tar frosten li og hei;
men paa det vil ekorn bøde, —

finder kongler, nødder smaa,
førend sneen gjemmer disse;
tar med hjem, hvad den kan faa,
og som trænges for det visse.

Ekorn bor saa godt og trygt,
leger, farer rundt om stammen;
der er hjemmet, Gud har bygt
for den smaa og — allesammen.

L. B.

Udtalelser af Helga Helgesen.

Huslig økonomi som obligatorisk fag i folkeskolen.

Agerbrug betingede den antike kultur, og det er betingelsen for vor moderne kultur. Skulde det være saa umuligt at tænke sig, at forstaaelse af ernæringsspørgsmaalet og dygtighed i den huslige økonomi paa grundlag af vor tids videnskab kunde blive en af faktorerne ved kvindernes fremgang i det 20de aarhundrede? Vi kvinder har været og er som askepot i samfundets slot. Vi maa bære ved og vand, skure gryder og ribbe høns, men hvem ved om vi ikke, naar vi lærer disse ting tilgavns, kan vinde prinsen og halve riget? Vel siger en del kvinder endnu, at obligatorisk indførelse af huslig økonomi i skolerne er en *reaktion af kvindesagsbevægelsen*, og de siger, at dygtighed i husvæsenet, at sy og koge, aldrig har hævet kvinderne, men skal særlig de lavere klassers kvinder komme med i arbeidet for selvstændighed og økonomisk uafhængighed, saa maa deres daglige gjerning

i hus og hjem gjøres til *dannelsesmiddel*. Løftes og adles paa alle maader.

At erhverve store kapitaler har ikke været og vil neppe blive en hovedsag for kvinder; jaget efter guld ligger ikke for dem. »Ved arbeide, ikke ved guld, skal vi tjene Gud og mennesker«. Dette Tolstois ord gjælder alle, men mest os kvinder. De erhvervede kapitaler skal *forvaltes og forvares til hjemmets og landets bedste*. Dette er et arbeide, der trænges at læres, og som har ligesaa stort værd som dét at erhverve penge, som i vore dage overvurderes i den grad, at det næsten ser ud til, at man helt glemmer, at *god forvaltning er indirekte fortjeneste*. Jo bedre kvinder magter hjemmets smaa opgaver, des bedre vil de store samfundsopgaver kunne løses; thi paa daarlige hjem bygges aldrig et lykkeligt samfund, paa slet økonomi i hjemmene kan ikke bygges en sund og forsvarlig socialøkonomi.

Vil man opdrage mænd, skal man opdrage kvinder, siges der; thi kvinder er den unge slægts første aandelige, ligesom dens første legemlige ernærer. Læres det fra barndommen af at se med respekt og kjærlighed paa det arbeide *for og i hjemmet*, der ligger enhver kvinde nærmest, saa vil derved ogsaa klarere kunne sees de pligter og de rettigheder, der paahviler kvinder som selvstændig tænkende og handlende borgere. Der *er* en arbeidets deling, men jo mere kvinder dygtiggjøres paa alle de felter, vi anser for særlig kvindelige, des bedre vil man indse at de kvindelige evner og muligheder, den kvindelige indflydelse og dygtighed ligesaalidt kan mangle i kommunens og statens styrelse, som den kan mangle i hjemmets styre.

Som stenen, der kastes og falder til jorden ved sin egen tyngde, vil huslig økonomi som fast undervisningsfag bane sig vei, thi denne sag er et barn af sin tid, en direkte følge og frugt af arbeiderstandens kamp for at hæve haandens arbeide i høide med aandens virke og kvinders kamp for jevnbyrdighed og ligestillethed.

Det staar i pagt med pædagogens arbeide for en alsidig og harmonisk udvikling af alle legemlige og aandelige kræfter i barnenaturen og med filantropers arbeide for at læge sociale brøst. Man ser, at maalet naaes ikke ved at lægge sociale opgaver direkte over paa skolen. Skolen skal og maa ikke føde, klæde, vaske børnene rene osv. — kravene *blir* paa den maade større og større og hemmer skolens egentlige gjerning, som er *at skabe en levende pligtfølelse og lede de unge til med ansvar og med dygtighed at udføre det arbeide, livet kræver af dem som voksne mænd og kvinder i et frit samfund*. Ikke maa skolen tage ansvar og pligter fra dem og de hjem, som stiftes. Ondet maa gribes ved sin rod. Lysten og glæden ved det produktive, praktiske arbeide maa skabes fra barndommen af ved tilvænning og det gjælder da, som jeg før har sagt, at finde foreløbige former, hvori selvvirksom-

heden kan bevæge sig, indtil de større opgaver skal løses. Her har skolekjøkkenerne en af sine største pædagogiske opgaver. Fysisk styrke og handlekraftige personligheder, hvorpaa der jo er mangel blandt »det svage kjøn«, udvikles ikke alene ved leg, gymnastik og sport, men særlig ved legemligt arbeide, hvilket ogsaa er det kraftigste middel mod nydelses- og fornøielsessygen, derved at ansvars- og pligtfølelse øges.

Dette er i korte træk den aand og tanke, som jeg mener har baaret skolekjøkkenarbeidet ikke alene hos os, men ogsaa i de øvrige nordiske lande, *den fælles rod*, hvoraf det er udsprunget og som engang vil bære sin rige frugt.

Fra hjemmene, samfundets grundpille, fra kvinderne, mødrene, maa den livsens saft og kraft udgaa, der skal øge folkets sundhed og arbeidsevne, dets velvære og økonomiske trivsel, disse materielle goder, hvoraf den høie aandelige kultur er afhængig, og derfor skal *kvindegjerning sættes jevngod med mandsgjerning*, derfor skal »slidets dagværk, yrkets pligt adles til søndagsgjerning«.

* * *

Ovenstaaende er slutningen af et foredrag, holdt ved det 8de skolemøde i Kr.a. Det hele foredrag kommer samtidig i tidsskriftet *Vor Ungdom*. Naar vi har optat dette afsnit af foredraget, som frk. Helgesen har været saa velvillig at sende os — er det ikke, fordi vi vil erklære os enig med foredragsholderen, men fordi vi synes det er af høieste vigtighed at faa diskuteret denne sag: hvorvidt husholdningslære som *obligatorisk* fag bør indføres i folkeskolen.

Red.

Ianl. Erik Børresens stiftelse holdtes et nyt møde i Drammens børslokale d. 22. ds. Mødet var sammenkaldt af Dr. kv.sagsforen. Foreningens form. fru Betzy Kjelsberg aabned med et indledningsforedrag, hvori det tilslut heder:

Da Erik Børresen i sit testamente intet bestemmer om bestyrelsens sammensætning, men overlader den nærmere ordning heraf til Drammens kommunestyre, som i forslag til fundats af 30te september 1862 (konfirmeret ved kgl. resolution 29de april 1863) kun giver plads for 2 mænd foruden magistraten,

har Drammens kvindesagsforening fundet, at i overensstemmelse med den nu mere og mere befulgte praxis, at anvende kvinder i det offentlige samfundsgavnlige arbeide, bør ogsaa kvinder finde plads i bestyrelsen for Erik Børresens stiftelse, og indbyder vi mødet til at vedta følgende *Resolution*:

§ 10 i statuterne bør lyde: I spidsen for stiftelsen staar en bestyrelse, bestaaende af Drammens magistrat og 4 af formandskabet opnævnte medlemmer, hvoraf 1 eller 2 kvinder; et af medlemmerne bør helst være af lærerfaget.

Denne resolution saavel som rektor Nygaards, der ønsker forandret optagelseslovene, blev af de 74 voterende enstemmig vedtat.

Om høiskolemødet i Seljord.

Naar jeg er med til noget framifraa godt, et godt foredrag, et opbyggeligt samvær e. l., tænker jeg altid: dette skal jeg skrive lidt om til »Nylænde«. — En vil jo gjerne dele alt godt med sine kjæreste venner. Det tænkte jeg ogsaa under det nordiske høiskolemøde i Seljord i sommer. Men dagene og ugerne gik og det blev ingen tid til skrivning. Nu har jeg en liden fristund og saa skal det bli.

Ja, det var herlige dage, disse tre mødedagene deroppe, det strømmer varmt igjennem mig ved tanken derpaa. Der var samlet bortimod 400 mennesker fra de tre — ja, fire — nordiske lande. Et svare stræv var det for dem, som forestod dette, men saa kan de da glæde sig i, at strævet ikke var forgjæves, de fleste reiste vist rigere hjem, og med en taknemlig følelse mod Ullmann og frue, fordi de havde faat istand dette møde.

Nu tak for alt, hvad I kjærlig gav,
for hvert et ord, vi fik med paa veien,
for hvert et varsko om livets krav,
for hvert et lyspunkt udover heien.«

Ja, jeg kan ikke beskrive, hvad det var for mig at faa være med til et sligt møde da netop. Jeg trængte saa at komme ud blandt gode, venlige mennesker, som alle havde »et i sinde«, troende, trofaste mennesker, som havde noget udenfor sig selv og sit, der var dem kjært, og som de led og stred for.

Der var en fredfuld stemning over det hele, slig som det burde være, hvor dannede, alvorlige mennesker kommer sammen for at drøfte alvorlige ting, ikke spor af hidsig debat med saarende ord. Aa nei, hvor der var godt at være! Jeg tog med mig en følelse hjem derfra, som jeg tror skal værge mig mod tristhed og modløshed for lange tider.

Især staar aabningsgudstjenesten i Seljords kirke tirsdag den 14de august levende for mig, Statsraad Wexelsen talte over de ord i bjergprækenen: »I er verdens lys — —«, og »I er verdens salt«. Aldrig har jeg hørt saa gribende ord fra nogen prækestol i mit liv, det ved jeg. Jeg sad og ønskede alle dem af mine venner der, som »arbeider og ere besværede«, for det var hvile at finde for trætte sjæle i de ord, som der lød. Den inderlige varme og overbevisningens styrke, hvormed hvert ord rettedes til hver enkelt af os, ligesom tog tag om det bedste i os.

Jeg hører endnu som en gjenlyd i mig af de alvorlige, trøstefulde ord om, at vi, lærere og lærerinder, skulde være Guds medarbeidere paa jorden, da vi jo skulde opdrage den kommende slægt. Og havde vi faaet en gnist af den ild, vor frelser var kommen til jord for at tænde i menneskenes bryst, og søgte vi med redelig vilje at leve, »som det sømmer sig Guds børn«, saa var vi trods al skrøbelighed at regne for hans disciple, dem han kaldte for verdens lys og verdens salt. —

Og saa sangen! Det var andet, end vi østlændinger her fra disse flade bygder er vant til. Alle saa sang de med af hjertens lyst, mænd og kvinder, unge og gamle, hver som de bedst kunde, men deiligt var det altsammen. — For en magt der er i god sang. Den løfter sindet op over hverdagslivets kav og ind i glædens lyse riger.

Aa, jeg glemmer rent Nylændes knappe spalterum — Jeg maa nok fatte mig kort herefter. Der kunde være saa meget at sige om de mange foredrag, som blev holdt i disse tre dage, og af hvilke hvert eneste et var værd at gaa lange veie for at faa høre, som f. eks. Ullmanns, Eskelands, den danske høiskoleforstander Begtrups o. m. fl., men det faar være.

Det, som gjorde sligt indtryk paa mig, var det dybe, religiøse alvor, som prægede det hele. Det omslag i religiøs retning, som de mest fremsynte blandt os spaaede om for aar tilbage, det er kommet, det gav dette møde vidnesbyrd om.

Det er ikke høieste mode at være gudsfornegtere og vantro nu længer. En behøver ikke at gaa afsides, om en maa *føle* her i Norge heller nu. *Følelse* kaldes ikke længer *føleri*, og gudsfrygt kaldes ikke hykleri bare.

Men noget savnede vi trods al herlighed — kvindelige talere. Det var et savn for os, som i denne mødernes tid dagstøt havde hør kvinder som Ali Trygg-Helerius, frk. Friberg o. m. fl. tale. Fru Ragna Nielsen var der, og jeg gik og ventede paa, at hun dog skulde komme med noget.

Og glade blev vi, da hun sidste mødedags eftermiddag endelig stod paa talerstolen. »Vi kvindesagskvinder vil altid helst tale om et og det samme — kvindesagen,« begyndte hun. Og saa talte hun vor sag varmt og overbevisende.

Og som jeg stod der og saa og hørte paa hende, kom der en hjertelig teknemlighedsfølelse op i mig mod hende.

Og jeg følte at norske kvinder skylder hende saa uendelig meget for hendes trofaste arbeide i alle disse mange aar. Hun har ret gjort forposttjeneste i mange aar og redelig holdt ud i al slags styggeveir.

Men det er ikke nok at *føle* taknemlighed. Alle vi, som er vaagne, maa prøve at vække andre, være foregangsfolk, maa ikke se

os modløse paa interesseløsheden, og tro, at vi først trænger at faa vor ret og vore rettigheder om hundrede aar.

Aa, om her var lidt mere af *salt* i dette arbeide ogsaa! Vore forkjæmpere har fortjent at se lidt mere frugt af sit stræv. De har dog været *lyset* og *saltet* for os. Vi saa paa dem og fik lyst til at være med og løfte i flok, arbeide for det, som er ret og godt og »ære vor fader.«

Og ham ber vi hjælpe alle disse, hver i sit stræv, saa de ikke maa miste haabet og troen paa vor sags seier, indtil vi i bagtropperne naar dem igjen. For os selv ber vi ogsaa om styrke til at holde trofast ud livet igjennem. Vi synes det monner saa lidet, hvad vi kan udrette, og det er nok saa. Men gid hver en af os bare gjorde *det vi kunde*, saa stod det ikke paa, saa fik nok ikke vore forposter saa ofte denne isnende følelse af ensomhed, som er saa skikket til at ta troen fra dem!

M. R.

25—10—1900.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris d. 5—8 september 1900.

Af *Marna Aars, f. Aall.*

—

(Forts. fra nr. 22)

En større interesse hefter ved forslag 15 i vor afdeling. Som man ved, har Code Napoleon den lov, at man ikke maa eftersøge faderen i tilfælde af fødsler udenfor ægteskabet. Denne absurde lov forlangtes nu ophævet af komiteen. Men mærkelig nok, ubegribelig nok, satte presidenten m.me Pognon sig med al kraft imod, at paragrafen skulde vedtages. I komiteen, hvor hun havde vært med, var hun blet overstemt. Nu optraadte hun her og bad forsamlingen: Jeg ber eder indstændig om ikke at vedta dette ønske. For barnets egen skyld er det ikke nødvendigt. Jeg har et andet forslag, som redder *alle* fødte børn; jeg foreslaar: At en »moderkasse« stiftes i alle civiliserte lande, hvori alle mødre, gifte eller ugifte, alle forladte mødre er interesseret. Hvor enhver forladt kvinde, hvordan end hendes situation er, vi ved, at der er mange kvinder, som synes at have noget, men igrunden intet har; og de, som virkelig er velhavende, vil ikke melde sig, at enhver

kvinde, som blot kan bevidne sit barns fødsel, har lov til at gaa og hæve pension for sit barn. Det er meget stort, det er meget liberalt, det er værdigt denne kongres. Mr. *Viviani*, den dygtigste mandlige taler i kongressen, medlem af komiteen: Mine damer og herrer, i samme øieblik jeg gjør mig færdig til at svare paa dette her i forsamlingen, som jeg gjorde det i komiteen, kommer en af vore kolleger, en representant for Norge og siger: det smukkeste og mest praktiske svar, som De kan give, er kanske den meddelelse, som jeg kan bringe kongressen, at i Norge er man nødt til at opgive faderens navn til ethvert barn, som skal døbes, at vi er lykkelige ved det, og at vi finder det er en absolut moralsk og praktisk lov. Vi ved, at Norge ikke er det eneste land, hvor man har den lov, og at over alt, hvor den lov findes, er man lykkelige ved den.

Der blev videre fremholdt, at et barn uden far var et barn uden navn. Madam *Pognon:* Mig forekommer det dog ogsaa at maatte være sødt at bære sin moders navn!

Flere stemmer: Men det blir jo straks en undtagelse for de børn. De skiller sig ud fra de andre. Propositionen blev vedtaget. Ligesaa M.me Pognons forslag om en »moderkasse«. Forslaget om, at den skulde kaldes en »barnekasse«, blev afslaaet. Mr. *Lefort:* Jeg foreslaar følgende: De saakaldte »naturlige« barn, som er vedkjendt af sin far og mor, skal ha samme rettigheder i alle dele som de »legitime«. Ved at § 17 vedtages i den form, at ingen særskilt tilladelse til indgaaelse af ægteskab, hverken fra forældres eller fra statens side, nogensinde kan kræves, naar et barn er over 21½ aar. (Staten: Hensyn til militære og officerer.)

Derpaa en del ret gode paragrafer om beskyttelse af mindreaarige. Det forslag, at der skulde atholdes en liden del af deres løn til en spareskilling, at tilbagelevere dem efter deres fyldte 21. aar, blev ivrig bekjæmpet af arbeiderpartiet (m.me Renaud): I en rig familie er det let at lægge daler til daler, i en fattig *umuligt* at lægge skilling til skilling! Forslaget blev da forkastet. Man vedtog, at offentlige stillinger, som fortiden var afhængige af udtjent værnepligt, burde være aabne for kvinden uden hensyn til værnepligt. Tilslut resolutionen for, at alle kommunale og politiske rettigheder skal være lige for begge kjøn. Det er meget at beklage, at den fremskredne tid ikke tillod den ringeste diskussion om denne paragraf. Man blev ikke klar over, om paragrafen mente den nærværende form for almindelig stemmeret bibeholdt og udvidet til kvinder, eller om den blot skulde forstaaes efter ordlyden. Denne uklarhed kom igjen i strid om et tillægsforslag af m.me Vincent, et forslag, som der da ikke blev adgang til at votere over.

Den deputerede *Viviani* fremlagde en skriftlig ansøgning til kam-

meret om lige borgerrettigheder, og alle opfordredes til at underskrive denne, — fruerne helst med sit farsnavn.

Jeg maa uagtet jeg allerede for længe har lagt beslag paa læsernes opmærksomhed — dog tillade mig at referere lidt fra m.me Pognons slutningstale. Førend jeg slutter kongresssen, vil jeg bede eder være saa venlig at vedtage et votum, som autoriserer kongressens organisationskomite at udnævne i sit navn tre repræsentanter, som skal have at deltage i et fransk nationalt kvinderaad. Jeg har sagt, der findes et kvindernes internationale forbund, hvor Frankrige endnu ikke er repræsenteret, man beder om vor medhjælp, vi er færdig til at yde den af fuldt hjerte, idet vi er overbeviste om, det er det bedste middel til at fremme kvindernes sag. Der har dette aar været 3 kvindekongresser, man har anmodet enhver af kongresserne om at sende tre repræsentanter for at danne en første gruppe af et nationalt raad, hvilken gruppe selvfølgelig skal udvide sig med mange andre repræsentanter fra forskjellige specialforeninger. Men vi beder, at raadet først skal være dannet af disse kongresser, fordi disse kongresser repræsenterer hver for sig de mest forskjelligartede anskuelser, og man som følge deraf vil være sikker paa, at denne første gruppe paa 9 medlemmer i sandhed vil repræsentere de franske kvinders ideer. Forslaget blev naturligvis med glæde vedtaget. Endvidere tror jeg, at denne kongres' medlemmer ikke kan tage farvel med hinanden uden at have udtalt et ønske med hensyn til freden. Jeg foreslaar følgende: Kongressen udtaler det ønske, at alle regjeringer sørger for at realisere de af Haagerkonferencen vedtagne principer. Konferencen i Haag har udført meget mere arbeide, end man almindeligvis tror, og vi skal faa se frugterne, haaber jeg, om nogle aar; men dertil kræves det, at vi forlanger af vore regjeringer, at de tar hensyn til de principer, som der blev vedtat.« Efter at man havde udtalt en tak til pressen for dens overordentlig elskværdige holdning, fortsatte m.me Pognon: Mine damer og herrer, og især mine kjære kolleger, jeg ved ikke, hvordan jeg skal faa sige eder, hvor lykkelig jeg er idag, hvor jeg er henrykt. Jeg tror, vi kan sige med fuld og berettiget stolthed, at vi har arbeidet godt i disse 4 dage. Jeg takker eder for eders deltagelse. Dere vil svare mig, er jeg sikker paa, at det har skaffet eder stor fornøielse, men netop dette, at dere har deltat saa opmærksomt, har været til stor glæde for os; vi har gjennemgaaet meget ondt for at faa indført vore ideer i mændenes og kvindernes hjerner. For nogle aar siden kom man til vore kongresser i det haab at faa noget at kaste sig over og gjøre nar af; denne gang er dere alle kommet her for at arbeide med os, og I har faaet føle det, for vi har i sandhed arbeidet enormt i disse 4 dage. Naar hundreder af mennesker kan forene sig til at vedtage enstemmig de ideer, som her har været vedtat, behøver man

ikke opgive haabet for menneskeheden. Vi kan idag konstatere umaadelige fremskridt, som vor sag har gjort i de sidste 4 aar. Man faar, som jeg har gjort, sammenligne pressen for fire aar siden og nu for at forstaa de fremskridt, som den almindelige opinion har gjort. Thi pressen er refleksen af den almindelige opinion, og naar I tror, mine herrer og damer fra pressen — ikke sandt — at være ubehagelige for eders læsere, saa siger dere ikke disse ting (latter). Altsaa dersom pressen (og jeg takker den af mit fulde hjerte) har været saa uhyre gunstig dette aar, saa er det tydeligt, at den almindelige opinion er vakt for vore fordringer, og at man idag ved, at nu er øieblikket kommen, da man kan vise retfærdighed mod vore berettigede krav.

Jeg ber saa mange gange om undskyldning overfor vore mandlige og kvindelige talere, som ikke har faaet anledning til at bringe frem det, de har havt paa hjertet, og især beder jeg de fremmede om at undskylde os og være overbeviste om, at vi er til den grad lykkelige over at have dem iblandt os, at vi fremforalt ikke vilde saare dem eller støde dem fra os. Men dere har seet, at tiden har været til den grad optaget, da vi ikke kunde opnaa at faa mere end disse 4 dage, at det var os umuligt at lade alle faa tale, idet vi kun altfor ofte var nødt til at afbryde den interessante diskussion. Der er en bebreidelse, som man har gjort os flere gange, og som jeg maa indrømme har været ganske berettiget, man har sagt os: Eders kongres er meget mere national end international. Dette er en smule sandt, kun at det ikke alene gjælder vor kongres, men alle kongresserne. Men der er en udvei, som jeg vil nævne. Vi har netop voteret dannelsen af et nationalt raad. Det blir nødvendigt, at dette nationale raad organiserer hvert aar, om det blir muligt, en national kongres, i hvilken vi faar votere, vi franske, de reformer, som ganske specielt angaar os. De andre nationer skal ogsaa holde lignende nationale kongresser, og saa vil vi fra tid til anden forene os i de internationale kongresser, for at studere spørgsmaalene i deres videre, deres i sandhed internationale rækkevidde. Ogsaa vi har kunnet tage feil i enkelte forslag, det er muligt. Man har netop sagt os, at overklassen (bourgeoisiet) er uheldig, naar det vil stille regler for arbeiderklassen. Det er muligt; men imidlertid har vi bragt med os, vi, som dere kalder overklassen, et saadant hjerte, en saadan god vilje, at det er for os en dyb smerte at konstatere det, som vi desværre enkelte gange har konstateret, at arbeiderne tror sig eller vil tro sig fiender af borgerstanden. Hvad os angaar, er vi ikke fiender af arbeiderne, vi er deres venner. Jeg ved, at der er et vist parti, som forkynder klassekrig. Nuvel, jeg dadler dette parties holdning. Jeg gaar ikke med paa *klassekrigen*, jeg hævder klassernes *samhold*. De, som forkynder had, gjør et slet verk: hadet ødelægger, kjærligheden alene høiner. Vi forkynder kjærlighed, vi forkynder enhed, fordi det alene er sandheden. (Mere.)

Vore kunstnerinder.

De aar, som gaar forud, før en kunstner slaar igjennem, er haarde. Det er pudsigt, men er det skjæbne eller mennesker, som steller det saa? Sikkert er det, at en elevkunstner aldrig har kjære slægtninge, som koster hans uddannelse eller pekuniært hjælper ham frem. Stipendier og mæcenater er hans eneste haab.

Indtil den dag oprinder, da mæcenatens blik falder paa et af de kummerfuldt tilblevne arbeider — har han kun at arbeide, arbeide, arbeide, vente, vente, vente — og sulte med anstand —.

Fru Finne Døvle har modelleret i seks aar. Havde hun i den tid kunnet arbeide nogenlunde uafhængig af det pekuniære tryk, vilde hun sikkert bragt det endnu videre.

Hendes barnestatue paa høstudstillingen havde sin egen betegnende historie.

I sikkert haab om Schäffers legat havde fru Døvle lagt op til et større arbeide, en gruppe, to smaapiger, som leier hinanden. Arbeidet blev ofte afbrudt, da penge til model osv. mangled. Udstillingstiden nærmed sig. Hun havde valget mellem enten at afskjære den ene figur eller intet at udstille. Hun valgte det første.

I kunstforeningen staar en buste af fru Dybwad. Fru Dybwad hører til de mennesker, hvis ydre det er vanskeligt at fæste, baade i farver og plastik. Naar det har lykkes fru Døvle saa godt, som her er skeet, vidner det om ualmindelig evne som modellør af portrætbuster. Vi ønsker inderlig, at en eller anden kunstven vilde kjøbe busten.

Aasen hørte heller ikke til de lette at faa tag paa. Han planted sig borte i ovnskrogen bag sin avis, naar han sad model. Kunstnerinden maatte vandre frem og tilbage mellem kavaletten og Aasen for at maale paa hans underlige næse, som forandred sig hver eneste dag.

Dette hendes bedste arbeide, Ivar Aasen, er kjøbt i bronce af skulpturmusæet. I disse dage paagaar der indbydelse til tegning om bidrag for et monument paa digterens grav. Det vilde være naturligt, om fru Døvles karakteristiske og udmærkede udkast blev benyttet.

I denne forbindelse skal vi nævne et spørsmaal, som har lydt fra mange kanter. Er det sikkert, at kunstnerstipendierne uddeles til dem, som samvittighedsfuldt udnytter dem? Er det ikke vanskeligere selv med samme kvalifikationer for en *kunstnerinde* at opnaa stipendium end for en kunstner?

X.

Føljeton.

Scherzando.

Af *Almen.*

Else Frode sad ved vinduet med sit hækletøi. Hun arbeidede flittigt; men hendes tanker vandrede sine egne veie. Videre langt paa flugt var de ikke netop, for hun sad og repeterte for sig selv alt det, hun netop havde foretaget sig, og forsøgte at finde ud, om noget var glemt.

Her i stuen var alt omhyggelig ryddet, hvert spor af børnenes leg udslettet, hendes eget store arbeide, — og hun sukked ved at tænke paa al den møie hun havde havt med ærmerne til Mimis lille kjole — ja, det var pakket pent og ordentligt sammen og laa paa bordet ved siden af sykurven.

Børnene var ude hos Anna for at blive vaskede, og her sad hun og ventede paa sin elskede mand. Bare han vilde være nogenlunde præcis idag. De skulde have torsk til middag, og saasnart hun saa et bitte lidet glimt af ham ved hjørnet nede i gaden, maatte hun løbe ud paa kjøkkenet og bede Anna »sætte fisken paa«.

Men hun kigede og kigede op fra hækletøiet, og ingen mand var der.

Nu kom Mimi og Helga ind. De gik næsten stilfærdigt og holdt hinanden i haanden.

»Kom hen til vinduet,« udbrød Else, »aa, søde, elskede smaa tykkerterne mine, har Anna rent skuret Dere!«

»Ja, svarede Mimi, for jeg fik sod paa hænderne, og det kom i ansigtet paa Helga, jeg rørte næsten ikke ved hende.«

»Se godt efter, om papa kommer, for mama skal bare ind i spisestuen et øieblik.« — Og den lille, lyse frue løb igjennem gangen og ind i det værelse, der stødte til den. Bordet var dækket og alt iorden. ikke engang saltkar var glemt idag.

Anna viste sig i kjøkkendøren.

»Tror fruen, kandidaten kommer snart, det er saa slemt med poteterne.«

»Ja, det gjør han vist,« var svaret, »han maa være her nu i dette minut, synes jeg. Se endelig, at alting bliver varmt og friskt, og hav vandet parat til fisken!«

Opmuntret og forhaabningsfuld gik Anna til sin komfur. Else løb ind i stuen igjen, hun syntes, hun hørte nogle underlige lyd derindefra, som om noget trillede paa gulvet.

Mimi sad trofast og ufravendt og saa ud af vinduet: men Helga laa paa gulvet midt imellem alle sagerne fra mors væltede sykurv.

Snellerne trillede i øst og vest, og et naalebrev havde faaet sit indhold spredt omkring til alle kanter.

Else greb barnet lidt haardt og bar hende ind i soveværelset.

»Nu kan du lege med klodserne dine herinde,« sagde hun, »og se til ikke at skidne dig eller rive noget overende.«

Saa gik hun tilbage til sin post ved vinduet, kyssede Mimi, roste hende lidt og sendte hende derpaa ind til søsteren.

Men det vilde ikke gaa med hækletøiet. Else syntes med et, at der gik altfor megen tid bort bare med det smaatteri — naar hun skulde vente saa længe, fik hun nok have et ordentligt arbeide. Kanske hun heller skulde tage gardinerne fat! Aa, de gardiner. Ganske hele havde hun sendt dem til vask, og i hvilken forfatning var de ikke komne tilbage. Hun syntes næsten de maatte være revne itu med vilje — eller kanske en kat havde valset om og tullet dem rundt og rundt — ja, hvad vidste hun — der var ikke greie at faa paa den slags ting. Vaskepigen havde grædende sagt, at »de revna, bare hun tog i dom; de var blet aldles rotne af solstegen.«

Men hvis hun begyndte at stoppe nu, saa vilde hun blive rent ude af det igjen og kanske plumpe ud med hele historien til Halvor. Og det var hun fast besluttet paa skulde ikke ske. Hun vilde ikke sige et ord førend — nei, ikke før imorgen aften — da kunde hun sikkert fortælle alt ganske roligt og i en passende beklagende tone — kanske kunde hun le lidt ogsaa da og virkelig føle det mindre tungt, nu hvilede det som en byrde paa hende. Hun fik rent kvalme, naar hun tænkte paa al den stopning.

Men hvorfor mon Halvor ikke var at se endnu? — hvis han bare ikke altid skulde »komme til punktum«, som han sagde — kunde det ikke være det samme, hvor et menneske standsede med sit arbeide, naar det bare var for en time eller to? Aa, gid han vilde vise sig om hjørnet nu — alle mennesker burde være præcise — de burde lære sig til det — gad vidst om Halvor vilde synes om at vente saaledes paa hende? Jo, forresten, han var ikke noget videre utaalmodig af naturen han. Han vilde bare fordybe sig rigtig i sine papirer, og saa vilde han engang imellem se paa uret og sige: »Naa ja, hun maa vel snart være her!« Men han ventede aldrig paa hende — næsten aldrig ialfald.

(Mere.)

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI, CHRISTIANIA.

NYLÆNDE.

TIDSSKRIFT FOR KVINDERNES SAG.

14de aarg.	Kristiania 15de december 1900.	Nr. 24.

Til Mor!

Text af *R. A. M.*

Musik af Mon Schjelderup.

Andante.

Sang.

Piano.

Hun sad med sorg - fuldt

Øi - e saa mangen en Vaa - ge-

Nat! Hun lei-ed mig ind om Aftnen, og kald - te mig Mor sin

Mon Schelderup.

Billedet er fra Forbechs Atelier.

dolce.

Skat! Og kald - te mig Mor sin Skat! Og

cresc. *p*

saa er Aa - re - ne gaa - et og nu er hun gam - - mel

blet, det øm - - - me, ban - ken - de Hjer - te, det

ban - ker sig en - - gang træt! Det ban-ker sig en - - gang

Molto agitato. f

træt! Da tror jeg Mor at det sort-ner o - ver den vi - de

rit.

Jord! Da tror jeg Mor at jeg flyg - ter! Flyg - ter jeg ved ei

hvor.

f *p*

f *p* *rit.*

Andante tranquillo.

dolce.

Flyg - ter og kom - mer stil - le for Bar - - ne - kam - me - rets

p

Dør, og ban - ker og ber dig aab - - ne som

rit.

tu - sin - de Gan - - ge før! Som tu - sin - de Gan - - ge

før!

Norsk kvindesagsforenings fagskole i huslig økonomi. N. K. F.s bestyrelse havde indbudt foreningens medlemmer til at bese skolen mandag 26de november kl. 6. Henved 100 damer indfandt sig i det rummelige lokale i Wergelandsveien 19. Idet man kom ind i den store spisestue, udstyret med smukke møbler i hvidt og guld, stod man foran et festligt opdækket bord, hvor der serveredes velsmagende hvedebrød, kavringer, kager og geléer, alt tillavet af skolens elever. Dette sammen med en kop ekstra god the satte gjæsterne i feststemning og man tilbragte et par timer under et hyggeligt selskabeligt samvær. Man besaa herunder det store, prægtige kjøkken, saa vigtigt for en skole i huslige gjøremaal — det sirlige spiskammer, madbod, baderum, elevværelser, forsamlingsværelse, bestyrerindens og lærerindens værelser. De originale røde møbler i vore vakre flagfarver (i elevernes værelser) tog sig glimrende ud. I lærerindens værelse kunde man se, at samme stil i grøn lakering ogsaa er meget smagfuld. De morsomme furutræes møbler i forsamlingsværelset tiltrak sig ogsaa opmærksomhed. Skolens udstyr viser, at man med god smag og opfindsomhed kan montere et hus baade vakkert og originalt uden at være henvist til de kostbare træsorter eller udenlandsk materiale*). Alle var enige i, at et stort arbeide her er gjort af N. K. F.'s formand og bestyrelse til gavn for norske kvinder. Naar den huslige gjerning opnaar sin rang som et arbeide, man ikke kan paatage sig uden at have lært det fra grunden, vil kjærligheden til arbeidet og agtelsen for det stige. Det hele samfund vil lære at agte husets arbeide og ikke længere negte dets udøvere den dem tilkommende ligeberettigede plads i samfundets styrelse.

*) Det er Heggedals fabriker, som har arbeidet møblerne efter bestilling.

Kongressen for kvindernes stilling og rettigheder.

Holdt i Paris d. 5—8 september 1900.

Af *Marna Aars, f. Aall.*

(Sluttet.)

»Vi har i kongressen enstemmig voteret fælles opdragelse, det er et enormt skridt fremad. Jeg vil gjøre opmerksom paa, at det er første gang, man i Paris har reist dette krav uden at fremkalde angreb, og det voldsomme, paa selve fællesundervisningens princip. Og endelig den sidste reform, vi har voteret idag, den, at kvinden skal ha lige kommunale og politiske rettigheder med manden. Det er ogsaa første gang, at ikke en eneste har hævet sin stemme, for at negte nødvendigheden af for os at have politiske rettigheder. Propositionen blev enstemmig vedtat. Se dog for et enormt skridt fremover.« Efter nogle undskyldninger, fordi der ikke blev plads til alle medlemmer paa banketten (kongressen havde ca. 500 medlemmer, hvoraf en mængde indtegnet alt for sent, og restauranten, med hvilken man havde arrangert sig, rummed ikke mere end 300), slutted hun med disse ord: »Tilslut vil jeg bede Dere at bringe med fra denne kongres den faste beslutning, at kjæmpe for en lykkelig gjennemførelse af alle vore vedtagne forslag, ikke alene i Frankrige, men i alle de lande, som her er repræsentered.«

Banketten var helt igjennem belivet og hyggelig. Der var en række taler; men midt under den gemytlige fest opstod en helt igjennem fransk scene. En af talerne (M.me Severine) havde talt varmt om de fremmede. For varmt lod det til: »Sig naar I kommer hjem, at I her ikke blot har truffet fanatikere, som præker had og foragt for udlandet; men at I ogsaa har fundet brodersjæle, som aabner sine arme. Kvindernes virke indskrænker sig ikke til kvindesagen. Det er større og videre. Vi er samholdets væsener. Det er os, som har at forkynde freden blandt mændene, at indskrive os til kamp mod brodermordet. Vi vil ikke faa børn — bære dem i 9 maaneder — vi er jo menneskehedens levende vugger — nære dem med vor melk — for at man skal ta dem fra os og sende dem til krigsskuepladsen, hvor de istykkerrevne og blødende raaber paa mors navn i sin sidste dødsrallen, i sit sidste suk. Sig dette, søstre fra udlandet. Bring til eders hjemlands folk dette opraab til enighed og brodersind. Det er løgn,

naar man siger, at vi er fiendtlige mod alt, som er udenlandsk. Gjentag, at vi elsker udlandet, at vi aabner vore hjerter. Samlede her er vi brodersjæle, fredskvinder elsker de fremmede og ber dem elske os igjen. Kom ihu, at i en tro, som jeg ikke har ret at lyse i ban, — thi jeg vil friheden for alle, ogsaa for dem, som tænker anderledes end os — indenfor denne tros omraade træffer man overalt, i skoler, i hospitaler, i fængsler, en statuette af en kvinde, som med et lidet barn i sin arm knuser slangen under sin nøgne fod. Nu vel. Intet har ændredes i dette symbol. Det er endnu bestandig kvinden, som med et lidet barn, fremtiden, i sin arm vil knuse slangen uvidenhed, slangen brodermord.

Dette var for meget for katoliken og nationalisten M.me *Vincent*, en socialist, som nu i en krigstale endte med en skaal for det nuværende nationalistiske kommunalraad i Paris, mens det dog var det forrige mer frisindede, som havde skjænket denne kvindekongres 5000 francs. Der blev nu et grænseløst spektakel. Nogle raabte Dreyfusarder! Andre omvendt Nationalister. Et par damer sprang op paa stolene og fægted med armene og skreg: Vi skal lære Dere! Det nytted lidet, at et par udlændinger traadte op og takked for sig, larmen la sig ikke, indtil endelig følgende tale, som kanske snarere hørte hjemme i kongressen end i en diner, kom som koldt vand i de opkogte sind. Det gav sig luft i smil og gemytlig latter. Det var M.me Schook fra Holland.

Efter et par indledende ord kom følgende:

Hvorfor siger man til enkelte kvinder frue og til andre frøken, eftersom de er gifte eller ikke? I Holland, et lidet land, som i visse retninger er længere kommet end de store lande, er dannet et selskab, som titulerer alle damer uden forskjel madame. Jeg tror, at her foreligger et lidet spørsmaal, som kan føre et skridt nærmere til emancipationen. Jeg overlader den til eders refleksion.

Man var blit stille og reflekterte.

Den sidste tale, som blev holdt, var fra Norge, en skaal for Frankrige og særlig for de franske kvinders fremtidige lykke. Den blev drukket med begeistring.

Derpaa opløstes det umaadelige selskab, og hver tog hjem til sit, styrket i bevidstheden om kvindesagens vekst. Man klaged over ved forrige kongres, at den væsentlig bestod af oplæsning af rapporter. Ved denne kongres kunde man klage over det modsatte. Saavel fru Brandes som undertegnede maatte paa grund af den knappe tid renoncere paa at læse de norske foreningers rapporter, og det gik omtrent alle de udenlandske delegerede ligedan. Der var flere, som var misfornøiet over det, men det var utvilsomt det rette, idet diskussionen og voteringen vandt al den tid, som rapporterne tabte. De rapporter,

som ikke blev læst, blir trykt i sin helhed i kongresberetningen, som blir omdelt til alle aviser, til alle deltagere og til en stor mængde andre interesserede personer.

Og saa — lad os glæde os over denne kongres, lad os være lykkelige over den.

Thi dens aand har været høi og dens arbeide stort.

Og dens frugter vil visselig spores.

Gjennem dagens aviser har vi set hvilken storartet lykke og sympati, der mødte frk. **Gina Krog** paa hendes foredragstourne i Sverige og Finland. Om sit ophold i Helsingfors skriver hun i et privatbrev som følger:

»Her i Helsingfors havde jeg en endnu større tilhørerkreds, universitetets solemnitetssal var ganske fuld, og sympatien for den sag og det land, jeg repræsenterer, strømmer imod mig, saa det er helt overvældende. Nu gaar turen til Viborg. I den nordiske koloni i Petersburg vilde man ogsaa havt taknemmeligt publikum — men der blir ikke tid til foredrag —« osv.

I et senere brevkort fra Stockholm, dateret 8—12—00, h [illegible]

Siden jeg sidst skrev, har jeg været i St. Petersburg, saa holdt foredrag i Viborg — stor sympati, blev efterpaa hilset af byens mandssangkor. Saa en dag over i Helsingfors, hvor festligt møde i K.s.f. Unionen. Fortalte lidt om kvindesagen i Norge. Den ene overraskelse smukkere end den anden. Tilsidst opmøde af studentersangforeningskor med sange og hilsen til Norge. Tilsidst Åbo, hvor samme storartede hjertelighed. Her et kvindeligt sangkor, som begyndte med »Ja, vi elsker,« og slutted med finske sange og hilsen til Norge. Ja, den som bare kunde faa fortalt det altsammen til Norge — men det lar sig ikke fortælle — for det var jo Finlands, det var Suomis sång, som sused og brused mig imøde.«

Paa junikongressens tredie sektion vedtoges enstemmig, at kun lærerinder burde undervise i gutteskolernes smaaklasser, og at fælles undervisning bør indføres i alle skoler og undervisningsanstalter undtagen i internaterne. Paa fjerde sektion vedtoges resolution om afskaffelse af betalt arbeide for børn under 13 aar.

Landskvindestemmeretsforeningen paa Horten holdt møde den 5te december d. a., hvor frøken Marie Høeg gav et klart og udførligt foredrag om stemmeretten. Mødet var godt besøgt, hvert medlem havde faaet opfordring til at tage to ikke-medlemmer med. Samme aften tegnedes 16 nye medlemmer.

Læseforening for kvinder i Kristiania.

Det er med adskillig forundring medlemmer af Kristiania læseforening for kvinder ser de i »Aftenposten« for 21. f. m. indtagne beretninger fra Drammens-foreningens virksomhed.

Vor forening har efter sin 26-aarige bestaaen kun 275 medlemmer, hvoraf omtrent en trediedel ikke betalende.

Grunden til denne ringe tilslutning kan ikke være vor by's overflødighed paa den slags tilstelning for kvinder — saavidt vides er denne forening eller har ihvertfald omtrent i alle aar været uden konkurrence, men de smaa resultater maa saavidt skjønnes ligge i:

1. Den ubekvemme bibliotekstid 12—2½ og 5½—7½.
2. Den høie kontingent kr. 10.00 pr. aar.

Ifølge foreningens love af 27de mars 1874 — reviderede 1887 — bestaar bestyrelsen af 5 — fem — medlemmer, der har at fastsætte bibliotekstiden. Det har tidligere uden resultat i dette blad været paapegt, at den nuværende bibliotekstid umuliggjør andre arbeidende kvinders deltagelse i foreningen end netop lærerinder, idet denne bibliotekstid falder sammen med byens almindelige forretningstid.

En tid, som f. ex. 2½—5 og 7—8 bekjendtgjort i aviserne, foreslaaes til overveielse.

Til forandring af lovenes § 6 ang. kontingenten kr. 10 pr. aar kræves generalforsamlings beslutning.

Hvorvidt et forslag i denne retning, naar hensyn tages til foreningens budget, event. gjæld, nuværende recourser, fremtidsudsigter m. h. t. gaver etc., bør imødegaaes, henstilles til overveielse og modbegrundelse af den ærede bestyrelse.

Man maa af bestyrelsen have lov til at vente, at den i første række har opmærksomheden henvendt paa hvorledes foreningens økonomiske bestaaen bedst sikres. Bogudvalget er det mindste.

Medlemmer.

I Norske kvinders sanitetsforen.s generalf.s. d. 11, dcbr. valgtes som nye bestyrelsesmedl. generalinde Olssøn og frk. Georga Wiese istedetfor de udtrædende, Comtesse Betzy Wedel Jarlsberg og fru bankdirektør Bomhoff, som begge frabad sig gjenvalg paa grund af helbredshensyn. Istedenfor fru gross. Berven valgtes som suppleant i arbeidskomiteen fru professor Skavlan. Til revisorer gjenvalgtes frk. L, Schilling og, istedenfor frk. Manthei, frk. Hanne Olsen.

Form. fru statsraad Qvam fremsatte forslag om, at Sanitetsforen. skulde henvende sig til Nobelkomiteen med andragende om, at Henry Dunant maa tilstilles prisen som den, der har udrettet mest for fredssagen.

Føljeton.

Scherzando.

Af *Almen.*

(Sluttet.)

Nu vilde hun ikke se ud mer — det kunde være det samme med torsken og poteterne, kunde det. — Et skrig fra børnene fik Else til at fare ind i soveværelset.

Lille Helga havde stukket sig i fingeren med en saks, saa blodet piblede frem. Mimi sad ved siden af og trøstede hende og tørrede den stakkels finger omhyggelig af med sit rene forklæde. Begge to saa i den grad pjuskede og skidne og ulykkelige ud, at Elses forskrækkelse og vrede veg. Hun kjælede for dem og smaasnakkede med dem, medens hun hurtig fik gjort dem til pene smaapiger igjen.

»Jeg er sulten,« sagde Mimi afgjørende, »kan ikke papa komme?«

»Nu skal vi se paa klokken,« svarede moderen, »og siden gaar vi alle tre hen til vinduet — ikke sandt?«

Det var næsten en time efter middagstiden, og Elses hjerte begyndte at banke af angst, da hun saa det.

Tænk om Halvor var bleven syg — om han havde faaet slag, og de kom kjørende med ham nu — nu i dette øieblik! Men det var vist sjelden, at nogen saa ung fik slag forresten — aa, han havde kanske skyndt sig forfærdelig og var løbet paa sporvognen i farten — kanske var han bevidstløs bleven bragt paa hospitalet. Hvad skulde hun dog gjøre — det var rent utaaleligt at sidde her og vente og ingenting vide. Men det kunde ikke være saa, det skulde ikke — de var jo de lykkeligste mennesker, som nogensinde havde levet, og det maatte ikke, det kunde ikke være forbi. Nei, nei, hvis nogen ulykke var hændt, maatte hun have faaet det at vide før nu — hun syntes, hun maatte have følt det. Det var da ikke tænkeligt, at hun kunde sidde her ganske rolig og bare optaget med smaating, naar han, som hun elskede og tilbad — nei, det var aldeles ikke muligt.

Men kanske Halvor var bleven kjed af hende, at han syntes, det var græsseligt at høre paa alle de ting, hun fortalte ham om, hvad der foregik herhjemme. Det var vist kjedeligt for en mand at høre paa. Hun burde heller tale om de digte og andre bøger, hun læste indimellem, og hun burde naturligvis spørge Halvor om, hvad han oplevede, og have interesse for det. Hun havde nok gjort det lidt;

men altid var hun til bredden fuld af sit eget, og hun havde desuden meget mere trang til at meddele sig end han. Han syntes det var nok, naar han saa hende, eller naar hun sad ganske stille ved siden, medens han arbeidede. Det syntes han var mageløst, og netop naar de sad saaledes, kunde hun næsten sprænges af alt, hvad hun vilde sige, eller af lyst til at gaa hen og kysse den alvorlige mund der, og faa ham til at se op med sine egne, inderste, ordentlige øine, — de øine, som der var ild i og en hel masse andre ting og — Hun havde forstyrret ham undertiden — aa, han havde altid været meget bedre end hun, kanske havde hun rent ud plaget ham. Og nu var han kanske reist afsted til Amerika og kom aldrig mere igjen! Han var netop af de mænd, som kan lide i stilhed — ja, det maatte være sammenhængen! Og hun, som just havde tænkt at forbedre sig saa svært, hun skulde jo ikke nævne gardinerne før imorgen aften —.«

»Papa, papa!« raabte børnene og klappede i hænderne.

Else tog Helga paa armen og Mimi ved haanden, og i en fart var pe nede af alle trapperne og stod glædestraalende i gadedøren.

»Du stygge, slemme, delige manden min,« sagde Else, medens hun endnu skjalv af sindsbevægelse.

»Undskyld, at jeg er sen!« udbrød Halvor. Han var altfor lykkelig ved de tre glade sjæle til at lægge nogen virkelig beklagelse i sin tone: »Men jeg strævede næsten mer end et Menneske kan, for at opnaa at blive hjemme ieftermiddag!« blev han ved.

Mimi hoppede og dansede, medens hun holdt faderens ene haand med begge sine.

»Hurra!« raabte hun, »papa skal være hjemme, kan vi ikke da faa et æble hver!«

»Det skal sandelig være godt at faa noget mere solid først ialtfald!« erklærede den unge fader.

Men Else blev med engang ganske forvandlet. Hun slap sin mand og børnene og for opover trappen: »Torsken, torsken,« raabte hun, »den havde jeg rent glemt! — —«

Efter middagen sad Else og Halvor i sofaen.

»Men du maa nu ikke tro, at jeg skal være doven, fordi jeg er hjemme!« sagde han.

»Nei, det ved jeg altfor godt,« svarede hun, »men bare vent lidt. Du maa ikke begynde endnu, hører du, — en halv time maa du vente — ja, ja, et kvarter da. Spørger du, om jeg har oplevet noget iformiddag — ja, en masse ting naturligvis — og tænk du, næsten en ulykke! De gule gardinerne — aa, du husker dem godt, de med à-la-greque-borden — de har vaskepigen rent revet istykker!«

»For et pokkers menneske ogsaa — vi skal da vel ikke have nye?«

»Nei da; men tænk jeg, som maa stoppe dem — ja, du skulde vide, hvad det er. Jeg begyndte iformiddag, men bedst som det var, maatte jeg kaste dem fra mig, jeg blev ganske hed. Saa læste jeg digte af Randers imellem og begyndte paa en frisk, men det var rent forfærdeligt. Og nede i leiligheden under os, der sad fru Ring og sang, vil du tro, hun sang alle mine sange, og jeg havde saa'n stærk trang til at synge netop da — jeg syntes, jeg kunde faa dem ligesaa godt til som fru Ring, det var bare det, at hun bestandig øver og øver. Jeg forsikrer dig, der blev næsten flere rifter i gardinerne efterhvert, som jeg syede — jeg græd virkelig — fy, at du ler, Halvor — det er aldeles fortærende, at stoppe gardiner, skal jeg sige dig. Man faar aldeles feber af det!

Siden læste jeg Smaarævene af Harriet Beecher Stowe, og da blev jeg saa fuld af skam over mig selv og tænkte — aa, men det hjalp ingenting, for jeg kan ikke lide i stilhed — og nu har jeg fortalt dig altsammen, og kanske du nu virkelig reiser til Amerika!«

»Hvad er det du siger, barn — reise til Amerika — ja, hvis vi blir rige, saa tager vi os en tur derover, men —«

Else slog begge arme om Halvor, og tæt ind til hans øre hviskede hun:

»Jeg troede ikke, du vilde ha mig mer, siden du blev saa længe, ser du — aa — at du kan le — det var ikke det gran komisk, og jeg kan umulig begribe, hvorledes jeg skal bli' bedre en anden gang heller!«

Halvor blev med et uhyre alvorlig:

»Ja, det er forfærdelig sørgeligt! Og jeg, som havde tænkt, at du skulde bli' noksaa taalelig tilslut!«

Indsendt til red:

Paa Det norske Aktieforlag er udkommet: *Hjemme og gadelangs.* Af Sfinx.

Et Pigebarn. Af Almen.

Da Professoren reiste. Af Johanne Vogt, født Collett.

Under fællestitlen *Mørke Aarhundreder* udkommer af Jacob B. Bull en række historiske billeder i romanform, som han agter at føre ned fra det 16de aarhundredes begyndelse lige til 1814.

Første cyklus af disse skildringer er færdige og faar titlerne *Bondeoprøret, Dyveke* og *Kristiern Tyran.*

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI, CHRISTIANIA

»Nei da; men tænk jeg, som maa stoppe dem — ja, du skulde vide, hvad det er. Jeg begyndte iformiddag, men bedst som det var, maatte jeg kaste dem fra mig, jeg blev ganske hed. Saa læste jeg digte af Randers imellem og begyndte paa en frisk, men det var rent forfærdeligt. Og nede i leiligheden under os, der sad fru Ring og sang, vil du tro, hun sang alle mine sange, og jeg havde saa'n sterk trang til at synge netop da — jeg syntes, jeg kunde faa dem ligesaa godt til som fru Ring, det var bare det, at hun bestandig over og over. Jeg forsikrer dig, der blev næsten flere rifter i gardinerne efterhvert, som jeg syede — jeg græd virkelig — fy, at du ler, Halvor — det er aldeles fortærende, at stoppe gardiner, skal jeg sige dig. Man faar aldeles feber af det!

Siden læste jeg Smaarævene af Harriet Beecher Stowe, og da blev jeg saa fuld af skam over mig selv og tænkte — aa, men det hjalp ingenting, for jeg kan ikke lide i stilhed — og nu har jeg fortalt dig altsammen, og kanske du nu virkelig reiser til Amerika!«

»Hvad er det du siger, barn — reise til Amerika — ja, hvis vi blir rige, saa tager vi os en tur derover, men —«

Elise slog begge armene om Halvor, og tæt ind til hans øre hviskede hun:

»Jeg troede ikke, du vilde ha mig mer, siden du blev saa længe, ser du — aa — at du kan le — det var ikke det, grau komisk, og jeg kan umulig begribe, hvorledes jeg skal bli' bedre en anden gang heller!«

Halvor blev med et uhyre alvorlig.

»Ja, det er forfærdelig sørgeligt! Og jeg, som havde tænkt, at du skulde bli' noksaa taalelig tilslut!«

Indsendt til red:

Paa Det norske Aktieforlag er udkommet: *Hjemme og gadeunge.* Af Sfinx.

Et Pigebarn. Af Almen.

Da Professoren reiste. Af Johanne Vogt, født Collett.

Under fællestitlen *Norske Aarhundreder* udkommer af Jacob B. Bull en række historiske billeder i romanform, som han agter at føre ned fra det 16de aarhundredes begyndelse lige til 1814.

Første cyklus af disse skildringer er færdige og faar titlerne *Bondeoprøret, Dyveke* og *Kristiern Tyran.*

Indholdsfortegnelse.

UDGIVET OG REDIGERET AF GINA KROG.

HANCHES BOGTRYKKERI, CHRISTIANIA

3.

Nylande 1900.

Denne bok forfalder til indlevering

18. MAJ 1936		

Nylænde

1900